

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ
У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ (ч. 2)**

Довідник

Дніпро
2025

УДК 341.3
Н 83

*Рекомендовано Науково-методичною радою
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ
(протокол № 2 від 22.10.2025)*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Максим Романов, начальник 3-го відділу (методичної роботи та правового забезпечення) управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління Національної поліції України, доктор філософії в галузі права, майор поліції.

Олександр Ярмиш, завідувач навчально-наукової лабораторії дослідження проблем забезпечення прав осіб, які постраждали від війни, Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, заслужений юрист України.

Н 83 Нормативно-правові акти у сфері воєнної безпеки України (ч. 2) :
довідник / уклад. : І. В. Шило, Т. В. Шевченко, С. М. Ісланкін,
І. А. Кулеба, М. Г. Шавкун. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ,
2025. 424 с.

Довідник «Нормативно-правові акти у сфері воєнної безпеки України (ч. 2)» містить актуальний збірник нормативно-правових актів за період 2023–2025 років у сфері воєнної безпеки України, міжнародного співробітництва, правового статусу військовослужбовців та ветеранів. До кожного нормативно-правового акта надано авторську анотацію, зроблено аналіз та систематизацію з метою зручного використання в освітньому процесі. Довідник стане в нагоді для працівників правоохоронних органів та сфери оборони.

© Укладачі, 2025
© ДДУВС, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
Актуальні нормативно-правові акти у сфері воєнної безпеки	6
РОЗДІЛ 1. АКТУАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ	21
Закон України «Про національну безпеку України» №2469-VIII	21
Закон України «Про оборону України» №1932-XII	41
Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»	48
Закон України «Про правовий режим воєнного стану»	78
Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»	96
Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»	108
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби», мобілізації та військового обліку	119
Закон України «Про Збройні Сили України»	208
Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби	220
Закон України Про внесення зміни до статті 3 Закону України «Про Збройні Сили України»	223
Закон України Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України	223
Закон України Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони	226
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ	230
Закон України «Про розвідку»	230
Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та товарів подвійного використання»	249
Закон України «Про основи національного спротиву»	257
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо питань освіти військовослужбовців віком від 18 до 25 років, які проходять військову службу за контрактом або за призовом під час мобілізації, на особливий період»	264

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БЕЗПЕКИ	268
Закон України Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки	268
Закон України «Про ратифікацію Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру»»	273
Меморандум про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру»	273
Додаток до Двосторонньої безпекової угоди між Україною та Сполученими Штатами Америки	288
 РОЗДІЛ 4. ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ВЕТЕРАНІВ	296
Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	296
Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	347
Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення деяких норм закону»	395
Закон «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги»	397
Закон «Про внесення змін до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення категорій осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною»	399
Наказ Міністерства оборони України № 28	400
Постанова Кабінету Міністрів України від 16 лютого 1994 р. № 94 «Про порядок надання пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	401
Закон України «Про військового омбудсмана»	407
 БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК	422

ПЕРЕДМОВА

Уже майже чотири роки Україна перебуває в умовах повномасштабної війни, що стала викликом не лише для Збройних Сил України, а й для всієї системи національної безпеки. Від 24 лютого 2022 року держава здійснює безпрецедентні кроки з модернізації оборонного сектору, посилення правового регулювання, розширення міжнародного співробітництва та соціального захисту військовослужбовців і ветеранів.

Цей довідник створено з метою систематизації актуальних нормативно-правових актів, що регламентують функціонування сектору національної безпеки та оборони України. Він охоплює ключові законодавчі зміни, що відбулися упродовж 2022–2025 років, і є корисним інструментом для фахівців, здобувачів вищої освіти, військовослужбовців, правників та всіх, хто цікавиться питаннями оборони та безпеки.

У першому розділі зібрані основні акти, що регулюють воєнну безпеку, зокрема Закони України «Про національну безпеку України», «Про оборону України», а також нові редакції законів, як-от № 3724-IX (2024) щодо підготовки громадян до військової служби, № 3943-IX (2024) про створення Сил безпілотних систем та № 4561-IX (2025), який передбачає зміни до оборонного бюджету.

Другий розділ присвячений організації оборонної політики, включаючи Закони України «Про розвідку», «Про основи національного спротиву» та нові механізми управління, закріплені у Законі №4562-IX (2025). Ці акти спрямовані на посилення координації між силовими структурами, удосконалення оборонного планування та реагування на сучасні загрози.

У третьому розділі розглянуті міжнародне співробітництво, зокрема участь України в миротворчих операціях, оновлену редакцію Закону України «Про співробітництво з НАТО», а також двосторонні угоди з США та меморандуми в рамках програми «Партнерство заради миру». Ці документи демонструють стратегічну інтеграцію України у систему євроатлантичної безпеки.

Четвертий розділ висвітлює правовий статус військовослужбовців та ветеранів. Особливу увагу приділено Закону України «Про статус ветеранів війни», змінам щодо соціального захисту (№4000-IX, №4351-IX, №4513-IX), а також наказу МОУ № 28 про реєстрацію ветеранів і чинній постанові КМУ щодо пільг. Усі ці акти спрямовані на забезпечення гідного ставлення до тих, хто боронить Україну, та підтримку їхніх родин. Крім того, у довіднику представлено новий Закон України «Про Військового омбудсмена», який запроваджує інституційну модель захисту прав військовослужбовців та ветеранів, посилюючи механізми реагування на порушення та забезпечення правового захисту.

Цей довідник є свідченням того, як законодавство адаптується до реалій війни, забезпечуючи ефективне управління, захист громадян та підтримку тих, хто щодня стоїть на захисті незалежності України.

1. Актуальні нормативно-правові акти у сфері воєнної безпеки

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про національну безпеку України» №2469-VIII	21.06.2018	Закон України «Про національну безпеку України» №2469-VIII, ухвалений 21 червня 2018 року, є фундаментальним нормативно-правовим актом, що визначає засади державної політики у сфері національної безпеки та оборони. Він систематизує ключові поняття, принципи, суб'єкти та механізми забезпечення національної безпеки в умовах сучасних викликів, таких як гібридна агресія, інформаційна війна, тероризм, корупція та інші загрози. Закон встановлює стратегічні національні інтереси України, окреслює внутрішні та зовнішні загрози, а також розмежовує повноваження між Президентом України, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів, РНБО, Збройними Силами та іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони. Особливу увагу приділено запровадженню принципу демократичного цивільного контролю над сектором безпеки, а також механізмам стратегічного планування, моніторингу та оцінки ефективності політики у сфері безпеки. Закон відіграє основну роль у реформуванні сектору безпеки відповідно до стандартів НАТО та ЄС, сприяє підвищенню прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів безпеки і слугує основою для розробки Стратегії національної безпеки України та інших галузевих стратегій, зокрема у сферах кібербезпеки, оборони та громадської безпеки.
Закон України «Про оборону України» №1932-XII	06.12.1991	Закон України «Про оборону України» №1932-XII, ухвалений 6 грудня 1991 року, є одним із ключових актів, що визначає правові засади організації та функціонування оборони держави. Він встановлює основні принципи, структуру, повноваження органів державної влади та Збройних Сил України у сфері оборони, а також регламентує механізми реагування на загрози воєнного характеру. Закон визначає, що оборона України – це

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>система політичних, економічних, військових, соціальних та інших заходів, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності держави. У ньому закріплені повноваження Президента України як Верховного Головнокомандувача, роль Верховної Ради у затвердженні оборонної політики, а також функції Кабінету Міністрів щодо забезпечення обороноздатності.</p> <p>Закон також регламентує:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. порядок мобілізації та демобілізації; 2. створення та функціонування Збройних Сил України; 3. участь інших військових формувань та органів у забезпеченні оборони; 4. взаємодію з міжнародними партнерами у сфері безпеки та оборони. <p>У контексті сучасних викликів, зокрема збройної агресії проти України, цей закон набув особливої актуальності, ставши основою для реалізації стратегічних оборонних рішень, формування територіальної оборони, розвитку резерву та посилення взаємодії з країнами НАТО. Він тісно пов'язаний із Законом України «Про національну безпеку України» №2469-VIII, доповнюючи його у частині воєнної компоненти системи безпеки.</p>
Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»	постійні зміни	<p>Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» № 2232-XII, ухвалений 25 березня 1992 року, є ключовим нормативно-правовим актом, що регулює виконання громадянами України конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни. Він визначає правові засади проходження військової служби, організацію військового обліку, мобілізаційної готовності та формування військового резерву.</p> <p>Закон встановлює, що військовий обов'язок включає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підготовку до військової служби (допризовна підготовка, навчання у закладах освіти). 2. Проходження військової служби – строкової, контрактної, за призовом під час мобілізації. 3. Виконання обов'язків у запасі та резерві.

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>4. Дотримання правил військового обліку.</p> <p>У документі чітко визначені категорії громадян, які підлягають призову, підстави для надання відстрочки або звільнення, порядок комплектування Збройних Сил України, інших військових формувань, а також права, обов'язки та соціальні гарантії військовослужбовців. Закон регламентує діяльність військових комісаріатів, органів місцевого самоврядування та виконавчої влади у сфері реалізації військового обов'язку.</p> <p>Особливе значення закон набуває в умовах воєнного стану, коли мобілізаційні процеси, формування резерву та забезпечення обороноздатності держави потребують чіткого правового регулювання. Він також адаптується до сучасних викликів, зокрема через оновлення положень щодо служби жінок, резервістів, добровольців, а також інтеграцію стандартів НАТО у сферу військового управління.</p> <p>Закон є невід'ємною складовою системи національної безпеки, доповнюючи положення Законів України «Про оборону України» та «Про національну безпеку України», і забезпечує правову визначеність у питаннях, що стосуються захисту держави, підготовки кадрів та мобілізаційної готовності.</p>
Закон України «Про правовий режим воєнного стану»	12.05.2015	<p>Закон України «Про правовий режим воєнного стану» №389-VIII, ухвалений 3 червня 2015 року, визначає правові засади запровадження, дії та припинення воєнного стану як особливого правового режиму, що застосовується в умовах збройної агресії або загрози нападу на Україну. Він є критично важливим для забезпечення національної безпеки, оборони та захисту конституційного ладу в період надзвичайних викликів.</p> <p>Закон встановлює порядок введення воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, визначає повноваження Президента України, Верховної Ради, Кабінету Міністрів, військового командування та органів місцевого самоврядування. Він регламентує обмеження конституційних прав і свобод громадян, які можуть застосовуватися під час воєнного стану, зокрема щодо свободи</p>

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>пересування, діяльності ЗМІ, проведення мирних зібрань, трудових прав тощо.</p> <p>Основні положення закону включають:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення умов і підстав для запровадження воєнного стану. 2. Повноваження військового командування щодо забезпечення оборони, громадського порядку та безпеки. 3. Механізми мобілізації, евакуації населення, реквізиції майна, запровадження трудової повинності. 4. Особливості функціонування органів державної влади, місцевого самоврядування та підприємств у період воєнного стану. 5. Гарантії правового захисту громадян навіть за умов обмеження прав. <p>Закон є невід'ємною складовою системи національної безпеки, тісно пов'язаний із Законами «Про оборону України», «Про національну безпеку України» та «Про військовий обов'язок і військову службу». У період повномасштабної війни він забезпечує правову визначеність дій держави, військового командування та громадян, сприяє ефективному управлінню оборонними ресурсами, захисту населення та підтримці стійкості держави.</p>
<p>Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану»</p>	<p>16.03.2000</p>	<p>Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» № 1550-III, ухвалений 16 березня 2000 року, встановлює правові та організаційні засади запровадження, дії та припинення надзвичайного стану – особливого правового режиму, що застосовується для захисту конституційного ладу, прав і свобод громадян, а також забезпечення громадської безпеки в умовах загроз природного, техногенного чи соціального характеру.</p> <p>Надзвичайний стан може запроваджуватися у разі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. спроби насильницької зміни конституційного ладу або захоплення державної влади; 2. масових заворушень, що супроводжуються насильством; 3. терористичних актів; 4. катастроф, епідемій, епізоотій, що створюють загрозу життю і здоров'ю населення;

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>5. блокування або захоплення об'єктів, важливих для національної безпеки.</p> <p>Закон визначає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. повноваження Президента України щодо запровадження надзвичайного стану за погодженням з Верховною Радою; 2. роль Кабінету Міністрів, органів місцевого самоврядування та спеціально створених оперативних штабів; 3. перелік можливих тимчасових обмежень прав і свобод громадян (наприклад, свободи пересування, зібрань, діяльності ЗМІ); 4. порядок інформування населення, забезпечення правопорядку, охорони об'єктів критичної інфраструктури; 5. гарантії правового захисту громадян, навіть за умов обмеження прав.
<p>Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»</p>	<p>21.10.1993</p>	<p>Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» №3543-ХІІ, ухвалений 21 жовтня 1993 року, визначає правові, організаційні та економічні засади мобілізаційної готовності держави та проведення мобілізації в умовах загрози національній безпеці, збройної агресії або надзвичайних ситуацій. Він є головним елементом системи обороноздатності України, забезпечуючи готовність органів влади, підприємств, установ, організацій та громадян до швидкого реагування на виклики воєнного характеру.</p> <p>Закон регламентує:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. мобілізаційну підготовку – комплекс заходів у мирний час: планування, створення резервів, перепрофілювання виробництва, підготовка кадрів; 2. мобілізацію – переведення держави, її органів, підприємств та населення на функціонування в умовах особливого періоду; 3. види мобілізації – загальна, часткова, цільова, прихована; 4. повноваження суб'єктів мобілізаційної системи – Президента України, Кабінету Міністрів, Генерального штабу, місцевих органів влади, військових комісаріатів, підприємств; 5. обов'язки громадян і юридичних осіб щодо виконання мобілізаційних завдань,

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>збереження мобілізаційних ресурсів, проходження служби.</p> <p>Закон також передбачає:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. створення Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних; 2. механізми контролю за виконанням мобілізаційних заходів; 3. відповідальність за порушення мобілізаційного законодавства; 4. гарантії прав громадян, які залучаються до виконання мобілізаційних завдань. <p>У зв'язку з повномасштабною агресією РФ проти України закон зазнав суттєвих змін, спрямованих на посилення мобілізаційної спроможності держави. Зокрема:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. розширено повноваження військових адміністрацій щодо мобілізаційного планування; 2. уточнено порядок оповіщення та виклику військовозобов'язаних; 3. запроваджено електронні засоби обліку та взаємодії між реєстрами; 4. посилено відповідальність за ухилення від мобілізації; 5. адаптовано положення щодо участі жінок, добровольців та резервістів; 6. передбачено можливість залучення підприємств до виконання оборонних замовлень у скорочені строки.
<p>Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби»</p>	<p>22.05.2024</p>	<p>Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби» від 22 травня 2024 року спрямований на системне оновлення підходів до підготовки громадян України до військової служби, зокрема через внесення змін до низки базових оборонних законів.</p> <p>Основні зміни, передбачені законом №3724-IX:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Закон України «Про оборону України» <ul style="list-style-type: none"> – Термін «допризовна та призовна підготовка» замінено на більш широкий – «підготовка громадян України до військової служби». – Розширено функції органів влади щодо участі у підготовці, направленні на базову

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>військову службу, навчальні збори та мобілізацію.</p> <p>– Визначено роль у військово-патріотичному вихованні.</p> <p>2. Закон України «Про військовий обов’язок і військову службу»</p> <p>1. Стаття 8 викладена у новій редакції: підготовка включає:</p> <p>а. національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання;</p> <p>б. початкову та базову загальновійськову підготовку;</p> <p>с. навчання у військових ліцеях, підготовку до вступу у військові навчальні заклади;</p> <p>д. фізичну, освітню, мовну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу.</p> <p>2. Заборонені будь-які форми дискримінації під час підготовки, зокрема за ознакою статі.</p> <p>3. Встановлено, що порядок проведення підготовки визначається законом та актами Кабінету Міністрів.</p> <p>3. Закон України «Про основи національного спротиву»</p> <p>1. Розширено перелік освітніх закладів, які можуть здійснювати підготовку – включено професійно-технічні та фахові передвищі заклади, що мають відповідну ліцензію.</p> <p>Значення закону:</p> <p>1. Систематизує та уніфікує поняття підготовки до військової служби, замінюючи застарілі терміни.</p> <p>2. Посилює роль освіти та виховання у формуванні готовності до служби.</p> <p>3. Створює умови для гендерної рівності у військовій підготовці.</p> <p>4. Забезпечує правову основу для інтеграції молоді у сектор оборони через ліцеї, виші та резерв.</p>
<p>Закон України «Про внесення зміни до статті 3 Закону України «Про Збройні Сили України»</p>	<p>03.09.2024</p>	<p>Закон України «Про внесення зміни до статті 3 Закону України «Про Збройні Сили України» від 3 вересня 2024 року вносить зміни до структури Збройних Сил України, офіційно створюючи новий рід військ – Сили безпілотних систем.</p> <p>Цей закон є результатом реалізації рішення Ради національної безпеки і оборони</p>

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>України від 25 червня 2024 року «Про створення у структурі Збройних Сил України Сил безпілотних систем», введеного в дію Указом Президента №382/2024. Його ухвалення стало важливим кроком у модернізації оборонного сектору та адаптації до сучасних технологічних викликів.</p> <p>Основні положення закону №3943-ІХ:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Стаття 3 Закону України «Про Збройні Сили України» доповнена новим формулюванням: після слів «Сили спеціальних операцій» включено «Сили безпілотних систем». 2. Сили безпілотних систем визнаються окремим родом Збройних Сил України, що спеціалізується на використанні, розробці, впровадженні та бойовому застосуванні безпілотних авіаційних, наземних і морських платформ. 3. Кабінет Міністрів України зобов'язаний протягом одного місяця привести свої нормативно-правові акти у відповідність до нового закону, а також забезпечити аналогічні дії з боку міністерств та інших центральних органів виконавчої влади. <p>Значення закону:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Інституалізація технологічного компоненту оборони: створення Сил безпілотних систем дозволяє централізовано розвивати дрони, роботизовані комплекси, системи розвідки та вогневого ураження. 2. Відповідь на сучасні виклики війни: безпілотні системи стали критично важливими у протистоянні збройній агресії РФ, особливо в контексті артилерійської розвідки, коригування вогню, доставки боєприпасів і евакуації. 3. виправлення попередніх помилок: закон фактично відновлює спробу, що була зірвана у 2020 році, коли ліквідували Центр впровадження та супроводження автоматизованих систем оперативного управління – ключовий осередок аеророзвідки. <p>Закон №3943-ІХ доповнює положення Законів України «Про оборону України» та «Про національну безпеку України», закріплюючи технологічну складову як окремий елемент оборонної системи.</p>

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		<p>Очікується, що Сили безпілотних систем матимуть власну структуру, командування, навчальні центри та нормативну базу, що дозволить інтегрувати інновації у бойові дії на системному рівні.</p>
<p>Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України»</p>	<p>16.07.2024</p>	<p>Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України» від 16 липня 2024 року (№ 3858-IX) має на меті посилення системи охорони державного кордону шляхом впровадження стратегічного підходу до його управління. Документ визначає поняття Стратегії інтегрованого управління державним кордоном як довгострокового планувального інструменту, що базується на Стратегії національної безпеки України. Основна ідея – забезпечити баланс між безпекою кордону та відкритістю для законного транскордонного співробітництва, переміщення осіб і товарів. Закон передбачає внесення змін до низки статей базового закону, зокрема до статей 1, 3, 18, 25, 27, 29, а також доповнення новою статтею 31¹, яка регламентує розробку, затвердження та реалізацію Стратегії інтегрованого управління кордоном. Важливим є те, що стратегія включена до переліку ключових документів у сфері національної безпеки нарівні зі Стратегією кібербезпеки, а відповідальність за її реалізацію покладено на центральний орган виконавчої влади, що формує політику у сфері охорони державного кордону. Прийняття цього закону є важливим кроком до модернізації прикордонної політики України, посилення міжвідомчої координації та адаптації до сучасних безпекових викликів.</p>
<p>Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони»</p>	<p>31.07.2025</p>	<p>Закон України № 4561-IX від 31 липня 2025 року вносить зміни до Закону «Про Державний бюджет України на 2025 рік» з метою посилення фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони. Загальний обсяг додаткових видатків становить 412,3 млрд грн, з яких 115 млрд грн спрямовано на грошове забезпечення військовослужбовців, а 216 млрд грн – на закупівлю та виробництво озброєння, військової техніки та дронів. Решта коштів передбачена на інші потреби Збройних Сил України. Закон також запроваджує новий</p>

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
		механізм розподілу податку на доходи фізичних осіб (ПДФО) з 1 серпня 2025 року: 60 % надходить до Міністерства оборони для закупівлі техніки, 30 % – до Держспецзв’язку, 10 % – на потреби бойових бригад. Джерелами фінансування стали облігації внутрішньої державної позики (184,9 млрд грн), перевиконання доходів бюджету (147,5 млрд грн), скорочення витрат на погашення ОВДП (65,1 млрд грн) та зменшення видатків на обслуговування державного боргу (11,2 млрд грн). Прийняття цього закону є стратегічно важливим для забезпечення обороноздатності України, стабільного функціонування армії та масштабування виробництва вітчизняного озброєння в умовах війни.

2. Організація оборонної політики

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про розвідку»	17.09.2020	Закон України «Про розвідку», ухвалений 17 вересня 2020 року, встановлює правові засади організації, діяльності та контролю за розвідувальними органами України. Він визначає єдину систему розвідки, до якої входять Служба зовнішньої розвідки, Головне управління розвідки Міністерства оборони та відповідні підрозділи СБУ. Закон закріплює принципи діяльності розвідки – законність, дотримання прав людини, політична нейтральність і підзвітність демократичним інституціям. Документ регламентує повноваження Президента, Верховної Ради та Кабінету Міністрів у сфері розвідки, а також встановлює механізми парламентського контролю через профільний комітет. Прийняття цього закону стало важливим кроком до приведення української розвідувальної системи у відповідність зі стандартами НАТО та ЄС, забезпечення прозорості, ефективності та захисту національних інтересів України.
		Даний Закон визначає правові та організаційні засади здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та товарів подвійного використання з метою захисту національних інтересів, забезпечення безпеки держави, виконання

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та товарів подвійного використання»	20.02.2003	міжнародних зобов'язань України у сфері нерозповсюдження зброї масового знищення та запобігання використанню таких товарів у терористичних цілях. Документ регламентує порядок отримання дозволів, висновків, імпортих сертифікатів, а також встановлює вимоги до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які здійснюють експорт, імпорт, транзит або інші форми міжнародних передач контрольованих товарів. Закон передбачає ведення державних списків товарів, що підлягають контролю, встановлює механізми перевірки кінцевого використання, а також відповідальність за порушення встановлених норм. Особлива увага приділяється внутрішньофірмовому контролю, прозорості процедур та співпраці з міжнародними організаціями у сфері експортного контролю.
Закон України «Про основи національного спротиву»	16.07.2021	Закон визначає правові та організаційні засади національного спротиву як комплексу заходів, спрямованих на забезпечення оборони України шляхом максимально широкого залучення громадян до захисту суверенітету та територіальної цілісності держави. Основними складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян до участі в спротиві. Документ встановлює порядок формування та функціонування добровольчих формувань територіальних громад, військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України, а також організацію руху опору. Закон регламентує повноваження органів державної влади, місцевого самоврядування, сил безпеки та оборони щодо підготовки, розгортання та ведення національного спротиву. Особлива увага приділяється соціальному та правовому захисту учасників спротиву, фінансуванню та матеріально-технічному забезпеченню відповідних заходів, а також забезпеченню позапартійності та прозорості діяльності добровольчих формувань.
Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо питань освіти військовослужбовців віком від 18 до 25 років, які	31.07.2025	Закон спрямований на забезпечення права молодих військовослужбовців віком від 18 до 25 років на здобуття освіти без відриву від виконання військового обов'язку. Він поширюється на осіб, які проходять військову службу за контрактом або за призовом під час мобілізації в особливий

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
проходять військову службу за контрактом або за призовом під час мобілізації, на особливий період»		<p>період, і не стосується строковиків та курсантів військових навчальних закладів.</p> <p>Документ передбачає можливість навчання у закладах вищої та фахової передвищої освіти без припинення служби, збереження статусу студента, місця навчання та стипендії на період служби. Військовослужбовцям гарантується право на оплачувану освітню відпустку відповідно до статті 15 Закону «Про відпустки» та статті 216 Кодексу законів про працю України – її тривалість залежить від форми навчання (від 10 до 30 днів, а для захисту дипломної роботи – до 4 місяців).</p> <p>Закон також інтегрує норми трудового законодавства, зокрема статтю 119 КЗпП, яка гарантує збереження місця роботи, посади та середнього заробітку на час проходження служби. Таким чином, молоді військовослужбовці отримують комплекс освітніх і трудових гарантій, що сприяє їхній соціальній захищеності та професійному розвитку.</p>

3. Міжнародне співробітництво у сфері безпеки

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях»	23.04.1999	<p>Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади участі України в міжнародних операціях з підтримання або відновлення миру і безпеки. Документ закріплює механізми направлення військового та цивільного персоналу, організації їхньої підготовки, матеріально-технічного забезпечення та фінансування участі в миротворчих місіях.</p> <p>Україна розглядає участь у таких операціях як важливу складову зовнішньої політики, що відповідає зобов'язанням перед ООН, ОБСЄ, НАТО та іншими міжнародними організаціями. Участь здійснюється шляхом надання національного контингенту, персоналу, ресурсів і послуг у розпорядження органів, уповноважених на проведення миротворчих операцій.</p> <p>Закон також визначає терміни, умови участі, порядок прийняття рішень компетентними органами державної влади, а також регламентує питання оперативного чергування, взаємодії з багатонаціональними військовими формуваннями та забезпечення безпеки персоналу.</p>

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про співробітництво з НАТО» (оновлена редакція)	16.11.2022	Оновлена редакція Закону України «Про співробітництво з НАТО» закріплює стратегічний курс України на євроатлантичну інтеграцію та поглиблення партнерства з Організацією Північноатлантичного договору (НАТО). Закон визначає правові засади участі України в програмах Альянсу, зокрема «Партнерство заради миру», та регламентує механізми взаємодії у сферах оборони, безпеки, розвідки, зв'язку, спостереження, рекогносцировки, стратегічних комунікацій і цивільного планування. У 2022 році Верховна Рада України ратифікувала Меморандум про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації, що передбачає співробітництво в рамках програм консультацій, управління, зв'язку, розвідки та спостереження.
Меморандум з НАТО	17.01.2022	Співпраця у сфері зв'язку, розвідки, управління в рамках програми «Партнерство заради миру».
Двостороння безпекова угода з США	13.06.2024	Двостороння безпекова угода між Україною та Сполученими Штатами Америки є стратегічним документом, що закріплює довгострокове партнерство у сфері оборони, безпеки та підтримки суверенітету України. Угода підписана Президентом України Володимиром Зеленським та Президентом США Джоозефом Байденом в Апулії, Італія, на полях саміту G7.

4. Правовий статус військовослужбовців та ветеранів

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей»	20.12.1991	Закон визначає основні засади державної політики у сфері соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їхніх сімей. Його мета – гарантувати реалізацію конституційних прав і свобод військовослужбовців, створити сприятливі умови для проходження служби, забезпечити соціальну стабільність у військовому середовищі та підтримати сім'ї військових.
Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»	22.10.1993	Закон визначає правовий статус ветеранів війни, встановлює категорії осіб, які належать до цієї групи, та гарантує їм соціальний захист, пільги і переваги. Його мета – забезпечити гідне ставлення до ветеранів, створити умови для їхнього життєзабезпечення, медичного обслуговування, працевлаштування та участі в суспільному житті.
Закон України «Про внесення змін до Закону	08.10.2024	Закон спрямований на уточнення термінології та усунення правових прогалин, які виникали при

Зміст. Передмова

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення деяких норм закону»		наданні статусу ветерана війни або члена сім'ї загиблого Захисника України. Основні зміни стосуються розширення підстав для встановлення статусу та визнання електронного посвідчення ветерана як офіційного документа.
Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги»	15.04.2025	Закон спрямований на удосконалення механізму призначення одноразової грошової допомоги членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, а також особам з інвалідністю внаслідок війни. Документ усуває правові прогалини, які виникали через складність встановлення причинного зв'язку між пораненням, контузією, каліцтвом або захворюванням і фактом смерті чи інвалідності.
Закон України «Про внесення змін до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення категорій осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною»	19.06.2025	Закон спрямований на уточнення та розмежування категорій осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, відповідно до історичних періодів – радянського та незалежної України. Це дозволяє більш чітко визначати статус таких осіб і забезпечити їм належний соціальний захист.
Наказ МОУ № 28	17.01.2025	Наказ встановлює єдиний порядок подання, обробки та передачі інформації до Єдиного державного реєстру ветеранів війни (ЄДРВВ) з метою забезпечення точності, повноти та актуальності даних про осіб, які мають статус ветерана війни відповідно до законодавства України.
	16.02.1994	Порядок надання пільг ветеранам війни регламентується Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» та низкою підзаконних актів, які деталізують механізми реалізації соціальних гарантій. Пільги надаються на підставі посвідчення ветерана війни, внесення до Єдиного державного реєстру ветеранів війни та відповідного звернення особи до уповноважених органів. Основні етапи реалізації пільг: 1. Встановлення статусу Здійснюється через органи соціального захисту населення або військові комісаріати. Підтверджується посвідченням встановленого зразка або електронним е-посвідченням. 2. Внесення до реєстру

Назва акта	Дата	Суть / Важливість
<p>Постанова КМУ Про порядок надання пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»</p>		<p>Відомості про ветерана вносяться до Єдиного державного реєстру ветеранів війни (ЄДРВВ).</p> <p>Реєстр ведеться Мінветеранів у співпраці з МОУ, МВС, СБУ, ДПСУ та іншими структурами.</p> <p>3. Звернення за пільгами Особа звертається до органів соцзахисту, Пенсійного фонду, медичних установ або місцевої влади.</p> <p>Пільги надаються за заявою з додаванням посвідчення та інших документів (довідки, витяги, рішення МСЕК тощо).</p> <p>4. Надання пільг Безкоштовний проїзд, медичне обслуговування, знижки на оплату ЖКП, першочергове забезпечення житлом, щорічна грошова допомога тощо.</p> <p>Пільги можуть надаватися у натуральній формі або як грошова компенсація.</p> <p>5. Контроль і оскарження У разі відмови особа має право звернутися до суду або повторно до органу, що прийняв рішення.</p> <p>Контроль здійснюється органами соцзахисту, Мінветеранів та місцевими адміністраціями.</p>
<p>Закон України «Про Військового омбудсмана»</p>	<p>17.09.2025</p>	<p>Визначає правовий статус, основні завдання, повноваження та організаційні засади діяльності Військового омбудсмана під час забезпечення дотримання прав військовослужбовців у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також особового складу правоохоронних органів, залучених до безпосередньої участі в бойових діях.</p>

РОЗДІЛ 1
АКТУАЛЬНІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ
У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ

ЗАКОН УКРАЇНИ
«Про національну безпеку України» №2469-VIII
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 31, ст. 241)

(Витяг)

Цей Закон відповідно до статей 1, 2, 17, 18 і 92 Конституції України визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз та сприятимуть утвердженню української національної та громадянської ідентичності.

Цим Законом визначаються та розмежовуються повноваження державних органів у сферах національної безпеки і оборони, створюється основа для інтеграції політики та процедур органів державної влади, інших державних органів, функції яких стосуються національної безпеки і оборони, сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони.

Розділ І.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. Наведені в цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) **воєнний конфлікт** – форма розв’язання міждержавних або внутрішньодержавних суперечностей із двостороннім застосуванням воєнної сили; основними видами воєнного конфлікту є війна та збройний конфлікт;

2) **воєнна безпека** – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз;

3) **громадська безпека і порядок** - захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших

державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз;

4) **державна безпека** – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру;

5) **демократичний цивільний контроль** – комплекс здійснюваних відповідно до Конституції і законів України правових, організаційних, інформаційних, кадрових та інших заходів для забезпечення верховенства права, законності, підзвітності, прозорості органів сектору безпеки і оборони та інших органів, діяльність яких пов'язана з обмеженням у визначених законом випадках прав і свобод людини, сприяння їх ефективній діяльності й виконанню покладених на них функцій, зміцненню національної безпеки України;

6) **загрози національній безпеці України** - явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють або можуть унеможливити чи ускладнити реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України;

7) **збройний конфлікт** – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт);

8) **комплексний огляд сектору безпеки і оборони** – процедура оцінювання стану і готовності складових сектору безпеки і оборони до виконання завдань за призначенням, за результатами якої розробляються та уточнюються концептуальні документи розвитку складових сектору безпеки і оборони та визначаються заходи, спрямовані на досягнення ними необхідних спроможностей до виконання завдань за призначенням у поточних і прогнозованих умовах безпекового середовища;

9) **національна безпека України** – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз;

10) **національні інтереси України** – життєво важливі інтереси людини, суспільства і держави, реалізація яких забезпечує державний суверенітет України, її прогресивний демократичний розвиток, а також безпечні умови життєдіяльності і добробут її громадян;

11) **оборонний огляд** – процедура оцінювання стану і готовності сил оборони до виконання завдань з оборони України, стану їх кадрового, фінансового, матеріально-технічного та інших видів забезпечення;

12) **оборонне планування** – складова частина системи державного стратегічного планування, що здійснюється з метою забезпечення

обороздатності держави шляхом визначення пріоритетів і напрямів розвитку сил оборони, їх спроможностей, озброєння та військової техніки, інфраструктури, підготовки військ (сил), а також розроблення відповідних концепцій, програм і планів з урахуванням реальних і потенційних загроз у воєнній сфері та фінансово-економічних можливостей держави;

13) **оборонно-промисловий комплекс України** – сукупність органів державного управління, підприємств, установ і організацій промисловості та науки, що розробляють, виробляють, модернізують і утилізують продукцію військового призначення, надають послуги в інтересах оборони для оснащення та матеріального забезпечення сил безпеки і сил оборони, а також здійснюють постачання товарів військового призначення та подвійного використання, надання послуг військового призначення під час виконання заходів військово-технічного співробітництва України з іншими державами;

14) **огляд оборонно-промислового комплексу України** – процедура оцінювання стану і готовності оборонно-промислового комплексу стосовно задоволення потреби сектору безпеки і оборони в озброєнні, військовій та спеціальній техніці;

15) **планування у сфері національної безпеки** – функція державного управління з визначення пріоритетів, завдань і заходів із забезпечення національної безпеки України, збалансованого розвитку складових сектору безпеки і оборони на основі оцінки безпекової обстановки та з урахуванням фінансово-економічних можливостей держави;

16) **сектор безпеки і оборони** – система органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки України;

17) **сили безпеки** – правоохоронні та розвідувальні органи, державні органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, сили цивільного захисту та інші органи, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення національної безпеки України;

18) **сили оборони** – Збройні Сили України, а також інші утворені відповідно до законів України військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, органи спеціального призначення з правоохоронними функціями, на які Конституцією та законами України покладено функції із забезпечення оборони держави;

19) **Стратегія національної безпеки України** – документ, що визначає актуальні загрози національній безпеці України та відповідні цілі, завдання,

механізми захисту національних інтересів України та є основою для планування і реалізації державної політики у сфері національної безпеки;

20) **Стратегія воєнної безпеки України** – документ, у якому викладається система поглядів на причини виникнення, сутність і характер сучасних воєнних конфліктів, принципи і шляхи запобігання їх виникненню, підготовку держави до можливого воєнного конфлікту, а також на застосування воєнної сили для захисту державного суверенітету, територіальної цілісності, інших життєво важливих національних інтересів;

21) **Стратегія кібербезпеки України** – документ довгострокового планування, що визначає загрози кібербезпеці України, пріоритети та напрями забезпечення кібербезпеки України з метою створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави;

22) **Стратегічний оборонний бюлетень України** – документ оборонного планування, що розробляється за результатами оборонного огляду та визначає основні напрями реалізації воєнної політики України, стратегічні цілі розвитку та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів;

23) **Стратегія громадської безпеки та цивільного захисту України** – документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України за результатами огляду громадської безпеки та цивільного захисту і визначає напрями державної політики щодо гарантування захищеності життєво важливих для держави, суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, цілі та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних загроз;

24) **Стратегія розвитку оборонно-промислового комплексу України** – документ, що розробляється за результатами огляду оборонно-промислового комплексу України та визначає пріоритетні напрями державної військово-промислової політики, цілі реформи оборонно-промислового комплексу та очікувані результати їх досягнення з урахуванням актуальних воєнно-політичних загроз і викликів;

25) **Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України** – документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України з метою визначення пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони та захисту державного кордону України, стратегічних цілей розвитку та очікуваних результатів їх досягнення з урахуванням створення і підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереженням відкритості державного кордону України для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують.

2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в інших законах України.

Розділ II

ЗАСАДИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Стаття 2. Правова основа державної політики у сферах національної безпеки і оборони

1. Правову основу державної політики у сферах національної безпеки і оборони становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти.

Стаття 3. Принципи державної політики у сферах національної безпеки і оборони

1. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності людини; суспільства – його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави – її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища – від надзвичайних ситуацій; української мови як державної; національної пам'яті Українського народу та культурної спадщини.

2. Основними принципами, що визначають порядок формування державної політики у сферах національної безпеки і оборони, є:

1) верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки і оборони та застосуванням сили;

2) дотримання норм міжнародного права, участь в інтересах України у міжнародних зусиллях з підтримання миру і безпеки, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки;

3) розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики у сферах національної безпеки і оборони.

3. Фундаментальними національними інтересами України є:

1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України;

2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення;

3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами;

4) захист державної мови;

5) розвиток культури, охорона культурної спадщини України;

б) відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу.

4. Державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші її напрями.

5. Загрози національній безпеці України та відповідні пріоритети державної політики у сферах національної безпеки і оборони визначаються у Стратегії національної безпеки України, Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії кібербезпеки України, Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України, інших документах з питань національної безпеки і оборони, які схвалюються Радою національної безпеки і оборони України і затверджуються указами Президента України.

Розділ III

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ЦИВІЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ

Стаття 4. Засади демократичного цивільного контролю

1. У межах повноважень, наданих відповідно до Конституції України, сектор безпеки і оборони підлягає демократичному цивільному контролю (далі – цивільний контроль).

Система цивільного контролю складається з контролю, що здійснюється Президентом України; контролю, що здійснюється Верховною Радою України; контролю, що здійснюється Радою національної безпеки і оборони України; контролю, що здійснюється Кабінетом Міністрів України, органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; судового контролю; громадського нагляду.

2. Цивільний контроль здійснюється за принципами верховенства права, законності, підзвітності, прозорості, ефективності та результативності.

3. Прозорість передбачає повне розкриття фінансової інформації щодо функціонування сектору безпеки та оборони з метою забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів з урахуванням вимог Закону України «Про державну таємницю».

4. Предметом цивільного контролю є:

1) дотримання вимог Конституції і законів України у діяльності органів сектору безпеки і оборони, недопущення їх використання для узурпації влади, порушення прав і свобод людини і громадянина;

2) зміст і стан реалізації стратегій, доктрин, концепцій, державних програм та планів у сферах національної безпеки і оборони;

3) стан правопорядку в органах сектору безпеки і оборони, їх укомплектованість, оснащеність сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою, забезпеченість необхідними запасами матеріальних

засобів та готовність до виконання завдань за призначенням у мирний час та в особливий період;

4) ефективність використання ресурсів, зокрема бюджетних коштів, органами сектору безпеки і оборони.

Стаття 5. Контроль, що здійснюється Президентом України

1. Відповідно до статей 106 і 107 Конституції України Президент України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони як безпосередньо, так і через очолювану ним Раду національної безпеки і оборони України та створювані ним у разі необхідності консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи і служби.

2. Рада національної безпеки і оборони України здійснює контроль за сектором безпеки і оборони на підставі статті 107 Конституції України у порядку і в межах компетенції, визначених Законом України «Про Раду національної безпеки і оборони України».

Контроль за виконанням рішень Ради національної безпеки і оборони України здійснює Секретар Ради національної безпеки і оборони України.

3. Рада національної безпеки і оборони України інформує громадськість про свою діяльність через офіційний веб-сайт Ради національної безпеки і оборони України та через медіа.

Стаття 6. Контроль, що здійснюється Верховною Радою України

1. Верховна Рада України відповідно до статті 85 Конституції України здійснює парламентський контроль та приймає закони України, які визначають і регулюють діяльність органів сектору безпеки і оборони та їхні повноваження, а також затверджує відповідні бюджетні асигнування та приймає рішення щодо звіту про їх використання.

2. Верховна Рада України відповідно до статті 89 Конституції України створює комітети Верховної Ради України, до повноважень яких належить, зокрема, забезпечення контролю за діяльністю органів сектору безпеки і оборони.

З метою гарантування неухильного і безумовного дотримання державними органами спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронними органами спеціального призначення та розвідувальними органами вимог Конституції України щодо забезпечення національної безпеки створюється комітет Верховної Ради України, до повноважень якого належить забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю цих органів. Завдання та повноваження цього комітету Верховної Ради України визначаються законом.

3. Для вивчення, підготовки і попереднього розгляду окремих питань у сферах національної безпеки і оборони, а також діяльності сектору безпеки і оборони Верховна Рада України в межах своїх повноважень може створювати тимчасові спеціальні комісії, а для проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес, – тимчасові слідчі комісії, які діють у порядку, встановленому законом.

4. Відповідно до статті 101 Конституції України парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, повноваження якого визначаються законом.

5. Кабінетом Міністрів України, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України подаються до Верховної Ради України щорічні письмові звіти про діяльність складових сектору безпеки і оборони.

6. У разі необхідності Верховна Рада України може проводити відповідно до Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», парламентські слухання з питань національної безпеки і оборони, що становлять суспільний інтерес і потребують законодавчого врегулювання.

7. Верховна Рада України відповідно до Регламенту Верховної Ради України, затвердженого Законом України «Про Регламент Верховної Ради України», може офіційно запросити або вимагати присутності на пленарному засіданні Верховної Ради України для заслуховування посадових чи службових осіб органів сектору безпеки і оборони.

Стаття 7. Контроль, що здійснюється Кабінетом Міністрів України

1. Кабінет Міністрів України відповідно до статей 113, 116, 117 Конституції і законів України здійснює контроль за дотриманням законодавства та реалізацією державної політики у сферах національної безпеки і оборони, звітує з цих питань перед Президентом України і Верховною Радою України.

2. Кабінет Міністрів України забезпечує цивільний контроль за діяльністю Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших органів виконавчої влади, які входять до сектору безпеки і оборони України.

3. Центральні органи виконавчої влади, що мають у підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування, розвідувальні та правоохоронні органи:

1) забезпечують цивільний контроль у межах своїх повноважень;

2) створюють необхідні умови для здійснення іншими суб'єктами цивільного контролю передбачених законами повноважень;

3) забезпечують об'єктивне і своєчасне інформування Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України про стан справ у підпорядкованих органах сектору безпеки і оборони;

4) інформують із цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами України.

Стаття 8. Контроль Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування

1. Верховна Рада Автономної Республіки Крим і Рада міністрів Автономної Республіки Крим забезпечують на території Автономної Республіки Крим здійснення цивільного контролю за виконанням підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності, службовими (посадовими) особами і громадянами законів України, інших нормативно-правових актів з питань національної безпеки і оборони, інформують із цих питань громадськість у порядку, визначеному цим та іншими законами України.

2. Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених Конституцією і законами України:

1) заслуховують, за потреби, доповіді посадових осіб правоохоронних органів, що знаходяться на відповідній території, про виконання вимог законодавства щодо забезпечення громадської безпеки та правопорядку;

2) контролюють стан допризовної підготовки і відбору громадян на військову службу, правового і соціального захисту громадян, які мають бути призвані на військову службу, перебувають на військовій службі, звільнених у запас чи відставку, учасників бойових дій та членів їх сімей;

3) взаємодіють з органами військового управління під час планування та проведення (в умовах присутності цивільного населення) потенційно небезпечних заходів за участю особового складу Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки з метою запобігання і недопущення надзвичайних ситуацій, а також ліквідації їх наслідків;

4) інформують громадськість, зокрема через медіа, про свою діяльність у виконанні завдань, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони.

Для здійснення цивільного контролю органи місцевого самоврядування можуть утворювати депутатські комісії, а в місцевих органах виконавчої влади можуть створюватися відповідні підрозділи.

Стаття 9. Судовий контроль

1. Рішення, дії чи бездіяльність органів державної влади, посадових і службових осіб можуть бути оскаржені в суді.

2. Контроль за виконанням судових рішень здійснюють суди.

Стаття 10. Громадський нагляд

1. Громадяни України беруть участь у здійсненні цивільного контролю через громадські об'єднання, членами яких вони є, через депутатів місцевих рад, особисто шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини або до державних органів у порядку, встановленому Конституцією України, Законом України «Про громадські об'єднання» та

іншими законами України. Сфера громадського нагляду може бути обмежена виключно Законом України «Про державну таємницю».

2. Громадським об'єднанням, зареєстрованим у встановленому законом порядку, гарантується відповідно до Конституції і законів України, а також статутних положень можливість:

1) отримувати в установленому порядку від державних органів, зокрема від керівників складових сектору безпеки і оборони, інформацію з питань діяльності складових сектору безпеки і оборони, крім інформації з обмеженим доступом;

2) здійснювати дослідження з питань національної безпеки і оборони, публічно презентувати їх результати, створювати для цього громадські фонди, центри, колективи експертів тощо;

3) проводити громадську експертизу проектів законів, рішень, програм, представляти свої висновки і пропозиції для розгляду відповідним державним органам;

4) брати участь у громадських дискусіях та відкритих парламентських слуханнях з питань діяльності і розвитку сектору безпеки і оборони, питань правового і соціального захисту військовослужбовців та працівників розвідувальних та правоохоронних органів, зокрема звільнених у запас чи відставку, учасників бойових дій та членів їх сімей.

3. Медіа, висвітлюючи питання національної безпеки і оборони, інформують суспільство про стан захисту національних інтересів України.

4. З метою систематичного інформування суспільства про діяльність сектору безпеки і оборони України, забезпечення обґрунтованості рішень державних органів з питань національної безпеки і оборони, про стан виконання заходів розвитку сектору безпеки і оборони періодично, але не рідше ніж раз на три роки, органами сектору безпеки і оборони видаються «Білі книги» або інші аналітичні документи (огляди, національні доповіді тощо).

Стаття 11. Відповідальність за порушення законодавства про національну безпеку України

1. Посадові особи, винні у невиконанні або порушенні законодавства про національну безпеку України, несуть відповідальність згідно із законом.

2. Громадяни, які вважають, що їх права, свободи чи законні інтереси порушено рішеннями, діями, бездіяльністю складових сектору безпеки і оборони чи їх посадових осіб, мають право звертатися до суду, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, використовувати будь-які інші механізми захисту прав і свобод, передбачені законодавством України.

3. Контроль за дотриманням законодавства під час цивільного контролю здійснюється в порядку, визначеному Конституцією та законами України.

Розділ IV СЕКТОР БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Стаття 12. Склад сектору безпеки і оборони

3. Сектор безпеки і оборони України складається з чотирьох взаємопов'язаних складових: сили безпеки; сили оборони; оборонно-промисловий комплекс; громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки. Функції та повноваження складових сектору безпеки і оборони визначаються законодавством України.

4. До складу сектору безпеки і оборони входять: Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Державна спеціальна служба транспорту, Міністерство внутрішніх справ України, Національна гвардія України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України, Державна міграційна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Служба безпеки України, Антитерористичний центр при Службі безпеки України, Служба судової охорони, Управління державної охорони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, розвідувальні органи України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику.

Інші державні органи та органи місцевого самоврядування здійснюють свої функції із забезпечення національної безпеки у взаємодії з органами, які входять до складу сектору безпеки і оборони.

Стаття 13. Керівництво у сферах національної безпеки і оборони

1. Керівництво у сферах національної безпеки і оборони відповідно до Конституції України здійснює Президент України, який:

1) забезпечує державну незалежність та національну безпеку;
2) є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, як Верховний Головнокомандувач видає накази і директиви з питань оборони, у тому числі з питань оперативного доукомплектування в особливий період Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

3) очолює Раду національної безпеки і оборони України, вводить у встановленому порядку в дію її рішення;

4) видає укази і розпорядження з питань національної безпеки і оборони, які є обов'язковими до виконання на території України, зокрема указами Президента України затверджуються Стратегія національної безпеки України, Стратегія воєнної безпеки України, інші стратегії, доктрини, концепції, якими визначаються актуальні загрози національній безпеці, основні напрями і завдання державної політики у сферах національної безпеки і оборони, розвитку сектору безпеки і оборони;

- 5) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє і зовнішнє становище України;
- 6) реалізує право законодавчої ініціативи у Верховній Раді України щодо законодавчого врегулювання питань національної безпеки і оборони;
- 7) вносить до Верховної Ради України подання про призначення Міністра оборони України;
- 8) вносить до Верховної Ради України подання про призначення на посаду та звільнення з посади Голови Служби безпеки України;
- 9) призначає на посади та звільняє з посад Секретаря Ради національної безпеки і оборони України та його заступників;
- 10) призначає на посади та звільняє з посад вище командування Збройних Сил України за поданням Міністра оборони України, а також вище командування інших військових формувань за поданням керівників органів центральної виконавчої влади, яким підпорядковуються відповідні військові формування;
- 11) здійснює загальне керівництво розвідувальними органами України;
- 12) вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни та у разі збройної агресії проти України приймає рішення про застосування Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;
- 13) приймає відповідно до закону рішення про загальну або часткову мобілізацію та введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України;
- 14) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;
- 15) присвоює вищі військові звання та інші вищі спеціальні звання і класні чини;
- 16) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України.

Стаття 14. Координація у сферах національної безпеки і оборони

1. Координацію у сферах національної безпеки і оборони здійснює Рада національної безпеки і оборони України відповідно до статті 107 Конституції України та Закону України «Про Раду національної безпеки і оборони України».

2. В умовах воєнного або надзвичайного стану, в особливий період, а також у разі виникнення кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, Рада національної безпеки і оборони України координує діяльність органів виконавчої влади, розглядає пропозиції щодо застосування відповідно до закону спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів.

3. У випадках, передбачених законом, Рада національної безпеки і оборони України подає на розгляд Президентові України пропозиції щодо утворення вищого колегіального стратегічного органу воєнного керівництва обороною держави в особливий період. Пропозиції про утворення цього органу та його персональний склад затверджуються рішенням Ради національної безпеки і оборони України та вводяться в дію Указом Президента України.

Положення про вищий колегіальний стратегічний орган воєнного керівництва обороною держави в особливий період затверджує Президент України.

Стаття 15. Міністерство оборони України

1. Міністерство оборони України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань національної безпеки у воєнній сфері, сферах оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період.

2. До повноважень Міністерства оборони України належать організація в силах оборони заходів оборонного планування, визначення засад воєнної, військової кадрової та військово-технічної політики у сфері оборони, здійснення в установленому порядку координації діяльності державних органів та органів місцевого самоврядування щодо підготовки держави до оборони.

3. Положення про Міністерство оборони України затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Міністерство оборони України є центральним органом виконавчої влади та військового управління, у підпорядкуванні якого перебувають Збройні Сили України та Державна спеціальна служба транспорту.

5. Міністерство оборони України очолює Міністр оборони України, який є членом Кабінету Міністрів України.

6. Міністр оборони України підпорядковується Президентові України як Верховному Головнокомандувачу Збройних Сил України.

7. Міністр оборони України підзвітний Верховній Раді України.

8. Міністр оборони України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України і відповідає за формування державної політики у сфері оборони, оборонне планування, програмний та ресурсний менеджмент, військову кадрову політику, ефективне та належне використання оборонних ресурсів, всебічне забезпечення життєдіяльності, функціонування, розвиток та застосування Збройних Сил України.

9. Міністр оборони України призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Президента України з числа цивільних осіб.

10. Міністр оборони України здійснює керівництво Міністерством оборони України, військово-політичне і адміністративне керівництво Збройними Силами України безпосередньо та через першого заступника

Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України, а також через Головнокомандувача Збройних Сил України.

Перший заступник Міністра оборони України та заступники Міністра оборони України призначаються на посади з числа цивільних осіб.

Стаття 16. Збройні Сили України

1. Збройні Сили України є військовим формуванням, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності.

2. Збройні Сили України забезпечують стримування та відсіч збройної агресії проти України, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України, у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом, посилення охорони державного кордону України та суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні.

3. Головнокомандувач Збройних Сил України призначається на посаду за поданням Міністра оборони України та звільняється з посади Президентом України. Головнокомандувач Збройних Сил України підпорядковується Президенту України та Міністру оборони України.

Головнокомандувач Збройних Сил України відповідає за готовність до виконання покладених завдань і за безпосереднє військове керівництво та управління застосуванням Збройних Сил України, а також переданих в його підпорядкування сил і засобів інших складових сил оборони. Головнокомандувач Збройних Сил України підзвітний Президенту України та Міністру оборони України з питань досягнення воєнно-стратегічних цілей у сфері оборони військовими силами і засобами, а також підтримання спроможностей цих сил і засобів до застосування.

Повноваження Головнокомандувача Збройних Сил України затверджуються Президентом України.

4. Генеральний штаб Збройних Сил України є головним органом військового управління з планування оборони держави, стратегічного планування застосування Збройних Сил України та визначених сил і засобів інших складових сил оборони, координації і контролю за виконанням завдань у сфері оборони органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та силами оборони у межах, визначених законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

Генеральний штаб Збройних Сил України в особливий період виконує функції стратегічного керівництва Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони.

Генеральний штаб Збройних Сил України з урахуванням пропозицій Командувача об'єднаних сил здійснює планування, координацію та контроль за підготовкою всіх складових сил оборони з метою набуття ними необхідних об'єднаних спроможностей.

Генеральний штаб Збройних Сил України очолює начальник Генерального штабу Збройних Сил України, який призначається на посаду і звільняється з посади Президентом України за поданням Міністра оборони України.

Начальник Генерального штабу Збройних Сил України підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України та відповідає за виконання завдань і функцій, покладених на Генеральний штаб Збройних Сил України, зокрема щодо визначення вимог до спроможностей сил оборони, потреб у ресурсах, необхідних для належного виконання завдань Збройними Силами України та іншими складовими сил оборони, стратегічного планування застосування та розвитку Збройних Сил України, їх технічного оснащення, підготовки та всебічного забезпечення.

Повноваження начальника Генерального штабу Збройних Сил України, основні завдання та порядок функціонування Генерального штабу Збройних Сил України визначаються в положенні, яке затверджується Президентом України.

5. До складу Збройних Сил України входять види та окремі роди військ (сил).

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України підпорядковуються Головнокомандувачу Збройних Сил України та відповідають за розвиток підпорядкованих їм військ (сил), їх технічне оснащення та всебічне забезпечення, підготовку та готовність до виконання покладених завдань.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України здійснюють передачу визначеного Головнокомандувачем Збройних Сил України комплекту боєдатних сил і засобів Командувачу об'єднаних сил, який здійснює оперативний контроль за набуттям ними оперативних (бойових) спроможностей та управління їх застосуванням.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України можуть проводити операції із залученням сил і засобів відповідного виду або окремого роду військ (сил) та здійснювати управління силами і засобами в операціях, що проводяться в мирний час поза затвердженими Головнокомандувачем Збройних Сил України межами відповідальності Командувача об'єднаних сил.

У процесі організації підготовки підпорядкованих військ (сил) та забезпечення їх озброєнням, військовою технікою, іншими матеріально-технічними засобами командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України розробляють відповідні доктрини, настанови, бойові статuti, оперативні і тактичні стандарти підготовки до застосування та ведення операцій (бойових дій).

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Міністра оборони України.

Повноваження командувачів видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, основні завдання та порядок функціонування командувань видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України визначаються в положеннях, які затверджуються Головнокомандувачем Збройних Сил України.

6. Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України є органом управління міжвидовими та міжвідомчими угрупованнями військ (сил).

Організація, підготовка та всебічне забезпечення Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України мають забезпечувати управління військами (силами) в операціях протягом тривалого часу.

Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України підпорядковується Командувачу об'єднаних сил, який призначається на посаду і звільняється з посади Президентом України за поданням Міністра оборони України. Президент України може призначати командувача (командувачів) об'єднаних сил для здійснення управління операціями на окремих напрямках.

Командувач об'єднаних сил підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України та здійснює через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України оперативний контроль за набуттям ними оперативних (бойових) спроможностей, планування застосування та безпосереднє управління об'єднаними силами і засобами Збройних Сил України, інших складових сил оборони, які передані у його підпорядкування, а також національним контингентом і національним персоналом, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (керівники) інших військових формувань, від яких визначений комплект сил і засобів переданий до складу об'єднаних сил, продовжують здійснювати їх укомплектування особовим складом, озброєнням, боєприпасами, військовою та спеціальною технікою, іншими матеріально-технічними засобами.

Командувач об'єднаних сил відповідає за набуття Об'єднаним оперативним штабом спроможностей з управління військами (силами), що необхідні для ефективного виконання об'єднаними силами завдань в операціях (бойових діях).

Командувач об'єднаних сил у межах наданих йому повноважень бере участь у стратегічному плануванні застосування Збройних Сил України та інших складових сил оборони.

Командувач об'єднаних сил за погодженням з Міністром оборони України і Головнокомандувачем Збройних Сил України має право доповідати безпосередньо Президентові України про готовність та хід виконання завдань об'єднаними силами.

Замисел застосування об'єднаних сил в операціях затверджується Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Повноваження Командувача об'єднаних сил, основні завдання та порядок функціонування Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України визначаються в положенні, яке затверджується Президентом України.

7. Функції Збройних Сил України, склад та правові засади організації їх діяльності, керівництва та управління ними визначаються законом.

Стаття 17. Державна спеціальна служба транспорту

1. Державна спеціальна служба транспорту є спеціалізованим військовим формуванням, що входить до системи Міністерства оборони України, призначеним для забезпечення стійкого функціонування транспорту в мирний час та в особливий період, зокрема виконання завдань з технічного прикриття, відбудови, встановлення загороджень на об'єктах національної транспортної системи України з метою забезпечення діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України.

2. Із введенням воєнного стану Державна спеціальна служба транспорту приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану і підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України, про що зазначається в указі Президента України про введення воєнного стану, який затверджується Верховною Радою України.

3. Керівництво Державною спеціальною службою транспорту здійснює керівник органу управління Державною спеціальною службою транспорту.

Керівник органу управління Державною спеціальною службою транспорту та його заступники призначаються на посаду та звільняються з посади Президентом України за поданням Міністра оборони України.

4. Повноваження Державної спеціальної служби транспорту визначаються законодавством України.

Стаття 18. Міністерство внутрішніх справ України

1. Міністерство внутрішніх справ України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах:

1) забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання громадської безпеки і правопорядку, а також надання поліцейських послуг;

2) охорони та захисту державного кордону України;

3) цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності;

4) міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

2. Міністерство внутрішніх справ України очолює Міністр внутрішніх справ України, який призначається на посаду Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Міністр внутрішніх справ України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України.

Міністр внутрішніх справ України відповідає за формування державної політики у сферах, що належать до компетенції Міністерства внутрішніх справ України, здійснює повноваження, визначені законодавством України.

3. Діяльність Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

4. Національна поліція України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує громадську безпеку і порядок, охорону прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидію злочинності, а також надає визначені законом послуги з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

5. Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, призначеним для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами - із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій.

У мирний час Національна гвардія України входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони.

Із введенням воєнного стану Національна гвардія України приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану, входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та Закону України «Про Національну гвардію України».

6. Державна прикордонна служба України є правоохоронним органом спеціального призначення, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України.

7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій,

запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, проведення аварійно-рятувальних робіт, пожежогасіння, пожежної та техногенної безпеки, роботи рятувальних служб під час аварій, а також гідрометеорологічної діяльності.

8. Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), зокрема протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, зокрема біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

9. Повноваження Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Державної міграційної служби України визначаються законодавством України.

Стаття 19. Служба безпеки України

1. Служба безпеки України є державним органом спеціального призначення з правоохоронними функціями, що забезпечує державну безпеку, здійснюючи з неухильним дотриманням прав і свобод людини і громадянина:

- 1) протидію розвідувально-підривній діяльності проти України;
- 2) боротьбу з тероризмом;
- 3) контррозвідувальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури;
- 4) охорону державної таємниці.

2. Служба безпеки України підпорядковується Президентові України та підконтрольна Верховній Раді України.

3. Службу безпеки України очолює Голова Служби безпеки України, який призначається на посаду та звільняється з посади Верховною Радою України за поданням Президента України.

Голова Служби безпеки України за посадою входить до складу Ради національної безпеки і оборони України.

Голова Служби безпеки України щорічно подає Верховній Раді України звіт про діяльність Служби безпеки України.

4. Повноваження Служби безпеки України визначаються законодавством України.

Стаття 20. Розвідувальні органи України

1. Розвідувальні органи України відповідно до закону здійснюють розвідувальну діяльність з метою сприяння реалізації національних інтересів України та протидії зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах.

Розвідувальні органи як суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони України беруть участь у формуванні і реалізації державної політики

з питань національної безпеки і оборони у визначених законодавством сферах. Повноваження розвідувальних органів визначаються законодавством України.

2. Пріоритетні завдання розвідувальним органам визначаються Президентом України.

3. Президент України може створювати координаційний орган з питань розвідки відповідно до статті 106 Конституції України.

Стаття 21. Управління державної охорони України

1. Управління державної охорони України відповідно до закону здійснює державну охорону органів державної влади України, забезпечення безпеки посадових осіб та охорони об'єктів, визначених законом.

2. Управління державної охорони України підпорядковане Президентові України та підконтрольне Верховній Раді України.

Начальник Управління державної охорони України призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України.

Начальник Управління державної охорони України щорічно подає Верховній Раді України та Президентові України письмовий звіт про діяльність Управління державної охорони України.

3. Повноваження Управління державної охорони України визначаються законодавством України.

Стаття 21⁻¹. Служба судової охорони

1. Служба судової охорони - державний орган у системі правосуддя для забезпечення охорони та підтримання громадського порядку в судах, органах та установах системи правосуддя.

2. Статус і повноваження Служби судової охорони визначаються Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Стаття 22. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України

1. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України є державним органом, призначеним для забезпечення функціонування і розвитку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, формування та реалізації державної політики у сферах кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури, державних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, криптографічного та технічного захисту інформації, телекомунікацій, користування радіочастотним ресурсом України, поштового зв'язку спеціального призначення, урядового фельд'єгерського зв'язку, а також інших завдань відповідно до закону.

2. Керівництво Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України здійснює Голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України.

3. Повноваження Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України визначаються законодавством України.

Стаття 23. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну військово-промислову політику, разом з іншими органами сектору безпеки і оборони визначає пріоритетні напрями розвитку оборонно-промислового комплексу, забезпечує нормативно-правове регулювання у цій сфері, аналізує стан та тенденції розвитку оборонно-промислового комплексу України, розробляє та організовує виконання державних програм розвитку оборонно-промислового комплексу.

2. Головним завданням оборонно-промислового комплексу України є забезпечення оперативних спроможностей сил та засобів сектору безпеки і оборони шляхом постачання нових і модернізації наявних зразків озброєння, військової та спеціальної техніки.

Стаття 24. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки

1. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки є однією з форм реалізації державної політики у сфері національної безпеки і спрямовується на захист національних інтересів України.

2. Засади міжнародного військово-технічного співробітництва визначаються законодавством України.

3. Міжнародне співробітництво з питань національної безпеки здійснюється під загальним керівництвом Президента України.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про оборону України №1932-ХІІ**

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 106)

(Витяг)

Цей Закон встановлює засади оборони України, а також повноваження органів державної влади, основні функції та завдання органів військового управління, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, обов'язки підприємств, установ, організацій, посадових осіб, права та обов'язки громадян України у сфері оборони.

Розділ І **ЗАСАДИ ОБОРОНИ УКРАЇНИ ТА ПІДГОТОВКИ ДЕРЖАВИ** **ДО ОБОРОНИ**

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

оборона України – система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових,

організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

бойовий імунітет – звільнення військового командування, військовослужбовців, поліцейських поліції особливого призначення Національної поліції України, добровольців Сил територіальної оборони Збройних Сил України, працівників правоохоронних органів, які відповідно до своїх повноважень беруть участь в обороні України, осіб, визначених Законом України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України», від відповідальності, у тому числі кримінальної, за втрати особового складу, бойової техніки чи іншого військового майна, наслідки застосування збройної та іншої сили під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань з оборони України із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння), настання яких з урахуванням розумної обачності неможливо було передбачити при плануванні та виконанні таких дій (завдань) або які охоплюються виправданим ризиком, крім випадків порушення законів та звичаїв війни або застосування збройної сили, визначених міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

план оборони України – складова частина оборонного планування, що містить сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

обороздатність держави – здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Вона складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу у сфері оборони та належних умов для його реалізації;

збройна агресія – застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України. Збройною агресією проти України вважається будь-яка з таких дій:

- вторгнення або напад збройних сил іншої держави або групи держав на територію України, а також окупація або анексія частини території України;
- блокада портів, узбережжя або повітряного простору, порушення комунікацій України збройними силами іншої держави або групи держав;
- напад збройних сил іншої держави або групи держав на військові сухопутні, морські чи повітряні сили або цивільні морські чи повітряні флоти України;
- засилення іншою державою або від її імені озброєних груп регулярних або нерегулярних сил, що вчиняють акти застосування збройної сили проти України, які мають настільки серйозний характер, що це рівнозначно

переліченим в абзацах п'ятому – сьомому цієї статті діям, у тому числі значна участь третьої держави у таких діях;

– дії іншої держави (держав), яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження третьої держави, використовувалася цією третьою державою (державами) для вчинення дій, зазначених в абзацах п'ятому – восьмому цієї статті;

– застосування підрозділів збройних сил іншої держави або групи держав, які перебувають на території України відповідно до укладених з Україною міжнародних договорів, проти третьої держави або групи держав, інше порушення умов, передбачених такими договорами, або продовження перебування цих підрозділів на території України після припинення дії зазначених договорів;

особливий період – період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій;

воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

військове формування – створена відповідно до законодавства України сукупність військових з'єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканності у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій;

підрозділ збройних сил іншої держави (далі - підрозділ збройних сил) – військове формування іноземної держави, що має постійну чи тимчасову організацію, належить до сухопутних (наземних), морських, повітряних або спеціальних військ (сил) цієї держави, оснащене легкою зброєю чи важкою бойовою технікою, яка підпадає під дію Договору про звичайні збройні сили в Європі, перебуває під командуванням особи, відповідальної перед своєю державою і законами України за поведінку своїх підлеглих, які зобов'язані дотримуватися внутрішньої дисципліни, законів України, норм міжнародного права, та яке направляється в Україну з конкретною метою, визначеною міжнародним договором України;

військове командування – Головнокомандувач Збройних Сил України, Командувач об'єднаних сил Збройних Сил України, командувачі видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (начальники) органів військового управління, командири з'єднань, військових частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

органи військового управління – Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, Генеральний штаб Збройних Сил України, інші штаби, командування, управління, постійні чи тимчасово утворені органи у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, призначені для виконання функцій з управління, в межах їх компетенції, військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями, які належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, а також територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації;

спеціальна операція – сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом спеціальних дій підрозділів Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних (оперативних) цілей, які проводяться за єдиним задумом самостійно або у взаємодії з військовими частинами, іншими підрозділами Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів України та інших складових сил оборони для виконання завдань;

військова стандартизація – діяльність, що полягає в установленні положень для загального та неодноразового використання щодо наявних чи потенційних завдань і спрямована на досягнення оптимального ступеня упорядкування у сфері оборони;

військовий стандарт – стандарт, прийнятий органом військової стандартизації, що встановлює для загального і неодноразового використання правила та настанови щодо діяльності у сфері оборони і спрямований на досягнення оптимального ступеня упорядкування у зазначеній сфері. Для цілей цього Закону до військових стандартів також належать стандарти НАТО та стандарти у сфері оборони держави - члена НАТО;

стандарт НАТО – стандарт, розроблений, прийнятий та опублікований Організацією Північноатлантичного договору;

стандарт у сфері оборони держави – члена НАТО – стандарт, розроблений, прийнятий та опублікований державою – членом Організації Північноатлантичного договору;

орган військової стандартизації – орган військового управління, до функцій якого віднесено розроблення, прийняття, внесення змін, скасування,

відновлення дії, оприлюднення, запровадження та застосування військових стандартів;

бойові дії – форма застосування з'єднань, військових частин, підрозділів (інших сил і засобів) Збройних Сил України, інших складових сил оборони, а також поліції особливого призначення Національної поліції України для вирішення бойових (спеціальних) завдань в операціях або самостійно під час відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту, виконання інших завдань із застосуванням будь-яких видів зброї (озброєння);

воєнні дії – організоване застосування сил оборони та сил безпеки для виконання завдань з оборони України;

район воєнних (бойових) дій – визначена рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України частина сухопутної території України, повітряного або/та водного простору, на якій впродовж певного часу ведуться або/та можуть вестися воєнні (бойові) дії;

тактична догоспітальна допомога – невідкладні дії та організаційні заходи, у тому числі виконання медичних маніпуляцій (інтервенцій) та застосування лікарських засобів, спрямовані на врятування та збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, що здійснюються особами сил оборони та сил безпеки, які пройшли відповідну підготовку або мають відповідну кваліфікацію;

цивільно-військове співробітництво – комплекс заходів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, щодо координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, організаціями та громадянами з метою створення сприятливих умов для виконання Збройними Силами України покладених на них завдань та функцій, у тому числі на території держави-агресора, а також інших заходів, спрямованих на формування у цивільного населення оборонної свідомості, готовності до національного спротиву.

Стаття 2. Основи оборони України

Оборона України базується на готовності та здатності органів державної влади, усіх складових сектору безпеки і оборони України, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, національної економіки до переведення, при необхідності, з мирного на воєнний стан та відсічі збройній агресії, ліквідації збройного конфлікту, а також готовності населення і території держави до оборони.

Правовою основою оборони держави є Конституція України, цей Закон, інші законодавчі акти України та відповідні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Для організації оборони держави Президент України за поданням Кабінету Міністрів України затверджує структуру плану оборони України, план оборони України та військово-адміністративний поділ території України

на військово-сухопутні, військово-морські та військово-повітряні зони (райони), який є обов'язковим до врахування під час визначення меж зон (ділянок) відповідальності регіональних (територіальних, міжрегіональних, міжтериторіальних) органів управління інших військових формувань, утворених відповідно до законів України та відповідних правоохоронних (спеціальних) органів. Порядок розроблення плану оборони України визначається Кабінетом Міністрів України.

З метою запобігання збройній агресії та збройному конфлікту, забезпечення національних інтересів і реалізації власної воєнної політики Україна, дотримуючись норм відповідальної і заснованої на співробітництві поведінки в галузі безпеки, бере участь у міжнародних системах безпеки та міжнародному співробітництві у сфері оборони на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

Визначаючи способи забезпечення власної безпеки у процесі підготовки держави до оборони та під час воєнних дій, Україна додержується принципів і норм міжнародного права, враховує законні інтереси безпеки інших держав.

Фінансування потреб національної оборони держави здійснюється за рахунок і в межах коштів, визначених у законі про Державний бюджет України на відповідний рік.

Фінансування потреб національної оборони держави може здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 3. Підготовка держави до оборони

Підготовка держави до оборони в мирний час включає:

- прогнозування та оцінку воєнної небезпеки і воєнної загрози;
- проведення розвідувальної та інформаційно-аналітичної діяльності в інтересах підготовки держави до оборони;
- здійснення заходів у зовнішньополітичній сфері, спрямованих на запобігання збройному конфлікту та відсіч збройній агресії;
- формування та реалізацію воєнної, воєнно-економічної, військово-технічної та військово-промислової політики держави;
- удосконалення структури, уточнення завдань і функцій Збройних Сил України та інших військових формувань, забезпечення необхідної чисельності їх особового складу, а також їх розвиток, підготовку і підтримання на належному рівні боєздатності, бойової та мобілізаційної готовності до оборони держави, планування їх застосування;
- розвиток військово-промислового комплексу, створення сприятливих умов для мобілізаційного розгортання галузей національної економіки з метою виробництва озброєння, військової техніки і майна в необхідних обсягах;
- забезпечення на особливий період Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту підготовленими кадрами, рятувальною та іншою технікою,

продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами;

- здійснення заходів з планування та підготовки руху опору;

- забезпечення готовності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту об'єктів критичної інфраструктури до виконання завдань цивільного захисту в особливий період, зокрема у воєнний час, з урахуванням норм міжнародного гуманітарного права;

- забезпечення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів підготовленими кадрами, озброєнням, військовою та іншою технікою, продовольством, речовим майном, іншими матеріальними та фінансовими ресурсами;

- розвиток військово-технічного співробітництва з іншими державами з метою забезпечення Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, та правоохоронних органів озброєнням, військовою технікою і майном, які не виробляються в Україні;

- підготовку національної економіки, об'єктів критичної інфраструктури, території, органів державної влади, органів військового управління, органів місцевого самоврядування, а також населення до дій в особливий період;

- створення державного матеріального резерву та резервних фондів грошових коштів;

- забезпечення охорони державного кордону України та її посилення у разі загострення обстановки, виникнення реальної загрози здійснення збройних та інших провокацій на державному кордоні України;

- військово-патріотичне виховання громадян України, підготовку молоді до служби в Збройних Силах України, забезпечення престижу військової служби;

- забезпечення розвитку воєнної науки, формування науково-технічного і технологічного набутку для створення високоефективних засобів збройної боротьби;

- захист інформаційного простору України та її входження у світовий інформаційний простір, створення розвинутої інфраструктури в інформаційній сфері;

- здійснення військової стандартизації;

- забезпечення відкритого та демократичного цивільного контролю у сфері оборони в порядку, визначеному законодавством, та дотримання вимог щодо збереження державної таємниці;

- здійснення заходів з кібероборони (активного кіберзахисту) для захисту суверенітету держави та забезпечення її обороноздатності, запобігання збройному конфлікту та відсічі збройній агресії;

- інші заходи, що впливають на стан обороноздатності держави.

Стаття 4. Відсіч збройній агресії проти України

У разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подає його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження, а також вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни.

Органи державної влади та органи військового управління, не чекаючи оголошення стану війни, вживають заходів для відсічі агресії. На підставі відповідного рішення Президента України Збройні Сили України разом з іншими військовими формуваннями розпочинають воєнні дії, у тому числі проведення спеціальних операцій (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) у кіберпросторі.

З моменту оголошення стану війни чи фактичного початку воєнних дій настає воєнний час, який закінчується у день і час припинення стану війни.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про військовий обов'язок і військову службу**

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 27, ст. 385)

(Витяг)

Цей Закон здійснює правове регулювання відносин між державою і громадянами України у зв'язку з виконанням ними конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, а також визначає загальні засади проходження в Україні військової служби.

Глава I. **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Військовий обов'язок

1. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

2. Військовий обов'язок встановлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення (далі - Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

3. Військовий обов'язок включає:

- підготовку громадян до військової служби;
- взяття громадян на військовий облік;
- прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов (направлення) на військову службу;
- проходження військової служби;
- виконання військового обов'язку в запасі;
- проходження служби у військовому резерві;
- дотримання правил військового обліку.

4. Громадяни України мають право на заміну виконання військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою згідно з Конституцією України та Законом України «Про альтернативну (невійськову) службу».

5. Від виконання військового обов'язку громадяни України звільнюються на підставах, визначених цим Законом.

6. Військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні.

У випадках, передбачених законом, іноземці та особи без громадянства (у тому числі звільнені з полону до завершення бойових дій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України), які на законних підставах перебувають на території України (далі – іноземці та особи без громадянства), можуть у добровільному порядку (за контрактом) проходити військову службу у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.

7. Виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, центри надання адміністративних послуг, центри рекрутингу та районні (об'єднані районні), міські (районні у містах, об'єднані міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (далі - територіальні центри комплектування та соціальної підтримки).

8. Положення про центри рекрутингу, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки затверджуються Кабінетом Міністрів України. Діяльність територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, центрів рекрутингу координується та спрямовується Міністерством оборони України.

9. Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

- допризовники – особи, які підлягають взяттю на військовий облік;
- призовники – особи, які взяті на військовий облік;
- військовослужбовці – особи, які проходять військову службу;

- військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;

- резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний час та в особливий період.

До категорії військовослужбовців прирівнюються іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону проходять військову службу у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.

Призовникам, військовозобов'язаним, резервістам та військовослужбовцям оформлюється та видається військово-обліковий документ, який є документом, що визначає належність його власника до виконання військового обов'язку. Форма, порядок оформлення (створення) та видачі військово-облікового документа для призовників, військовозобов'язаних та резервістів визначаються Кабінетом Міністрів України, а для військовослужбовців – відповідно Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, розвідувальними органами України, Управлінням державної охорони України та Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

10. Громадяни України, які підлягають взяттю на військовий облік, перебувають на військовому обліку призовників або у запасі Збройних Сил України, у запасі Служби безпеки України, розвідувальних органів України чи проходять службу у військовому резерві, зобов'язані:

- уточнити протягом 60 днів з дня набрання чинності указом Президента України про оголошення мобілізації, затвердженим Верховною Радою України, свої персональні дані через центр надання адміністративних послуг або через електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста, або у територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки;

- прибувати за викликом районного (об'єднаного районного), міського (районного у місті, об'єднаного міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі – відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки), Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, відповідного підрозділу розвідувальних органів України для оформлення військово-облікових документів, взяття на військовий облік, проходження медичного огляду, направлення на підготовку з метою здобуття або вдосконалення військово-облікової спеціальності, призову на військову службу або на збори військовозобов'язаних та резервістів;

– проходити медичний огляд згідно з рішеннями комісії з питань взяття на військовий облік, комісії з питань направлення для проходження базової військової служби або військово-лікарської комісії відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки, закладів охорони здоров'я Служби безпеки України, а у Службі зовнішньої розвідки України, розвідувальному органі Міністерства оборони України чи розвідувальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, - за рішенням керівників відповідних підрозділів або військово-лікарської комісії Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України чи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, відповідно;

– проходити підготовку до військової служби, військову службу і виконувати військовий обов'язок у запасі;

– виконувати правила військового обліку, встановлені законодавством.

Резервісти зобов'язані прибувати до військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, за викликом командира цієї військової частини.

11. Жінки, які придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком і виявили бажання проходити базову військову службу, безпосередньо перед направленням для проходження базової військової служби за їх заявою (зверненням) беруться на військовий облік призовників. Після проходження базової військової служби звільнені з військової служби жінки за їх бажанням беруться на військовий облік військовозобов'язаних у порядку та строк, визначені частиною одинадцятою статті 26 цього Закону.

Жінки, які придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком і закінчили заклади професійної, фахової передвищої або вищої освіти та здобули медичну або фармацевтичну спеціальність, підлягають взяттю на військовий облік військовозобов'язаних.

Жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Міністерством оборони України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком, крім зазначених в абзаці другому цієї частини, беруться на військовий облік військовозобов'язаних за їх бажанням.

12. Жінки, які перебувають на військовому обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час у добровільному порядку. У мирний час жінки можуть бути прийняті на військову службу та службу у військовому резерві тільки в добровільному порядку (за контрактом).

Жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі),

що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку.

Стаття 2. Військова служба і виконання військового обов'язку в запасі

1. Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України (за винятком випадків, визначених законом), іноземців та осіб без громадянства, пов'язаних із обороною України, її незалежності та територіальної цілісності. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

2. Проходження військової служби здійснюється:

- громадянами України – у добровільному порядку (за контрактом), за направленням або за призовом;
- іноземцями та особами без громадянства – у добровільному порядку (за контрактом) на посадах у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.

3. Громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які проходять військову службу, є військовослужбовцями.

4. Порядок проходження військової служби, права та обов'язки військовослужбовців визначаються цим та іншими законами, відповідними положеннями про проходження військової служби, що затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

Стратегія залучення, розвитку та утримання людського капіталу в силах оборони України визначається Міністерством оборони України.

5. Військова служба в Україні організовується з дотриманням конституційної вимоги про відокремлення церкви і релігійних організацій від держави.

6. Види військової служби:

- базова військова служба;
- військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;
- військова служба за контрактом осіб рядового складу;
- військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;
- військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки (далі – вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти), а також закладів фахової передвищої військової освіти;
- військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;

- військова служба за призовом осіб офіцерського складу;
- військова служба за призовом осіб із числа резервістів в особливий період.

7. Базову військову службу громадяни України проходять відповідно до законів України у Збройних Силах України та інших військових формуваннях з метою здобуття військово-облікової спеціальності, набуття практичних навичок і умінь для збройного захисту Вітчизни.

8. Виконання військового обов'язку в запасі полягає в дотриманні військовозобов'язаними порядку і правил військового обліку, проходженні зборів для збереження та вдосконалення знань, навичок і умінь, необхідних для виконання обов'язків військової служби в особливий період.

9. Громадяни України можуть проходити службу у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань. Порядок відбору та прийняття на службу у військовому резерві, строки, умови та порядок її проходження, а також підстави та порядок звільнення із служби визначаються цим Законом, відповідними положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві, що затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

10. На військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період у визначеному цим Законом порядку для оперативного доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань призиваються громадяни України, які уклали контракти про проходження служби у військовому резерві та/або зараховані до військового оперативного резерву.

11. Структура військового резерву людських ресурсів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

12. Кожен громадянин України, вперше вступаючи на військову службу до Збройних Сил України, інших військових формувань, особисто складає Військову присягу на вірність Українському народу і скріплює її власноручним підписом. Іноземець або особа без громадянства, який (яка) вперше приймається на військову службу до Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту або Національної гвардії України, бере офіційне зобов'язання неухильно додержуватися Конституції та законів України, сумлінно виконувати обов'язки військової служби.

13. Громадяни України, які перебувають на військовому обліку, направляються для підготовки до військової служби, особи, які призиваються, направляються або приймаються на військову службу, приймаються на службу у військовому резерві, та військовозобов'язані, призначені для комплектування посад за відповідними військово-обліковими спеціальностями та іншими спеціальностями в Службі безпеки України під час проведення мобілізації, проходять обов'язковий медичний огляд, крім випадків, передбачених цим Законом. Порядок проведення медичного огляду затверджується відповідно Міністерством оборони України, центральними

органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, Службою безпеки України, Службою зовнішньої розвідки України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я. Перелік військово-облікових спеціальностей затверджується Міністерством оборони України, а інших спеціальностей в Службі безпеки України – Головою Служби безпеки України.

14. Виконання військового обов'язку в особливий період здійснюється з особливостями, визначеними цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Правова основа військового обов'язку, військової служби, служби у військовому резерві

1. Правовою основою військового обов'язку і військової служби є Конституція України, цей Закон, Закон України «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію», інші закони України, а також прийняті відповідно до них укази Президента України та інші нормативно-правові акти щодо забезпечення обороноздатності держави, виконання військового обов'язку, проходження військової служби, служби у військовому резерві та статусу військовослужбовців, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Комплектування військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Збройні Сили України та інші військові формування комплектуються військовослужбовцями шляхом:

- призову (направлення) громадян України на військову службу;
- прийняття громадян України на військову службу за контрактом.

2. Збройні Сили України та інші військові формування не можуть комплектуватися особами, які мають судимість за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України, вчинення умисного вбивства двох або більше осіб, або вчиненого з особливою жорстокістю, або поєданого із зґвалтуванням або сексуальним насильством, або особливо тяжких корупційних кримінальних правопорушень чи мають судимість за вчинення кримінальних правопорушень, передбачених статтями 152-156¹, 258-258⁶, частиною четвертою статті 286¹, статтею 348 Кримінального кодексу України, а також засудженими службовими особами, які згідно з підпунктом 1 пункту 3 примітки до статті 368 Кримінального кодексу України займали особливо відповідальне становище, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку.

Збройні Сили України та інші військові формування не можуть комплектуватися особами, які обвинувачуються у вчиненні тяжкого та/або особливо тяжкого корупційного кримінального правопорушення та

кримінальне провадження стосовно яких перебуває на стадії судового провадження.

3. Порядок комплектування Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту та Національної гвардії України військовослужбовцями з числа іноземців та осіб без громадянства встановлюється цим Законом та прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами.

4. Порядок комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями встановлюється цим Законом та прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами.

5. Для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями на особливий період, а в разі прийняття у випадках та порядку, визначених законом, відповідного рішення Президента України – і в мирний час проводиться планомірна військова підготовка і забезпечується перебування в запасі та військовому резерві необхідної кількості військовонавчених громадян.

Стаття 5. Склад військовослужбовців, резервістів і військовозобов'язаних. Військові звання

1. Військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані поділяються на рядовий склад, сержантський і старшинський склад та офіцерський склад.

2. Встановлюються такі військові звання:

Армійські	Корабельні
Рядовий склад	
рекрут	рекрут
солдат	матрос
старший солдат	старший матрос
Сержантський і старшинський склад	
Молодший сержантський і старшинський склад	
молодший сержант	старшина 2 статті
сержант	старшина 1 статті
Старший сержантський і старшинський склад	
старший сержант	головний старшина
головний сержант	головний корабельний старшина
штаб-сержант	штаб-старшина
Вищий сержантський і старшинський склад	
майстер-сержант	майстер-старшина
старший майстер-сержант	старший майстер-старшина
головний майстер-сержант	головний майстер-старшина
Офіцерський склад	

Молодший офіцерський склад	
молодший лейтенант	молодший лейтенант
лейтенант	лейтенант
старший лейтенант	старший лейтенант
капітан	капітан-лейтенант
Старший офіцерський склад	
майор	капітан 3 рангу
підполковник	капітан 2 рангу
полковник	капітан 1 рангу
Вищий офіцерський склад	
бригадний генерал	коммодор
генерал-майор	контр-адмірал
генерал-лейтенант	віце-адмірал
генерал	адмірал

Військове звання «рекрут» є військовим званням осіб рядового складу (крім курсантів закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти), які проходять випробування при прийнятті на військову службу за контрактом до закінчення випробування, проходять базову військову службу до закінчення базової загальновійськової підготовки або призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період протягом строку підготовки у навчальних частинах (центрах).

3. До військових звань осіб офіцерського складу юридичної, медичної та капеланської служб Збройних Сил України та інших військових формувань, а також підрозділів адміністративно-юрисдикційної діяльності органів Державної прикордонної служби України, які мають відповідну освіту та займають відповідну штатну посаду, додаються слова «юстиції», «медичної служби», «капеланської служби».

4. До військових звань громадян України, які перебувають у запасі чи у відставці або проходять службу у військовому резерві, додаються слова відповідно «запасу», «у відставці» або «резерву».

5. Присвоєння військових звань та пониження у військовому званні військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, переатестація осіб, які мають спеціальні звання або класні чини, для присвоєння військових звань здійснюються в порядку, визначеному статутами Збройних Сил України, положеннями про проходження військової служби, положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Військові звання присвоюються довічно. Позбавлення військових звань та поновлення у військовому званні здійснюються за рішенням суду.

Стаття 6. Військові посади

1. Військові посади (штатні посади, що підлягають заміщенню військовослужбовцями) і відповідні їм військові звання передбачаються у штатах (штатних розписах) військових частин, кораблів, органів військового управління, установ, організацій, закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти.

2. Перелік посад, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом, затверджується Президентом України, а посад інших військовослужбовців – Міністерством оборони України, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України та розвідувальними органами України.

3. Перелік посад, які не можуть бути заміщені іноземцями чи особами без громадянства, затверджується Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України.

4. Окремі військові посади в мирний час можуть заміщатися (на умовах строкового трудового договору) цивільними особами в порядку, встановленому Міністерством оборони України. Порядок заміщення військових посад цивільними особами в Службі безпеки України, Управлінні державної охорони України та розвідувальних органах України встановлюється їх керівниками.

5. Військові посади, передбачені штатами воєнного часу, при переведенні Збройних Сил України, інших військових формувань, Служби безпеки України та розвідувальних органів України на організацію і штати воєнного часу укомплектовуються військовослужбовцями, резервістами або військовозобов'язаними.

6. Співвідношення чисельності офіцерського, сержантського та старшинського складу за військовими званнями та граничні строки перебування осіб офіцерського, сержантського та старшинського складу на посадах у Збройних Силах України та інших військових формуваннях встановлюються відповідно Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

7. Порядок призначення на військові посади встановлюється Конституцією України, законами України, положеннями про проходження військової служби, про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

8. Військові посади в підрозділах Збройних Сил України, які направляються до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних контингентів або національного персоналу відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, заміщаються військовослужбовцями з числа громадян України, які проходять військову службу за контрактом.

9. Порядок проходження військової служби військовослужбовцями, які не обіймають військових посад, встановлюється положеннями про проходження військової служби.

10. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань можуть бути відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, а також державних та комунальних закладів освіти для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі. Перелік посад, що заміщуються військовослужбовцями у таких державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних закладах освіти, затверджується Президентом України.

11. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань відповідно до міжнародних договорів України можуть бути направлені для проходження військової служби на посадах у багатонаціональних органах військового управління, закордонних дипломатичних установах України та міжнародних організаціях. Такі військовослужбовці утримуються за рахунок відповідно Міністерства оборони України, інших військових формувань у межах затвердженої законом чисельності. Порядок направлення та строки перебування військовослужбовців на зазначених посадах встановлюються Міністерством оборони України та іншими військовими формуваннями.

12. Військові посадові особи – це військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством.

13. Військовослужбовці у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби, можуть бути направлені для подальшого проходження військової служби з одного військового формування до іншого з виключенням із списків особового складу формування, з якого вибули, та включенням до списків особового складу формування, до якого прибули.

Стаття 7. Військова форма одягу, знаки розрізнення і відзнаки військовослужбовців

1. Для військовослужбовців встановлюються військова форма одягу та знаки розрізнення.

2. Військовозобов'язані під час проходження зборів забезпечуються військовою формою одягу. Резервісти забезпечуються військовою формою одягу згідно із встановленими нормами. Для зазначених осіб встановлюються передбачені для військовослужбовців знаки розрізнення.

3. Військова форма одягу – комплект одноманітних за конструкцією та регламентованих за зовнішнім виглядом предметів одягу, взуття та окремих видів спорядження, встановлений для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань.

4. Знаки розрізнення військовослужбовців - знаки (погони, нарукавні та нагрудні знаки, знаки на спину; знаки на головних уборах, зокрема кокарди, емблеми, орнаменти; гаптування; канти і лампаси; гудзики з символікою) на форменому одязі, призначені для позначення військових звань, посад, приналежності до держави, військового формування, виду Збройних Сил України, роду військ, служб, військових частин (підрозділів).

5. Зразки військової форми одягу та загальні вимоги до знаків розрізнення військовослужбовців розробляються та затверджуються Міністерством оборони України.

6. Зразки спеціального одягу, взуття та спорядження військовослужбовців, засоби індивідуального захисту та інші предмети речового майна військовослужбовців розробляються відповідними центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні військові формування, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України, Службою зовнішньої розвідки України, розвідувальним органом Міністерства оборони України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України та затверджуються Міністерством оборони України.

7. Правила носіння військової форми одягу та зразки знаків розрізнення розробляються та затверджуються відповідними центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні військові формування, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України, Службою зовнішньої розвідки України, розвідувальним органом Міністерства оборони України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

8. Носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців особами, які не мають на це права, забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Глава II ПІДГОТОВКА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Стаття 8. Підготовка до військової служби

1. Підготовка громадян України до військової служби включає національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання, початкову загальновійськову підготовку, базову загальновійськову підготовку, підготовку у військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, військову підготовку у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-

оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови.

Під час організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України не допускаються будь-які форми дискримінації, у тому числі за ознакою статі.

2. Відповідальність за організацію та проведення підготовки громадян України до військової служби в межах повноважень покладається на Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування. До цієї роботи можуть залучатись об'єднання громадян відповідно до їх статутів.

3. Порядок проведення підготовки громадян України до військової служби визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Контроль за проведенням підготовки громадян України до військової служби, програмним і методичним забезпеченням цієї підготовки здійснюється Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Стаття 9. Початкова загальновійськова підготовка

1. Початкова загальновійськова підготовка громадян України здійснюється з метою формування у громадян первинних загальновійськових знань і спеціальних компетентностей щодо оборонної свідомості, ознайомлення громадян з місцем і роллю громадянина у зв'язку з усвідомленням свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Початкова загальновійськова підготовка реалізується на третьому рівні повної загальної середньої освіти та проводиться в закладах загальної середньої, професійної, фахової передвищої освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на відповідному рівні повної загальної середньої освіти, шляхом викладання навчального предмета «Захист України» та здійснення заходів, спрямованих на військово-патріотичне виховання. Програми з навчального предмета «Захист України» розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, за погодженням з Міністерством оборони України.

Стаття 10. *{Статтю 10 виключено на підставі Закону № 2995-IX від 21.03.2023}*

Стаття 10⁻¹. Базова загальновійськова підготовка

1. Базова загальновійськова підготовка проводиться з метою здобуття громадянами України військово-облікової спеціальності, навичок і умінь,

необхідних для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Базова загальновійськова підготовка проводиться у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, а також у закладах вищої освіти всіх форм власності.

Для проведення базової загальновійськової підготовки залучаються громадські організації та об'єднання, у тому числі громадські об'єднання ветеранів війни.

3. Порядок проведення базової загальновійськової підготовки визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Базова загальновійськова підготовка включається до навчальних планів закладів вищої освіти всіх форм власності як окрема навчальна дисципліна.

Базова загальновійськова підготовка у закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі - добровільно).

Від проходження базової загальновійськової підготовки у закладах вищої освіти всіх форм власності звільняються громадяни:

- які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;
- які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;
- які проходили військову службу.

5. Перед направленням для проходження практичних занять базової загальновійськової підготовки громадяни України, крім курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, поліцейських під час проходження первинної професійної підготовки у закладах освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, проходять медичний огляд у порядку, визначеному частиною тринадцятою статті 2 цього Закону.

6. Під час практичних занять, передбачених навчальними планами базової загальновійськової підготовки, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені законами для військовозобов'язаних, призваних на навчальні (перевірочні) збори.

Стаття 11. Військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу

1. Військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу проводиться у вищих військових навчальних закладах та у військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

2. Військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу на добровільних засадах проходять громадяни України, які мають або здобувають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, придатні до військової служби за станом здоров'я та морально-діловими якостями.

3. Порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.

У період дії воєнного стану за рішенням керівника вищого військового навчального закладу або керівника закладу вищої освіти, що мають військові навчальні підрозділи, строк проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу може бути скорочений наполовину.

4. Військова підготовка за програмою підготовки офіцерів запасу включається до навчальних планів закладу вищої освіти як окрема навчальна дисципліна. Програми військової підготовки розробляються згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу за відповідною військово-обліковою спеціальністю. Порядок розроблення та затвердження кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу та програм військової підготовки офіцерів запасу визначається Міністерством оборони України.

5. Громадянам України, які мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, склали встановлені іспити та атестовані до офіцерського складу, присвоюється відповідне первинне військове звання офіцера запасу. У разі потреби вони за наказом Міністерства оборони України підлягають призову для проходження військової служби осіб офіцерського складу.

6. Громадяни України, які не атестовані для присвоєння військового звання офіцерського складу після закінчення закладу вищої освіти і не проходили військову службу або базову загальновійськову підготовку, підлягають направленню для проходження базової військової служби з урахуванням, за можливості, фаху, який вони здобули у закладі вищої освіти, або за спорідненими військово-обліковими спеціальностями.

7. Перелік військово-облікових спеціальностей, за якими ведеться військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, та обсяги підготовки за такими спеціальностями визначаються за поданням Генерального штабу Збройних Сил України Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.

8. Перелік закладів вищої освіти, на базі яких здійснюється військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з відповідними центральними органами виконавчої влади. Військові навчальні підрозділи є структурними підрозділами таких закладів вищої освіти. Рішення про створення, реорганізацію та ліквідацію військових навчальних підрозділів приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим із центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані заклади вищої освіти.

9. Порядок заміщення вакантних посад командування і науково-педагогічних працівників військового навчального підрозділу закладу вищої освіти для підготовки офіцерів запасу визначається Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

10. Під час навчальних зборів (стажування), передбачених програмами підготовки офіцерів запасу, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені актами законодавства для військовозобов'язаних, призваних на збори.

11. Контроль за організацією військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу здійснює Міністерство оборони України.

Стаття 12. Підготовка до вступу у заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти

1. Громадяни України, які виявили бажання вступити до закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, можуть проходити попередню підготовку в закладах загальної середньої освіти III ступеня, військових ліцях, ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, у військових оркестрах, закладах освіти громадських організацій, на підготовчих курсах при вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти.

2. Фізична підготовка допризовників та призовників організовується у закладах вищої, фахової передвищої, професійної, загальної середньої та позашкільної освіти, спортивних товариствах і клубах за програмою курсу фізичної культури центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах освіти, фізичної культури та спорту.

3. Лікувально-оздоровча робота з громадянами України, які готуються до вступу у заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, організовується за місцем їх проживання (перебування) відповідними закладами охорони здоров'я.

4. Медичні огляди громадян України 15-17-річного віку проводяться щороку лікарями-спеціалістами, які залучаються до медичного огляду призовників. У разі потреби громадянам призначається необхідне лікування з проведенням оздоровчих заходів.

5. Органи управління освітою забезпечують освітню підготовку допризовної та призовної молоді, за необхідності організують додаткові заняття для вивчення державної мови громадянами, які не володіють або недостатньо володіють нею.

Стаття 13. Права та обов'язки громадян України, які проходять підготовку до військової служби

1. За громадянами України, які проходять підготовку до військової служби з відривом від виробництва, на весь час підготовки, включаючи час проїзду до місця підготовки та у зворотному напрямку, зберігаються місце роботи, а також займана посада та середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, незалежно від підпорядкування і форм власності.

2. Відвідування громадянами України, направленими відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки для проходження занять з підготовки до військової служби та інших заходів, що стосуються підготовки допризовників та призовників, обов'язкове.

Глава III

ВЗЯТТЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ВІЙСЬКОВИЙ ОБЛІК, НАПРАВЛЕННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ БАЗОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ, ПРИЗОВ І ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Стаття 14. Взяття громадян України на військовий облік призовників

1. Взяття громадян України на військовий облік призовників проводиться з метою визначення наявних людських ресурсів, встановлення освітнього рівня, вивчення особистих якостей.

2. Взяття громадян України на військовий облік призовників здійснюється у районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки за місцем проживання.

3. Щороку з 1 січня до 31 липня громадяни України чоловічої статі, яким у рік взяття на військовий облік виповнюється 17 років, беруться на військовий облік призовників із внесенням відповідних відомостей до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів шляхом:

– проходження електронної ідентифікації та уточнення своїх персональних даних засобами електронного кабінету призовника, військовозобов'язаного, резервіста в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

– особистого прибуття до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки з поданням необхідних документів, перелік яких встановлюється Міністерством оборони України.

4. Не підлягають взяттю на військовий облік призовників громадяни України, які відбувають покарання в установах виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру.

5. Поважними причинами непроходження електронної ідентифікації (неуточнення своїх персональних даних) засобами електронного кабінету призовника, військовозобов'язаного, резервіста та/або неприбуття до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки громадян України чоловічої статі у період, визначений частиною третьою цієї статті, що підтверджені документами відповідних уповноважених державних органів, визнаються:

- хвороба громадянина України;
- перешкода стихійного характеру;
- проживання (перебування) на тимчасово окупованій території України або території України, де ведуться бойові дії;

- інші обставини, що позбавили його можливості пройти електронну ідентифікацію та уточнити свої персональні дані засобами електронного кабінету призовника, військовозобов'язаного, резервіста або особисто прибути до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

6. Громадяни України, які не стали на військовий облік призовників у період, зазначений в абзаці першому частини третьої цієї статті, беруться на військовий облік призовників лише після особистого прибуття до районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

Стаття 15. Направлення громадян України для проходження базової військової служби

1. Для проходження базової військової служби направляються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно), яким до дня відправлення на базову військову службу виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 25-річного віку.

2. Зазначені громадяни України можуть один раз обрати рік проходження базової військової служби до досягнення ними 24-річного віку.

3. Громадяни України, які перебувають на військовому обліку призовників, у добровільному порядку можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на умовах, передбачених частиною першою статті 20 цього Закону, та в порядку, визначеному положеннями про проходження військової служби громадянами України.

4. Направлення громадян України для проходження базової військової служби включає:

- прибуття на медичний огляд, професійно-психологічний відбір та засідання комісії з питань направлення для проходження базової військової служби;

- проходження медичного огляду (у тому числі, за необхідності, направлення на додаткове медичне обстеження);

- проведення професійно-психологічного відбору;

- засідання комісії з питань направлення для проходження базової військової служби;

- прибуття за зазначеними в повістці районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки адресою та часом для відправлення у навчальну частину (центр) для проходження базової військової служби та знаходження у відповідному територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки (обласному збірному пункті) до відправлення у навчальну частину (центр).

5. Організація направлення громадян України для проходження базової військової служби здійснюється районними державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки та органами місцевого самоврядування.

6. Порядок організації підготовки та направлення громадян України для проходження базової військової служби визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

7. Строки направлення та чисельність громадян України, які направляються на базову військову службу, а також обсяги видатків для забезпечення направлення на базову військову службу, визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. Керівники підприємств, установ, організацій і закладів освіти незалежно від підпорядкування та форми власності сприяють прибуттю громадян України до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (збірних пунктів) шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів.

9. У разі неявки призовника без поважних причин за викликом відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки на комісію з питань направлення для проходження базової військової служби він несе відповідальність, установлену законом.

10. Поважними причинами неприбуття громадянина у строк, визначений у повістці, які підтверджені документами відповідних уповноважених державних органів, визнаються:

- перешкода стихійного характеру, хвороба призовника, воєнні дії на відповідній території та їх наслідки або інші обставини, які позбавили його можливості особисто прибути у зазначені пункт і строк;

- смерть його близького родича (батьків, дружини, дитини, рідних брата, сестри, діда, баби) або близького родича його дружини.

У разі неприбуття громадянин зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше трьох діб від визначених у повістці дати і часу прибуття до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, повідомити про причини неявки шляхом безпосереднього звернення до зазначеного у повістці територіального центру комплектування та соціальної підтримки або в будь-який інший спосіб з подальшим його прибуттям у строк, що не перевищує сім календарних днів.

Стаття 16. Комісії з питань направлення для проходження базової військової служби

1. Для направлення громадян України для проходження базової військової служби в районах (містах) утворюються комісії з питань направлення для проходження військової служби (далі - районна (міська) комісія) у такому складі:

- голова комісії – заступник голови районної державної адміністрації (міського голови);
- члени комісії:
 - керівник відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки;
 - представник структурного підрозділу освіти районної державної адміністрації (підрозділу освіти виконавчого органу міської ради);
 - представник уповноваженого підрозділу територіального органу Національної поліції України;
 - лікар, який організовує роботу медичних працівників з медичного огляду призовників;
 - психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території району (міста);
 - представники Збройних Сил України та інших військових формувань, громадських організацій, підприємств, установ і організацій за попереднім узгодженням з головою комісії;
 - секретар комісії.

2. Персональний склад районної (міської) комісії (основний та резервний), персональний склад лікарів-спеціалістів, які залучаються для проведення медичного огляду призовників (основний та резервний), графік засідань комісії, порядок проведення та забезпечення заходів з організації направлення громадян України для проходження базової військової служби затверджуються головою районної державної адміністрації (міським головою).

3. На районні (міські) комісії покладається:

організація медичного огляду та направлення громадян України для проходження базової військової служби з призначенням їх для служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні;

- надання відстрочки від направлення для проходження базової військової служби;
- звільнення від проходження базової військової служби та взяття громадян України на облік військовозобов'язаних;
- направлення громадян України, які виявили бажання вступити до закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, для проходження випробувань та складання вступних іспитів або прийняття рішення про відмову в такому направленні;
- направлення до закладів охорони здоров'я за місцем проживання (перебування) громадян, яких визнано тимчасово непридатними до військової служби;
- організація роботи з вивчення особистостей громадян України, їх морально-ділових якостей та сімейного стану;
- направлення до відповідних правоохоронних органів матеріалів на громадян України, які ухиляються від направлення для проходження базової військової служби;
- внесення на розгляд комісії вищого рівня клопотань щодо надання громадянам України відстрочок від направлення для проходження базової військової служби у випадках, не передбачених цим Законом.

4. У разі втрати (зміни) підстав щодо прийнятого рішення про направлення для проходження базової військової служби районна (міська) комісія може скасувати (змінити) раніше прийняте нею рішення на підставі листа начальника тимчасової адміністрації збірного пункту, в якому зазначено, з яких причин громадянин України підлягає поверненню. Усіх громадян, яких було повернуто із збірного пункту, керівники районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки вдруге викликають на відповідну районну (міську) комісію для вирішення питання про їх направлення на військову службу.

5. Рішення районної (міської) комісії може бути оскаржено громадянином України до комісії вищого рівня або до суду в порядку, передбаченому законом.

6. Для керівництва і контролю за діяльністю районних (міських) комісій в Автономній Республіці Крим, областях та містах Києві та Севастополі утворюються відповідно комісія Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські комісії (далі – комісія вищого рівня). Персональний склад комісії вищого рівня (основний та резервний), персональний склад лікарів-спеціалістів, які залучаються для проведення медичного огляду призовників (основний та резервний), порядок проведення та забезпечення роботи з організації направлення громадян України для проходження базової військової служби затверджуються відповідно Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим та головами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Комісія вищого рівня утворюється в такому складі:

- голова комісії – заступник Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, заступник голови обласної (Київської або Севастопольської міської) державної адміністрації;
- члени комісії:
 - керівник територіального центру комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя;
 - заступник керівника органу освіти і науки Автономної Республіки Крим, заступник керівника структурного підрозділу освіти і науки обласної (Київської або Севастопольської міської) державної адміністрації;
 - заступник керівника відповідного територіального органу Національної поліції України;
 - лікар, який організовує роботу медичних працівників з медичного огляду призовників;
 - психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя;
 - представники Збройних Сил України та інших військових формувань, громадських організацій, підприємств, установ і організацій за попереднім погодженням з головою комісії;
- секретар комісії.

7. На комісію вищого рівня покладаються:

- керівництво діяльністю районних (міських) комісій;
- організація медичного огляду громадян України, які визнані районними (міськими) комісіями непридатними або тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я, та громадян України, які заявили про незгоду з результатами медичного огляду чи рішеннями районних (міських) комісій, а також громадян, які направлені для проходження базової військової служби безпосередньо перед їх відправленням до місць служби;
- перевірка підстав щодо надання відстрочки або звільнення громадян України від проходження базової військової служби;
- контроль за обґрунтованим призначенням призовників для служби у Збройних Силах України чи в іншому військовому формуванні з урахуванням їх освіти, досвіду, здібностей, інтересів та особистих можливостей;
- розгляд скарг громадян на рішення та дії районних (міських) комісій.

8. Комісія вищого рівня має право переглядати та змінювати рішення відповідних районних (міських) комісій стосовно громадян України, визнаних непридатними до військової служби за станом здоров'я.

9. Рішення комісії вищого рівня може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому законом.

Стаття 17. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби

1. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби надається призовникам, які:

- визнані тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я;
- навчаються у закладах загальної середньої, професійної, фахової передвищої, вищої освіти, вищої духовної освіти за денною або дуальною формою здобуття освіти, в інтернатурі або докторантурі (зазначена відстрочка надається до досягнення особою 24-річного віку);
- обрали відповідний рік, в якому бажають пройти базову військову службу;
- мають право на звільнення з військової служби через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 цього Закону.

2. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби надається призовникам, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або стосовно яких кримінальна справа розглядається судом, до прийняття відповідного рішення.

3. У випадках, не передбачених цим Законом, відстрочка від направлення для проходження базової військової служби може бути надана призовникам згідно з рішенням комісії вищого рівня за поданням районних (міських) комісій з питань направлення на базову військову службу.

4. Призовники, яким надано відстрочку від направлення для проходження базової військової служби у зв'язку з навчанням у закладах освіти або через сімейні обставини, зобов'язані щороку, до 1 жовтня, подавати до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки документи, що підтверджують їхнє право на відстрочку.

Стаття 18. Звільнення від проходження базової військової служби

1. Від проходження базової військової служби звільняються призовники:

- які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;
- які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах.

Стаття 18¹. *{Статтю 18¹ виключено на підставі Закону № 3633-IX від 11.04.2024}*

Стаття 19. Загальні умови укладення контракту про проходження військової служби

1. Військовослужбовці, які проходять кадрову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, громадяни, які перебувають на військовому обліку та мають вищу, фахову передвищу, професійну, повну або базову загальну середню освіту і не проходили базову військову службу, військовозобов'язані, а також жінки, які не перебувають на військовому обліку і вирішили вступити на військову службу за контрактом,

укладають контракт про проходження військової служби за контрактом з дотриманням умов, передбачених статтею 20 цього Закону.

2. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, у разі закінчення строку контракту можуть укласти новий контракт про проходження військової служби.

3. У разі зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший укладений з ним контракт припиняється, а з таким військовослужбовцем укладається відповідний контракт для проходження відповідного виду військової служби на строк, визначений частиною другою статті 23 цього Закону.

4. Форма, порядок і правила укладення контракту, припинення (розірвання) контракту та наслідки припинення (розірвання) контракту визначаються положеннями про проходження військової служби громадянами України та нормативно-правовими актами Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 20. Прийняття на військову службу за контрактом

1. На військову службу за контрактом приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають установленим вимогам проходження військової служби:

– особи рядового складу з числа військовослужбовців базової військової служби, які пройшли базову загальновійськову підготовку, проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, резервісти, військовозобов'язані, які не мають військових звань сержантського, старшинського і офіцерського складу, особи віком від 18 років, які мають вищу, фахову передвищу, професійну, повну або базову загальну середню освіту, та не досягли граничного віку перебування на військовій службі та/або пройшли базову загальновійськову підготовку – на військову службу за контрактом осіб рядового складу;

– військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, особи рядового складу, які проходять військову службу за контрактом, резервісти, військовозобов'язані, які не мають військових звань офіцерського складу, особи віком від 18 років, які мають вищу, фахову передвищу, професійну або повну загальну середню освіту, та не досягли граничного віку перебування на військовій службі – на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

– особи, які мають повну загальну середню, професійну, фахову передвищу або вищу освіту віком від 17 років до 30 років, у тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік початку військової служби, та не мають військових звань офіцерського складу, – на військову службу (навчання)

курсантів вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, а також закладів фахової передвищої військової освіти, що здійснюють підготовку осіб на посади сержантського та старшинського складу;

– військовослужбовці, які закінчили заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади або військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, здобули рівень фахової передвищої військової освіти та яким присвоєно військове звання сержантського чи старшинського складу, – на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

– військовослужбовці, які закінчили вищі військові навчальні заклади або військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти та яким присвоєно військове звання офіцерського складу, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– військовослужбовці, резервісти, військовозобов'язані, які не мають військових звань офіцерського складу, громадяни призовного віку, особи, які здобули вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра, віком від 20 до 32 років та які успішно завершили курс військової підготовки офіцерського складу у вищому військовому навчальному закладі або військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, які здобули вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, у тому числі ті, які проходять службу у військовому резерві, з одночасним присвоєнням первинного військового звання офіцерського складу - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– офіцери запасу, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– особи офіцерського складу, які перебувають на кадровій військовій службі, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– особи офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, службу у військовому резерві та військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

– громадяни України, які мають спеціальні звання середнього, старшого, вищого начальницького складу або класні чини та не досягли

граничного віку перебування на військовій службі, – на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу з одночасним присвоєнням військових звань у порядку переатестації відповідно до частини п'ятої статті 5 цього Закону.

2. На військову службу за контрактом осіб офіцерського складу у Службу безпеки України, розвідувальні органи України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України та Управління державної охорони України приймаються також громадяни України, які здобули вищу освіту за ступенем не нижче бакалавра, що відповідає профілю службової діяльності, і не досягли граничного віку перебування на військовій службі осіб офіцерського складу, із числа осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військовозобов'язаних, а також жінок, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі військовослужбовців офіцерського складу.

3. У період дії воєнного стану на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу приймаються особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, не менше трьох місяців брали безпосередню участь у воєнних (бойових) діях та не менше трьох місяців успішно виконують службові обов'язки на посадах осіб офіцерського складу, перелік яких визначається відповідно Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

Особи офіцерського складу, зазначені в абзаці першому цієї частини:

– не пізніше шести місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану проходять курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності;

– не пізніше п'яти років з дня припинення чи скасування воєнного стану здобувають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра.

У разі невиконання вимог, визначених абзацами другим – четвертим цієї частини, особи офіцерського складу, зазначені в абзаці першому цієї частини, звільняються з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем.

4. Особи не можуть бути прийняті на військову службу за контрактом, якщо час, що залишився їм до досягнення граничного віку перебування на військовій службі, є меншим за строк, визначений частиною другою статті 23 цього Закону, крім випадків, передбачених частинами третьою, п'ятою і десятою зазначеної статті.

5. Громадяни України, які не досягли граничного віку перебування в запасі, у разі настання особливого періоду можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на строк військової служби в календарному обчисленні, встановлений частиною третьою статті 23 цього Закону.

6. Для потреб Збройних Сил України та інших військових формувань (крім Служби зовнішньої розвідки України) на військову службу за контрактом на строк військової служби в календарному обчисленні, встановлений частиною другою статті 23 цього Закону, можуть бути прийняті громадяни України з числа військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та осіб, звільнених з військової служби, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, визначених Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями).

Порядок проходження військової служби такими військовослужбовцями визначається відповідними положеннями про проходження громадянами України військової служби та іншими нормативно-правовими актами Міністерства оборони України, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, Служби безпеки України, якщо інше не передбачено законом.

7. Військові посадові особи не можуть перебувати з близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її начальника, у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на службу, звільнення із служби, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, контролю за їх виконанням.

8. Стосовно кандидатів на зайняття військових посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про запобігання корупції».

Для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями кандидати на зайняття військових посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, приймаються на такі посади у разі:

- виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, – до отримання результатів спеціальної перевірки;
- оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану, рішення про призов на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період – без проведення спеціальної перевірки.

9. Військовослужбовці, визначені Законом України «Про запобігання корупції», зобов'язані подавати декларації осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, у порядку та строки, встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

На військових посадових осіб поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції».

10. У період дії воєнного стану для потреб Збройних Сил України та інших військових формувань на підставі листа (письмової згоди) від командира військової частини на військову службу за контрактом можуть бути прийняті особи віком від 60 років, що визнані військово-лікарською комісією придатними за станом здоров'я для проходження військової служби.

Для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу відповідно до абзацу першого цієї частини, лист (письмова згода) командира військової частини на укладення контракту з такими особами надається виключно після погодження кандидата Генеральним штабом Збройних Сил України або уповноваженим органом військового управління (органом управління) іншого військового формування.

Порядок погодження кандидатів для прийняття на військову службу за контрактом відповідно до абзацу першого цієї частини, а також перелік документів, необхідних для їх розгляду, визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України або уповноваженим органом військового управління (органом управління) іншого військового формування.

Примітка. Термін «близькі особи» вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання корупції».

Стаття 20¹. Запобігання та врегулювання конфлікту інтересів

1. Військові посадові особи зобов'язані вживати заходів щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, передбачених Законом України «Про запобігання корупції».

Стаття 20². Випробування при прийнятті на військову службу за контрактом

1. При прийнятті громадян України вперше на військову службу за контрактом встановлення випробування є обов'язковим.

2. Випробування встановлюється строком від одного до шести місяців, крім випадку, визначеного частиною сьомою цієї статті, з метою встановлення відповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом.

3. Випробування при прийнятті на військову службу за контрактом не встановлюється для:

1) курсантів закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти;

2) військовослужбовців, які раніше проходили кадрову військову службу або військову службу за контрактом строком не менше шести місяців;

3) військовослужбовців Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Управління державної охорони України.

5. Порядок проходження випробування встановлюється відповідними положеннями про проходження військової служби, якщо інше не передбачено цим Законом.

6. Військовослужбовці, які успішно пройшли випробування, продовжують проходження військової служби за контрактом.

7. У разі встановлення у період випробування невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом такий контракт розривається достроково, а військовослужбовці з числа:

1) жінок, які до укладення контракту не перебували на військовому обліку:

– у мирний час та під час особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) – звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «г», «м», «ж», «р», «с» пункту 1, підпунктів «б», «г», «ї», «р», «с» пункту 2 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

– під час проведення мобілізації та дії воєнного стану – направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

2) громадян призовного віку, які до укладення контракту не проходили військову службу:

– у мирний час та під час особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) – направляються для проходження базової військової служби, а за наявності підстав, визначених підпунктами «б», «г», «ж», «р», «с» пункту 1, підпунктами «б», «г», «е», «р», «с» пункту 2 частини п'ятої статті 26 цього Закону, звільняються з військової служби;

– під час проведення мобілізації та дії воєнного стану – направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, а за наявності підстав, визначених підпунктами «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону, звільняються з військової служби;

3) військовозобов'язаних, які до укладення контракту перебували на військовому обліку:

– у мирний час та під час дії особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) – звільняються з військової служби відповідно до підпункту «м» пункту 1 та підпункту «ї» пункту 2 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

– під час проведення мобілізації та дії воєнного стану – направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або звільняються з військової служби

відповідно до підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

5) військовослужбовців, які до укладення контракту проходили військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, направляються для подальшого проходження військової служби до Збройних Сил України та інших військових формувань, у списках особового складу яких вони числилися, якщо вони не вислужили встановлених строків військової служби, або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «г», «е», «р», «с» пункту 2 та підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

6) військовослужбовців, які до укладення контракту проходили військову службу за призовом осіб офіцерського складу, направляються для подальшого її проходження до Збройних Сил України та інших військових формувань, у списках особового складу яких вони числилися, якщо вони не вислужили встановлених строків цієї військової служби, або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «г», «м», «ж», «р», «с» пункту 1 та підпунктів «б», «г», «е», «р», «с» пункту 2, підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону.

7. При прийнятті осіб на військову службу за контрактом відповідно до частини десятої статті 20 цього Закону з метою встановлення відповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом встановлюється випробування строком два місяці.

У разі встановлення у період випробування невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби за контрактом такий контракт розривається достроково, а військовослужбовець звільняється з військової служби відповідно до підпунктів «й» або «к» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону.

Стаття 21. Матеріальне забезпечення громадян України у зв'язку з призовом, направленням або прийняттям на військову службу

1. Громадянам України, які звільняються з роботи у зв'язку з направленням, призовом або прийняттям на військову службу, виплачується вихідна допомога в розмірі двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня календарного року.

2. Громадяни України для виконання обов'язків, пов'язаних із взяттям на військовий облік, направленням, призовом або прийняттям на військову службу, а також особи, які направляються командирами військових частин, центрами рекрутингу, центрами надання адміністративних послуг, центрами зайнятості, відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, Центральним управлінням або регіональним органом Служби безпеки України, відповідними підрозділами розвідувальних органів України на медичний огляд (медичне обстеження в амбулаторних чи стаціонарних умовах), лікування, звільняються від роботи на час, необхідний для виконання зазначених обов'язків та перебування в

лікувальному закладі охорони здоров'я, із збереженням за такими громадянами місця роботи, займаної посади і середньої заробітної плати.

3. Перевезення громадян України, пов'язані з направленням або призовом на військову службу, до місця служби та їх харчування в дорозі здійснюються за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, до яких направляються військовослужбовці.

4. Перевезення громадян України, прийнятих на військову службу за контрактом, до місця служби здійснюється за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, в яких проходять військову службу військовослужбовці.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про правовий режим воєнного стану**

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250)

(Витяг)

Цей Закон визначає зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб.

Стаття 1. Визначення воєнного стану

1. **Воєнний стан** – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Стаття 2. Правова основа введення воєнного стану

1. Правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, цей Закон та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

Стаття 3. Військове командування

1. Військовим командуванням, якому згідно з цим Законом надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану, є:

Головнокомандувач Збройних Сил України, Командувач об'єднаних сил Збройних Сил України, командувачі видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (начальники) органів військового управління, командири з'єднань, військових частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

2. Військове командування, в межах повноважень, визначених цим Законом та Указом Президента України про введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, затвердженим Верховною Радою України, видає обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

Стаття 4. Військові адміністрації

1. На територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян можуть утворюватися тимчасові державні органи – військові адміністрації.

2. Рішення про утворення військових адміністрацій приймається Президентом України за поданням обласних державних адміністрацій або військового командування.

3. Військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених цим Законом.

Військову адміністрацію населеного пункту (населених пунктів) очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за пропозицією Генерального штабу Збройних Сил України або відповідної обласної державної адміністрації.

Начальником військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів) може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова.

Найменування військових адміністрацій населених пунктів є похідними від назв відповідних адміністративно-територіальних одиниць.

Перейменування адміністративно-територіальної одиниці є підставою для зміни найменування відповідної військової адміністрації населеного пункту.

Рішення щодо зміни найменування військової адміністрації населеного пункту приймається начальником відповідної військової адміністрації населеного пункту.

4. У районі, області військові адміністрації утворюються у разі нескликання сесії відповідно районної, обласної ради у встановлені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» строки або припинення їх повноважень згідно із законом, або для здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку. У разі прийняття рішення про утворення районних, обласних військових адміністрацій їх статусу набувають відповідно районні, обласні державні адміністрації, а голови районних, обласних державних адміністрацій набувають статусу начальників відповідних військових адміністрацій.

5. Військові адміністрації населених пунктів формуються з військовослужбовців військових формувань, утворених відповідно до законів України, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу, а також працівників, які уклали трудовий договір з обласними військовими адміністраціями (у разі їх утворення) або з Генеральним штабом Збройних Сил України (якщо у відповідній області не утворено обласну військову адміністрацію).

У разі набуття районною, обласною державною адміністрацією статусу відповідно районної, обласної військової адміністрації посади державних службовців у таких адміністраціях можуть замінюватися військовослужбовцями військових формувань, утворених відповідно до законів України, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, служби цивільного захисту, які відряджаються до них у встановленому законодавством порядку для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, службі в правоохоронних органах, органах та підрозділах цивільного захисту без виключення зі списків особового складу.

Перелік посад у військових адміністраціях населених пунктів, які підлягають заміщенню військовослужбовцями військових формувань,

особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів, а також перелік посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями військових формувань, особами рядового і начальницького складу правоохоронних органів у районній, обласній військовій адміністрації, затверджуються Президентом України за поданням Головнокомандувача Збройних Сил України.

6. Фінансування діяльності військових адміністрацій із виконання повноважень органів місцевого самоврядування здійснюється за рахунок коштів відповідних місцевих бюджетів, виконання інших функцій - за рахунок коштів Державного бюджету України.

7. Спрямування, координацію та контроль за діяльністю обласних військових адміністрацій з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів правового режиму воєнного стану здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України, а з інших питань – Кабінет Міністрів України у межах своїх повноважень.

Спрямування, координацію та контроль за діяльністю районних військових адміністрацій з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів правового режиму воєнного стану здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України, обласні військові адміністрації (у разі їх утворення), а з інших питань – Кабінет Міністрів України, обласні державні адміністрації у межах своїх повноважень.

Загальне керівництво діяльністю військових адміністрацій населених пунктів здійснюють керівники відповідних районних державних адміністрацій або начальники районних військових адміністрацій (у разі їх утворення).

Безпосереднє керівництво військовими адміністраціями здійснюють їхні начальники.

Структуру і штатний розпис обласних, Київської міської військових адміністрацій, а також районних військових адміністрацій та військових адміністрацій населених пунктів, розташованих в областях, у яких не утворені обласні військові адміністрації, затверджує Головнокомандувач Збройних Сил України за поданням начальника відповідної військової адміністрації.

Структуру і штатний розпис районних військових адміністрацій та військових адміністрацій населених пунктів, розташованих в областях, у яких утворені обласні військові адміністрації, затверджують начальники відповідних обласних військових адміністрацій.

8. Військові адміністрації населених пунктів, районні, обласні військові адміністрації здійснюють свої повноваження протягом дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування.

9. У зв'язку з утворенням військових адміністрацій населених пунктів повноваження військово-цивільних адміністрацій цих населених пунктів припиняються з дня початку здійснення відповідною військовою адміністрацією своїх повноважень.

У разі утворення районних, обласних військових адміністрацій у день набрання чинності актом Президента України про їх утворення припиняються повноваження відповідних районних, обласних військово-цивільних адміністрацій.

Стаття 5. Порядок введення воєнного стану

1. Пропозиції щодо введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях на розгляд Президентів України подає Рада національної безпеки і оборони України.

2. У разі прийняття рішення щодо необхідності введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президент України видає указ про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях і негайно звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження та подає одночасно відповідний проект закону.

3. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, підлягає негайному оголошенню через медіа або оприлюдненню в інший спосіб.

4. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях Верховна Рада України збирається на засідання у дводенний строк без скликання та розглядає питання щодо затвердження указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у порядку, встановленому Конституцією України та Регламентом Верховної Ради України.

5. У разі оголошення указу Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій усіх форм власності зобов'язані сприяти негайному прибуттю народних депутатів України на засідання Верховної Ради України та здійсненню їхніх повноважень.

6. Указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України, офіційно оприлюднюється разом із законом щодо затвердження такого указу Президента України та набирає чинності одночасно з набранням чинності таким законом.

Стаття 6. Указ Президента України про введення воєнного стану

1. В указі Президента України про введення воєнного стану зазначаються:

- 1) обґрунтування необхідності введення воєнного стану;
- 2) межі території, на якій вводиться воєнний стан, час введення і строк, на який він вводиться;
- 3) завдання військового командування, військових адміністрацій, органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо запровадження і здійснення заходів правового режиму воєнного стану;

4) завдання суб'єктам забезпечення цивільного захисту щодо приведення єдиної державної системи цивільного захисту, її функціональних та територіальних підсистем у готовність до виконання завдань за призначенням в особливий період;

5) вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

6) інші питання, що впливають із цього Закону.

Стаття 7. Припинення та скасування воєнного стану

1. Воєнний стан на всій території України або в окремих її місцевостях припиняється після закінчення строку, на який його було введено.

2. До закінчення строку, на який було введено воєнний стан, та за умови усунення загрози нападу чи небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності Президент України може прийняти указ про скасування воєнного стану на всій території України або в окремих її місцевостях, про що має бути негайно оголошено через медіа.

Стаття 8. Заходи правового режиму воєнного стану

1. В Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан, військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, передбачених указом Президента України про введення воєнного стану, такі заходи правового режиму воєнного стану:

1) встановлювати (посилювати) охорону об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи. Порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України;

2) запроваджувати трудову повинність для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану, та залучати їх в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та захисту критичної інфраструктури і не потребують, як правило, спеціальної професійної

підготовки осіб. За працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час виконання таких робіт зберігається попереднє місце роботи (посада). Порядок залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт та питання їхнього соціального захисту з урахуванням вимог закону визначаються Кабінетом Міністрів України;

3) використовувати потужності та трудові ресурси підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінювати режим їхньої роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;

4) примусово відчужувати майно, що перебуває у приватній або комунальній власності, зокрема об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту, вилучати майно державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану в установленому законом порядку та видавати про це відповідні документи встановленого зразка;

5) запроваджувати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, комендантську годину (заборону перебування у певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень), а також встановлювати спеціальний режим світлового та інших видів маскування;

6) встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, особливий режим в'їзду і виїзду, обмежувати свободу пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також рух транспортних засобів;

7) перевіряти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, документи у осіб, а в разі потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, службових приміщень і житла громадян, за винятком обмежень, встановлених Конституцією України;

8) забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів;

9) порушувати у порядку, визначеному Конституцією та законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських об'єднань, якщо вона спрямована на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, на розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на стійкість критичної інфраструктури, права і свободи людини, здоров'я населення;

10) встановлювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, заборону або обмеження на вибір місця перебування чи місця проживання осіб на території, на якій діє воєнний стан;

11) регулювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, роботу постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій,

телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та медіа, а також використовувати місцеві радіостанції, телевізійні центри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення; забороняти роботу приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі;

12) у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану вилучати у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронне комунікаційне обладнання, телевізійну, відео- і аудіоапаратуру, комп'ютери, а також у разі потреби інші технічні засоби зв'язку;

13) забороняти у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, торгівлю зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами;

14) встановлювати особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

15) вилучати у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини;

15¹) зменшувати запаси небезпечних хімічних речовин, вибухо- і пожежонебезпечних речовин на об'єктах підвищеної небезпеки;

17) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу сил цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

18) встановлювати порядок використання за призначенням об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту всіх форм власності та відомчої належності, який повинен передбачати вимоги щодо приведення будівель, споруд чи їх окремих частин у готовність до використання за призначенням відповідно до встановлених законодавством вимог щодо утримання та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, забезпечення цілодобового безперешкодного доступу до них населення, а також організувати укриття в ньому у разі можливості (наявність вільних місць, можливість доступу сторонніх осіб) усіх категорій населення, здійснення інформування населення про об'єкти зазначеного фонду, у тому числі у доступній для осіб з порушеннями зору та слуху формі;

18¹) організувати будівництво захисних споруд цивільного захисту, споруд подвійного призначення та виготовлення (монтування) первинних (мобільних) і облаштування найпростіших укриттів, а також (у разі потреби)

відновлення пошкоджених (зруйнованих) об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту;

18²) здійснювати маркування будівель та споруд, транспортних засобів, що підпадають під дію норм міжнародного гуманітарного права, відповідними розпізнавальними знаками (емблемами);

19) проводити евакуацію населення у разі виникнення або загрози виникнення надзвичайної ситуації, а також із зон збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій) у безпечні райони;

19¹) проводити евакуацію матеріальних і культурних цінностей, що перебувають у державній власності, у разі виникнення загрози їх пошкодження або знищення згідно з переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України;

20) запроваджувати у разі необхідності у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, нормоване забезпечення населення основними продовольчими і непродовольчими товарами;

22) вживати додаткових заходів щодо посилення охорони державної таємниці;

23) інтернувати (примусово оселяти) громадян іноземної держави, яка загрожує нападом чи здійснює агресію проти України;

24) здійснювати у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, обов'язкову евакуацію затриманих осіб, що перебувають в ізоляторах тимчасового тримання; підозрюваних, обвинувачених осіб, щодо яких застосовано запобіжний захід – тримання під вартою, що перебувають в слідчих ізоляторах; етапування засуджених осіб, які відбувають такі покарання, як арешт, обмеження волі, позбавлення волі на певний строк та довічне ув'язнення, з установ виконання покарань, розташованих у місцевостях, наближених до районів, де ведуться бойові дії, до відповідних установ, які розташовані в безпечній місцевості;

25) запроваджувати інші заходи, передбачені нормами міжнародного гуманітарного права.

2. У місцевостях, де ведуться бойові дії, запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану покладається безпосередньо на військове командування та військові адміністрації (у разі їх утворення).

Стаття 9. Здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень в умовах воєнного стану

1. В умовах воєнного стану Президент України та Верховна Рада України діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України.

2. Кабінет Міністрів України, інші органи державної влади, військове командування, військові адміністрації, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України.

3. В умовах воєнного стану особа, уповноважена на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, не несе відповідальність, у тому числі кримінальну, за рішення, дії чи бездіяльність, негативні наслідки яких неможливо було передбачити або які охоплюються виправданим ризиком, за умови, що такі дії (бездіяльність) були необхідні для відсічі збройної агресії проти України або ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту.

4. У період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення, з обов'язковим інформуванням начальника відповідної обласної військової адміністрації протягом 24 годин, щодо:

1) звільнення земельних ділянок комунальної власності від незаконно розміщених тимчасових споруд, у тому числі тих, що були встановлені, але не введені в експлуатацію у встановленому законодавством порядку;

2) обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій. Обстеження будівель і споруд, пошкоджених внаслідок бойових дій, здійснюється відповідно до Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;

3) демонтажу будівель і споруд, які за результатами обстеження, визначеного пунктом 2 цієї частини, визнані аварійно небезпечними і такими, що становлять загрозу життю людей (крім об'єктів оборонного і спеціального призначення, об'єктів культурної спадщини та об'єктів, на які поширюється дія Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»). Розпорядження про демонтаж таких будівель і споруд вносяться до Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України в Порядку ведення Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва.

5. У період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова територіальної громади, на території якої не ведуться бойові дії та не прийнято рішення про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів), виключно для здійснення заходів правового режиму воєнного стану може прийняти рішення щодо:

1) передачі коштів з відповідного місцевого бюджету на потреби Збройних Сил України та/або для забезпечення заходів правового режиму воєнного стану;

2) створення спеціалізованих установ з надання безоплатної первинної правничої допомоги, призначення на посади і звільнення з посад керівників цих установ, залучення фізичних чи юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правничої допомоги;

3) боротьби зі стихійним лихом, епідеміями, епізоотіями;

4) поводження з небезпечними відходами.

6. У разі наявності фактів порушення сільським, селищним, міським головою відповідної територіальної громади під час реалізації повноважень, передбачених частинами четвертою і п'ятою цієї статті, Конституції чи законів України начальник обласної військової адміністрації за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України порушує перед Президентом України питання про утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів).

7. Рішення, прийняті сільським, селищним, міським головою у порядку, встановленому частинами четвертою і п'ятою цієї статті, набирають чинності з моменту їх прийняття, якщо цими рішеннями не встановлено пізніший термін набрання ними чинності, та невідкладно доводяться до відома жителів відповідних територіальних громад.

8. Договори, укладені під час дії воєнного стану сільським, селищним, міським головою від імені ради з питань, визначених частинами четвертою і п'ятою цієї статті (якщо вони належать до виключної компетенції сільської, селищної, міської ради), не потребують затвердження відповідною сільською, селищною, міською радою, якщо строк дії таких договорів не перевищує один рік з дня припинення чи скасування воєнного стану. У разі якщо строк дії таких договорів перевищує один рік з дня припинення чи скасування воєнного стану, сільська, селищна, міська рада протягом 30 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану приймає рішення про затвердження таких договорів та строк їх дії.

9. У разі затвердження сільським, селищним, міським головою тимчасової структури виконавчих органів сільської, селищної, міської ради для працівників, посади яких не включені до тимчасової структури, оголошується простій або здійснюється їх переведення на рівнозначну чи нижчу посаду.

Рішення про затвердження тимчасової структури виконавчих органів сільської, селищної, міської ради втрачає чинність не пізніше ніж через 30 днів з дня припинення чи скасування воєнного стану, якщо ним не встановлено більш ранній строк втрати чинності.

У період дії воєнного стану сільський, селищний, міський голова може призначати осіб на посади та звільняти з посад в органах місцевого самоврядування, керівників комунальних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління відповідного органу місцевого самоврядування, у порядку, визначеному частинами п'ятою, шостою статті 10 цього Закону.

10. У період дії воєнного стану на акти органів місцевого самоврядування, військово-цивільних адміністрацій та військових адміністрацій, а також їх посадових осіб не поширюються вимоги пункту 3 частини першої (у частині оприлюднення проектів актів), частини четвертої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської

діяльності» та Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Стаття 10. Неприпустимість припинення повноважень органів державної влади, інших державних органів в умовах воєнного стану

1. У період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Рахункової палати, судів, органів прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, розвідувальних органів та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність.

2. У разі утворення військової адміністрації населеного пункту (населених пунктів) Верховна Рада України за поданням Президента України може прийняти рішення про те, що у період дії воєнного стану та 30 днів після його припинення чи скасування:

1) начальник військової адміністрації:

– крім повноважень, віднесених до його компетенції цим Законом, здійснює повноваження сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, сільського, селищного, міського голови;

– може затвердити тимчасову структуру виконавчих органів сільської, селищної, міської ради (для працівників, посади яких не включені до тимчасових штатних розписів, оголошується простій або здійснюється їх переведення на рівнозначну чи нижчу посаду);

2) апарат сільської, селищної, міської ради та її виконавчого комітету, інші виконавчі органи (з урахуванням абзацу третього пункту 1 цієї частини), комунальні підприємства, установи та організації відповідної територіальної громади підпорядковуються начальнику відповідної військової адміністрації.

3. У разі утворення обласної та/або районної військової адміністрації на період дії воєнного стану та протягом 30 днів після його припинення чи скасування, у разі тимчасової окупації або оточення адміністративного центру області або у разі прийняття Верховною Радою України за поданням Президента України відповідного рішення:

1) повноваження такої обласної та/або районної ради здійснюють відповідні обласні та районні військові адміністрації;

2) виконавчий апарат такої районної та обласної ради підпорядковується начальнику відповідної військової адміністрації;

3) відповідні районні та обласні ради не здійснюють свої повноваження;

4) комунальні підприємства, установи та організації, засновані на базі майна спільної власності територіальних громад району або області, підпорядковуються відповідній військовій адміністрації;

5) управління об'єктами спільної власності територіальних громад таких району та/або області здійснюється начальником відповідної районної та/або обласної військової адміністрації;

6) призначення осіб на посади та звільнення з посад, які здійснюються начальником районної військової адміністрації, погоджуються з начальником відповідної обласної військової адміністрації;

7) начальник обласної військової адміністрації, начальник районної військової адміністрації за погодженням з начальником відповідної обласної військової адміністрації може увільняти від виконання посадових обов'язків працівників виконавчого апарату такої районної та/або обласної ради (для таких працівників оголошується простій або здійснюється їх переведення на рівнозначну чи нижчу посаду).

4. У разі прийняття Верховною Радою України рішення, передбаченого частиною другою або третьою цієї статті, начальник військової адміністрації, відповідна обласна та/або районна військова адміністрація здійснюють повноваження, передбачені відповідно частиною другою або третьою цієї статті, з дня набрання чинності зазначеним рішенням Верховної Ради України протягом строку, передбаченого цими частинами.

У разі усунення загроз для безпеки і правопорядку на території області за поданням Президента України Верховна Рада України може прийняти рішення про поновлення роботи органів місцевого самоврядування на території відповідної області до закінчення 30-денного строку, передбаченого частиною другою або третьою цієї статті, але не раніше дня припинення чи скасування воєнного стану.

Якщо протягом 30-денного строку після припинення або скасування воєнного стану виникнуть визначені законом підстави для призначення позачергових виборів відповідної місцевої ради, начальник військової адміністрації, відповідна обласна та/або районна військова адміністрація продовжують здійснювати повноваження, передбачені частинами другою та третьою цієї статті, до обрання нового складу відповідних органів місцевого самоврядування, якщо Президент України не прийняв рішення про утворення на цій території військово-цивільної адміністрації.

5. У період дії воєнного стану особи призначаються на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, комунальних підприємств, установ, організацій керівником державної служби або суб'єктом призначення, сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради, начальником відповідної військової адміністрації без конкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, на підставі поданої заяви, заповненої особової картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад, а також за наявності у Єдиному

державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік.

Державні службовці та посадові особи місцевого самоврядування, призначені відповідно до абзацу першого цієї частини, не можуть бути переведені на інші посади державної служби або посади в органах місцевого самоврядування.

Дія цієї частини не застосовується при призначенні на посади державної служби, за якими спеціальним законом встановлено порядок виконання обов'язків у разі відсутності керівника державного органу (у тому числі у разі припинення його повноважень чи звільнення з посади), крім випадків, якщо встановлений спеціальним законом порядок неможливо застосувати через відсутність осіб, на яких може бути покладено виконання обов'язків керівника державного органу.

6. Особа, яка претендує на зайняття політичної посади, посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівника суб'єкта господарювання державного сектору економіки, посади керівника комунального підприємства, установи, організації, у період дії воєнного стану не подає документ про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

7. Особи, призначені у період дії воєнного стану на політичні посади, а також відповідно до абзацу першого частини п'ятої цієї статті на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, посади керівників комунальних підприємств, установ, організацій, подають документ про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» протягом трьох місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану, у разі якщо такий документ не був поданий ними раніше.

Особи, призначені на посади у період дії воєнного стану, для забезпечення проведення спеціальної перевірки, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», а також перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади», подають документи, передбачені частиною другою статті 57 Закону України «Про запобігання корупції», не пізніше 31 січня 2024 року, у разі якщо такі декларації та/або документи не були подані ними раніше, або протягом 90 календарних днів з дня припинення обставин, визначених абзацами другим і третім частини восьмої цієї статті.

Після припинення чи скасування воєнного стану, але не пізніше шести місяців з дня його припинення чи скасування, на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, посади керівників комунальних підприємств, установ, організацій, на які особи призначені

відповідно до абзацу першого частини п'ятої цієї статті, оголошується конкурс. Граничний строк перебування особи на посаді, на яку її призначено відповідно до абзацу першого частини п'ятої цієї статті, становить 12 місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану.

8. Спеціальна перевірка, передбачена Законом України «Про запобігання корупції», стосовно осіб, які претендують на зайняття посад або призначені у період дії воєнного стану на посади, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджується Національним агентством з питань запобігання корупції, а також перевірка, передбачена Законом України «Про очищення влади», стосовно осіб, які претендують на зайняття або призначені у період дії воєнного стану на посади, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади (люстрації), під час дії воєнного стану не проводяться у разі:

1) знаходження органу, який відповідає за організацію спеціальної перевірки або перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади», на територіях, на яких ведуться активні бойові дії, або на тимчасово окупованих територіях України, перелік яких визначається в установленому законодавством порядку;

2) виконання особами, які призначені на відповідну посаду у період дії воєнного стану, завдань в інтересах національної безпеки і оборони України, безпосередньої участі у веденні воєнних (бойових) дій, перебування у районі проведення воєнних (бойових) дій та отримання додаткової винагороди, призначеної для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських на період дії воєнного стану, та/або на тимчасово окупованій території України.

Проведення спеціальної перевірки, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», а також перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади», стосовно осіб, призначених у період дії воєнного стану, щодо яких такі перевірки у цей період не проводилися, здійснюється протягом 30 днів з дня завершення строку для подання документів, необхідних для проведення спеціальної перевірки, крім випадків звільнення такої особи до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законів України про визначення порядку подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, в умовах воєнного стану» або закінчення проведення зазначених перевірок під час дії воєнного стану.

Спеціальна перевірка не проводиться стосовно осіб, які призначаються на посади за результатами конкурсу на таку саму посаду, за умови що стосовно таких осіб вже проводилася спеціальна перевірка під час дії воєнного стану.

9. Особи, призначені відповідно до абзацу першого частини п'ятої цієї статті, підлягають звільненню із займаної посади протягом трьох робочих днів з дня виникнення будь-якої з таких обставин:

– неподання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої статтею 45 Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до пункту 2⁷ розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про запобігання корупції» (якщо таку декларацію не подано раніше);

– неподання документа про підтвердження рівня володіння державною мовою відповідно до Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» відповідно до частини сьомої цієї статті (особами, для яких подання такого документа є обов'язковим).

Особи, призначені на посади, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, або на посади з підвищеним корупційним ризиком, перелік яких затверджується Національним агентством з питань запобігання корупції, підлягають звільненню із займаної посади протягом трьох робочих днів з дня виникнення будь-якої з таких обставин:

– неподання декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої статтею 45 Закону України «Про запобігання корупції», відповідно до пункту 2⁷ розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про запобігання корупції» (якщо таку декларацію не подано раніше);

– неподання документів, передбачених частиною другою статті 57 Закону України «Про запобігання корупції», крім декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, після завершення встановлених частиною сьомою цієї статті строків;

– непроходження або відмова від проходження спеціальної перевірки, передбаченої статтями 56 і 57 Закону України «Про запобігання корупції».

10. Особи, звільнені з посад державної служби та служби в органах місцевого самоврядування у період дії воєнного стану, протягом одного року після припинення чи скасування воєнного стану можуть бути прийняті на рівнозначні або нижчі посади державної служби та служби в органах місцевого самоврядування без проведення конкурсу.

Положення абзацу першого цієї частини не поширюються на державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, призначених відповідно до частини п'ятої цієї статті.

Стаття 11. Діяльність Президента України в умовах воєнного стану

1. Президент України в умовах воєнного стану:

1) здійснює загальне керівництво запровадженням та виконанням заходів правового режиму воєнного стану;

2) приймає за пропозицією Ради національної безпеки і оборони України рішення щодо залучення Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів до здійснення заходів правового режиму воєнного стану;

3) здійснює стратегічне керівництво Збройними Силами України, іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами через Генеральний штаб Збройних Сил України;

4) визначає порядок проходження військової служби.

2. Президент України у період дії воєнного стану може прийняти рішення про відсторонення від займаної посади посадової особи, призначення на посаду та звільнення з посади якої віднесено до його повноважень, та покладення на відповідний період виконання обов'язків на іншу особу. Особа, на яку покладається виконання обов'язків відповідно до цієї частини, повинна відповідати вимогам, визначеним законом для зайняття відповідної посади, з урахуванням положень цього Закону.

{Статтю 11 доповнено новою частиною згідно із Законом № 2259-IX від 12.05.2022}

3. У разі закінчення строку повноважень Президента України під час дії воєнного стану його повноваження продовжуються до вступу на пост новообраного Президента України, обраного після скасування воєнного стану.

4. Повноваження Президента України, передбачені Конституцією України, в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені.

Стаття 12. Діяльність Верховної Ради України в умовах воєнного стану

1. Верховна Рада України в разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях працює в сесійному режимі.

2. У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії воєнного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування воєнного стану.

3. Повноваження Верховної Ради України, передбачені Конституцією України, в умовах воєнного стану не можуть бути обмежені.

4. У період дії воєнного стану Верховна Рада України може прийняти рішення про звільнення посадової особи з посади, призначення на яку та звільнення з якої віднесено до повноважень Верховної Ради України, крім підстав, передбачених спеціальними законами, також у разі висловлення недовіри такій посадовій особі (за винятком посадових осіб, призначення на посади та звільнення з посад яких здійснюється Верховною Радою України за поданням Президента України або Кабінету Міністрів України).

Питання про висловлення недовіри може бути ініційовано Головою Верховної Ради України або не менш як однією четвертою народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України. Таке питання розглядається на пленарному засіданні Верховної Ради України невідкладно згідно з Регламентом Верховної Ради України, без урахування процедур, передбачених спеціальними законами, що визначають правовий статус відповідних посадових осіб. Рішення про висловлення недовіри вважається прийнятим, якщо за нього проголосувала більшість від конституційного

складу Верховної Ради України. Висловлення Верховною Радою України недовіри має наслідком звільнення посадової особи із займаної посади.

Стаття 12¹. Діяльність Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану

1. Кабінет Міністрів України в разі введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях:

1) працює відповідно до Регламенту Кабінету Міністрів України в умовах воєнного стану;

2) розробляє та вводить в дію План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України з урахуванням загроз та особливостей конкретної ситуації, яка склалася;

3) організовує та здійснює керівництво центральними та іншими органами виконавчої влади в умовах воєнного стану;

4) після початку збройного конфлікту здійснює заходи щодо створення відповідно до норм міжнародного гуманітарного права безпечних зон, організованих у спосіб, який дає змогу забезпечити захист цивільних осіб;

5) визначає особливості здійснення оборонних та публічних закупівель із забезпеченням захищеності державних замовників і замовників від воєнних загроз.

Стаття 12². Діяльність судів, органів та установ системи правосуддя в умовах воєнного стану.

1. В умовах правового режиму воєнного стану суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставі, в межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією України та законами України.

2. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені.

Стаття 13. Особливості дії нормативно-правових актів в умовах воєнного стану

1. Нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим, рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішення місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які стосуються прав і свобод людини і громадянина, що обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану, тимчасово не застосовуються.

Стаття 14. Повноваження Генерального штабу Збройних Сил України

1. Генеральний штаб Збройних Сил України:

1) бере участь у підготовці проекту типового плану запровадження та забезпечення правового режиму воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях;

2) організовує підготовку та здійснює керівництво Збройними Силами України, з'єднаннями, частинами та органами інших військових формувань і правоохоронних органів під час виконання ними заходів правового режиму воєнного стану;

3) організовує діяльність військових адміністрацій, командувань видів Збройних Сил України, управлінь оперативних командувань, командувань військових з'єднань та частин Збройних Сил України на території, на якій введено воєнний стан;

4) розробляє та вносить на розгляд Ради національної безпеки і оборони України пропозиції щодо залучення інших військових формувань та правоохоронних органів до здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про правовий режим надзвичайного стану

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 23, ст.176)

(Витяг)

Цей Закон визначає зміст правового режиму надзвичайного стану, порядок його введення та припинення дії, особливості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану, додержання прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб та відповідальність за порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення надзвичайного стану

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Стаття 2. Мета введення надзвичайного стану

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Стаття 3. Правова основа введення надзвичайного стану

Правовою основою введення надзвичайного стану є Конституція України, цей Закон, інші закони України та Указ Президента України про введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

Розділ II
УМОВИ І ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ
ТА ПРИПИНЕННЯ ДІЇ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 4. Умови введення надзвичайного стану

Надзвичайний стан вводиться лише за наявності реальної загрози безпеці громадян або конституційному ладові, усунення якої іншими способами є неможливим.

Надзвичайний стан може бути введений в разі:

1) виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій, панзоотій тощо), що створюють загрозу життю і здоров'ю значних верств населення;

2) здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення;

3) виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, блокування або захоплення окремих особливо важливих об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

4) виникнення масових безпорядків, що супроводжуються насильством над громадянами, обмежують їх права і свободи;

5) спроби захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства;

6) масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

7) необхідності відновлення конституційного правопорядку і діяльності органів державної влади.

Стаття 5. Порядок введення надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях вводиться Указом Президента України, який підлягає затвердженню Верховною Радою України протягом двох днів з моменту звернення Президента України.

До введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктами 2-7 частини другої статті 4 цього Закону, Президент України звертається через медіа або в інший спосіб до груп осіб, організацій, установ, які є ініціаторами чи учасниками дій, що можуть бути приводом для запровадження надзвичайного стану, з вимогою припинити свої протиправні дії протягом встановленого у зверненні строку і попередженням про можливість введення надзвичайного стану.

За умов, що вимагають невідкладних заходів для врятування населення або недопущення загибелі людей, надзвичайний стан може бути введено без попередження.

Пропозиції щодо введення надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях Президентові України подає Рада національної безпеки і оборони України. В разі необхідності введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, пропозиції щодо його введення подає Кабінет Міністрів України.

Введення надзвичайного стану на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може ініціювати Верховна Рада Автономної Республіки Крим.

Стаття 6. Указ Президента України про введення надзвичайного стану

В Указі Президента України про введення надзвичайного стану зазначаються:

- 1) обґрунтування необхідності введення надзвичайного стану відповідно до статті 4 цього Закону;
- 2) межі території, на якій вводиться надзвичайний стан;
- 3) час, з якого вводиться надзвичайний стан, і строк, на який він вводиться;
- 4) перелік і межі надзвичайних заходів, вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням надзвичайного стану, а також перелік тимчасових обмежень прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;
- 5) органи державної влади, органи військового командування та органи місцевого самоврядування, яким доручається здійснення заходів надзвичайного стану, та межі їх додаткових повноважень;
- 6) інші питання, що впливають із цього Закону.

Після підписання Указу про введення надзвичайного стану Президент України звертається до Верховної Ради України щодо його затвердження. Звернення Президента України розглядається Верховною Радою України в невідкладному порядку.

Указ Президента України про введення надзвичайного стану, затверджений Верховною Радою України, негайно оголошується через медіа або в інший спосіб.

Стаття 7. Строк дії надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні може бути введено на строк не більш як 30 діб і не більш як 60 діб в окремих її місцевостях.

У разі необхідності надзвичайний стан може бути продовжений Президентом України, але не більш як на 30 діб. Указ Президента України про продовження дії надзвичайного стану набирає чинності після його затвердження Верховною Радою України.

Стаття 8. Скасування надзвичайного стану

Надзвичайний стан в Україні або в окремих її місцевостях може бути скасований Указом Президента України раніше строку, на який він вводився, в разі усунення обставин, що обумовили необхідність введення надзвичайного стану.

З пропозицією про скасування надзвичайного стану до Президента України може звернутися Верховна Рада України.

Надзвичайний стан на території Автономної Республіки Крим або в окремих її місцевостях може бути скасований за ініціативою Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

Пропозиції щодо скасування надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, введеного з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, подаються Кабінетом Міністрів України.

Про скасування надзвичайного стану оголошується негайно через медіа або в інший спосіб після видання відповідного Указу Президента України.

Розділ III

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 9. Здійснення органами державної влади та органами місцевого самоврядування повноважень в умовах надзвичайного стану

В умовах надзвичайного стану Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, міністерства, інші центральні і місцеві органи виконавчої влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, а також військове командування та його представники (далі - військове командування), підприємства, установи і організації відповідно здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України та законами України, і забезпечують виконання заходів, передбачених цим Законом.

Стаття 10. Військове командування

Військовим командуванням, якому в межах, визначених цим Законом, надається право разом з органами виконавчої влади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування здійснювати заходи правового режиму надзвичайного стану, є:

- Головний орган військового управління Національної гвардії України;
- Служба безпеки України;
- Військова служба правопорядку у Збройних Силах України.

Стаття 11. Неприпустимість припинення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування в умовах надзвичайного стану

У період надзвичайного стану не можуть бути відповідно припинені чи обмежені повноваження Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також судів, органів прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування.

Стаття 12. Діяльність Верховної Ради України в умовах надзвичайного стану

У разі введення надзвичайного стану в Україні чи в окремих її місцевостях Верховна Рада України приймає рішення про продовження сесії або її роботи в пленарних засіданнях протягом усього періоду дії надзвичайного стану.

Якщо Указ Президента України про введення надзвичайного стану на всій території України чи в окремих її місцевостях виданий у міжсесійний період, Верховна Рада України збирається у дводенний строк без скликання і працює у сесійному режимі.

Керівники органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій усіх форм власності зобов'язані сприяти негайному прибуттю народних депутатів України на засідання Верховної Ради України та здійсненню їх повноважень.

У разі закінчення строку повноважень Верховної Ради України під час дії надзвичайного стану її повноваження продовжуються до дня першого засідання першої сесії Верховної Ради України, обраної після скасування надзвичайного стану.

Дія цієї статті поширюється також на діяльність Верховної Ради Автономної Республіки Крим, якщо на всій або частині території Автономної Республіки Крим введено надзвичайний стан.

Стаття 13. Повноваження органів державної влади під час дії надзвичайного стану

В умовах надзвичайного стану органам, що здійснюють управління на відповідній території, Указом Президента України про введення надзвичайного стану, затвердженого Законом України, визначаються межі додаткових повноважень для здійснення заходів, необхідних для якнайшвидшої нормалізації обстановки, відновлення конституційного правопорядку і законності, а також для ліквідації загрози безпеці громадян.

Стаття 14. Діяльність органів державної влади, військового командування та органів місцевого самоврядування в умовах надзвичайного стану

Здійснення заходів по впровадженню і забезпеченню дії надзвичайного стану, передбачених цим Законом, покладається згідно з Указом Президента України на органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування та відповідні військові командування.

Органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування у взаємодії з відповідним військовим командуванням під час дії надзвичайного стану здійснюють заходи, передбачені цим Законом, та забезпечують контроль за додержанням громадського порядку, забезпеченням конституційних прав і свобод громадян, їх безпеки, захисту інтересів держави на відповідних територіях.

Координація діяльності органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, військового командування, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану в частині, що не належить до повноважень Ради національної безпеки і оборони України, покладається на Кабінет Міністрів України.

Для координації дії органів, зазначених в частині третій цієї статті, підприємств, установ і організацій в умовах надзвичайного стану з питань підтримання правопорядку і забезпечення безпеки громадян на відповідній території згідно з Указом Президента України про введення надзвичайного стану на місцях можуть створюватися оперативні штаби, до складу яких можуть включатися представники Служби безпеки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Національної поліції, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування на чолі з комендантами територій.

Органи, зазначені в частині першій та частині четвертій цієї статті, мають право видавати, в межах своєї компетенції, обов'язкові до виконання на відповідній території, в тому числі спільні, рішення, розпорядження, накази і директиви з питань забезпечення режиму надзвичайного стану.

Стаття 15. Особливості дії нормативно-правових актів в умовах надзвичайного стану

Нормативно-правові акти Верховної Ради Автономної Республіки Крим, рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, рішення місцевих

органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, які стосуються прав і свобод людини і громадянина, що обмежуються у зв'язку з введенням надзвичайного стану, тимчасово не застосовуються.

Розділ IV

ЗАХОДИ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ, ЩО ЗАПРОВАДЖУЮТЬСЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 16. Зміст заходів правового режиму надзвичайного стану

Указом Президента України про введення надзвичайного стану в інтересах національної безпеки та громадського порядку з метою запобігання заворушенням або кримінальним правопорушенням, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей на період надзвичайного стану можуть запроваджуватися такі заходи:

- 1) встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, а також обмеження свободи пересування по території, де вводиться надзвичайний стан;
- 2) обмеження руху транспортних засобів та їх огляд;
- 3) посилення охорони громадського порядку та важливих об'єктів національної економіки та об'єктів критичної інфраструктури;
- 4) заборона проведення масових заходів, крім заходів, заборона на проведення яких встановлюється судом;
- 5) заборона страйків;
- 6) примусове відчуження або вилучення майна у юридичних і фізичних осіб.

Стаття 17. Додаткові заходи режиму надзвичайного стану у зв'язку із надзвичайними ситуаціями техногенного або природного характеру

У разі введення надзвичайного стану з підстав, передбачених пунктом 1 частини другої статті 4 цього Закону, крім заходів, передбачених статтею 16 цього Закону, можуть також здійснюватися такі заходи:

- 1) тимчасова чи безповоротна евакуація людей з місць, небезпечних для проживання, з обов'язковим наданням їм стаціонарних або тимчасових жилих приміщень;
- 2) встановлення для юридичних осіб квартирної повинності для тимчасового розміщення евакуйованого або тимчасово переселеного населення, аварійно-рятувальних формувань та військових підрозділів, залучених до подолання надзвичайних ситуацій;
- 3) тимчасова заборона будівництва нових, розширення діючих підприємств та інших об'єктів, діяльність яких не пов'язана з ліквідацією надзвичайної ситуації або забезпеченням життєдіяльності населення та аварійно-рятувальних формувань;
- 4) встановлення карантину та проведення інших обов'язкових санітарних та протиепідемічних заходів;

5) запровадження особливого порядку розподілення продуктів харчування і предметів першої необхідності;

6) мобілізація та використання ресурсів підприємств, установ і організацій, незалежно від форми власності, для відвернення небезпеки та ліквідації надзвичайних ситуацій з обов'язковою компенсацією понесених втрат;

7) зміна режиму роботи підприємств, установ, організацій усіх форм власності, переорієнтація їх на виробництво необхідної в умовах надзвичайного стану продукції, інші зміни виробничої діяльності, необхідні для проведення аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт;

8) усунення від роботи на період надзвичайного стану, в разі неналежного виконання своїх обов'язків, керівників державних підприємств, установ і організацій, від діяльності яких залежить нормалізація обстановки в районі надзвичайного стану, та покладення тимчасового виконання обов'язків зазначених керівників на інших осіб.

З метою ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій у мирний час може здійснюватися цільова мобілізація, обсяги і строк проведення якої визначаються в Указі Президента України про введення надзвичайного стану.

У виняткових випадках, пов'язаних з необхідністю проведення невідкладних аварійно-рятувальних робіт, допускається тимчасове переведення або залучення на добровільній основі працездатного населення і транспортних засобів громадян для виконання зазначених робіт за дозволом відповідного керівника аварійно-рятувальних робіт та за умови обов'язкового забезпечення безпеки праці. Забороняється залучення неповнолітніх, а також вагітних жінок до робіт, які можуть негативно вплинути на стан їх здоров'я.

З метою невідкладного вивезення населення, яке підлягає евакуації, у разі безпосередньої загрози його життю або здоров'ю допускається використання транспортних засобів громадян із наступною компенсацією їм витрат у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 18. Додаткові заходи правового режиму надзвичайного стану у зв'язку з масовими порушеннями громадського порядку

У разі введення надзвичайного стану з підстав, зазначених у пунктах 2-7 частини другої статті 4 цього Закону, додатково можуть здійснюватися такі заходи:

1) запровадження комендантської години (заборона перебувати на вулицях та в інших громадських місцях без спеціально виданих перепусток і посвідчень особи у встановлені години доби);

2) перевірка документів у громадян, а в необхідних випадках – проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажів, службових приміщень та житла громадян;

4) обмеження або тимчасова заборона продажу зброї, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин, а також алкогольних напоїв та речовин, вироблених на спиртовій основі;

5) тимчасове вилучення у громадян зареєстрованої вогнепальної і холодної зброї та боєприпасів, а у підприємств, установ і організацій - також навчальної військової техніки, вибухових, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних і сильнодіючих хімічних речовин;

6) заборона виготовлення і розповсюдження інформаційних матеріалів, що можуть дестабілізувати обстановку;

7) регулювання роботи цивільних теле- та радіоцентрів, заборона роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого і колективного користування;

8) особливі правила користування зв'язком та передачі інформації через комп'ютерні мережі;

9) порушення у порядку, визначеному Конституцією і законами України, питання про заборону діяльності політичних партій, громадських організацій в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей.

Стаття 19. Сприяння здійсненню заходів режиму надзвичайного стану

Усі органи державної влади, Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, політичні партії та громадські організації, а також громадяни на території, де введено надзвичайний стан, зобов'язані сприяти органам, зазначеним у статті 14 цього Закону, в здійсненні заходів правового режиму надзвичайного стану.

Стаття 20. Залучення військових формувань до здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану

Забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану здійснюється силами і засобами органів Національної поліції, в тому числі Національної гвардії України, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідно до їх повноважень, встановлених законом.

При запровадженні надзвичайного стану з підстав, зазначених у пункті 1 частини другої статті 4 цього Закону, коли надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру ставлять під загрозу життя і здоров'я значних верств населення і потребують термінового проведення великих обсягів аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт, відповідно до Указу Президента України про введення надзвичайного стану можуть залучатися до виконання цих робіт також військові частини Збройних Сил України та органи та підрозділи Державної прикордонної служби України.

Згідно з Указом Президента України про введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктом 6 частини другої статті 4 цього Закону, до здійснення заходів надзвичайного стану можуть залучатися військові частини Збройних Сил України та органи та підрозділи Державної прикордонної служби України.

Порядок взаємодії військових формувань, які залучаються до здійснення заходів надзвичайного стану, з міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування визначається Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Розділ V

ГАРАНТІЇ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН ТА ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 21. Гарантії законності в умовах надзвичайного стану

В умовах надзвичайного стану забороняються:

- зміна Конституції України;
- зміна Конституції Автономної Республіки Крим;
- зміна виборчих законів;
- проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування;
- проведення всеукраїнських та місцевих референдумів;
- обмеження прав і повноважень народних депутатів України.

На період дії надзвичайного стану продовжується, у разі закінчення, строк повноважень представницьких органів місцевого самоврядування, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, Верховної Ради України.

Стаття 22. Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах надзвичайного стану

Правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах надзвичайного стану визначаються відповідно до Конституції України, цього Закону та інших законів України.

Передбачені цим Законом обмеження конституційних прав і свобод громадян, які можуть бути застосовані за умов надзвичайного стану, є вичерпними і розширеному тлумаченню не підлягають. Строк їх застосування не перевищує строку, на який вводиться надзвичайний стан. Введення інших обмежень забороняється.

В умовах надзвичайного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, зазначені у частині другій статті 64 Конституції України.

Стаття 23. Правовий статус іноземців, осіб без громадянства та юридичних осіб іноземних держав в умовах надзвичайного стану

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства, а також юридичних осіб іноземних держав, які перебувають на території України під час надзвичайного стану, визначається Конституцією України та законами України, міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 24. Неприпустимість використання правового режиму надзвичайного стану для захоплення влади та порушення прав і свобод громадян, прав та законних інтересів юридичних осіб

Введення надзвичайного стану не може бути підставою для застосування тортур, жорстокого чи принижуючого людську гідність поводження або покарання, для будь-яких обмежень права на життя, на свободу думки, совісті, релігії в розумінні цих прав і свобод, прийнятому в Міжнародному пакті про громадянські і політичні права і законах України. Будь-які спроби використати введення надзвичайного стану для захоплення влади або зловживання нею тягнуть за собою відповідальність згідно з законом.

Стаття 25. Відшкодування збитків, завданих під час введення надзвичайного стану

Особам, які втратили житло у зв'язку з обставинами, пов'язаними з дією надзвичайного стану, в тому числі з проведенням робіт по їх відверненню або ліквідації, відповідно до закону надаються жилі приміщення. Особам, які постраждали від надзвичайних ситуацій, в тому числі при проведенні аварійно-рятувальних робіт, відшкодовуються заподіяні матеріальні збитки та надається інша необхідна допомога на умовах і в порядку, встановленому законом.

Юридичним особам, майно і ресурси яких використовувалися для відвернення або ліквідації ситуацій, що стали причиною введення надзвичайного стану, відшкодовується їх повна вартість у встановленому законом порядку.

Якщо майно, що було примусово відчужене у юридичних і фізичних осіб, після скасування правового режиму надзвичайного стану збереглося, колишній власник або уповноважена ним особа має право вимагати повернення такого майна у судовому порядку або вимагати надання йому взамін іншого майна, якщо це можливо.

Стаття 26. Гарантії трудових прав громадян в умовах надзвичайного стану

Особам, тимчасово переведеним на роботу, не обумовлену трудовим договором, а також залученим до робіт по ліквідації надзвичайних ситуацій у випадках, передбачених цим Законом, гарантується оплата праці відповідно до чинного законодавства.

Стаття 27. Інформування інших держав про введення надзвичайного стану

Україна відповідно до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права при введенні надзвичайного стану негайно після його введення повідомляє через Генерального секретаря ООН державам, які беруть участь у цьому пакті, про обмеження прав і свобод людини і громадянина, що є відхиленням від зобов'язань за Міжнародним пактом, та про межу цих відхилень і причини прийняття такого рішення.

У повідомленні зазначається також термін, на який вводяться відхилення від зобов'язань, передбачених Міжнародним пактом про громадянські та політичні права.

У такому ж порядку Україна повідомляє про зміни межі відхилень від зобов'язань за Міжнародним пактом про громадянські та політичні права або строку дії обмежень прав і свобод.

Розділ VI

УЧАСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ ІНШИХ ДЕРЖАВ У ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Стаття 28. Участь представників інших держав у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій

У разі необхідності до ліквідації особливо тяжких надзвичайних ситуацій, викликаних стихійним лихом чи катастрофами, можуть залучатися аварійно-рятувальні формування інших держав. Ці питання вирішуються за угодами з урядами відповідних держав, якщо інше не передбачено міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України.

Розділ VII

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ АБО НЕВИКОНАННЯ ЗАХОДІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Стаття 29. Відповідальність за порушення правового режиму надзвичайного стану

Порушення вимог або невиконання заходів правового режиму надзвичайного стану тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Стаття 30. Відповідальність за перевищення повноважень в умовах надзвичайного стану

Перевищення особами, які беруть участь у підтриманні режиму надзвичайного стану, своїх повноважень, так само як і неправомірне застосування сили при виконанні обов'язків з охорони громадського порядку, тягнуть за собою відповідальність згідно з законом.

Стаття 31. Правосуддя в умовах надзвичайного стану

Правосуддя на території, де введено надзвичайний стан, здійснюється лише судами, створеними відповідно до Конституції України.

Введення будь-яких скорочених або прискорених форм судочинства забороняється.

Стаття 32. Контроль Верховної Ради України за додержанням цього Закону

Контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина в умовах дії надзвичайного стану здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Стаття 33. Контроль за діяльністю органів виконавчої влади

Контроль за діяльністю органів виконавчої влади в умовах надзвичайного стану здійснюють Кабінет Міністрів України та Рада національної безпеки і оборони України.

Стаття 34. Нагляд за додержанням законів в умовах надзвичайного стану

Нагляд за додержанням законів України у період надзвичайного стану здійснюється відповідно до Конституції та законів України.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 44, ст.416)

(Витяг)

Цей Закон встановлює правові основи мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні, визначає засади організації цієї роботи, повноваження органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також обов'язки підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності (далі – підприємства, установи і організації), повноваження і відповідальність посадових осіб та обов'язки громадян щодо здійснення мобілізаційних заходів.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
мобілізаційна підготовка – комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України, інші військові формування), сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її

території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;

система управління мобілізаційною підготовкою – складова частина загальної системи управління державою, яка спрямовує діяльність органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту на підготовку систем управління, засобів зв'язку, інформаційного забезпечення, а також фінансових і матеріально-технічних ресурсів, підприємств, установ і організацій до проведення мобілізації;

мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано;

особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій;

демобілізація – комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати мирного часу;

мобілізаційний план – сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, системи забезпечення життєдіяльності населення на функціонування в умовах особливого періоду;

мобілізаційні завдання (замовлення) - окремі вимоги мобілізаційного плану щодо номенклатури, обсягів виробництва необхідної продукції, утворення і підготовки до розгортання спеціальних формувань, а також

затверджені в установленому порядку першочергові заходи мобілізаційної підготовки, які доводяться для виконання до центральних і місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування. До підприємств, установ і організацій, що залучаються до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), мобілізаційні завдання (замовлення) доводяться на підставі затверджених основних показників мобілізаційного плану і договорів (контрактів), що укладаються в порядку, передбаченому законодавством;

спеціальні формування – утворені в мирний час у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, підприємствами, установами і організаціями згідно з штатами і табелями до штатів автомобільні, авіаційні, водні, залізничні, медичні та інші формування, які після відповідної підготовки передаються під час мобілізації у встановленому порядку до Збройних Сил України, інших військових формувань для задоволення їх потреб, а також утворені відповідними центральними органами виконавчої влади - для забезпечення потреб галузей національної економіки;

основні показники мобілізаційного плану – розрахункові потреби держави на особливий період, сформовані в натуральному і вартісному обчисленні, для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та системи забезпечення життєдіяльності населення;

мобілізаційні потужності – виробничі потужності підприємств, установ і організацій, які створюються в мирний час для виробництва продукції і задоволення інших потреб держави в особливий період. Мобілізаційні потужності не підлягають приватизації, у тому числі в разі ліквідації підприємств, установ, організацій. Рішення щодо передачі мобілізаційних потужностей іншим підприємствам, установам і організаціям приймаються органами виконавчої влади, іншими державними органами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

оповіщення – доведення сигналів і повідомлень (директив, розпоряджень) до органів військового управління, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та населення про оголошення мобілізації, виклик громадян до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також вручення (надсилання) повісток громадянам;

система військового обліку – сукупність систем військового обліку органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, які структурно складаються із керівників як організаторів ведення військового обліку, служб персоналу (посадових осіб), які безпосередньо ведуть військовий облік, об'єктів військового обліку – призовників, військовозобов'язаних, резервістів та засобів автоматизації процесів ведення військового обліку з використанням

необхідних баз даних (реєстрів), визначених цим Законом та іншими законами України;

частковий наряд – розпорядчий документ голови місцевої державної адміністрації, в якому встановлено під час мобілізації для керівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності завдання з передачі Збройним Силам України, іншим військовим формуванням визначених транспортних засобів і спеціальної техніки, пункти збору та строки передачі.

Стаття 2. Правова основа мобілізаційної підготовки та мобілізації

Правовою основою мобілізаційної підготовки та мобілізації є Конституція України, Закон України «Про оборону України», цей та інші закони України, а також видані відповідно до них нормативно-правові акти.

Стаття 3. Основні принципи і зміст мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Мобілізаційна підготовка та мобілізація є складовими частинами комплексу заходів, які здійснюються з метою забезпечення оборони держави, за винятком цільової мобілізації.

2. Мобілізаційна підготовка та мобілізація здійснюються на основі таких принципів:

- централізоване керівництво;
- завчасність;
- плановість;
- комплексність і погодженість;
- персональна відповідальність за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- додержання прав підприємств, установ і організацій та громадян;
- гарантована достатність;
- наукова обґрунтованість;
- фінансова забезпеченість.

3. Зміст мобілізаційної підготовки становить:

- правове регулювання у сфері мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- наукове і методичне забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації;
- визначення умов діяльності та підготовка органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій до роботи в умовах особливого періоду;
- розроблення мобілізаційних планів, довготермінових і річних програм мобілізаційної підготовки;
- підготовка Збройних Сил України, інших військових формувань до проведення мобілізації;

- підготовка національної економіки та її галузей до переведення і функціонування в умовах особливого періоду;
- підготовка єдиної державної системи цивільного захисту до функціонування в умовах особливого періоду;
- створення, розвиток та утримання мобілізаційних потужностей для задоволення потреб держави в особливий період;
- утворення і підготовка до розгортання спеціальних формувань;
- створення мобілізаційного резерву;
- створення та утримання страхового фонду проектної, конструкторської і технологічної документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;
- підготовка й утримання в належному стані техніки та об'єктів, призначених для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням;
- забезпечення готовності системи управління державою до функціонування в особливий період;
- планування і підготовка до нормованого (у разі необхідності) забезпечення населення продовольчими та непродовольчими товарами, медичним обслуговуванням, послугами зв'язку, транспорту, комунальними та побутовими послугами;
- військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів;
- підготовка та накопичення військово-навчених людських ресурсів призовників, військовозобов'язаних та резервістів для комплектування посад, передбачених штатами воєнного часу;
- бронювання військовозобов'язаних за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями на період мобілізації та на воєнний час;
- підготовка керівного складу органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, єдиної державної системи цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до дій у разі мобілізації;
- підвищення кваліфікації з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації керівників органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, працівників відповідних мобілізаційних підрозділів і працівників з питань мобілізаційної роботи;
- проведення військово-економічних мобілізаційних навчань і тренувань;
- перевірка та оцінка стану мобілізаційної готовності національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових

формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України;

- міжнародне співробітництво у сфері мобілізаційної підготовки;
- підготовка фінансової системи держави до функціонування в умовах особливого періоду;
- розробка і підготовка до запровадження стандартів особливого періоду;
- планування і підготовка до технічного прикриття в особливий період об'єктів, споруд та транспортних магістралей оборонного і важливого загальнодержавного значення;
- доведення основних показників мобілізаційного плану, укладання договорів (контрактів) на виконання підприємствами, установами і організаціями мобілізаційних завдань (замовлень), поставку матеріально-технічних ресурсів, виконання робіт та надання послуг в особливий період;
- підготовка транспортної системи до забезпечення мобілізації;
- підготовка до перерозподілу трудових ресурсів в особливий період;
- інформаційне забезпечення;
- підготовка до переведення редакцій друкованих медіа і телерадіоорганізацій до роботи під час мобілізації та у воєнний час.

4. Зміст мобілізації становить:

переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України на роботу в умовах особливого періоду;

переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту на організацію і штати воєнного часу.

Розділ II

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ

МОБІЛІЗАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МОБІЛІЗАЦІЇ

Стаття 4. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації визначаються цим Законом, актами Президента України та Кабінету Міністрів України.

2. Загальна мобілізація проводиться одночасно на всій території України і стосується національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

3. Часткова мобілізація може проводитися в окремих місцевостях держави, а також стосуватися певної частини національної економіки, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

5. Вид, обсяги, порядок і строк проведення мобілізації визначаються Президентом України в рішенні про її проведення.

6. Рішення про проведення відкритої мобілізації має бути негайно оголошене через медіа.

7. Рішення про проведення прихованої мобілізації доводиться до органів державної влади, інших державних органів, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій по закритих каналах оповіщення в порядку, який визначається Президентом України.

8. З моменту оголошення мобілізації (крім цільової) чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях настає особливий період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

На час особливого періоду дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення, зупиняється.

9. Загальне керівництво у сфері мобілізаційної підготовки і мобілізації держави здійснюється Президентом України; організаційне керівництво мобілізаційною підготовкою і мобілізацією в Україні – Кабінетом Міністрів України; координація діяльності органів виконавчої влади з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації здійснюється Радою національної безпеки і оборони України.

Безпосереднє керівництво щодо реалізації заходів з мобілізаційної підготовки і мобілізації здійснюється в центральних органах виконавчої влади, інших державних органах їх керівниками, а в Збройних Силах України, інших військових формуваннях – центральними органами управління відповідних військових формувань.

Організація безпосередньої реалізації заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації на відповідній території чи сприяння їх виконанню здійснюється Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими органами виконавчої влади та виконавчими органами сільських, селищних, міських рад.

10. Порядок створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації і реалізації мобілізаційних потужностей визначається Кабінетом Міністрів України.

11. Порядок утворення спеціальних формувань, склад, мета, а також порядок їх передачі до Збройних Сил України та інших військових формувань під час проведення мобілізації визначаються Кабінетом Міністрів України.

12. Функції щодо координації планування, методологічного, методичного, наукового забезпечення мобілізаційної підготовки та мобілізації в органах виконавчої влади, інших державних органах, національній економіці здійснюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері економічного розвитку, якщо інше не передбачено законом.

13. Здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), забезпечується керівником відповідного органу державної влади, іншого державного органу, органу місцевого самоврядування, а також підприємств, установ і організацій.

Порядок здійснення контролю за станом мобілізаційної підготовки та рівнем мобілізаційної готовності органів виконавчої влади, а також підприємств, установ і організацій, для яких встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), визначається Кабінетом Міністрів України.

14. Співробітництво з іншими державами у сфері мобілізаційної підготовки здійснюється відповідно до міжнародних договорів України.

Стаття 5. Мобілізаційні підрозділи

1. Організація здійснення заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації і контроль за здійсненням цих заходів в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях, які мають мобілізаційні завдання (замовлення), покладаються на їх мобілізаційні підрозділи або призначених працівників з питань мобілізаційної роботи.

2. Мобілізаційні підрозділи (працівники з питань мобілізаційної роботи) є складовою частиною системи управління мобілізаційною підготовкою.

3. Структура і штати мобілізаційних підрозділів центральних і місцевих органів виконавчої влади визначаються з урахуванням характеру та обсягу мобілізаційної роботи керівником відповідного органу виконавчої влади в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

4. Структура і штати мобілізаційних підрозділів інших державних органів визначаються їх керівниками з урахуванням характеру та обсягу мобілізаційної роботи.

5. Мобілізаційні підрозділи (посади працівників з питань мобілізаційної роботи) у структурі виконавчих органів сільських, селищних, міських рад утворюються рішеннями відповідних рад.

Чисельність працівників мобілізаційних підрозділів (працівників з питань мобілізаційної роботи) органів місцевого самоврядування визначають

сільські, селищні, міські ради, а підприємств, установ і організацій – їх керівники за погодженням з відповідними центральними або місцевими органами виконавчої влади з урахуванням сфери діяльності, характеру та обсягу мобілізаційної роботи.

6. Мобілізаційні підрозділи та працівники з питань мобілізаційної роботи підпорядковуються безпосередньо керівникам відповідних органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій.

7. Забороняється об'єднання мобілізаційних підрозділів органів державної влади, інших державних органів з іншими структурними підрозділами цих органів та сумісництво працівників з питань мобілізаційної роботи, а також покладання на них функцій, які не пов'язані з розв'язанням поточних проблем мобілізаційної підготовки.

8. Порядок утворення, функції, права та обов'язки мобілізаційних підрозділів органів державної влади, інших державних органів, а також функції, права та обов'язки працівників з питань мобілізаційної роботи визначаються відповідно до цього Закону в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Військово-транспортний обов'язок

1. Військово-транспортний обов'язок встановлюється з метою задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань на особливий період транспортними засобами (у тому числі водними) і технікою (далі – транспортні засоби) і поширюється на центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, у тому числі на залізниці, порти, пристані, аеропорти, нафтобази, автозаправні станції дорожнього господарства та інші підприємства, установи і організації, які забезпечують експлуатацію транспортних засобів, а також на громадян – власників транспортних засобів.

2. Порядок виконання військово-транспортного обов'язку, норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки на період мобілізації та у воєнний час визначаються Кабінетом Міністрів України. Норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки визначаються у відсотках за підприємством (установою, організацією) за галузями національної економіки.

Порядок відшкодування державою вартості майна чи збитків, яких зазнають центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, а також громадяни внаслідок вилучення чи примусового відчуження транспортних засобів в особливий період, визначається законом.

3. Виконання військово-транспортного обов'язку під час мобілізації здійснюється згідно з Мобілізаційним планом України шляхом безоплатного

залучення транспортних засобів підприємств, установ та організацій усіх форм власності для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань на умовах їх повернення власникам після оголошення демобілізації.

Обсяги транспортних засобів за типами та марками, що планується залучити під час мобілізації, для підприємств, установ та організацій усіх форм власності встановлюються згідно з Мобілізаційним планом України місцевими державними адміністраціями за поданням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки.

Залучення транспортних засобів під час мобілізації здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, Центральним управлінням або регіональними органами Служби безпеки України, відповідними підрозділами розвідувальних органів України на підставі рішень місцевих державних адміністрацій, що оформлюються відповідними розпорядженнями.

Приймання-передача транспортних засобів, залучених під час мобілізації, та їх повернення після оголошення демобілізації здійснюються на підставі актів приймання-передачі, в яких зазначаються відомості про власників, технічний стан, залишкову (балансову) вартість та інші необхідні відомості, що дають змогу ідентифікувати транспортні засоби.

Повернення транспортних засобів власнику здійснюється протягом 30 календарних днів з моменту оголошення демобілізації.

Порядок компенсації шкоди, завданої транспортним засобам внаслідок їх залучення під час мобілізації, визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Міністерство внутрішніх справ України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, забезпечує подання до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані транспортні засоби, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

5. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, забезпечують подання до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані у Державному судовому реєстрі України та Судновій книзі України водні транспортні засоби, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

6. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів визначає порядок і забезпечує надання до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані трактори, самохідні шасі, самохідні сільськогосподарські, дорожньо-будівельні машини, сільськогосподарську техніку, які можуть бути призначені

для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

7. З моменту оголошення загальної мобілізації транспортні засоби, які призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період та перебувають на військовому обліку у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, забороняється відправляти за межі території України та до інших областей, передавати права власності на них юридичним особам або громадянам, в оренду (лізинг), надавати їх як предмет застави для виконання зобов'язань за договорами про надання кредиту та гарантії перед банківською установою, а також вчиняти інші дії, що унеможливають передачу таких транспортних засобів Збройним Силам України та іншим військовим формуванням. Відправлення таких транспортних засобів під час загальної мобілізації до суміжних областей дозволяється після повідомлення територіального центру комплектування та соціальної підтримки про місце перебування транспортних засобів на строк не більше одного місяця.

8. Не підлягає передачі Збройним Силам України, іншим військовим формуванням транспортний засіб, що належить на праві власності громадянину, у разі відсутності у нього права власності на інші транспортні засоби.

Стаття 7. Фінансування мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Фінансування мобілізаційної підготовки здійснюється відповідно за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, коштів підприємств, установ і організацій.

2. З державного бюджету відповідно до закону фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки, які мають загальнодержавне значення.

3. З місцевих бюджетів фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки місцевого значення.

4. За рахунок коштів підприємств, установ і організацій фінансуються заходи та роботи з мобілізаційної підготовки, що здійснюються за ініціативою самих підприємств, установ і організацій згідно з мобілізаційними планами.

5. Фінансування мобілізаційної підготовки та/або заходів з мобілізації може здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

6. Видатки на здійснення заходів з мобілізаційної підготовки та мобілізації провадяться відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та інших нормативно-правових актів.

Стаття 8. Стимулювання заходів з мобілізаційної підготовки

1. Амортизаційні відрахування на законсервовані мобілізаційні потужності, які не використовуються в поточному виробництві, а також на законсервовану техніку та транспортні засоби мобілізаційного призначення, які не експлуатуються, не здійснюються.

2. Порядок оплати робіт з мобілізаційної підготовки, які в мирний час проводяться підприємствами, установами і організаціями та громадянами, передбачається договорами (контрактами), укладеними з ними в порядку, передбаченому законами України, що регулюють питання закупівлі товарів і послуг для державних потреб.

Стаття 9. Захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію

Організація робіт і захист інформації про мобілізаційну підготовку та мобілізацію здійснюються відповідно до вимог Закону України «Про державну таємницю» та інших нормативно-правових актів.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань проходження військової служби, мобілізації та військового обліку

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 19, ст. 78)

(Витяг)

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. У статті 119 Кодексу законів про працю України (*Відомості Верховної Ради УРСР*, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

у першому реченні частини третьої слова «За працівниками, призваними на строкову військову службу» замінити словами «За працівниками, направленими для проходження базової військової служби, призваними на»;

у частині п'ятій слова «відповідному підрозділі Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідних підрозділах розвідувальних органів України».

2. У Кодексі адміністративного судочинства України (*Відомості Верховної Ради України*, 2017 р., № 48, ст. 436):

1) пункт 7 частини першої статті 4 викласти в такій редакції:

«7) суб'єкт владних повноважень – орган державної влади (у тому числі без статусу юридичної особи), орган місцевого самоврядування, орган військового управління, їх посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або наданні адміністративних послуг»;

2) частину першу статті 20 доповнити пунктом 6 такого змісту:

«6) адміністративні справи за позовними заявами територіального центру комплектування та соціальної підтримки з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації»;

3) у частині першій статті 268 цифри «280-283⁻¹» замінити цифрами «280-283⁻²»;

4) у «частині першій» статті 269 цифри «280-283⁻¹» замінити цифрами «280-283⁻²»;

5) абзац перший частини першої статті 270 після цифр «280-283» доповнити цифрами «283⁻²»;

6) у статті 272:

– у частині першій слова і цифри «статтею 283⁻¹, статтями 286-288» замінити словом і цифрами «статтями 283⁻¹, 283⁻², 286-288»;

– у частині третій цифри «282-286» замінити цифрами «282-283⁻¹, 284-286»;

– частину четверту після цифр «281» доповнити цифрами «283⁻²»;

7) доповнити статтею 283⁻² такого змісту:

«Стаття 283⁻². Особливості провадження у справах за позовними заявами територіального центру комплектування та соціальної підтримки з приводу тимчасового обмеження громадян України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації

1. У разі невиконання громадянином України у строки, встановлені Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», вимоги територіального центру комплектування та соціальної підтримки про виконання обов'язку (обов'язків) військовозобов'язаним, резервістом територіальний центр комплектування та соціальної підтримки звертається до суду із позовною заявою про застосування судом тимчасового обмеження такої особи у праві керування транспортним засобом під час мобілізації.

2. Позов подається до суду першої інстанції протягом 30 днів з дня виникнення підстав, що дають територіальному центру комплектування та соціальної підтримки право на пред'явлення позовних вимог відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», за загальними правилами підсудності, встановленими цим Кодексом, у письмовій формі та повинен містити:

1) найменування суду першої інстанції, до якого подається позов;

2) повне найменування позивача, його місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку, адресу електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

3) ім'я (прізвище, ім'я та по батькові) відповідача, його місце проживання чи перебування, поштовий індекс, реєстраційний номер облікової картки платника податків за його наявності або номер і серія паспорта (якщо такі відомості відомі позивачу), відомі номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти, відомості про наявність або відсутність електронного кабінету;

4) зміст вимог і виклад обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; зазначення доказів, що підтверджують вказані обставини;

5) перелік документів та інших доказів, що додаються до позову;

6) власне письмове підтвердження позивача про те, що ним не подано іншого позову (позовів) до цього самого відповідача з тим самим предметом та з тих самих підстав;

7) підпис уповноваженої особи позивача та докази на підтвердження її повноважень;

8) докази надсилання копії позову та копій доданих документів відповідачу з урахуванням положень статті 44 цього Кодексу.

3. У разі недотримання вимог частини другої цієї статті суд залишає позов без руху та надає позивачу строк, але не більше ніж 10 днів, для усунення недоліків.

Невиконання вимог суду в установленій строк тягне за собою повернення позовної заяви та доданих до неї документів.

Повернення позовної заяви не є перешкодою для повторного звернення з нею до суду після усунення недоліків.

4. Суд ухвалою відмовляє у відкритті провадження за позовом, якщо заявлено вимогу, не передбачену частиною першою цієї статті.

5. Ухвалу про відмову у відкритті провадження може бути оскаржено в апеляційному порядку протягом 10 днів з дня її постановлення.

6. Питання про відкриття провадження в адміністративній справі суд вирішує протягом п'яти днів з дня надходження до адміністративного суду позовної заяви.

7. Суд розглядає позов у письмовому провадженні протягом 30 днів з дня відкриття провадження у справі, а за ініціативою суду чи клопотанням сторони – з проведенням судового засідання. Неприбуття у судові засідання осіб, які були належним чином повідомлені про дату, час і місце розгляду справи, не перешкоджає її розгляду.

8. Суд відмовляє у задоволенні заявлених позивачем вимог у разі, якщо позивач не доведе існування обставин та вжиття заходів, передбачених Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», а саме:

1) невиконання особою під час мобілізації обов'язків, передбачених частиною третьою статті 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», та вчинення нею адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 210¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення;

2) неможливість здійснити адміністративне затримання та доставити таку особу до територіального центру комплектування та соціальної підтримки органами та підрозділами, що входять до системи поліції;

3) вручення такій особі вимоги територіального центру комплектування та соціальної підтримки про виконання обов'язку (обов'язків) військовозобов'язаним, резервістом відповідно;

4) невиконання такою особою зазначеного у вимозі обов'язку (обов'язків).

9. Суд також відмовляє у задоволенні вимоги щодо тимчасового обмеження особи у праві керування транспортним засобом під час мобілізації, якщо:

1) встановлення такого обмеження позбавляє особу основного законного джерела засобів для існування;

2) особа використовує транспортний засіб у зв'язку з інвалідністю чи перебуванням на її утриманні особи з інвалідністю I, II групи, встановленої в установленому порядку, або дитини з інвалідністю.

10. Суд закриває провадження у справі у разі виконання вимоги територіального центру комплектування та соціальної підтримки про виконання обов'язку (обов'язків) військовозобов'язаним, резервістом або у разі її відкликання відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

11. Тимчасове обмеження, передбачене частиною першою цієї статті, встановлюється на строк до виконання або відкликання вимоги територіального центру комплектування та соціальної підтримки відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію».

12. Рішення суду у справах, визначених цією статтею, підлягають негайному виконанню в порядку, встановленому законом.

13. Апеляційні скарги на судові рішення у справах, визначених цією статтею, можуть бути подані протягом 15 днів з дня їх проголошення.

Учасник справи, особа, яка не брала участі у справі, якщо суд вирішив питання про її права, свободи, інтереси та/або обов'язки, якій рішення суду не було вручено у день його проголошення, має право на поновлення пропущеного строку на апеляційне оскарження, якщо апеляційна скарга подана протягом 15 днів з дня вручення їй рішення суду.

14. Подання апеляційної скарги на рішення суду у справах, визначених цією статтею, не перешкоджає його виконанню.

15. Суд апеляційної інстанції розглядає справу у 15-денний строк з дня відкриття апеляційного провадження.

16. Рішення суду апеляційної інстанції за наслідками апеляційного розгляду може бути оскаржено в касаційному порядку».

3. У Законі України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 15, ст. 190 із наступними змінами):

1) статтю 9 доповнити пунктом 9 такого змісту:

«9. За військовослужбовцями, виведеними у розпорядження командира (начальника) військової частини у зв'язку з потребою у тривалому лікуванні, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм грошового забезпечення протягом усього строку безперервного перебування

на лікуванні в закладах охорони здоров'я, зокрема іноземних держав, та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), встановленого абзацом першим пункту 11 статті 10⁻¹ цього Закону»;

2) статтю 9⁻¹ доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5. Військовослужбовці, направлені у відрядження в межах України або за кордон, мають право на відшкодування документально підтверджених фактичних витрат на відрядження, а також на одержання коштів на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати) у зв'язку з відрядженням.

Відшкодування витрат військовослужбовців, направлених у відрядження в межах України або за кордон, та виплата добових витрат для таких військовослужбовців здійснюються у строки та в порядку, визначені Міністерством оборони України за погодженням з Міністерством фінансів України»;

3) статтю 9⁻² викласти в такій редакції:

«Стаття 9⁻². Винагороди військовослужбовцям під час дії воєнного стану (особливого періоду)

1. На період дії воєнного стану (особливого періоду):

а) військовослужбовцям щомісячно виплачується додаткова винагорода на умовах, у розмірах та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України;

б) військовослужбовцям виплачується винагорода за знищене (захоплене) озброєння та військову, бойову (спеціальну, спеціалізовану) техніку противника у розмірах від чотирьох до трьохсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня календарного року, в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України»;

4) у статті 10⁻¹:

у першому реченні пункту 1 слова «крім військовослужбовців строкової військової служби, надаються» замінити словами «крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, надаються»;

у пункті 8:

у першому реченні абзацу першого слова «крім військовослужбовців строкової військової служби, додаткові» замінити словами «крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, додаткові»;

доповнити абзацом третім такого змісту:

– «Військовослужбовці, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також у відпустці, якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку, залишаються на військовій службі у розпорядженні відповідного військового формування (посадової особи, яка має право на призначення на посади) у порядку,

визначеному положеннями про проходження громадянами України військової служби, а після їх закінчення - призначаються на попередні або на інші, не нижчі за попередні, посади. Військовослужбовцям військової служби за контрактом під час перебування у таких відпустках продовжується строк контракту про проходження військової служби до закінчення зазначених відпусток (у разі відсутності їх клопотань про звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту), а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо укладення нового контракту. Військовослужбовцям зараховується час перебування у зазначених відпустках до строку вислуги у військовому званні»;

– абзац перший пункту 11 доповнити двома реченнями такого змісту: «Якщо відповідно до медичних документів закладу охорони здоров'я іноземної держави, до якого військовослужбовця направлено в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, хвороба або поранення (контузія, травма або каліцтво) військовослужбовця перешкоджає йому прибути до військово-лікарської комісії для проведення огляду з метою визначення потреби у тривалому лікуванні, такий огляд проводиться дистанційно в порядку, встановленому Міністерством оборони України. Висновок військово-лікарської комісії про потребу у тривалому лікуванні є підставою для продовження часу перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення на строк, визначений у такому висновку»;

у пункті 18:

– у першому реченні абзацу першого слова «військовослужбовцям надається» замінити словами «військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, надається»;

абзац другий викласти в такій редакції:

– «Щорічна основна відпустка, зазначена в абзаці першому цього пункту, надається частинами протягом календарного року, за умови що основна безперервна її частина становитиме не менше 15 календарних днів та одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців відповідного підрозділу»;

– після абзацу другого доповнити новим абзацом такого змісту:

«Військовослужбовцям надається додаткова відпустка за знищену техніку тривалістю та у порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України, але не більше 15 календарних днів на рік».

У зв'язку з цим абзаци третій – шостий вважати відповідно абзацами четвертим – сьомим;

доповнити пунктом 23 такого змісту:

«23. Військовослужбовцям після їх звільнення з полону за їх бажанням надається додаткова відпустка із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини (крім військовослужбовців, які висловили бажання звільнитися з військової служби після звільнення з полону).

Відкликання з додаткової відпустки після звільнення військовослужбовця з полону допускається виключно за його згодою»;

5) статтю 12 доповнити пунктом 7¹ такого змісту:

«7¹. Військовослужбовці у разі укладення першого контракту мають право на компенсацію 50 відсотків першого внеску за кредитом, забезпеченим предметом іпотеки відповідно до Умов забезпечення приватним акціонерним товариством «Українська фінансова житлова компанія» доступного іпотечного кредитування громадян України, та додатково 100 тисяч гривень після першого року військової служби, та ще 100 тисяч гривень після другого.

Компенсація надається військовослужбовцю лише один раз протягом усього часу проходження ним військової служби.

Порядок та умови надання військовослужбовцям такої компенсації визначаються Кабінетом Міністрів України»;

6) у статті 14:

пункт 15 викласти в такій редакції:

«15. Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період на весь час їх призову, а також їх дружинам (чоловікам), а також іншим військовослужбовцям, під час дії особливого періоду, які брали або беруть участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, їх дружинам (чоловікам) – штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються, крім кредитних договорів щодо придбання майна, яке віднесено чи буде віднесено до об'єктів житлового фонду (жилого будинку, квартири, майбутнього об'єкта нерухомості, об'єкта незавершеного житлового будівництва, майнових прав на них), та/або автомобіля»;

доповнити пунктом 16 такого змісту:

«16. Військовослужбовці у разі укладення контракту мають право протягом трьох місяців з дати укладення такого контракту отримати сертифікат на купівлю транспортного засобу в розмірі 150 тисяч гривень в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Сертифікат на купівлю транспортного засобу видається військовослужбовцю при укладенні контракту лише один раз»;

7) у статті 15:

у пункті 2:

у підпункті 1:

абзац третій доповнити словами «розвідувальному органі Міністерства оборони України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України»;

доповнити абзацом сьомим такого змісту:

«у зв'язку із звільненням з полону»;

у підпункті 2:

абзац десятий викласти в такій редакції:

«через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначено частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», під час дії особливого періоду та воєнного стану»;

доповнити абзацами дванадцятим і тринадцятим такого змісту:

«у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя»;

у підпункті 3:

абзац перший викласти в такій редакції:

«3) 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги 10 календарних років і більше – які звільняються з військової служби за власним бажанням, через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», у мирний час»;

абзац п'ятий викласти в такій редакції:

– «через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»;

– після абзацу шостого доповнити чотирма новими абзацами такого змісту:

– «у зв'язку із звільненням з полону»;

– у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

– у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

– у зв'язку із закінченням строку військової служби за призовом осіб офіцерського складу під час дії воєнного стану».

У зв'язку з цим абзаци сьомий – двадцятий вважати відповідно абзацами одинадцятим – двадцять четвертим;

в абзаці тринадцятому слова «або займатися певною діяльністю» виключити;

доповнити абзацом двадцять п'ятим такого змісту:

«Одноразова грошова допомога, передбачена цим пунктом, не виплачується військовослужбовцям, які станом на 16 березня 2014 року проходили службу на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і в установленому порядку не продовжили її проходження за межами тимчасово окупованої території України»;

8) пункт 3 статті 16⁻² викласти в такій редакції:

«3. Розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця в період дії воєнного стану визначається Кабінетом Міністрів України з урахуванням такого:

– розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби, не може становити менше 15 мільйонів гривень;

– розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується в інших випадках, передбачених підпунктами 2 і 3 пункту 2 статті 16 цього Закону, визначається відповідно до абзацу другого підпункту «а» пункту 1 цієї статті».

4. Статтю 17⁻¹ Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«Стаття 17⁻¹. Порядок обчислення вислуги років та визначення пільгових умов призначення пенсій особам, які мають право на пенсію за цим Законом

Порядок обчислення вислуги років особам, які мають право на пенсію за цим Законом, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

На пільгових умовах особам із числа військовослужбовців, іншим особам, зазначеним у пунктах «б»-«д», «ж», «з» статті 1⁻² цього Закону, до вислуги років для визначення розміру пенсії зараховується один місяць служби за три місяці часу проходження служби, протягом якого особа брала безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення

оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів під час дії воєнного стану».

5. У частині першій статті 36 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 24, ст. 170 із наступними змінами):

– пункти 1-3 викласти в такій редакції:

«1) забезпечення організації призову громадян на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та альтернативну (невійськову) службу, направлення для проходження базової військової служби, підготовки молоді до військової служби; сприяння в організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення розпорядження керівника місцевої державної адміністрації (військової, військово-цивільної) або керівника територіального центру комплектування та соціальної підтримки про проведення заходів мобілізації чи виклик військовозобов'язаних та резервістів до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;

2) забезпечення на території відповідних населених пунктів ведення персонально-первинного військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, забезпечення бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час;

3) організація та участь у здійсненні заходів, пов'язаних з підготовкою і виконанням завдань територіальної оборони, на відповідній території»;

– доповнити пунктами 3⁻¹ і 3⁻² такого змісту:

«3⁻¹) здійснення під час мобілізації своєчасного оповіщення і забезпечення прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини у порядку, визначеному Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів;

3⁻²) забезпечення на території відповідних населених пунктів планування та проведення мобілізаційної підготовки, а також проведення заходів мобілізації та демобілізації після набрання чинності відповідним указом Президента України».

6. У Законі України «Про місцеві державні адміністрації» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 20-21, ст. 190 із наступними змінами):

1) пункт 9 частини першої статті 13 викласти в такій редакції:

«9) оборонної роботи, мобілізаційної підготовки, мобілізації та демобілізації»;

2) у статті 27:

назву викласти в такій редакції:

«Стаття 27. Повноваження у сфері оборони»;

пункти 1 і 4 викласти в такій редакції:

«1) забезпечує виконання законодавства про територіальну оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію, військовий обов'язок посадовими особами і громадянами, підприємствами, установами і організаціями»;

«4) бере участь в організації та забезпеченні заходів підготовки населення України до участі в русі національного спротиву та підготовці молоді до військової служби, забезпечує направлення громадян для проходження базової військової служби та альтернативної (невійськової) служби на відповідній території»;

доповнити пунктами 6-10 такого змісту:

«6) здійснює під час мобілізації своєчасне оповіщення і забезпечує прибуття на збірні пункти та призов через територіальні центри комплектування та соціальної підтримки громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, забезпечує прибуття транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини у порядку, визначеному Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів;

7) організовує на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць планування та забезпечує проведення мобілізаційної підготовки, а також проведення заходів мобілізації та демобілізації після набрання чинності відповідним указом Президента України;

8) організовує та забезпечує на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць функціонування системи військового обліку призовників, військовозобов'язаних і резервістів, бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, надання звітності з цих питань;

9) контролює мобілізаційну підготовку та перевіряє стан мобілізаційної готовності місцевих державних адміністрацій нижчого рівня, органів місцевого самоврядування та підприємств, установ і організацій, які розташовані на території відповідних адміністративно-територіальних одиниць (крім підприємств, установ і організацій, що належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, інших державних органів) та звітують з цих питань;

10) взаємодіє з органами державної влади, іншими державними органами, силами оборони і силами безпеки, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями, надає їм і одержує від них в установленому законодавством порядку інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання повноважень з питань мобілізаційної підготовки, мобілізації та демобілізації».

7. Пункт 3 статті 18 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» (*Відомості Верховної Ради України*, 2000 р., № 23, ст. 176; 2021 р., № 29, ст. 234) виключити.

8. У Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (*Відомості Верховної Ради України*, 2005 р., № 16, ст. 255 із наступними змінами):

1) у статті 1:

абзаци четвертий – сьомий викласти в такій редакції:

«мобілізація – комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту – на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано;

особливий період – період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, сил оборони і сил безпеки, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і час демобілізації після закінчення воєнних дій;

демобілізація – комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту - на організацію і штати мирного часу;

мобілізаційний план – сукупність документів, які визначають зміст, обсяги, виконавців, порядок і строки здійснення заходів щодо мобілізаційного розгортання Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, системи забезпечення життєдіяльності населення на функціонування в умовах особливого періоду»;

доповнити абзацами дванадцятим – чотирнадцятим такого змісту:

«оповіщення – доведення сигналів і повідомлень (директив, розпоряджень) до органів військового управління, центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств,

установ, організацій та населення про оголошення мобілізації, виклик громадян до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також вручення (надсилання) повісток громадянам;

система військового обліку – сукупність систем військового обліку органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, які структурно складаються із керівників як організаторів ведення військового обліку, служб персоналу (посадових осіб), які безпосередньо ведуть військовий облік, об'єктів військового обліку – призовників, військовозобов'язаних, резервістів та засобів автоматизації процесів ведення військового обліку з використанням необхідних баз даних (реєстрів), визначених цим Законом та іншими законами України;

частковий наряд – розпорядчий документ голови місцевої державної адміністрації, в якому встановлено під час мобілізації для керівників підприємств, установ та організацій усіх форм власності, а також суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності завдання з передачі Збройним Силам України, іншим військовим формуванням визначених транспортних засобів і спеціальної техніки, пункти збору та строки передачі»;

2) статтю 6 викласти в такій редакції:

«Стаття 6. Військово-транспортний обов'язок

1. Військово-транспортний обов'язок встановлюється з метою задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань на особливий період транспортними засобами (у тому числі водними) і технікою (далі – транспортні засоби) і поширюється на центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, у тому числі на залізниці, порти, пристані, аеропорти, нафтобази, автозаправні станції дорожнього господарства та інші підприємства, установи і організації, які забезпечують експлуатацію транспортних засобів, а також на громадян – власників транспортних засобів.

2. Порядок виконання військово-транспортного обов'язку, норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки на період мобілізації та у воєнний час визначаються Кабінетом Міністрів України. Норми безоплатного залучення, вилучення та примусового відчуження транспортних засобів і техніки визначаються у відсотках за підприємством (установою, організацією) за галузями національної економіки.

Порядок відшкодування державою вартості майна чи збитків, яких зазнають центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і

організації, а також громадяни внаслідок вилучення чи примусового відчуження транспортних засобів в особливий період, визначається законом.

3. Виконання військово-транспортного обов'язку під час мобілізації здійснюється згідно з Мобілізаційним планом України шляхом безоплатного залучення транспортних засобів підприємств, установ та організацій усіх форм власності для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань на умовах їх повернення власникам після оголошення демобілізації.

Обсяги транспортних засобів за типами та марками, що планується залучити під час мобілізації, для підприємств, установ та організацій усіх форм власності встановлюються згідно з Мобілізаційним планом України місцевими державними адміністраціями за поданням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки.

Залучення транспортних засобів під час мобілізації здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, Центральним управлінням або регіональними органами Служби безпеки України, відповідними підрозділами розвідувальних органів України на підставі рішень місцевих державних адміністрацій, що оформлюються відповідними розпорядженнями.

Приймання-передача транспортних засобів, залучених під час мобілізації, та їх повернення після оголошення демобілізації здійснюються на підставі актів приймання-передачі, в яких зазначаються відомості про власників, технічний стан, залишкову (балансову) вартість та інші необхідні відомості, що дають змогу ідентифікувати транспортні засоби.

Повернення транспортних засобів власнику здійснюється протягом 30 календарних днів з моменту оголошення демобілізації.

Порядок компенсації шкоди, завданої транспортним засобам внаслідок їх залучення під час мобілізації, визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Міністерство внутрішніх справ України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, забезпечує подання до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані транспортні засоби, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

5. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Державна служба морського і внутрішнього водного транспорту та судноплавства України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, забезпечують подання до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані у Державному судновому реєстрі України та Судновій книзі України водні транспортні засоби, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

6. Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів визначає порядок і забезпечує надання до територіальних

центрів комплектування та соціальної підтримки відомостей про зареєстровані трактори, самохідні шасі, самохідні сільськогосподарські, дорожньо-будівельні машини, сільськогосподарську техніку, які можуть бути призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період.

7. З моменту оголошення загальної мобілізації транспортні засоби, які призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період та перебувають на військовому обліку у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, забороняється відправляти за межі території України та до інших областей, передавати права власності на них юридичним особам або громадянам, в оренду (лізинг), надавати їх як предмет застави для виконання зобов'язань за договорами про надання кредиту та гарантії перед банківською установою, а також вчиняти інші дії, що унеможливають передачу таких транспортних засобів Збройним Силам України та іншим військовим формуванням. Відправлення таких транспортних засобів під час загальної мобілізації до суміжних областей дозволяється після повідомлення територіального центру комплектування та соціальної підтримки про місце перебування транспортних засобів на строк не більше одного місяця.

8. Не підлягає передачі Збройним Силам України, іншим військовим формуванням транспортний засіб, що належить на праві власності громадянину, у разі відсутності у нього права власності на інші транспортні засоби»;

3) у статті 12:

- в абзаці вісімнадцятому слова «ліміти та» виключити;
- абзац дев'ятнадцятий викласти в такій редакції:
- «під час оголошення мобілізації здійснює контроль у межах своїх повноважень за здійсненням заходів щодо переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту на організацію і штати воєнного часу»;

- в абзаці двадцять сьомому слова «у зв'язку з виконанням ними мобілізаційних завдань (замовлень) в особливий період» виключити;

4) текст статті 14 викласти в такій редакції:

«1. Міністерство оборони України:

- організовує планування, методологічне, методичне, наукове, фінансове та матеріально-технічне забезпечення заходів мобілізаційної підготовки та мобілізації у Збройних Силах України;

- забезпечує накопичення в непорушному запасі озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів, продовольства, речового та іншого майна;

- організовує та забезпечує створення мобілізаційних резервів на підприємствах, в установах і організаціях, що належать до сфери управління

Міністерства оборони України, відповідно до завдань, визначених Кабінетом Міністрів України;

– планує, координує та забезпечує у межах компетенції виконання робіт з формування, ведення, закладання та використання страхового фонду документації на продукцію мобілізаційного та оборонного призначення;

– розробляє пропозиції щодо створення, розвитку, утримання, передачі, ліквідації та реалізації мобілізаційних потужностей на підприємствах, в установах і організаціях, які належать до сфери управління Міністерства оборони України;

– забезпечує проведення мобілізації та демобілізації у Збройних Силах України і бере участь у забезпеченні мобілізації та демобілізації в інших військових формуваннях;

– забезпечує формування військово-технічної політики та пропозицій щодо мобілізаційних завдань (замовлень) на створення, виробництво та ремонт озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів;

– здійснює контроль за станом мобілізаційної готовності у Збройних Силах України та за мобілізаційною готовністю підприємств, установ і організацій, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення) для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань;

– бере участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації у Збройних Силах України, інших військових формуваннях;

– укладає у встановленому порядку договори (контракти) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами і організаціями, які залучаються ним до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), та підприємствами, які здійснюють поставку військової продукції;

– організовує розроблення проекту мобілізаційного плану Збройних Сил України, інших військових формувань та подає його до Кабінету Міністрів України;

– організовує розроблення пропозицій щодо потреб Збройних Сил України на особливий період, інших військових формувань, які включені до схеми мобілізаційного розгортання, виходячи з економічних можливостей держави;

– бере участь у розробленні мобілізаційного плану держави, плануванні мобілізаційної підготовки у відповідних центральних органах виконавчої влади з питань забезпечення потреб Збройних Сил України.

2. Міністерство оборони України через Генеральний штаб Збройних Сил України:

– розробляє схему мобілізаційного розгортання Збройних Сил України та спеціальних формувань, призначених для передачі під час мобілізації до Збройних Сил України, а також організовує розроблення схеми

мобілізаційного розгортання інших військових формувань та спеціальних формувань, призначених для передачі до інших військових формувань під час мобілізації;

- розробляє проект мобілізаційного плану Збройних Сил України, інших військових формувань;

- планує і здійснює методичне та наукове забезпечення мобілізаційної підготовки, мобілізації і демобілізації у Збройних Силах України, інших військових формуваннях;

- планує в мирний час накопичення в непорушному запасі озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів, продовольства, речового та іншого майна і створення резерву військово-навчених людських ресурсів на період мобілізації та на воєнний час;

- визначає потреби Збройних Сил України на особливий період, узагальнює потреби інших військових формувань, які включені до схеми мобілізаційного розгортання, виходячи з економічних можливостей держави;

- бере участь у формуванні військово-технічної політики;

- готує пропозиції щодо мобілізаційних завдань (замовлень) на створення, виробництво та ремонт озброєння, військової техніки, інших матеріально-технічних засобів;

- разом з центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, Службою безпеки України, розвідувальними органами України забезпечує функціонування системи військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів;

- планує і здійснює управління заходами щодо мобілізації та демобілізації у Збройних Силах України; бере участь у проведенні мобілізації та демобілізації в інших військових формуваннях;

- розробляє штати і таблиці до штатів оснащення матеріально-технічними засобами спеціальних формувань, призначених для передачі під час мобілізації до Збройних Сил України; бере участь у розробленні штатів і таблиців до штатів щодо оснащення матеріально-технічними засобами спеціальних формувань, призначених для передачі до інших військових формувань під час мобілізації;

- бере участь в укладанні в установленому порядку договорів (контрактів) на виконання мобілізаційних завдань (замовлень) з підприємствами, установами і організаціями, які залучаються ним до виконання мобілізаційних завдань (замовлень), і підприємствами, які здійснюють поставку військової продукції;

- планує і організовує підготовку та перепідготовку військовозобов'язаних та резервістів (крім військовозобов'язаних та резервістів Служби безпеки України, розвідувальних органів України)»;

5) в абзаці сімнадцятому статті 15 слова «Службою безпеки України та Службою зовнішньої розвідки України» замінити словами «Службою безпеки України та розвідувальними органами України»;

6) у статті 16:

– в абзаці чотирнадцятому слова «Службою безпеки України та Службою зовнішньої розвідки України» замінити словами «Службою безпеки України та розвідувальними органами України»;

– в абзаці п'ятнадцятому слова «відповідним підрозділам Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідним підрозділам розвідувальних органів України»;

– абзац двадцять другий викласти в такій редакції:

«організовує під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення та забезпечує прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою – п'ятою статті 22 цього Закону, транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту відповідно до мобілізаційного плану, а також виконання завдань, визначених Генеральним штабом Збройних Сил України»;

7) у статті 17:

– в абзаці сімнадцятому слова «відповідним підрозділом Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідними підрозділами розвідувальних органів України», а після слів «резервістів, організують» доповнити словом «забезпечують»;

– в абзацах вісімнадцятому і дев'ятнадцятому слова «відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідним підрозділам розвідувальних органів України»;

– абзац двадцять четвертий викласти в такій редакції:

«здійснюють під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення, забезпечують прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою – п'ятою статті 22 цього Закону, транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту відповідно до мобілізаційних планів, а також виконання завдань, визначених Генеральним штабом Збройних Сил України»;

8) у статті 18:

абзац одинадцятий викласти в такій редакції:

– «здійснюють під час мобілізації в установленому порядку своєчасне оповіщення та забезпечують прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою – п'ятою статті 22 цього Закону, транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів, виділення будівель, споруд, земельних ділянок, транспортних та інших матеріально-технічних засобів і надання послуг Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту відповідно до мобілізаційних планів, а також виконання завдань, визначених Генеральним штабом Збройних Сил України»;

– в абзаці дванадцятому слова «ведення військового обліку» замінити словами «ведення персонально-первинного військового обліку»;

– в абзацах тринадцятому і чотирнадцятому слова «відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідним підрозділам розвідувальних органів України»;

9) абзаци п'ятий – десятий частини першої статті 21 викласти в такій редакції:

– «утримувати в належному стані техніку, будівлі, споруди та об'єкти інфраструктури, що належать для передачі в разі мобілізації Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту або призначені для спільного з ними використання у воєнний час;

– сприяти територіальним центрам комплектування та соціальної підтримки, Центральному управлінню та/або регіональним органам Служби безпеки України, відповідним підрозділам розвідувальних органів України у їхній роботі в мирний час та в особливий період;

– забезпечувати своєчасне оповіщення і прибуття працівників, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному частинами третьою – п'ятою статті 22 цього Закону, на збірні пункти шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів із подальшою компенсацією витрат за здійснення такого процесу з Державного бюджету України, яка здійснюється не пізніше ніж через місяць після подання відповідного звернення у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

– забезпечувати в разі мобілізації доставку транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини у строк та місце, зазначені в частковому наряді;

– здійснювати заходи щодо підготовки до розгортання спеціальних формувань, призначених для передачі в разі мобілізації до Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, розгортання та передачі їх в особливий період згідно з мобілізаційними планами;

– надавати під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні та інші матеріально-технічні засоби Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту згідно з мобілізаційними планами з наступним відшкодуванням їх вартості в порядку, встановленому законом»;

10) статтю 22 викласти в такій редакції:

«Стаття 22. Обов'язки громадян щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації

1. Громадяни зобов'язані:

– з'являтися за викликом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки у строк та місце, зазначені в повістці (військовозобов'язані, резервісти Служби безпеки України – за викликом Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, військовозобов'язані, резервісти розвідувальних органів України – за викликом відповідного підрозділу розвідувальних органів України), для взяття на військовий облік військовозобов'язаних чи резервістів, визначення їх призначення на особливий період, направлення для проходження медичного огляду;

– надавати в установленому порядку під час мобілізації будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно, власниками яких вони є, Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, силам цивільного захисту з наступним відшкодуванням державою їх вартості в порядку, встановленому законом;

– проходити медичний огляд для визначення придатності до військової служби згідно з рішенням військово-лікарської комісії чи відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки, закладів охорони здоров'я Служби безпеки України, а у розвідувальних органах України – за рішенням керівників відповідних підрозділів або військово-лікарської комісії Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

Громадяни, які перебувають на військовому обліку, в добровільному порядку реєструють свій електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного чи резервіста.

2. Громадяни, які перебувають у запасі і не призвані на військову службу або не залучені до виконання обов'язків щодо мобілізації за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, під час мобілізації можуть бути відповідно до закону залучені до виконання робіт, які мають оборонний характер.

Громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність, виконують мобілізаційні завдання (замовлення) згідно з укладеними договорами (контрактами).

3. Під час мобілізації громадяни зобов'язані з'явитися:

– військовозобов'язані та резервісти, які приписані до військових частин для проходження військової служби у воєнний час або до інших підрозділів чи формувань для виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, – на збірні пункти територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки у строки, зазначені в отриманих ними повістках або мобілізаційних розпорядженнях;

– резервісти, які проходять службу у військовому резерві, – до військових частин у строки, визначені командирами військових частин;

– військовозобов'язані, резервісти Служби безпеки України – за викликом керівників органів, в яких вони перебувають на військовому обліку;

– військовозобов'язані, резервісти розвідувальних органів України - за викликом керівників відповідних підрозділів;

– особи, які уклали контракти про перебування у резерві служби цивільного захисту, – за викликом керівників відповідних органів управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Інші військовозобов'язані протягом 60 днів з дня набрання чинності указом Президента України про оголошення мобілізації, затвердженим Верховною Радою України, зобов'язані уточнити свої облікові дані через центри надання адміністративних послуг або електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста, або у територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки за місцем свого перебування або знаходження.

У разі отримання повістки про виклик до територіального центру комплектування та соціальної підтримки громадянин зобов'язаний з'явитися у зазначені у ній місце та строк.

У повістці про виклик до територіального центру комплектування та соціальної підтримки зазначаються:

1) прізвище, ім'я та по батькові і дата народження громадянина, якому адресована повістка;

2) найменування територіального центру комплектування та соціальної підтримки, що видав повістку;

3) мета виклику до територіального центру комплектування та соціальної підтримки;

4) місце, день і час явки за викликом;

5) підпис (електронний цифровий підпис) посадової особи, яка видала (сформувала) повістку;

6) реєстраційний номер повістки;

7) роз'яснення про наслідки неявки і про обов'язок повідомити про причини неявки.

Для громадян, які самостійно прибули до територіального центру комплектування та соціальної підтримки та підлягають направленню на навчання (підготовку) у зв'язку з призовом на військову службу за призовом

під час мобілізації, на особливий період, час явки до територіального центру комплектування та соціальної підтримки встановлюється протягом двох місяців з дня проходження військово-лікарської комісії.

Під час вручення повістки представники територіального центру комплектування та соціальної підтримки на вимогу громадянина, якому вручається повістка, зобов'язані назвати свої прізвища, ім'я та по батькові, посади, а також пред'явити службові посвідчення.

Поважними причинами неприбуття громадянина у строк, визначений у повістці, які підтверджені документами відповідних уповноважених державних органів, установ та організацій (державної та комунальної форм власності), визнаються:

- перешкода стихійного характеру, хвороба громадянина, воєнні дії на відповідній території та їх наслідки або інші обставини, які позбавили його можливості особисто прибути у визначені пункт і строк;
- смерть його близького родича (батьків, дружини (чоловіка), дитини, рідних брата, сестри, діда, баби) або близького родича його дружини (чоловіка).

У разі неприбуття громадянин зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше трьох діб від визначених у повістці дати і часу прибуття до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, повідомити про причини неявки шляхом безпосереднього звернення до зазначеного у повістці територіального центру комплектування та соціальної підтримки або в будь-який інший спосіб з подальшим його прибуттям у строк, що не перевищує сім календарних днів.

4. Громадяни, які перебувають у запасі, завчасно приписуються до військових частин для проходження військової служби у воєнний час або до інших підрозділів чи формувань для виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу.

5. Призов громадян на військову службу під час мобілізації або залучення їх до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, забезпечують місцеві органи виконавчої влади та здійснюють територіальні центри комплектування та соціальної підтримки або командири військових частин (військовозобов'язаних, резервістів Служби безпеки України – Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, військовозобов'язаних, резервістів розвідувальних органів України – відповідний підрозділ розвідувальних органів України, осіб, які уклали контракти про перебування у резерві служби цивільного захисту, – відповідні органи управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері цивільного захисту).

Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період визначається Кабінетом Міністрів України.

Цей порядок визначає:

- механізм реалізації повноважень та взаємодію між місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від підпорядкування і форми власності, органами військового управління, органами та підрозділами, що входять до системи поліції, та посадовими особами територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки з організації проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період;
- порядок оповіщення військовозобов'язаних та резервістів, їх прибуття до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, військових частин Збройних Сил України, інших військових формувань, Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України чи відповідного підрозділу розвідувальних органів України;
- процедуру перевірки військово-облікових документів громадян, уточнення персональних даних військовозобов'язаних та резервістів та внесення відповідних змін у військово-облікові документи;
- порядок надання військовозобов'язаним та резервістам відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період та її оформлення;
- організацію медичного огляду військовозобов'язаних та резервістів;
- процедури оформлення призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період;
- механізм відправлення військовозобов'язаних та резервістів до місць проходження військової служби.

Військовозобов'язані та резервісти, які перебувають на зборах, у разі оголошення мобілізації продовжують перебувати на зборах. За необхідності зазначені особи призиваються на військову службу командирами відповідних військових частин за розпорядженням Генерального штабу Збройних Сил України.

Особливості проходження медичного обстеження військовозобов'язаними та резервістами під час мобілізації, на особливий період визначаються Міністерством оборони України спільно з Міністерством охорони здоров'я України.

6. У період проведення мобілізації (крім цільової) громадяни України чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов'язані мати при собі військово-обліковий документ та пред'являти його за вимогою уповноваженого представника територіального центру комплектування та соціальної підтримки або поліцейського, а також представника Державної прикордонної служби України у прикордонній смузі, контрольованому прикордонному районі та на пунктах пропуску через державний кордон України.

Під час перевірки документів уповноважений представник територіального центру комплектування та соціальної підтримки або поліцейський здійснює фото- і відеофіксацію процесу пред'явлення та перевірки документів із застосуванням технічних приладів та засобів фото- та

відеофіксації, а також може використовувати технічні прилади, засоби та спеціалізоване програмне забезпечення з доступом до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів»;

11) статтю 23 викласти в такій редакції:

«Стаття 23. Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації

1. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані:

1) заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, і перебувають на спеціальному військовому обліку;

2) визнані в установленому порядку особами з інвалідністю або відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін 6-12 місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);

3) жінки та чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років, крім тих, які мають заборгованість із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці;

4) жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самотійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України;

5) жінки та чоловіки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років;

6) жінки та чоловіки, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, які виховують дитину, хвору на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитину, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність;

7) жінки та чоловіки, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина, яка є особою з інвалідністю I чи II групи;

8) усиновлювачі, на утриманні яких перебуває дитина (діти), яка (які) до моменту усиновлення була (були) дитиною-сиротою (дітьми-сиротами) або дитиною (дітьми), позбавленою (позбавленими) батьківського піклування, віком до 18 років, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, на утриманні яких перебуває дитина-сирота (діти-сироти) або дитина (діти), позбавлена (позбавлені) батьківського піклування, віком до 18 років;

9) зайняті постійним доглядом за хворою дружиною (чоловіком), дитиною та/або своїми батьком чи матір'ю (батьком чи матір'ю дружини (чоловіка), якщо вона сама потребує постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я, померла (загинула), визнана зниклою безвісти або безвісно відсутньою, оголошена померлою, і батько чи мати дружини не має інших працездатних членів сім'ї, які зобов'язані та можуть здійснювати за ними догляд), які за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребують постійного догляду;

10) опікун особи, визнаної судом недієздатною;

11) які мають дружину (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю I чи II групи;

12) які мають дружину (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю III групи, встановленої внаслідок онкологічного захворювання, відсутності кінцівок (кінцівки), кистей рук (кисті руки), стоп ніг (стопи ноги), одного з парних органів, або за наявності у особи з інвалідністю III групи онкологічного захворювання, психічного розладу, церебрального паралічу або інших паралітичних синдромів;

13) які мають одного із своїх батьків з інвалідністю I чи II групи або одного з батьків дружини (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю I чи II групи, за умови відсутності інших осіб, які не є військовозобов'язаними та відповідно до закону зобов'язані їх утримувати (крім випадків, якщо такі особи самі є особами з інвалідністю, потребують постійного догляду, перебувають під арештом (крім домашнього арешту), відбувають покарання у вигляді обмеження чи позбавлення волі). У разі відсутності невійськовозобов'язаних осіб здійснювати догляд за особою з інвалідністю I чи II групи може лише одна особа з числа військовозобов'язаних за вибором такої особи з інвалідністю;

14) члени сім'ї другого ступеня споріднення особи з інвалідністю I або II групи, зайняті постійним доглядом за нею (не більше одного та за умови відсутності членів сім'ї першого ступеня споріднення або якщо члени сім'ї першого ступеня споріднення самі потребують постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я). У разі відсутності членів сім'ї першого та другого ступеня споріднення норма цього пункту

поширюється на членів сім'ї третього ступеня споріднення особи з інвалідністю I або II групи;

15) жінки та чоловіки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років і чоловіка (дружину), який (яка) проходить військову службу за одним із видів військової служби, визначених частиною шостою статті 2 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»;

16) керівники міністерств та їх заступники, керівники державних органів, органів державного управління, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

17) народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

18) судді, судді Конституційного Суду України, члени Вищої ради правосуддя, члени Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівник служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступник, дисциплінарні інспектори Вищої ради правосуддя;

19) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;

20) Голова та інші члени Рахункової палати;

21) працівники органів військового управління (органів управління), військових частин (підрозділів) Міністерства оборони України, Збройних Сил України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, апарату Міністерства внутрішніх справ України та експерти установ експертної служби Міністерства внутрішніх справ України;

22) дипломатичні службовці, які займають дипломатичні посади, Міністерства закордонних справ України, а також особи, які мають дипломатичний ранг Надзвичайний і Повноважний Посол;

23) державні службовці, які готують висновки до проектів нормативно-правових актів, проводять їх фахову, наукову, юридичну експертизу та/або експертизу прийнятих нормативно-правових актів, державні службовці, які безпосередньо виконують функції із забезпечення кібербезпеки, кіберзахисту та безпеки інформаційних технологій, роботи з розроблення програмного забезпечення, адміністрування баз даних, впровадження та підтримки новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в органах, що забезпечують діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України;

24) інші військовозобов'язані або окремі категорії громадян у передбачених законом випадках.

2. Особи з інвалідністю, а також особи, зазначені в пунктах 3-15 частини першої цієї статті, у зазначений період можуть бути прийняті на військову службу за контрактом.

3. Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

1) здобувачі професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти і здобувають рівень освіти, що є вищим за раніше здобутий рівень освіти у послідовності, визначеній частиною другою статті 10 Закону України «Про освіту», а також докторанти та особи, зараховані на навчання до інтернатури;

2) наукові і науково-педагогічні працівники закладів вищої та фахової передвищої освіти, наукових установ та організацій, які мають науковий ступінь, і педагогічні працівники закладів фахової передвищої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти, закладів загальної середньої освіти, за умови що вони працюють відповідно у закладах вищої чи фахової передвищої освіти, наукових установах та організаціях, закладах професійної (професійно-технічної) чи загальної середньої освіти за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки;

3) жінки та чоловіки, чії близькі родичі (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний) брат чи сестра) загинули або пропали безвісти під час проведення антитерористичної операції з числа:

– військовослужбовців або працівників утворених відповідно до законів України військових формувань, що захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

– працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та загинули або пропали безвісти під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення;

– осіб, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, за умови що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

– осіб, які загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів і виконували

завдання антитерористичної операції у взаємодії з утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами;

4) жінки та чоловіки, чий близькі родичі (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний) брат чи сестра) загинули або пропали безвісти під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також під час забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України під час дії воєнного стану;

5) члени сімей (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати, рідний (повнорідний) брат чи сестра) осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року).

4. Особи, зазначені у пунктах 1-5 частини третьої цієї статті, у зазначений період можуть бути прийняті на військову службу за контрактом.

5. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації до досягнення 25-річного віку військовозобов'язані, які пройшли базову загальновійськову підготовку відповідно до статті 10⁻¹ Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» чи базову військову службу. Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

6. Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані з числа громадян, які проходили військову службу та були звільнені зі служби у запас у зв'язку із звільненням з полону. Такі особи можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

7. Перевірка підстав щодо надання військовозобов'язаним відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та її оформлення здійснюється територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки.

8. Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації може оформлюватися за допомогою Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів на підставі даних, отриманих з інших державних реєстрів або баз даних, які підтверджують, що військовозобов'язаний має право на одну з вищезазначених відстрочок. Порядок оформлення відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації за допомогою цього реєстру визначається Кабінетом Міністрів України.

9. Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів забезпечується неможливість надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації більше ніж одному

військовозобов'язаному з підстав, зазначених у пунктах 9-14 частини першої цієї статті»;

12) статтю 25 викласти в такій редакції:

«Стаття 25. Організація і порядок бронювання військовозобов'язаних

1. Бронюванню підлягають військовозобов'язані, які працюють або проходять службу:

1) в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування на посадах:

– державної служби категорії «А», голів обласних, районних, районних у місті (у разі створення) рад, сільських, селищних, міських голів – усі військовозобов'язані;

– державної служби категорій «Б», «В», в органах місцевого самоврядування – не більше 50 відсотків кількості військовозобов'язаних цих категорій у зазначених органах;

2) в органах державної влади, інших державних органах, Національній поліції України, Національному антикорупційному бюро України, Державному бюро розслідувань, органах прокуратури, Бюро економічної безпеки України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державній кримінально-виконавчій службі України, Службі судової охорони, в судах, установах системи правосуддя та органах досудового розслідування (крім військовозобов'язаних, зазначених у пункті 1 цієї частини), а також на штатних посадах патронатних служб державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;

3) на підприємствах, в установах і організаціях, яким встановлено мобілізаційні завдання (замовлення), у разі якщо це необхідно для виконання встановлених мобілізаційних завдань (замовлень);

4) на підприємствах, в установах і організаціях, які є критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань або функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, у тому числі кінцеві бенефіціарні власники таких підприємств, які не є їх працівниками. Критерії та порядок, за якими здійснюється визначення підприємств, установ і організацій, які є критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, а також критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань в особливий період, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

2. Порядок та організація бронювання, критерії, перелік посад і професій, а також обсяги бронювання військовозобов'язаних визначаються цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, прийнятими на його виконання.

3. Органи державної влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, що здійснюють бронювання військовозобов'язаних, зобов'язані оформити відстрочку від

призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язаних, які заброньовані у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, у районному (міському) територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки, на території відповідальності якого вони розміщуються»;

13) доповнити розділом VI¹ такого змісту:

Розділ VI¹.
ЗАХОДИ ВПЛИВУ ЩОДО ГРОМАДЯН,
ЯКІ НЕ ВИКОНУЮТЬ ОБОВ'ЯЗКИ,
ПЕРЕДБАЧЕНІ ЦИМ ЗАКОНОМ, ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ

Стаття 27. Заходи впливу

1. У разі невиконання під час мобілізації громадянином обов'язків, передбачених частинами першою, третьою статті 22 цього Закону, та вчинення ним адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 210¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення, керівник територіального центру комплектування та соціальної підтримки звертається до органів та підрозділів, що входять до системи поліції, щодо здійснення адміністративного затримання та доставлення такого громадянина до територіального центру комплектування та соціальної підтримки.

У разі отримання письмової відповіді про неможливість здійснити адміністративне затримання та доставлення громадянина до територіального центру комплектування та соціальної підтримки його керівник протягом п'яти днів з дня отримання такої відповіді надсилає такому громадянину в паперовій формі засобами поштового зв'язку рекомендованим листом з повідомленням про вручення на адресу його місцезнаходження, місця проживання чи перебування вимогу про виконання обов'язку (обов'язків) військовозобов'язаним, резервістом (далі – вимога).

2. Форма та зміст вимоги визначаються Міністерством оборони України.

3. Днем вручення вимоги є:

1) день вручення вимоги під розписку засобами поштового зв'язку;

2) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати вимогу чи відмітки про неможливість вручення вимоги особі з інших причин за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою територіальному центру комплектування та соціальної підтримки;

3) день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати вимогу чи відмітки про неможливість вручення вимоги особі з інших причин за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила територіальному центру комплектування та соціальної підтримки іншої адреси.

4. У разі якщо громадянин добровільно протягом 10 календарних днів з дня вручення вимоги не виконав зазначеного у ній обов'язку (обов'язків), територіальний центр комплектування та соціальної підтримки звертається до суду в порядку, встановленому законом, з приводу тимчасового обмеження такого громадянина у праві керування транспортним засобом під час мобілізації – на строк до виконання або відкликання такої вимоги.

5. Вимога вважається виконаною у разі виконання громадянином обов'язку (обов'язків), зазначеного у вимозі.

6. Вимога вважається відкликаною у разі припинення або завершення строку мобілізації.

7. У разі виникнення обставин, передбачених частиною п'ятою цієї статті, територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, керівник якого видав вимогу, не пізніше наступного робочого дня з дня їх виникнення видає громадянину та/або його представнику документ, який підтверджує виконання вимоги.

8. У разі виникнення обставин, передбачених частиною п'ятою цієї статті, та призову громадянина на військову службу під час мобілізації територіальний центр комплектування та соціальної підтримки, керівник якого видав вимогу, не пізніше наступного робочого дня з дня виникнення таких обставин надсилає органу державної виконавчої служби, на примусовому виконанні якого перебуває рішення суду про тимчасове обмеження такого громадянина у праві керування транспортним засобом під час мобілізації, повідомлення про виконання вимоги»;

14) у тексті Закону слова «Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту» у всіх відмінках і числах замінити словами «сили цивільного захисту» у відповідному відмінку.

9. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 38, ст. 324 із наступними змінами):

1) статтю 1 викласти в такій редакції:

«Стаття 1. Військовий обов'язок

1. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

2. Військовий обов'язок устанавлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення (далі - Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військовослужбовцями.

3. Військовий обов'язок включає:

- підготовку громадян до військової служби;
- взяття громадян на військовий облік;

- прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов (направлення) на військову службу;
- проходження військової служби;
- виконання військового обов'язку в запасі;
- проходження служби у військовому резерві;
- дотримання правил військового обліку.

4. Громадяни України мають право на заміну виконання військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою згідно з Конституцією України та Законом України «Про альтернативну (невійськову) службу».

5. Від виконання військового обов'язку громадяни України звільняються на підставах, визначених цим Законом.

6. Військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні.

У випадках, передбачених законом, іноземці та особи без громадянства, які на законних підставах перебувають на території України, можуть у добровільному порядку (за контрактом) проходити військову службу у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.

7. Виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, центри надання адміністративних послуг, центри рекрутингу та районні (об'єднані районні), міські (районні у містах, об'єднані міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя (далі - територіальні центри комплектування та соціальної підтримки).

8. Положення про центри рекрутингу, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки затверджуються Кабінетом Міністрів України. Діяльність територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, центрів рекрутингу координується та спрямовується Міністерством оборони України.

9. Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

- допризовники – особи, які підлягають взяттю на військовий облік;
- призовники – особи, які взяті на військовий облік;
- військовослужбовці – особи, які проходять військову службу;
- військовозобов'язані – особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;

– резервісти – особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний час та в особливий період.

До категорії військовослужбовців прирівнюються іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону проходять військову службу у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України.

Призовникам, військовозобов'язаним, резервістам та військовослужбовцям оформлюється та видається військово-обліковий документ, який є документом, що визначає належність його власника до виконання військового обов'язку. Форма, порядок оформлення (створення) та видачі військово-облікового документа для призовників, військовозобов'язаних та резервістів визначаються Кабінетом Міністрів України, а для військовослужбовців – відповідно Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, розвідувальними органами України, Управлінням державної охорони України та Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

10. Громадяни України, які підлягають взяттю на військовий облік, перебувають на військовому обліку призовників або у запасі Збройних Сил України, у запасі Служби безпеки України, розвідувальних органів України чи проходять службу у військовому резерві, зобов'язані:

– уточнити протягом 60 днів з дня набрання чинності указом Президента України про оголошення мобілізації, затвердженим Верховною Радою України, свої персональні дані через центр надання адміністративних послуг або через електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста, або у територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки;

– прибувати за викликом районного (об'єднаного районного), міського (районного у місті, об'єднаного міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки (далі – відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки), Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, відповідного підрозділу розвідувальних органів України для оформлення військово-облікових документів, взяття на військовий облік, проходження медичного огляду, направлення на підготовку з метою здобуття або вдосконалення військово-облікової спеціальності, призову на військову службу або на збори військовозобов'язаних та резервістів;

– проходити медичний огляд згідно з рішеннями комісії з питань взяття на військовий облік, комісії з питань направлення для проходження базової військової служби або військово-лікарської комісії відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки, закладів охорони здоров'я Служби безпеки України, а у Службі

зовнішньої розвідки України, розвідувальному органі Міністерства оборони України чи розвідувальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, - за рішенням керівників відповідних підрозділів або військово-лікарської комісії Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України чи центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, відповідно;

– проходити підготовку до військової служби, військову службу і виконувати військовий обов'язок у запасі;

– виконувати правила військового обліку, встановлені законодавством.

Резервісти зобов'язані прибувати до військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, за викликом командира цієї військової частини.

11. Жінки, які придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком і закінчили заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої або вищої освіти та здобули медичну або фармацевтичну спеціальність, підлягають взяттю на військовий облік військовозобов'язаних.

Жінки, які мають спеціальність та/або професію, споріднену з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Міністерством оборони України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я та віком, крім зазначених в абзаці першому цієї частини, беруться на військовий облік військовозобов'язаних за їхнім бажанням.

12. Жінки, які перебувають на військовому обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час у добровільному порядку. У мирний час жінки можуть бути прийняті на військову службу та службу у військовому резерві тільки в добровільному порядку (за контрактом).

Жінки виконують військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі), що включає прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу, проходження військової служби, проходження служби у військовому резерві, виконання військового обов'язку в запасі та дотримання правил військового обліку»;

2) у статті 2:

абзац другий частини другої викласти в такій редакції:

– «громадянами України – у добровільному порядку (за контрактом), за направленням або за призовом»;

частину четверту доповнити абзацом другим такого змісту:

– «Стратегія залучення, розвитку та утримання людського капіталу в силах оборони України визначається Міністерством оборони України»;

– в абзаці другому частини шостої слово «строкова» замінити словом «базова»;

– у частині сьомій слово «Строкову» замінити словом «Базову»;
у частині тринадцятій:

– у першому реченні слова «які приписуються до призовних дільниць» замінити словами «які перебувають на військовому обліку», а слова «які призиваються або приймаються» – словами «які призиваються, направляються або приймаються»;

– друге речення викласти в такій редакції: «Порядок проходження медичного огляду затверджується відповідно Міністерством оборони України, центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, Службою безпеки України, Службою зовнішньої розвідки України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»;

3) у статті 4:

- абзац другий частини першої викласти в такій редакції:
- «призову (направлення) громадян України на військову службу»;
- частину шосту виключити;

4) у статті 5:

частину другу доповнити абзацом такого змісту:

«Військове звання «рекрут» є військовим званням осіб рядового складу (крім курсантів закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти), які проходять випробування при прийнятті на військову службу за контрактом до закінчення випробування, проходять базову військову службу або призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період протягом строку підготовки у навчальних частинах (центрах)»;

частину п'яту викласти в такій редакції:

«5. Присвоєння військових звань та пониження у військовому званні військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, переатестація осіб, які мають спеціальні звання або класні чини, для присвоєння військових звань здійснюються в порядку, визначеному статутами Збройних Сил України, положеннями про проходження військової служби, положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Військові звання присвоюються довічно. Позбавлення військових звань та поновлення у військовому званні здійснюються за рішенням суду»;

5) у статті 6:

– у частині другій слова «та Службою зовнішньої розвідки України» замінити словами «Управлінням державної охорони України та розвідувальними органами України»;

– у частині третій слова «визначається Генеральним штабом Збройних Сил України» замінити словами «затверджується Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України»;

– у частині четвертій слова «та Службі зовнішньої розвідки України» замінити словами «Управлінні державної охорони України та розвідувальних органах України»;

частину п'яту викласти в такій редакції:

«5. Військові посади, передбачені штатами воєнного часу, при переведенні Збройних Сил України, інших військових формувань, Служби безпеки України та розвідувальних органів України на організацію і штати воєнного часу укомплектовуються військовослужбовцями, резервістами або військовозобов'язаними»;

б) у статті 7:

частину шосту після слів «Службою зовнішньої розвідки України» доповнити словами «розвідувальним органом Міністерства оборони України»;

частину сьому після слів «Службою зовнішньої розвідки України» доповнити словами «розвідувальним органом Міністерства оборони України»;

7) у статті 8:

у частині першій слова «допризовну підготовку, підготовку у військових оркестрах» замінити словами «допризовну підготовку, базову загальновійськову підготовку»;

частину третю викласти в такій редакції:

«3. Порядок організації та проведення допризовної підготовки визначається Положенням про допризовну підготовку, яке затверджується Кабінетом Міністрів України»;

у частині четвертій слова «та підготовки призовників з військово-технічних спеціальностей» виключити;

8) доповнити статтею 10⁻¹ такого змісту:

«Стаття 10⁻¹. Базова загальновійськова підготовка

1. Базова загальновійськова підготовка проводиться з метою здобуття громадянами України військово-облікової спеціальності, навичок і умінь, необхідних для виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Базова загальновійськова підготовка проводиться у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, навчальних частинах (центрах) Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту, закладах освіти із специфічними умовами навчання, що

здійснюють підготовку поліцейських, а також у закладах вищої освіти всіх форм власності.

Для проведення базової загальновійськової підготовки залучаються громадські організації та об'єднання, у тому числі громадські об'єднання ветеранів війни.

3. Порядок проведення базової загальновійськової підготовки визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Базова загальновійськова підготовка включається до навчальних планів закладів вищої освіти всіх форм власності як окрема навчальна дисципліна.

Базова загальновійськова підготовка у закладах вищої освіти всіх форм власності проводиться з громадянами України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно).

Від проходження базової загальновійськової підготовки у закладах вищої освіти всіх форм власності звільняються громадяни:

- які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;
- які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;
- які проходили військову службу.

5. Під час практичних занять, передбачених навчальними планами базової загальновійськової підготовки, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені законами для військовозобов'язаних, призваних на навчальні (перевірочні) збори»;

9) частину шосту статті 11 викласти в такій редакції:

«6. Громадяни України, які не атестовані для присвоєння військового звання офіцерського складу після закінчення закладу вищої освіти і не проходили військову службу або базову загальновійськову підготовку, підлягають направленню для проходження базової військової служби з урахуванням, за можливості, фаху, який вони здобули у закладі вищої освіти, або за спорідненими військово-обліковими спеціальностями»;

10) назву глави III викласти в такій редакції:

«Глава III.

ВЗЯТТЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ НА ВІЙСЬКОВИЙ ОБЛІК, НАПРАВЛЕННЯ ДЛЯ ПРОХОДЖЕННЯ БАЗОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ, ПРИЗОВ І ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ»;

11) статтю 14 викласти в такій редакції:

«**Стаття 14.** Взяття громадян України на військовий облік призовників

1. Взяття громадян України на військовий облік призовників проводиться з метою визначення наявних людських ресурсів, ступеня їх придатності до військової служби, встановлення освітнього рівня, здобутої

спеціальності або професії, рівня фізичної підготовки, вивчення особистих якостей.

2. Взяття громадян України на військовий облік призовників здійснюється у районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки за місцем проживання.

3. Щороку протягом січня – березня беруться на облік громадяни України чоловічої статі, яким у рік взяття на військовий облік виповнюється 17 років.

4. Не підлягають взяттю на військовий облік призовників громадяни України, які відбувають покарання в установах виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру.

5. Органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, заклади освіти незалежно від підпорядкування і форми власності щороку у строки та в порядку, встановлені Кабінетом Міністрів України, зобов'язані подавати до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки списки громадян України, які підлягають взяттю на військовий облік призовників.

6. Для взяття на військовий облік призовників громадяни України зобов'язані особисто прибути до відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки у строк, визначений у повістці, та подати необхідні документи, перелік яких установлюється Міністерством оборони України.

7. Для взяття на військовий облік у відповідних районних (міських) центрах комплектування та соціальної підтримки утворюються комісії з питань взяття на військовий облік у такому складі:

- голова комісії – керівник відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки;
- члени комісії:
 - представник районної державної адміністрації, виконавчого органу міської ради (структурного органу освіти);
 - представник уповноваженого підрозділу територіального органу Національної поліції України, який проводить роботу з неповнолітніми;
 - лікар, який організовує роботу медичних працівників з медичного огляду громадян України, які підлягають взяттю на військовий облік;
 - психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території району (міста);
 - секретар комісії.

8. Персональний склад районної (міської) комісії з питань взяття на військовий облік (основний та резервний), персональний склад лікарів-спеціалістів, які залучаються для проведення медичного огляду допризовників (основний та резервний), порядок роботи комісії затверджуються щороку головою районної державної адміністрації (міським головою).

9. На районні (міські) комісії з питань взяття на військовий облік покладаються:

- організація і проведення медичного огляду допризовників, які викликаються на комісію, визначення їх придатності для військової служби;
- виявлення і попередній відбір кандидатів для направлення до вступу на навчання у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;
- направлення для медичного огляду до комісії з питань направлення для проходження базової військової служби Автономної Республіки Крим, обласних, Київської або Севастопольської міської комісій громадян України, яких визнано непридатними до військової служби за станом здоров'я, та таких, що виявили незгоду з результатами медичного огляду;
- прикріплення до закладів охорони здоров'я за місцем проживання громадян України, яких визнано під час взяття на військовий облік тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я, та таких, що потребують обстеження або медичного нагляду. Відвідування закладів охорони здоров'я згідно з рішенням комісії з питань взяття на військовий облік для громадян є обов'язковим;
- прикріплення до відповідних закладів освіти громадян України, які мають низьку освітню підготовку або не володіють чи недостатньо володіють державною мовою;
- організація роботи з вивчення особистості призовників, їх морально-ділових якостей та сімейного стану;
- направлення до відповідних правоохоронних органів матеріалів на громадян України, які ухиляються від взяття на військовий облік.

10. За результатами медичного огляду громадянина України і з урахуванням рівня його освітньої підготовки, особистих якостей, роду діяльності та спеціальності комісія з питань взяття на військовий облік може прийняти одне з таких рішень:

- придатний для військової служби та попередньо призначений до служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні;
- тимчасово непридатний до військової служби, потребує лікування;
- підлягає направленню на додаткове медичне обстеження та проведення повторного медичного огляду (із зазначенням дати проведення);
- непридатний до військової служби;
- направлення до відповідних правоохоронних органів матеріалів на громадян України, які ухиляються від взяття на військовий облік»;

12) статтю 15 викласти в такій редакції:

«Стаття 15. Направлення громадян України для проходження базової військової служби

1. Для проходження базової військової служби направляються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі (жіночої статі – добровільно), яким до дня відправлення на базову військову службу виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 25-річного віку.

Зазначені громадяни України можуть один раз обрати рік проходження базової військової служби до досягнення ними 24-річного віку.

2. Громадяни України, які перебувають на військовому обліку призовників, у добровільному порядку можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на умовах, передбачених частиною першою статті 20 цього Закону, та в порядку, визначеному положеннями про проходження військової служби громадянами України.

3. Направлення громадян України для проходження базової військової служби включає:

- прибуття на медичний огляд, професійно-психологічний відбір та засідання комісії з питань направлення для проходження базової військової служби;

- проходження медичного огляду (у тому числі, за необхідності, направлення на додаткове медичне обстеження);

- проведення професійно-психологічного відбору;

- засідання комісії з питань направлення для проходження базової військової служби;

- прибуття за зазначеними в повістці районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки адресою та часом для відправлення у навчальну частину (центр) для проходження базової військової служби та знаходження у відповідному територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки (обласному збірному пункті) до відправлення у навчальну частину (центр).

4. Організація направлення громадян України для проходження базової військової служби здійснюється районними державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки та органами місцевого самоврядування.

5. Порядок організації підготовки та направлення громадян України для проходження базової військової служби визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

6. Строки направлення та чисельність громадян України, які направляються на базову військову службу, а також обсяги видатків для забезпечення направлення на базову військову службу, визначаються Кабінетом Міністрів України.

7. Керівники підприємств, установ, організацій і закладів освіти незалежно від підпорядкування та форми власності сприяють прибуттю громадян України до територіальних центрів комплектування та соціальної

підтримки (збірних пунктів) шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів.

8. У разі неявки призовника без поважних причин за викликом відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки на комісію з питань направлення для проходження базової військової служби він несе відповідальність, установлену законом.

9. Поважними причинами неприбуття громадянина у строк, визначений у повістці, які підтверджені документами відповідних уповноважених державних органів, визнаються:

– перешкода стихійного характеру, хвороба призовника, воєнні дії на відповідній території та їх наслідки або інші обставини, які позбавили його можливості особисто прибути у зазначені пункт і строк;

– смерть його близького родича (батьків, дружини, дитини, рідних брата, сестри, діда, баби) або близького родича його дружини.

У разі неприбуття громадянин зобов'язаний у найкоротший строк, але не пізніше трьох діб від визначених у повістці дати і часу прибуття до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, повідомити про причини неявки шляхом безпосереднього звернення до зазначеного у повістці територіального центру комплектування та соціальної підтримки або в будь-який інший спосіб з подальшим його прибуттям у строк, що не перевищує сім календарних днів»;

13) статтю 16 викласти в такій редакції:

«Стаття 16. Комісії з питань направлення для проходження базової військової служби

1. Для направлення громадян України для проходження базової військової служби в районах (містах) утворюються комісії з питань направлення для проходження військової служби (далі – районна (міська) комісія) у такому складі:

– голова комісії – заступник голови районної державної адміністрації (міського голови);

члени комісії:

– керівник відповідного районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки;

– заступник керівника структурного підрозділу освіти районної державної адміністрації (підрозділу освіти виконавчого органу міської ради);

– заступник керівника уповноваженого підрозділу територіального органу Національної поліції України, який проводить роботу з неповнолітніми;

– лікар, який організовує роботу медичних працівників з медичного огляду призовників;

– психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території району (міста);

– представники Збройних Сил України та інших військових формувань, громадських організацій, підприємств, установ і організацій за попереднім узгодженням з головою комісії;

– секретар комісії.

2. Персональний склад районної (міської) комісії (основний та резервний), персональний склад лікарів-спеціалістів, які залучаються для проведення медичного огляду призовників (основний та резервний), графік засідань комісії, порядок проведення та забезпечення заходів з організації направлення громадян України для проходження базової військової служби затверджуються головою районної державної адміністрації (міським головою).

3. На районні (міські) комісії покладається:

– організація медичного огляду та направлення громадян України для проходження базової військової служби з призначенням їх для служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні;

– надання відстрочки від направлення для проходження базової військової служби;

– звільнення від проходження базової військової служби та взяття громадян України на облік військовозобов'язаних;

– направлення громадян України, які виявили бажання вступити до закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, для проходження випробувань та складання вступних іспитів або прийняття рішення про відмову в такому направленні;

– направлення до закладів охорони здоров'я за місцем проживання (перебування) громадян, яких визнано тимчасово непридатними до військової служби;

– організація роботи з вивчення особистостей громадян України, їх морально-ділових якостей та сімейного стану;

– направлення до відповідних правоохоронних органів матеріалів на громадян України, які ухиляються від направлення для проходження базової військової служби.

4. У разі втрати (зміни) підстав щодо прийнятого рішення про направлення для проходження базової військової служби районна (міська) комісія може скасувати (змінити) раніше прийняте нею рішення на підставі листа начальника тимчасової адміністрації збірного пункту, в якому зазначено, з яких причин громадянин України підлягає поверненню. Усіх громадян, яких було повернуто із збірного пункту, керівники районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки вдруге викликають на відповідну районну (міську) комісію для вирішення питання про їх направлення на військову службу.

5. Рішення районної (міської) комісії може бути оскаржено громадянином України до комісії вищого рівня або до суду в порядку, передбаченому законом.

6. Для керівництва і контролю за діяльністю районних (міських) комісій в Автономній Республіці Крим, областях та містах Києві та Севастополі утворюються відповідно комісія Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські комісії (далі – комісія вищого рівня). Персональний склад комісії вищого рівня (основний та резервний), персональний склад лікарів-спеціалістів, які залучаються для проведення медичного огляду призовників (основний та резервний), порядок проведення та забезпечення роботи з організації направлення громадян України для проходження базової військової служби затверджуються відповідно Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим та головами обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій.

Комісія вищого рівня утворюється в такому складі:

– голова комісії – заступник Голови Ради міністрів Автономної Республіки Крим, заступник голови обласної (Київської або Севастопольської міської) державної адміністрації;

– члени комісії:

– керівник територіального центру комплектування та соціальної підтримки Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя;

– заступник керівника органу освіти і науки Автономної Республіки Крим, заступник керівника структурного підрозділу освіти і науки обласної (Київської або Севастопольської міської) державної адміністрації;

– заступник керівника відповідного територіального органу Національної поліції України;

– лікар, який організовує роботу медичних працівників з медичного огляду призовників;

– психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території Автономної Республіки Крим, області, міста Києва або Севастополя;

– представники Збройних Сил України та інших військових формувань, громадських організацій, підприємств, установ і організацій за попереднім погодженням з головою комісії;

– секретар комісії.

7. На комісію вищого рівня покладаються:

– керівництво діяльністю районних (міських) комісій;

– організація медичного огляду громадян України, які визнані районними (міськими) комісіями з питань взяття на військовий облік або районними (міськими) комісіями непридатними або тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я, та громадян України, які заявили про незгоду з результатами медичного огляду чи рішеннями районних (міських)

комісій з питань взяття на військовий облік або районних (міських) комісій, а також громадян, які направлені для проходження базової військової служби безпосередньо перед їх відправленням до місць служби;

– перевірка підстав щодо надання відстрочки або звільнення громадян України від проходження базової військової служби;

– контроль за обґрунтованим призначенням призовників для служби у Збройних Силах України чи в іншому військовому формуванні з урахуванням їх освіти, досвіду, здібностей, інтересів та особистих можливостей;

– розгляд скарг громадян на рішення та дії районних (міських) комісій.

8. Комісія вищого рівня має право переглядати та змінювати рішення відповідних районних (міських) комісій та рішення районних (міських) комісій з питань взяття на військовий облік стосовно громадян України, визнаних непридатними до військової служби за станом здоров'я.

9. Рішення комісії вищого рівня може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому законом»;

14) статтю 17 викласти в такій редакції:

«Стаття 17. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби

1. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби надається призовникам, які:

– визнані тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я;

– навчаються у закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти, вищої духовної освіти за денною або дуальною формою здобуття освіти, в інтернатурі або докторантурі (зазначена відстрочка надається до досягнення особою 24-річного віку);

– обрали відповідний рік, в якому бажають пройти базову військову підготовку;

– мають право на звільнення з військової служби через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 цього Закону.

2. Відстрочка від направлення для проходження базової військової служби надається призовникам, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або стосовно яких кримінальна справа розглядається судом, до прийняття відповідного рішення.

3. У випадках, не передбачених цим Законом, відстрочка від направлення для проходження базової військової служби може бути надана призовникам згідно з рішенням комісії вищого рівня за поданням районних (міських) комісій з питань взяття на військовий облік.

4. Призовники, яким надано відстрочку від направлення для проходження базової військової служби у зв'язку з навчанням у закладах освіти або через сімейні обставини, зобов'язані щороку, до 1 жовтня, подавати до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та

соціальної підтримки документи, що підтверджують їхнє право на відстрочку»;

15) статтю 18 викласти в такій редакції:

«Стаття 18. Звільнення від проходження базової військової служби

1. Від проходження базової військової служби звільняються призовники:

- які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби;
- які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах»;

16) статтю 18⁻¹ виключити;

17) частину першу статті 19 викласти в такій редакції:

«1. Військовослужбовці, які проходять кадрову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, громадяни, які перебувають на військовому обліку та мають вищу, фахову передвищу, професійну (професійно-технічну), повну або базову загальну середню освіту і не проходили базову військову службу, військовозобов'язані, а також жінки, які не перебувають на військовому обліку і вирішили вступити на військову службу за контрактом, укладають контракт про проходження військової служби за контрактом з дотриманням умов, передбачених статтею 20 цього Закону»;

18) у статті 20:

у частині першій:

– в абзаці другому слова «проходять строкову військову службу» або замінити словами «пройшли базову військову службу, проходять»;

– в абзаці третьому слова «строкову військову службу» або виключити;

– у частині другій слова «військовослужбовців строкової служби, які прослужили не менше шести місяців» виключити;

у частині третій:

абзац другий замінити трьома новими абзацами такого змісту:

«Особи офіцерського складу, зазначені в абзаці першому цієї частини:

– не пізніше шести місяців з дня припинення чи скасування воєнного стану проходять курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності;

– не пізніше п'яти років з дня припинення чи скасування воєнного стану здобувають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра»;

доповнити абзацом п'ятим такого змісту:

«У разі невиконання вимог, визначених абзацами другим – четвертим цієї частини, особи офіцерського складу, зазначені в абзаці першому цієї частини, звільняються з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем»;

19) у статті 20⁻²:

– пункт 3 частини третьої доповнити словами «Управління державної охорони України»;

у частині шостій:

пункти 1 і 2 викласти в такій редакції:

«1) жінок, які до укладення контракту не перебували на військовому обліку:

– у мирний час та під час особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) – звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «г», «м», «ж», «р», «с» пункту 1, підпунктів «б», «г», «ї», «р», «с» пункту 2 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

– під час проведення мобілізації та дії воєнного стану - направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

2) громадян призовного віку, які до укладення контракту не проходили військову службу:

– у мирний час та під час особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) – направляються для проходження базової військової служби, а за наявності підстав, визначених підпунктами «б», «г», «ж», «р», «с» пункту 1, підпунктами «б», «г», «е», «р», «с» пункту 2 частини п'ятої статті 26 цього Закону, звільняються з військової служби;

– під час проведення мобілізації та дії воєнного стану – направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, а за наявності підстав, визначених підпунктами «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону, звільняються з військової служби»;

абзац третій пункту 3 викласти в такій редакції:

– «під час проведення мобілізації та дії воєнного стану – направляються для проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону»;

– пункт 4 виключити;

пункти 5 і 6 викласти в такій редакції:

«5) військовослужбовців, які до укладення контракту проходили військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, направляються для подальшого проходження військової служби до Збройних Сил України та інших військових формувань, у списках особового складу яких вони числилися, якщо вони не вислужили встановлених строків військової служби, або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б»,

«г», «е», «р», «с» пункту 2 та підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

б) військовослужбовців, які до укладення контракту проходили військову службу за призовом осіб офіцерського складу, направляються для подальшого її проходження до Збройних Сил України та інших військових формувань, у списках особового складу яких вони числилися, якщо вони не вислужили встановлених строків цієї військової служби, або звільняються з військової служби відповідно до підпунктів «б», «г», «м», «ж», «р», «с» пункту 1 та підпунктів «б», «г», «е», «р», «с» пункту 2, підпунктів «б», «в», «г», «з» пункту 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону»;

20) статтю 21 викласти в такій редакції:

«Стаття 21. Матеріальне забезпечення громадян України у зв'язку з призовом, направленням або прийняттям на військову службу

1. Громадянам України, які звільняються з роботи у зв'язку з направленням, призовом або прийняттям на військову службу, виплачується вихідна допомога в розмірі двох прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на 1 січня календарного року.

2. Громадяни України для виконання обов'язків, пов'язаних із взяттям на військовий облік, направленням, призовом або прийняттям на військову службу, а також особи, які направляються центрами рекрутингу, центрами надання адміністративних послуг, центрами зайнятості, відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки, Центральним управлінням або регіональним органом Служби безпеки України, відповідними підрозділами розвідувальних органів України на медичний огляд (медичне обстеження в амбулаторних чи стаціонарних умовах), лікування, звільняються від роботи на час, необхідний для виконання зазначених обов'язків та перебування в лікувальному закладі охорони здоров'я, із збереженням за такими громадянами місця роботи, займаної посади і середньої заробітної плати.

3. Перевезення громадян України, пов'язані з направленням або призовом на військову службу, до місця служби та їх харчування в дорозі здійснюються за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, до яких направляються військовослужбовці.

4. Перевезення громадян України, прийнятих на військову службу за контрактом, до місця служби здійснюється за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, в яких проходять військову службу військовослужбовці»;

21) частини третю і четверту статті 21¹ викласти в такій редакції:

«3. Для прийняття на військову службу іноземці та особи без громадянства звертаються до центрів рекрутингу, центрів надання адміністративних послуг, центрів зайнятості, територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем їх проживання чи тимчасового перебування або безпосередньо до військової частини, в якій вони мають бажання проходити службу за контрактом.

4. Процедура прийому та професійно-психологічного відбору, форма, порядок і правила укладення контракту, припинення (розірвання) контракту та наслідки його припинення (розірвання), порядок присвоєння військових звань іноземцям та особам без громадянства, а також інші питання проходження військової служби визначаються відповідними положеннями про проходження військової служби іноземцями та особами без громадянства, якщо інше не передбачено законом»;

22) частину третю статті 21² доповнити словами «але не раніше шести місяців проходження ними безперервної військової служби»;

23) статтю 23 викласти в такій редакції:

«Стаття 23. Строки військової служби

1. Строки базової військової служби в календарному обчисленні встановлюються:

– в мирний час, в особливий період (крім періоду дії воєнного стану) – до п'яти місяців, з яких до трьох місяців здійснюється базова загальновійськова підготовка, до двох місяців – фахова підготовка;

– під час дії воєнного стану – до трьох місяців, з яких не менше одного місяця здійснюється базова загальновійськова підготовка, до двох місяців – фахова підготовка.

2. Для громадян України, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади, встановлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

– для осіб рядового складу – 3 роки;

– для осіб сержантського і старшинського складу - від 3 до 5 років;

– для курсантів закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти – час навчання у закладі фахової передвищої військової освіти, вищому військовому навчальному закладі або військовому навчальному підрозділі закладу вищої освіти;

– для військовослужбовців, які закінчили заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти та здобули рівень фахової передвищої військової освіти за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу, - 5 років;

– для осіб офіцерського складу з числа:

– військовослужбовців, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу та оволоділи:

– спеціальностями льотного складу авіації – 10 років;

– іншими спеціальностями – 5 років;

– громадян, яким первинне військове звання присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, – від 2 до 5 років;

– інших громадян – від 1 до 5 років.

3. Для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом в особливий період та призначаються на посади, крім осіб, зазначених в абзаці другому цієї частини, строки військової служби в календарному обчисленні встановлюються відповідно до частини другої цієї статті.

Для військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, які під час дії особливого періоду вислужили не менше двох місяців, осіб, звільнених з військової служби під час дії особливого періоду, які приймаються на військову службу за контрактом в особливий період (крім періоду дії воєнного стану), строк військової служби в календарному обчисленні встановлюється один рік або на строки, визначені частиною четвертою цієї статті. Строк проходження військової служби для таких військовослужбовців може бути продовжено за новими контрактами на один рік або на строки, визначені частиною четвертою цієї статті. У разі закінчення особливого періоду або оголошення рішення про демобілізацію дія таких контрактів припиняється достроково.

Під час дії воєнного стану для осіб, які приймаються на військову службу за контрактом, та військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період строк військової служби може встановлюватися на час до оголошення рішення про демобілізацію або на строки, визначені частиною другою цієї статті.

Під час дії воєнного стану для осіб (крім осіб офіцерського складу), які приймаються на військову службу за контрактом, із числа громадян віком від 18 до 25 років, строк військової служби встановлюється один рік.

Під час дії воєнного стану для громадян України, які здобули медичну та/або психологічну освіту та які приймаються на військову службу за контрактом на посади за медичними, психологічними напрямками діяльності, строк військової служби встановлюється один рік.

Під час дії воєнного стану громадяни, які прибули до територіального центру комплектування та соціальної підтримки з листом (письмовою згодою) від командира військової частини, приймаються на військову службу за контрактом та після проходження відповідної підготовки (у разі необхідності)

направляються для подальшого проходження служби до військової частини, зазначеної у листі (письмовій згоді).

4. Строк проходження військової служби може бути продовжено за новим контрактом до досягнення граничного віку перебування на військовій службі:

- для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах рядового складу, – на 3 роки;
- для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах сержантського і старшинського складу, – на строк від 3 до 5 років;
- для осіб офіцерського складу – на строк від 5 до 10 років.

Для осіб офіцерського складу, які мають право на пенсію за вислугу років, за їх бажанням строк проходження військової служби за новим контрактом може бути продовжено на строк від 2 до 10 років, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на військовій службі.

Під час дії особливого періоду для військовослужбовців за їх бажанням строк проходження військової служби за новим контрактом може бути продовжено на строк від 1 до 10 років, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на військовій службі.

5. Особам офіцерського складу, яким до досягнення граничного віку перебування на кадровій військовій службі залишилося менше 5 років, при переході на військову службу за контрактом тривалість дії першого контракту визначається строком, який залишився до досягнення ними встановленого граничного віку перебування на військовій службі.

6. Для громадян України, які призвані на військову службу, встановлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

- для осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, – до 18 місяців;
- для військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, – до строків, визначених рішенням Президента України, у тому числі у зв'язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації;
- для військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, – на строки, визначені рішенням Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.

7. До строку військової служби не зараховується час відбування військовослужбовцями покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні.

8. Під час дії особливого періоду:

1) для військовослужбовців, у яких закінчився строк військової служби, встановлений цією статтею, крім військовослужбовців базової військової служби, військова служба продовжується понад встановлені строки:

– на період проведення мобілізації, крім випадків, визначених пунктами «б», «в», «г», «г», «д», «е», «є», «ж», «з», «и» частини третьої статті 26 цього Закону;

– до дня завершення виконання завдань в інтересах оборони України, безпосередньої участі у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції, а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії держави, що формально чи фактично є учасником воєнних дій проти України;

– на період дії воєнного стану, крім випадків, визначених пунктами «б», «в», «г», «д», «е», «є», «з», «и» частини третьої статті 26 цього Закону;

2) для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, дія контракту продовжується понад встановлені строки:

– на період проведення мобілізації, крім випадків, визначених пунктом 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону;

– до дня завершення виконання завдань в інтересах оборони України, безпосередньої участі у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції, а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії держави, що формально чи фактично є учасником воєнних дій проти України;

– на період дії воєнного стану, крім випадків, визначених пунктом 3 частини п'ятої статті 26 цього Закону.

В особливий період, крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану, військова служба для військовослужбовців, строк контракту яких закінчився, може бути продовжена за новими контрактами на строки, визначені частиною четвертою цієї статті.

9. Для потреб Збройних Сил України та інших військових формувань (крім Служби зовнішньої розвідки України) військовослужбовцям військової служби за контрактом з числа громадян України, які під час проходження військової служби були визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби за станом здоров'я за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, що призвело до встановлення їм інвалідності, часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (крім розумових, сенсорних, психологічних вад, розладів психіки, поведінки та інших захворювань, визначених Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями), за їх зверненням може бути продовжено військову службу до закінчення строку контракту з можливістю укладення нового контракту, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на військовій службі.

Порядок продовження військової служби (дії контракту) таким військовослужбовцям визначається відповідними положеннями про проходження громадянами України військової служби та іншими нормативно-правовими актами Міністерства оборони України, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, якщо інше не передбачено законом.

Перелік посад, що можуть бути заміщені такими військовослужбовцями, визначається Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями;

24) у частині першій статті 24:

пункт 1 викласти в такій редакції:

«1) день відправлення у навчальну частину (центр) з територіального центру комплектування та соціальної підтримки (збірного пункту) – для громадян, направлених для проходження базової військової служби»;

у пункті 4 слова «відповідного підрозділу Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідних підрозділів розвідувальних органів України»;

пункт 6 після слів «територіального центру комплектування та соціальної підтримки «доповнити словами» або Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, «відповідних підрозділів розвідувальних органів України»;

25) у статті 25:

у частині одинадцятій:

– абзац другий виключити;

– в абзаці п'ятому слова «строкової військової служби» замінити словами «базової військової служби»;

– абзац сьомий виключити;

– у частині дванадцятій слова «чоловічої статі» виключити;

частину тринадцяту викласти в такій редакції:

«13. Контракт про проходження військової служби (навчання) розривається достроково, а курсанти жіночої статі, відраховані із закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти через небажання продовжувати навчання (за власним бажанням) або через недисциплінованість, систематичне невиконання умов контракту військовослужбовцем, невиконання освітньої програми (індивідуального навчального плану – за його наявності) та в разі їх відмови від подальшого проходження військової служби на посадах осіб офіцерського, сержантського або старшинського складу після закінчення відповідного закладу фахової передвищої військової освіти, вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти:

1) у мирний час та під час дії особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану) звільняються з військової служби та направляються до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки за місцем проживання для взяття на військовий облік;

2) під час проведення мобілізації та дії воєнного стану вважаються такими, що проходять військову службу за призовом, та направляються до військових частин для подальшого проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період»;

2б) статтю 26 викласти в такій редакції:

«Стаття 26. Звільнення з військової служби

1. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється:

а) у запас, якщо військовослужбовці не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби або під час дії воєнного стану визнані військово-лікарськими комісіями тимчасово непридатними за станом здоров'я до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців;

б) у відставку, якщо військовослужбовці досягли граничного віку перебування в запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби.

2. Військовослужбовці, які проходять базову військову службу, звільняються із служби на підставах:

а) у зв'язку із закінченням встановлених строків військової служби – у строки, визначені Кабінетом Міністрів України;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;

в) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

г) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі.

3. Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, звільняються із служби на підставах:

а) у зв'язку із закінченням встановлених строків військової служби;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;

в) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

г) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання (крім позбавлення військового звання у період дії воєнного стану);

д) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;

е) у зв'язку з припиненням громадянства України;

є) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

и) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя.

4. Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, звільняються з військової служби на підставах:

1) під час дії особливого періоду (крім періоду дії воєнного стану):

а) у строки, визначені Указом Президента України (у строки, визначені рішенням Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, – для військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період);

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби, за винятком випадків, визначених положеннями про проходження громадянами України військової служби;

в) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

г) через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

е) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу та/або проти них не порушено кримінальне провадження, передбачене законами України);

є) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

ж) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

2) під час дії воєнного стану:

а) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я:

– на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби або про тимчасову непридатність до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців;

– за наявності інвалідності (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

е) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі (для осіб вищого офіцерського складу);

з) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду або перебуванням на посаді судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя.

5. Контракт припиняється (розривається), а військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, звільняються з військової служби на підставах:

1) у мирний час:

а) у зв'язку із закінченням строку контракту;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби, крім випадків, визначених положеннями про проходження громадянами України військової служби;

в) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) через службову невідповідність;

- е) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права обіймати певні посади;
- ж) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням (за бажанням військовослужбовця);
- з) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;
- и) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;
- і) у зв'язку із неможливістю призначення на іншу посаду у разі прямого підпорядкування близькій особі;
- ї) у зв'язку із встановленням за результатами спеціальної перевірки відомостей, які не відповідають встановленим законодавством вимогам для зайняття посади;
- й) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади»;
- к) у зв'язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації та небажанням продовжувати військову службу за новим контрактом військовослужбовцями, які проходили військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацами другим і п'ятим частини третьої статті 23 цього Закону;
- л) у зв'язку з припиненням громадянства України;
- м) у зв'язку з встановленням невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби, визначеним частиною шостою статті 20² цього Закону, чи визнанням його таким, що не пройшов випробування, встановлене частиною першою статті 21² цього Закону;
- н) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;
- о) у зв'язку з відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності;
- п) за угодою сторін – у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років;
- р) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);
- с) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних

інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

2) під час дії особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану):

а) у зв'язку із закінченням строку контракту;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби, за винятком випадків, визначених положеннями про проходження громадянами України військової служби;

в) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі;

ґ) через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) через службову невідповідність;

е) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права обіймати певні посади;

ж) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

з) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

и) у зв'язку з неможливістю призначення на іншу посаду у разі прямого підпорядкування близькій особі;

і) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади»;

ї) у зв'язку з встановленням невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби, визначеним частиною шостою статті 20⁻² цього Закону, чи визнанням його таким, що не пройшов випробування, встановлене частиною першою статті 21⁻² цього Закону;

й) які уклали контракт на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію та вислужили не менше 24 місяців військової служби за контрактом, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду.

Звільнення з військової служби військовослужбовців, які набули право на звільнення зі служби за цією підставою (за бажанням військовослужбовців), здійснюється у строки, визначені центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями,

але не пізніше трьох місяців з дня набуття такого права, а тих, хто на час набуття права на звільнення зі служби виконують завдання в інтересах оборони України під час дії особливого періоду, беруть безпосередню участь у веденні воєнних (бойових) дій, у тому числі на території проведення антитерористичної операції, а також у районах здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії держави, що формально чи фактично є учасником воєнних дій проти України, – протягом трьох місяців з дня завершення виконання таких завдань;

к) які проходять військову службу за контрактом, дію якого продовжено понад встановлені строки на період до закінчення особливого періоду або до оголошення демобілізації, та які вислужили не менше 18 місяців з дати продовження дії контракту, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду.

Звільнення з військової служби військовослужбовців, які набули право на звільнення зі служби за цією підставою (за бажанням військовослужбовців), здійснюється у строки, визначені в абзаці другому підпункту «й» цього пункту цієї частини;

л) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

м) у зв'язку з відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності;

н) за угодою сторін – у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років;

о) за власним бажанням (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України), але не раніше шести місяців проходження ними безперервної військової служби;

п) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

р) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

с) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

3) під час проведення мобілізації та дії воєнного стану:

а) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я:

– на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби або про тимчасову непридатність до військової служби з переоглядом через 6-12 місяців;

– за наявності інвалідності (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі;

г) через сімейні обставини або інші поважні причини, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

г) за власним бажанням (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України), але не раніше шести місяців проходження ними безперервної військової служби;

д) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

е) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі (для осіб вищого офіцерського складу);

ж) у зв'язку з закінченням строку служби (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу) у разі закінчення строку контракту, укладеного під час дії воєнного стану;

з) у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя.

6. Військовослужбовці, які проходять кадрову військову службу, звільняються з військової служби на підставах:

1) у мирний час:

а) за власним бажанням;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;

в) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) через службову невідповідність;

е) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права обіймати певні посади;

ж) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

з) у зв'язку з неможливістю призначення на іншу посаду у разі прямого підпорядкування близькій особі;

и) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади»;

і) у зв'язку із припиненням громадянства України;

ї) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

й) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

к) у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

2) під час дії особливого періоду (крім періодів проведення мобілізації та дії воєнного стану):

а) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;

б) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

в) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

г) через службову невідповідність;

д) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права обіймати певні посади;

е) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді

позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

ж) у зв'язку з неможливістю призначення на іншу посаду у разі прямого підпорядкування близькій особі;

з) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частиною третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади»;

и) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

і) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

й) у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

к) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

3) під час проведення мобілізації та дії воєнного стану:

а) за віком – у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

б) за станом здоров'я – на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;

в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі або обмеження волі;

г) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою цієї статті (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

ґ) у зв'язку із звільненням з полону (якщо військовослужбовці не висловили бажання продовжувати військову службу);

д) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів – у разі неможливості їх використання на службі (для осіб вищого офіцерського складу);

ж) у зв'язку із призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя.

Примітка. Терміни «пряме підпорядкування», «близька особа» вживаються у значенні, наведеному в Законі України «Про запобігання корупції».

7. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється в порядку, передбаченому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

8. У разі потреби військовослужбовці військової служби за призовом осіб офіцерського складу, які виступили встановлені строки, можуть бути відповідно до Указу Президента України затримані на службі на строк до шести місяців.

9. Військовослужбовці, звільнені з строкової військової служби в запас або у відставку, забезпечуються відповідним обмундируванням за переліком, установленим Міністерством оборони України, проїзними документами до місця проживання, харчуванням на час перебування в дорозі, грошовою допомогою в розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України. Військовослужбовці строкової військової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному цивільному одязі.

10. Військовослужбовці, які набули право на пенсію за вислугу років, а також ті, які є ветеранами війни або учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і до досягнення встановленого граничного віку їх перебування на військовій службі залишилося п'ять і менше років, на їх прохання можуть бути звільнені з військової служби з підстав, передбачених підпунктами «в» пунктів 1 частин п'ятої та шостої цієї статті.

11. Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до відповідних районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (військовозобов'язані Служби безпеки України – до Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України, військовозобов'язані розвідувальних органів України – до відповідного підрозділу розвідувальних органів України) для взяття на військовий облік. Звільнені з військової служби особи, які за станом здоров'я придатні для військової служби, можуть зараховуватися до військового оперативного резерву у порядку, встановленому Генеральним штабом Збройних Сил України.

12. Військовослужбовці звільняються з військової служби через сімейні обставини або з інших поважних причин на таких підставах:

1) у мирний час:

– військовослужбовці-жінки – у зв'язку з вагітністю;
– військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

– утримання матір'ю (батьком) – військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, дитини з інвалідністю, повнолітньої дочки, сина, якщо вона (він) є особою з інвалідністю I чи II групи;

– утримання матір'ю (батьком) – військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, повнолітньої дочки, сина віком до 23 років, якщо вона (він)

продовжує навчання (студенти, курсанти, слухачі (крім курсантів і слухачів військових навчальних закладів), стажисти закладу вищої освіти) і у зв'язку з цим потребує матеріальної допомоги матері (батька);

– укладення шлюбу військовослужбовцем з громадянкою (громадянином) України, іноземцем або особою без громадянства, що постійно проживає за межами України;

– хвороба військовослужбовця або члена його сім'ї, якщо така хвороба згідно з висновком лікарської або лікарсько-експертної комісії перешкоджає військовослужбовцю проходити службу в даній місцевості чи проживати в ній членові його сім'ї, у разі відсутності можливості переміщення (переведення) до іншої місцевості;

– неможливість призначення одного з військовослужбовців, які перебувають у шлюбі, в межах одного населеного пункту (гарнізону) в разі переміщення (переведення) дружини (чоловіка) на нове місце служби до іншого населеного пункту (гарнізону);

– довгострокове відрядження за кордон дружини (чоловіка) військовослужбовця;

2) під час дії особливого періоду (крім періоду дії воєнного стану):

– військовослужбовці-жінки – у зв'язку з вагітністю;

– військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

– один із подружжя, обоє з яких проходять військову службу і мають дитину (дітей) віком до 18 років;

– військовослужбовці-жінки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років;

– наявність у військовослужбовця трьох і більше дітей віком до 18 років;

– військовослужбовці, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України;

– військовослужбовці, які є усиновлювачами, на утриманні яких перебуває (перебувають) дитина (діти), яка (які) до моменту усиновлення була (були) дитиною-сиротою (дітьми-сиротами) або дитиною (дітьми), позбавленою (позбавленими) батьківського піклування, віком до 18 років, опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями, патронатними вихователями, на утриманні яких перебуває дитина-сирота

(діти-сироти) або дитина (діти), позбавлена (позбавлені) батьківського піклування, віком до 18 років;

– утримання військовослужбовцем повнолітньої дитини, яка є особою з інвалідністю I або II групи;

– виховання військовослужбовцем дитини з інвалідністю віком до 18 років, у разі відсутності інших осіб, які зобов'язані її виховувати;

– виховання військовослужбовцем дитини, хворої на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитини, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність, за умови що такі особи не мають інших працездатних осіб, зобов'язаних відповідно до закону їх утримувати;

– наявність дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю та/або одного із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка) із числа осіб з інвалідністю I чи II групи, за умови що такі особи з інвалідністю не мають інших працездатних осіб, зобов'язаних відповідно до закону їх утримувати;

– у зв'язку з необхідністю здійснення опіки над особою, визнаною судом недієздатною, за умови що за такою особою не здійснюється піклування (опіка) іншими особами;

– необхідність здійснення постійного догляду за особою з інвалідністю I чи II групи, за умови що така особа є членом сім'ї військовослужбовця першого ступеня споріднення та відсутності інших членів сім'ї, які здійснюють постійний догляд;

– необхідність здійснення постійного догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також своїми батьками, які за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я потребують постійного догляду, у разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;

3) під час дії воєнного стану:

– військовослужбовці-жінки – у зв'язку з вагітністю;

– військовослужбовці-жінки, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;

– дружина, якщо обоє із подружжя проходять військову службу і мають дитину (дітей) віком до 18 років;

– перебування на утриманні у військовослужбовця трьох і більше дітей віком до 18 років, крім тих, які мають заборгованість із сплати аліментів, сукупний розмір якої перевищує суму платежів за три місяці;

– військовослужбовці, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо другий з батьків такої дитини (дітей) помер, позбавлений батьківських прав, визнаний зниклим безвісти або безвісно відсутнім, оголошений померлим, відбуває покарання у місцях позбавлення волі, а також коли особа самостійно виховує та утримує дитину за рішенням суду або запис про батька такої дитини в Книзі реєстрації народжень здійснений на підставі частини першої статті 135 Сімейного кодексу України;

– військовослужбовці, які є усиновлювачами, на утриманні яких перебуває (перебувають) дитина (діти), яка (які) до моменту усиновлення була (були) дитиною-сиротою (дітьми-сиротами) або дитиною (дітьми), позбавленою (позбавленими) батьківського піклування, віком до 18 років, опікунами, піклувальниками, прийомними батьками, батьками-вихователями, патронатними вихователями, на утриманні яких перебуває дитина-сирота (діти-сироти) або дитина (діти), позбавлена (позбавлені) батьківського піклування, віком до 18 років;

– виховання військовослужбовцем дитини з інвалідністю віком до 18 років, у разі відсутності інших осіб, які зобов'язані її виховувати;

– утримання військовослужбовцем повнолітньої дитини, яка є особою з інвалідністю I чи II групи;

– виховання військовослужбовцем дитини, хворої на тяжкі перинатальні ураження нервової системи, тяжкі вроджені вади розвитку, рідкісні орфанні захворювання, онкологічні, онкогематологічні захворювання, дитячий церебральний параліч, тяжкі психічні розлади, цукровий діабет I типу (інсулінозалежний), гострі або хронічні захворювання нирок IV ступеня, дитини, яка отримала тяжку травму, потребує трансплантації органа, потребує паліативної допомоги, що підтверджується документом, виданим лікарсько-консультативною комісією закладу охорони здоров'я в порядку та за формою, встановленими центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, але якій не встановлено інвалідність, за умови що такі особи не мають інших працездатних осіб, зобов'язаних відповідно до закону їх утримувати;

– необхідність здійснювати постійний догляд за дружиною (чоловіком) з числа осіб з інвалідністю I чи II групи;

– необхідність здійснювати догляд за дружиною (чоловіком) з числа осіб з інвалідністю III групи, встановленої внаслідок онкологічного захворювання, відсутності кінцівок (кінцівки), кистей рук (кисті руки), стоп ніг (стопа ноги), одного з парних органів, або за наявності у дружини (чоловіка) з числа осіб з інвалідністю III групи онкологічного захворювання,

психічного розладу, церебрального паралічу або інших паралітичних синдромів;

– необхідність здійснювати постійний догляд за одним із своїх батьків чи батьків дружини (чоловіка), який є особою з інвалідністю I чи II групи, за умови відсутності інших членів сім'ї першого чи другого ступеня споріднення такої особи або якщо інші члени сім'ї першого чи другого ступеня споріднення самі потребують постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;

– необхідність здійснювати постійний догляд за членом сім'ї другого ступеня споріднення, який є особою з інвалідністю I або II групи, за умови відсутності інших членів сім'ї першого та другого ступенів споріднення такої особи або якщо інші члени сім'ї першого та другого ступенів споріднення самі потребують постійного догляду за висновком медико-соціальної експертної комісії чи лікарсько-консультативної комісії закладу охорони здоров'я;

– у зв'язку з необхідністю здійснення опіки над особою, визнаною судом недієздатною, за умови що за такою особою не здійснюється піклування (опіка) іншими особами;

– якщо їхні близькі родичі (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати або рідний (повнорідний) брат чи сестра) загинули або пропали безвісти під час безпосередньої участі у антитерористичній операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також під час забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України під час дії воєнного стану;

– якщо їхнім близьким родичам (чоловік, дружина, син, донька, батько, мати, рідний (повнорідний) брат чи сестра) посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності (листопад 2013 року – лютий 2014 року)»;

27) у статті 29:

частину першу доповнити абзацами п'ятим і шостим такого змісту:

«Чисельність військовозобов'язаних та резервістів, які перебувають на військовому обліку в розвідувальному органі Міністерства оборони України та підлягають призову на навчальні збори, визначається розвідувальним органом Міністерства оборони України в межах бюджетних асигнувань, виділених розвідувальному органу Міністерства оборони України.

Чисельність військовозобов'язаних та резервістів, які перебувають на військовому обліку в розвідувальному органі центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, та підлягають призову на навчальні збори, визначається розвідувальним органом центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну

політику у сфері охорони державного кордону, в межах бюджетних асигнувань, виділених центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону»;

у частині дев'ятій:

слова «відповідного підрозділу Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідних підрозділів розвідувальних органів України»; доповнити абзацом четвертим такого змісту:

«Після закінчення події, яка стала поважною причиною неприбуття військовозобов'язаного чи резервіста у строк, визначений у повістці, військовозобов'язаний чи резервіст зобов'язаний протягом трьох діб прибути до відповідного територіального центру комплектування та соціальної підтримки (Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, відповідного підрозділу розвідувальних органів України)»;

28) у частині першій статті 32 слова «у воєнний час» виключити;

29) частину другу статті 33 викласти в такій редакції:

«2. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та веденням військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, контроль за станом цієї роботи в центральних та місцевих органах виконавчої влади, інших державних органах (крім Служби безпеки України та розвідувальних органів України), органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування і форми власності здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Функціонування системи військового обліку забезпечується органами (підрозділами) Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, розвідувальними органами України, центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування»;

30) частини третю і четверту статті 34 викласти в такій редакції:

«3. Ведення персонально-якісного обліку військовозобов'язаних та резервістів розвідувальних органів України покладається на відповідний підрозділ розвідувальних органів України.

4. Персонально-первинний облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів передбачає облік відомостей щодо таких осіб за місцем їх проживання. Ведення персонально-первинного обліку покладається на виконавчі органи сільських, селищних, міських рад»;

31) у статті 36:

частину другу викласти в такій редакції:

– «2. Особливості ведення військового обліку громадян України, які постійно або тимчасово перебувають за кордоном, визначаються Кабінетом Міністрів України»;

– частину третю виключити;

32) статтю 37 викласти в такій редакції:

«Стаття 37. Взяття на військовий облік, зняття та виключення з нього:

1. Взяттю на військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, у відповідних підрозділах розвідувальних органів України підлягають громадяни України:

1) на військовий облік призовників (крім Служби безпеки України, розвідувальних органів України) віком до 25 років:

– які за рішенням комісії з питань взяття на військовий облік пройшли медичний огляд;

– які є призовниками, що прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

– які набули громадянство України;

– які прибули після відбування покарання з установ виконання покарань, якщо раніше не перебували на військовому обліку;

– які припинили альтернативну (невійськову) службу достроково і відповідно до Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» підлягають взяттю на військовий облік призовників;

– які відраховані із закладів фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти та не пройшли базову загальновійськову підготовку;

2) на військовий облік військовозобов'язаних:

– які звільнені з військової служби в запас та не зараховані до військового оперативного резерву;

– призовники, які пройшли базову загальновійськову підготовку з додержанням умов, передбачених частиною одинадцятою статті 1 цього Закону;

– які припинили альтернативну (невійськову) службу в разі закінчення строку її проходження або достроково відповідно до Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу» та підлягають взяттю на військовий облік військовозобов'язаних;

– військовозобов'язані, які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

– які набули громадянство України і згідно з цим Законом підлягають взяттю на облік військовозобов'язаних;

– зняті з військового обліку Збройних Сил України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України відповідно за рішенням Міністерства оборони України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України;

- які відповідно до статті 18 цього Закону звільнені від направлення для проходження базової військової служби;
- які досягли 25-річного віку під час перебування на військовому обліку призовників;
- які звільнені із служби у військовому резерві та не досягли граничного віку перебування в запасі;
- які старші 25 років і раніше не перебували на військовому обліку;
- які прибули після відбування покарання з установ виконання покарань;

3) на військовий облік резервістів:

- які зараховані до військового оперативного резерву;
- які уклали контракт про проходження служби у військовому резерві Збройних Сил України та інших військових формувань;
- резервісти, які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України на нове місце проживання.

Громадянам України, взятим на військовий облік, роз'яснюються права та обов'язки, правила військового обліку та відповідальність за порушення цих правил.

2. Взяттю на військовий облік військовозобов'язаних підлягають жінки, які належать до категорій, зазначених у частині одинадцятій статті 1 цього Закону.

3. Призовники, військовозобов'язані та резервісти після прибуття до нового місця проживання зобов'язані в семиденний строк стати на військовий облік.

У разі декларування місця проживання особи за декларацією про місце проживання, поданою в електронній формі засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, взяття на військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів здійснюється відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки на підставі відомостей про призовників, військовозобов'язаних та резервістів в електронній формі, надісланих органами реєстрації через Єдину інформаційну систему Міністерства внутрішніх справ України до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

4. У період проведення мобілізації (крім цільової) та/або протягом дії воєнного стану призовники, військовозобов'язані та резервісти, які залишили або покинули своє місце проживання, зобов'язані в семиденний строк з дати взяття на облік внутрішньо переміщеної особи стати на військовий облік у територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки за місцем перебування на обліку внутрішньо переміщеної особи (військовозобов'язані та резервісти Служби безпеки України – у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, а військовозобов'язані та резервісти розвідувальних органів України – у зазначений строк повідомити

про зміну місця проживання відповідному підрозділу розвідувальних органів України).

5. Зняття з військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів у відповідних районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (військовозобов'язаних та резервістів Служби безпеки України – у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, військовозобов'язаних та резервістів розвідувальних органів України – у відповідному підрозділі розвідувальних органів України) підлягають громадяни України:

1) з військового обліку призовників (крім Служби безпеки України, розвідувальних органів України):

які досягли 25-річного віку;

які вибули в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України і стали на військовий облік в іншому районному (міському) територіальному центрі комплектування та соціальної підтримки за новим місцем проживання;

які призвані, направлені чи прийняті на військову службу або навчання у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

які пройшли базову загальновійськову підготовку;

які відповідно до статті 18 цього Закону звільнені від направлення для проходження базової військової служби як непридатні до військової служби за станом здоров'я – після підтвердження рішення комісією вищого рівня;

які отримали спеціальні звання рядового, сержантського, офіцерського (начальницького) складу після закінчення закладів освіти;

які направлені на альтернативну (невійськову) службу;

які направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру;

2) з військового обліку військовозобов'язаних:

які вибули в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України і стали на військовий облік за новим місцем проживання;

які призвані чи прийняті на військову службу або навчання у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

які направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру;

які зараховані до військового оперативного резерву;

в інших випадках – за рішенням Міністерства оборони України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України;

3) з військового обліку резервістів:

які вибули в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України і стали на військовий облік за новим місцем проживання;

які призвані чи прийняті на військову службу або навчання у закладах фахової передвищої військової освіти, вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти;

які прийняті на службу до органів і підрозділів цивільного захисту;

які досягли граничного віку перебування на службі у військовому резерві або виключені з військового оперативного резерву;

які направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру;

в інших випадках – за рішенням Міністерства оборони України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України.

6. Виключенню з військового обліку у відповідних районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки (військовозобов'язаних та резервістів Служби безпеки України – у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, військовозобов'язаних та резервістів розвідувальних органів України – у відповідному підрозділі розвідувальних органів України) підлягають громадяни України, які:

1) померли або визнані в установленому законом порядку безвісно відсутніми або оголошені померлими;

2) припинили громадянство України;

3) визнані непридатними до військової служби;

4) досягли граничного віку перебування в запасі.

У громадянина, якого виключено з військового обліку відповідно до пунктів 3 та 4 цієї частини, військово-обліковий документ не вилучається. До військово-облікового документа громадянина вносяться дані про виключення із військового обліку»;

33) у статті 38:

частини першу і другу викласти в такій редакції:

«1. Центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації та заклади освіти незалежно від підпорядкування і форми власності зобов'язані на вимогу територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів розвідувальних органів України сповістити призовників, військовозобов'язаних та резервістів про їх виклик до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України, відповідних підрозділів розвідувальних органів України, забезпечити їх своєчасне прибуття за цим викликом, у семиденний строк повідомити відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, відповідні підрозділи розвідувальних органів України про прийняття

на роботу (навчання) та звільнення з роботи (навчання) призовників, військовозобов'язаних та резервістів.

2. Органи реєстрації місця проживання чи перебування осіб (крім випадків, передбачених Кабінетом Міністрів України) зобов'язані здійснювати реєстрацію за місцем проживання або перебування призовників, військовозобов'язаних та резервістів лише в разі наявності в їхніх військово-облікових документах позначок районних (міських) територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів розвідувальних органів України про перебування на військовому обліку за місцем проживання, що реєструється, а у разі декларування місця проживання призовників, військовозобов'язаних та резервістів за декларацією про місце проживання, поданою в електронній формі засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, органи реєстрації місця проживання чи перебування осіб здійснюють декларування місця проживання зазначених осіб відповідно до Закону України «Про надання публічних (електронних публічних) послуг щодо декларування та реєстрації місця проживання в Україні»;

у частині четвертій слова «відповідному підрозділу Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «відповідному підрозділу розвідувальних органів України»;

у частині п'ятій слова «Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «розвідувальних органів України»;

частину шосту виключити;

частини сьому і восьму викласти в такій редакції:

«7. Медико-соціальні експертні комісії зобов'язані в семиденний строк повідомити відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки про призовників, військовозобов'язаних та резервістів, яких визнано особами з інвалідністю, та про зміну групи інвалідності (про військовозобов'язаних та резервістів Служби безпеки України – Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, про військовозобов'язаних та резервістів розвідувальних органів України – розвідувальні органи України).

8. Керівники закладів охорони здоров'я під час направлення для проходження базової військової служби зобов'язані у триденний строк повідомити відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки про громадян віком від 18 до 25 років, які перебувають на стаціонарному лікуванні»;

у частині дев'ятій слова «Служби зовнішньої розвідки України» замінити словами «розвідувальних органів України»;

частину одинадцяту після слів «проживання (перебування)» доповнити словами «номерів засобів зв'язку та адреси електронної пошти (за наявності електронної пошти)»;

34) у статті 39:

у частині першій:

абзац другий доповнити словами «незалежно від місця їх перебування на військовому обліку»;

в абзаці шостому слово «дев'ятою» замінити словом «восьмою»;

у частині другій слова «призвані на строкову військову службу» замінити словами «які проходять базову військову службу»;

у частині третій слова «які призвані на строкову військову службу» замінити словами «які проходять базову військову службу»;

доповнити частиною четвертою такого змісту:

«4. На військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період можуть бути призвані засуджені особи, які звільнені від відбування покарання з випробуванням, крім тих, які засуджені за вчинення злочинів проти основ національної безпеки України.

Такі особи проходять військову службу виключно у відповідних спеціалізованих підрозділах військових частин»;

35) статтю 42 викласти в такій редакції:

«Стаття 42. Відповідальність посадових осіб і громадян України

1. Керівники, інші посадові особи органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ, організацій та закладів освіти незалежно від підпорядкування і форми власності та громадяни України, винні в порушенні правил військового обліку громадян України, допризовної підготовки, взяття на військовий облік, направлення для проходження базової військової служби, проходження служби у військовому резерві, проходження зборів, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, призову на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, прибуття за викликом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів розвідувальних органів України, а також у вчиненні інших порушень законодавства про військовий обов'язок і військову службу, несуть відповідальність згідно із законом.

2. Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки під час взяття на військовий облік, направлення для проходження базової військової служби, призову на військову службу та проходження зборів, а Центральне управління та регіональні органи Служби безпеки України, відповідні підрозділи розвідувальних органів України – під час призову на військову службу та проходження зборів зобов'язані ознайомити громадян України з їхніми правами та обов'язками згідно з вимогами цього Закону»;

36) частини другу і шосту статті 43 викласти в такій редакції:

«2. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування для проведення медичного огляду громадян, призову на

військову службу, направлення для проходження базової військової служби, відправлення до військових частин, прийняття на військову службу за контрактом зобов'язані забезпечити відповідні районні (міські) територіальні центри комплектування та соціальної підтримки необхідною кількістю технічних працівників та обслуговуючого персоналу, медикаментами, інструментарієм, медичним і господарським майном, автомобільним транспортом, а також забезпечити здійснення охорони громадського порядку на збірних пунктах, а Центральне управління або регіональні органи Служби безпеки України, відповідні підрозділи розвідувальних органів України – автомобільним транспортом»;

«б. За членами комісій з питань взяття на військовий облік районних (міських) комісій та військово-лікарських комісій при відповідних районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, лікарями і середнім медичним персоналом, технічними працівниками та обслуговуючим персоналом, які направляються для роботи до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (збірних пунктів) під час взяття на військовий облік і призову громадян на військову службу або на збори для проведення медичного огляду і повторного огляду громадян, на весь час виконання цих обов'язків зберігаються займана посада та середня заробітна плата за основним місцем роботи»;

37) у тексті Закону слова «строкова військова служба» в усіх відмінках замінити словами «базова військова служба» у відповідному відмінку.

10. У частині першій статті 4 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» (Відомості Верховної Ради України, 2015 р., № 13, ст. 87 із наступними змінами):

пункти 18-20 викласти в такій редакції:

«18) забезпечення організації призову громадян на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та альтернативну (невійськову) службу, направлення для проходження базової військової служби, підготовки молоді до військової служби; сприяння в організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення розпорядження керівника місцевої державної адміністрації (військової, військово-цивільної) або керівника територіального центру комплектування та соціальної підтримки про проведення заходів мобілізації чи виклик військовозобов'язаних та резервістів до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;

19) забезпечення на території відповідних населених пунктів ведення персонально-первинного військового обліку призовників, військовозобов'язаних і резервістів, забезпечення бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, надання звітності з цих питань;

20) організації та здійсненні заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою, мобілізацією, демобілізацією та цивільним захистом»;

доповнити пунктами 20⁻¹ і 22⁻¹ такого змісту:

«20⁻¹) здійснення під час мобілізації своєчасного оповіщення і забезпечення прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації, транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини у порядку, визначеному Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», шляхом вжиття «відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів»;

«22⁻¹) взаємодії з органами державної влади, іншими державними органами, силами оборони і силами безпеки, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями, надання їм і одержання від них в установленому законодавством порядку інформації, документів і матеріалів, необхідних для виконання повноважень з питань мобілізації та демобілізації»;

пункт 50 в редакції Закону України від 14 липня 2021 року № 1639-ІХ вважати пунктом 50⁻¹.

11. У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» (*Відомості Верховної Ради України*, 2015 р., № 28, ст. 250 із наступними змінами):

1) у частині першій статті 8:

пункт 16 виключити;

пункт 17 викласти в такій редакції:

«17) встановлювати для фізичних і юридичних осіб військово-квартирну повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу сил цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»;

2) у статті 15:

частину першу доповнити абзацом другим такого змісту:

– «Під час проведення мобілізації та в умовах дії правового режиму воєнного стану в межах адміністративно-територіальної одиниці обласними військовими адміністраціями (в разі утворення) координується та спрямовується діяльність органів та підрозділів, що входять до системи поліції, Служби безпеки України, територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, закладів охорони здоров'я стосовно виконання заходів мобілізації»;

– у частині другій:

– пункти 18-20 викласти в такій редакції:

«18) забезпечення організації призову громадян на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та альтернативну (невійськову) службу, направлення для проходження базової військової служби, підготовки молоді

до військової служби; сприяння в організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення розпорядження керівника місцевої державної адміністрації (військової, військово-цивільної) або керівника територіального центру комплектування та соціальної підтримки про проведення заходів мобілізації чи виклик військовозобов'язаних та резервістів до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;

19) забезпечення на території відповідних населених пунктів ведення персонально-первинного військового обліку призовників, військовозобов'язаних і резервістів, забезпечення бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час, надання звітності з цих питань;

20) організації та здійснення заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою, мобілізацією, демобілізацією та цивільним захистом»;

доповнити пунктами 20⁻¹ і 22⁻¹ такого змісту:

«20⁻¹) здійснення під час мобілізації в установленому порядку своєчасного оповіщення і забезпечення прибуття громадян, які залучаються до виконання обов'язку щодо мобілізації у порядку, визначеному Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», транспортних засобів та техніки на збірні пункти та у військові частини шляхом вжиття відповідних інформаційних та організаційно-технічних заходів»;

«22⁻¹) взаємодії з органами державної влади, іншими державними органами, силами оборони і силами безпеки, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями, надання їм і одержання від них в установленому законодавством порядку інформації, документів і матеріалів, необхідних для виконання повноважень з питань мобілізації та демобілізації»;

3) статтю 20 доповнити частинами четвертою – шостою такого змісту:

«4. У період дії воєнного стану громадяни України чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов'язані мати при собі військово-обліковий документ разом з документом, що посвідчує особу, та пред'являти їх за вимогою уповноваженого представника районного (міського) територіального центру комплектування та соціальної підтримки або поліцейського, а також представника Державної прикордонної служби України у прикордонній смузі, контрольованому прикордонному районі та на пунктах пропуску через державний кордон України.

5. Вчинення консульських дій у закордонних дипломатичних установах України в умовах воєнного стану за заявами громадян України чоловічої статі віком від 18 до 60 років, які не оновили персональні дані у строки, визначені цим Законом, здійснюється за умови одночасного їх оновлення.

Дійсність військово-облікових документів перевіряється консульською посадовою особою закордонної дипломатичної установи України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Положення абзацу першого цієї частини не застосовується у разі:

- оформлення посвідчення особи на повернення в Україну;
- вчинення консульських дій щодо дітей громадянина України, другий з батьків яких є іноземцем або особою без громадянства;
- вчинення дій за заявами громадян України, які перебувають під арештом, затримані чи позбавлені волі за кордоном.

6. В умовах воєнного стану оформлення паспорта громадянина України та паспорта громадянина України для виїзду за кордон розміщеним за межами України відокремленим підрозділом (філією, представництвом) державного підприємства, що належить до сфери управління Державної міграційної служби України, громадянам України чоловічої статі віком від 18 до 60 років здійснюється за умови наявності у вказаних осіб військово-облікових документів.

Дійсність військово-облікових документів перевіряється працівником відокремленого підрозділу (філії, представництва) у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України».

12. Статтю 19 Закону України «Про державну службу» (*Відомості Верховної Ради України*, 2016 р., № 4, ст. 43 із наступними змінами) після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

«4. На державну службу не може вперше вступити особа чоловічої статі віком до 60 років, яка не пройшла базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби».

У зв'язку з цим частину четверту вважати частиною п'ятою.

13. Частини першу – третю та п'яту статті 27 Закону України «Про прокуратуру» (*Відомості Верховної Ради України*, 2015 р., № 2-3, ст. 12 із наступними змінами) викласти в такій редакції:

«1. Прокурором окружної прокуратури (у тому числі прокурором – стажистом окружної прокуратури у визначених цим Законом випадках) за результатами добору може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови, а також проходив базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби.

2. Прокурором обласної прокуратури може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше трьох років, володіє державною мовою, а також проходив базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби.

3. Прокурором Офісу Генерального прокурора може бути призначений громадянин України, який має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років, володіє державною мовою, а також проходив базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби.

Ці вимоги не поширюються на прокурорів Спеціалізованої антикорупційної прокуратури»;

«5. Прокурором Спеціалізованої антикорупційної прокуратури може бути призначена особа, яка має вищу юридичну освіту, стаж роботи в галузі права не менше п'яти років, володіє державною мовою, а також проходила базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби».

14. У Законі України «Про Національну поліцію» (*Відомості Верховної Ради України*, 2015 р., № 40-41, ст. 379 із наступними змінами):

1) статтю 24 доповнити частиною п'ятою такого змісту:

«5. За зверненням територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, органів Служби безпеки України або розвідувальних органів України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, беруть участь у здійсненні заходів щодо оповіщення військовозобов'язаних та резервістів спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки, а також здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів та органів призовників, військовозобов'язаних та резервістів, які вчинили адміністративні правопорушення, передбачені статтями 210, 210¹ Кодексу України про адміністративні правопорушення»;

2) пункт 8 частини першої статті 26 доповнити словами «або територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки»;

3) статтю 32 доповнити частиною другою такого змісту:

«2. У період дії воєнного стану та/або під час мобілізації (крім цільової) поліцейський має право вимагати в особи чоловічої статі віком від 18 до 60 років пред'явлення нею військово-облікового документа разом з документом, що посвідчує особу, у спосіб, який дає можливість поліцейському прочитати та зафіксувати дані, що містяться в документах»;

4) частину шосту статті 59 виключити;

5) у статті 73:

частину першу доповнити абзацом третім такого змісту:

«Особи, зазначені в абзаці першому цієї частини, під час проходження первинної професійної підготовки зобов'язані пройти також базову загальновійськову підготовку у закладах, в яких вони проходять первинну професійну підготовку. Це положення не поширюється на осіб, які пройшли базову загальновійськову підготовку або військову службу до прийняття на службу в поліцію»;

частину другу після слів «первинної професійної підготовки» доповнити словами «та базової загальновійськової підготовки».

15. У Законі України «Про виконавче провадження» (Відомості Верховної Ради України, 2016 р., № 30, ст. 542 із наступними змінами):

1) пункт 4 частини другої статті 5 викласти в такій редакції:

«4) рішень, за якими стягувачами є держава, державні органи (крім рішень Національного банку України), органи військового управління»;

2) статтю 26 доповнити частиною тринадцятою такого змісту:

«13. Постанова про відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду про тимчасове обмеження громадянина України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації не пізніше наступного робочого дня з дня її винесення надсилається органам Національної поліції України для застосування до особи тимчасового обмеження у праві керування транспортним засобом під час мобілізації»;

3) у статті 39:

частину першу доповнити пунктом 21 такого змісту:

«21) виконання або відкликання вимоги територіального центру комплектування та соціальної підтримки відповідно до Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», скасування рішення суду про тимчасове обмеження громадянина України у праві керування транспортним засобом під час мобілізації, якщо виконавче провадження розпочато за таким рішенням»;

доповнити частиною шостою такого змісту:

«6. Постанова про закінчення виконавчого провадження з підстав, передбачених пунктом 21 частини першої цієї статті, не пізніше наступного робочого дня з дня її винесення надсилається органам Національної поліції України для припинення застосування до особи тимчасового обмеження у праві керування транспортним засобом під час мобілізації».

16. Частиною першою статті 4 Закону України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» (Відомості Верховної Ради України, 2013 р., № 15, ст. 99; із змінами, внесеними Законом України від 28 липня 2022 року № 2468-ІХ) після слів «здійснюється за рішенням військового командування, погодженим відповідно з» доповнити словами «органом військового управління, визначеним Міністерством оборони України».

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності через один місяць з дня, наступного за днем його опублікування, крім абзаців дванадцятого і тринадцятого підпункту 2 пункту 8 розділу I цього Закону (щодо внесення змін до частин четвертої і п'ятої статті 6 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»), які набирають чинності через вісім місяців з дня, наступного за днем опублікування цього Закону.

2. Установити, що:

1) під час дії Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» від 24 лютого 2022 року № 65/2022, затвердженого Законом України «Про

затвердження Указу Президента України «Про загальну мобілізацію» від 3 березня 2022 року № 2105-IX:

– громадяни чоловічої статі, які мають спеціальні звання (класні чини) та проходять службу в Національній поліції України, Державному бюро розслідувань, Службі судової охорони, Бюро економічної безпеки України, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державній кримінально-виконавчій службі України, Національному антикорупційному бюро України, органах прокуратури, центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, зобов'язані протягом 60 днів з дня набрання чинності цим Законом стати на військовий облік військовозобов'язаних у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки за своїм місцем проживання;

– громадяни України, які були зняті з військового обліку у зв'язку з вибуттям за межі України на строк більше трьох місяців, зобов'язані протягом 30 днів з дати набрання чинності постановою Кабінету Міністрів України, що визначає особливості ведення військового обліку громадян України, які постійно або тимчасово перебувають за кордоном, стати на військовий облік громадян України;

– громадяни України, які перебувають на військовому обліку, зобов'язані протягом 60 днів з дня набрання чинності цим Законом уточнити адресу проживання, номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти (за наявності електронної пошти) та інші персональні дані:

– у разі перебування на території України – шляхом прибуття самостійно до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем перебування на військовому обліку чи за своїм місцем проживання, або до центру надання адміністративних послуг, або через електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста (за наявності);

– у разі перебування за кордоном – шляхом повідомлення на офіційну електронну адресу або на офіційний номер телефону, які зазначені на офіційному сайті територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем перебування на військовому обліку, або через електронний кабінет призовника, військовозобов'язаного, резервіста (за наявності);

– звільнені зі служби громадяни чоловічої статі віком від 18 до 60 років, які мають спеціальні звання (класні чини), в тому числі у зв'язку з виходом на пенсію, з Міністерства внутрішніх справ України, Національного антикорупційного бюро України, Національної поліції України, Державного бюро розслідувань, органів та підрозділів цивільного захисту, Державної кримінально-виконавчої служби України, Служби судової охорони, органів прокуратури, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, центрального органу виконавчої влади, що реалізує

державну митну політику, Бюро економічної безпеки України, зобов'язані протягом 60 днів з дня набрання чинності цим Законом стати на військовий облік військовозобов'язаних у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки за своїм місцем проживання;

– військовозобов'язані працівники центрального органу виконавчої влади із спеціальним статусом, на який покладається попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, та державного правоохоронного органу, на який покладаються завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції, не підлягають призову на військову службу під час мобілізації;

2) у період дії воєнного стану у зв'язку із службовою необхідністю військовослужбовці можуть бути призначені за рішенням керівника розвідувального органу чи Голови Служби безпеки України на нижчі посади в розвідувальному органі чи в Службі безпеки України, а також направлені для подальшого проходження військової служби з розвідувального органу чи Служби безпеки України до Збройних Сил України та інших військових формувань за погодженням між розвідувальним органом чи Службою безпеки України та відповідним військовим формуванням з виключенням із списків особового складу розвідувального органу чи Служби безпеки України, з якого вибули, та включенням до списку особового складу формування, до якого прибули, з подальшою перепідготовкою (допідготовкою);

3) громадяни України, які навчаються у закладах освіти та мали право на відстрочку на час навчання, у разі втрати цього права відповідно до статті 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» зберігають таке право до завершення поточного навчального року;

4) до дня створення і початку функціонування військового обліку військовозобов'язаних та резервістів розвідувального органу Міністерства оборони України та військового обліку військовозобов'язаних та резервістів розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, яким є день, наступний за днем опублікування розвідувальним органом Міністерства оборони України у газеті «Голос України» повідомлення про створення та початок функціонування відповідного військового обліку:

– звільнення з військової служби військовослужбовців із числа співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України та розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, які не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби, здійснюється в запас Збройних Сил України із взяттям їх на військовий облік у відповідних територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки;

– звільнення з військової служби військовослужбовців із числа співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України та розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, які досягли граничного віку перебування в запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби, відбувається із направленням їх у відповідні територіальні центри комплектування та соціальної підтримки для виключення з військового обліку;

5) з дня створення і початку функціонування військового обліку військовозобов'язаних та резервістів розвідувального органу Міністерства оборони України та військового обліку військовозобов'язаних та резервістів розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, військовослужбовці із числа співробітників розвідувального органу Міністерства оборони України та співробітників розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, які:

– не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби, – звільняються в запас розвідувального органу Міністерства оборони України із взяттям їх на військовий облік у відповідному підрозділі розвідувального органу Міністерства оборони України або в запас розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, із взяттям їх на військовий облік у відповідному підрозділі розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону;

– досягли граничного віку перебування в запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби – направляються до відповідного підрозділу розвідувального органу Міністерства оборони України або відповідного підрозділу розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, для виключення з військового обліку;

б) протягом шести місяців з дня набрання чинності цим Законом військовозобов'язані та резервісти з числа осіб, які були звільнені з розвідувального органу Міністерства оборони України чи розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, у період з 1 січня 2012 року та перебувають на військовому обліку у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки, підлягають зняттю з військового обліку в територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки з одночасним направленням для взяття на військовий облік до відповідного підрозділу розвідувального органу Міністерства оборони України чи

розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону відповідно;

7) базова загальновійськова підготовка, визначена статтею 10¹ Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», розпочинається з 1 вересня 2025 року:

– для громадян, які здобувають вищу освіту, – в закладах вищої освіти всіх форм власності, а також закладах освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських;

– для громадян, які планують вступити вперше на державну службу, службу в органах місцевого самоврядування, зайняти посади в органах прокуратури, а також інших громадян (за бажанням) – у навчальних частинах (центрах) Збройних Сил України;

8) вимоги до кандидатів на посади державної служби, служби в органах місцевого самоврядування, прокурорів щодо проходження ними базової загальновійськової підготовки або військової служби, зазначені у частині четвертій статті 19 Закону України «Про державну службу», частинах першій – третій та п'ятій статті 27 Закону України «Про прокуратуру», підпункті 9 пункту 2 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» цього Закону, починають застосовуватися з дня, наступного за днем припинення чи скасування воєнного стану, але не раніше ніж через один рік після запровадження базової загальновійськової підготовки;

9) на службу в органи місцевого самоврядування вперше не може вступити особа чоловічої статі віком до 60 років, яка не пройшла базову загальновійськову підготовку або військову службу, крім осіб, визнаних за станом здоров'я непридатними до проходження військової служби;

10) положення частини сьомої статті 6 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» не поширюється на транспортні засоби та техніку, які призначені для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період і перебувають на військовому обліку у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки та які на дату опублікування цього Закону були передані в оренду (лізинг) або надані як предмет застави для виконання зобов'язань за договорами про надання кредиту та гарантії перед банківською установою;

11) вимоги, зазначені у частині шостій статті 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», щодо здійснення уповноваженими представниками територіального центру комплектування та соціальної підтримки фото- і відеофіксації процесу пред'явлення та перевірки документів із застосуванням технічних приладів та засобів фото- та відеофіксації, застосовуються через три місяці з дня опублікування цього Закону;

12) військово-обліковий документ, що визначає належність його власника до військового обов'язку, виданий до дня набрання чинності цим Законом, є чинним та не потребує обов'язкової заміни у випадку (з підстав)

затвердження органом державної влади нової форми військово-облікового документа;

13) під час дії воєнного стану, введеного Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 64/2022, затвердженим Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-ІХ, з метою забезпечення належного виконання повноважень народних депутатів України може бути заброньовано не більше ніж два помічники-консультанти відповідного народного депутата України.

3. Кабінету Міністрів України:

1) у місячний строк з дня опублікування цього Закону:

– прийняти нормативно-правові акти, що впливають із цього Закону, у тому числі визначити з урахуванням рекомендацій комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання національної безпеки, критерії, на основі яких відповідні підприємства, установи та організації будуть віднесені до критично важливих для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період, а також критично важливих для забезпечення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань в особливий період, а їх працівники підлягатимуть бронюванню;

– забезпечити функціонування при центрах надання адміністративних послуг та центрах зайнятості рекрутерів для залучення на військову службу;

– переглянути порядок бронювання військовозобов'язаних з урахуванням вимог цього Закону та прийняти відповідні нормативно-правові акти;

– забезпечити залучення під час дії воєнного стану до логістичного забезпечення діяльності військ (сил) підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності;

2) у двомісячний строк з дня опублікування цього Закону забезпечити створення та функціонування електронного кабінету призовника, військовозобов'язаного чи резервіста;

3) у тримісячний строк з дня опублікування цього Закону:

– привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

– забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом;

– запровадити автоматизований обмін даними між Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів і Централізованим банком даних з проблем інвалідності та/або надати органам ведення зазначеного реєстру онлайн-доступ до вказаного банку даних;

4) прийняти нормативно-правові акти, що впливають з частин четвертої і п'ятої статті 6 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та

мобілізацію», та розробити і внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо удосконалення механізмів ротації військовослужбовців в умовах дії воєнного стану, їх звільнення з військової служби та медико-соціальної реабілітації;

5) вжити заходів спільно з правоохоронними органами на виконання рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 серпня 2023 року, введеного в дію Указом Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 серпня 2023 року «Про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України» від 12 вересня 2023 року № 576/2023, щодо перевірки обґрунтованості рішень медико-соціальних експертних комісій щодо встановлення інвалідності громадянам України чоловічої статі віком від 25 до 50 років, яким після 24 лютого 2022 року до дня набрання чинності цим Законом вперше встановлено інвалідність II та III груп (крім тих, кому інвалідність II та III груп встановлено у порядку підвищення/зменшення групи інвалідності та/або за наслідками захворювань, поранень (травм, контузій, каліцтв), одержаних під час захисту Вітчизни, а також відсутності кінцівки, кистей рук (кисті руки), стоп ніг (стопи ноги), одного з парних органів або наявності онкологічного захворювання, інтелектуальних порушень чи психічних розладів, церебрального паралічу або інших паралітичних синдромів, причини інвалідності з дитинства);

б) у 2025 році поінформувати Верховну Раду України про стан виконання цього Закону.

ПОРЯДОК
бронювання військовозобов'язаних
на період мобілізації та на воєнний час
ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 27 січня 2023 р. № 76
(в редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 22 листопада 2024 р. № 1332)

1. Цей Порядок визначає механізм бронювання військовозобов'язаних, які перебувають на військовому обліку в СБУ, розвідувальних органах України, на період мобілізації та на воєнний час, та які працюють або проходять службу:

– в органах державної влади, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, Національній поліції, Національному антикорупційному бюро, Державному бюро розслідувань, органах прокуратури, БЕБ, ДСНС, Державній кримінально-виконавчій службі, Службі судової охорони, в судах, установах системи правосуддя та органах досудового розслідування, а також на штатних посадах патронатних служб

державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України (далі - державні органи);

– на підприємствах, в установах та організаціях, які в установленому порядку визначено критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань в особливий період (далі - критично важливі підприємства);

– на підприємствах, в установах та організаціях, які в установленому порядку визначено критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період (далі - критично важливі установи);

– у спеціалізованих установах ООН, міжнародних судових органах, міжнародних та неурядових організаціях та установах, членом, учасником або спостерігачем у яких є Україна відповідно до укладених міжнародних договорів України (далі - спеціалізовані установи);

– в операторах протимінної діяльності, які проводять розмінування (гуманітарне розмінування) відповідно до законодавства (далі - оператори протимінної діяльності).

2. Бронювання військовозобов'язаних, зазначених у пункті 1 цього Порядку, здійснюється згідно з рішенням Мінекономіки за списками військовозобов'язаних, які пропонуються до бронювання на період мобілізації та на воєнний час (далі – список).

Заброньованим військовозобов'язаним надається відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації (далі – відстрочка).

Не підлягають бронюванню військовозобов'язані, які згідно із законом не підлягають призову на військову службу під час мобілізації.

Військовозобов'язані, зазначені у пункті 1 цього Порядку, підлягають бронюванню незалежно від військового звання, віку та військово-облікової спеціальності.

У рішенні Мінекономіки зазначається строк дії відстрочки, який не може перевищувати:

– строку проведення мобілізації – для військовозобов'язаних, зазначених в абзаці другому пункту 1 цього Порядку;

– строку дії контракту (договору) на поставку товарів, виконання робіт і надання послуг, необхідних для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань, – для військовозобов'язаних, зазначених в абзаці третьому пункту 1 цього Порядку;

– 12 місяців – для військовозобов'язаних, зазначених в абзацах четвертому і шостому пункту 1 цього Порядку;

– строку договору (контракту) або строку, на який їх обрано (призначено), – для військовозобов'язаних, зазначених в абзаці п'ятому пункту 1 цього Порядку.

3. Керівники державних органів, підприємств, установ та організацій відповідають за включення військовозобов'язаних працівників до списків.

4. Державні органи, критично важливі підприємства, критично важливі установи, спеціалізовані установи, оператори протимінної діяльності подають на погодження СБУ, розвідувальним органам України списки військовозобов'язаних, які перебувають на військовому обліку в СБУ, розвідувальних органах України, у паперовій або електронній формі (у разі технічної можливості) за формою згідно з додатком 1 разом з відповідним обґрунтуванням.

В обґрунтуванні зазначається інформація про:

- державний орган;
- загальну кількість військовозобов'язаних, які працюють або проходять службу на посадах державної служби категорій «Б», «В» в органах державної влади, інших державних органах, усіх категорій посад службовців місцевого самоврядування;

- загальну кількість військовозобов'язаних, які працюють або проходять службу на посадах державної служби категорій «Б», «В» в органах державної влади, інших державних органах, усіх категорій посад службовців місцевого самоврядування, заброньованих на період мобілізації та на воєнний час;

- критично важливе підприємство, критично важливу установу, спеціалізовану установу, оператора протимінної діяльності:

- дату прийняття і номер рішення центрального органу виконавчої влади, що здійснює керівництво Збройними Силами, іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, СБУ про визначення підприємства, установи, організації критично важливими для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань в особливий період;

- дату прийняття і номер рішення відповідного державного органу про визначення підприємства, установи, організації критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період.

Кількість військовозобов'язаних, зазначених в абзацах третьому – шостому пункту 1 цього Порядку, які можуть бути заброньовані на період мобілізації та на воєнний час, визначаються СБУ, розвідувальними органами України, в яких такі військовозобов'язані перебувають на військовому обліку.

5. З метою погодження списки, подані в паперовій або в електронній формі, розглядаються щодо наявності обґрунтувань СБУ, розвідувальним органом України у строк не більш як п'ять робочих днів з дня їх отримання.

СБУ, розвідувальний орган України подає погоджені відповідно до абзацу першого цього пункту списки до Мінекономіки.

6. За результатами перевірки списків, поданих відповідно до пункту 5 цього Порядку, щодо повноти їх заповнення, наявності обґрунтувань

Мінекономіки приймає у строк не більш як п'ять робочих днів з дня отримання зазначених списків рішення про бронювання військовозобов'язаних.

7. З метою оформлення військовозобов'язаним відстрочки Мінекономіки надсилає рішення про бронювання військовозобов'язаних СБУ, розвідувальному органу України.

СБУ, розвідувальний орган України у триденний строк з дня отримання рішення, зазначеного в абзаці першому цього пункту, надсилає державним органам, критично важливим підприємствам, критично важливим установам, спеціалізованим установам, операторам протимінної діяльності витяг із рішення Мінекономіки про бронювання військовозобов'язаних за формою згідно з додатком 2 на кожного заброньованого військовозобов'язаного, а також доводить отримані рішення Мінекономіки до відповідного підрозділу Центрального управління та/або регіонального органу СБУ, відповідного підрозділу розвідувального органу України.

Державні органи, критично важливі підприємства, критично важливі установи, спеціалізовані установи, оператори протимінної діяльності видають військовозобов'язаному витяг із зазначеного рішення Мінекономіки під розпис у відомості видачі бланків спеціального військового обліку, складеній за формою згідно з додатком 3.

Витяг, засвідчений підписом особи, уповноваженої керівником СБУ, розвідувального органу України, та скріплений печаткою СБУ, розвідувального органу України, є документом, що підтверджує надання військовозобов'язаному відстрочки.

Відповідний підрозділ Центрального управління та/або регіональний орган СБУ, відповідний підрозділ розвідувального органу України на підставі рішення Мінекономіки про бронювання військовозобов'язаних зараховує у строк не більш як п'ять робочих днів з дня його отримання такого військовозобов'язаного на спеціальний військовий облік.

8. Надана відстрочка підлягає анулюванню у разі:

- 1) закінчення строку її дії;
- 2) позбавлення підприємства, установи, організації статусу критично важливого для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період органом, який прийняв рішення про визначення такого підприємства, установи, організації критично важливими для функціонування економіки та забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;
- 3) завершення критично важливим підприємством виробництва товарів, виконання робіт і надання послуг для забезпечення потреб Збройних Сил, інших військових формувань;
- 4) ліквідації державного органу, критично важливого підприємства, критично важливої установи, спеціалізованої установи, оператора протимінної діяльності;

5) звільнення військовозобов'язаного з державного органу, критично важливого підприємства, критично важливої установи, спеціалізованої установи, оператора протимінної діяльності (крім звільнення з посади з подальшим призначенням на іншу посаду в межах одного державного органу, критично важливого підприємства, критично важливої установи, спеціалізованої установи, оператора протимінної діяльності);

6) тимчасового припинення дії трудового договору військовозобов'язаного з критично важливим підприємством, критично важливою установою, спеціалізованою установою, оператором протимінної діяльності;

7) обґрунтованого подання керівника державного органу, критично важливого підприємства, критично важливої установи, спеціалізованої установи, оператора протимінної діяльності;

8) надання відстрочки з інших причин, визначених статтею 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію»;

9) припинення укладеного договору (контракту) або закінчення строку призначення - для працівників спеціалізованих установ;

10) невиконання оператором протимінної діяльності протягом шести місяців робіт з розмінування (гуманітарного розмінування) за сертифікованим (сертифікованими) процесом (процесами) на основі інформації, поданої Центром протимінної діяльності.

У випадках, зазначених у підпунктах 2-10 цього пункту, анулювання відстрочки здійснюється за рішенням Мінекономіки на підставі обґрунтованого подання державних органів, критично важливих підприємств, критично важливих установ, спеціалізованих установ, операторів протимінної діяльності. Відповідно до зазначеного рішення державні органи, критично важливі підприємства, критично важливі установи, спеціалізовані установи, оператори протимінної діяльності у п'ятиденний строк з дня його прийняття вилучають у військовозобов'язаного витяг, виданий відповідно до пункту 7 цього Порядку, та надсилають його СБУ, розвідувальному органу України з відміткою у відомості видачі бланків спеціального військового обліку.

Надана військовозобов'язаному рішенням Мінекономіки відстрочка, строк дії якої не закінчився, вважається анульованою з дня прийняття Мінекономіки іншого рішення про бронювання такого військовозобов'язаного.

ЗАКОН УКРАЇНИ Про Збройні Сили України

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст. 108)
(Витяг)

Україна, враховуючи необхідність забезпечення власної воєнної безпеки та оборони, усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародної стабільності, як суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава має Збройні Сили України із необхідним рівнем їх бойової готовності та боєздатності.

Цей Закон визначає функції, склад Збройних Сил України, правові засади їх організації, діяльності, дислокації, керівництва та управління ними.

Розділ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Функції Збройних Сил України

Збройні Сили України – це військове формування, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності.

Збройні Сили України забезпечують стримування збройної агресії проти України та відсіч їй, охорону повітряного простору держави та підводного простору у межах територіального моря України у випадках, визначених законом, беруть участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

З'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму воєнного і надзвичайного стану, безпеки та захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів щодо поводження з військовополоненими в особливий період, заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, організації та підтримання дій руху опору, проведення військових інформаційно-психологічних операцій, боротьби з тероризмом і піратством, заходів щодо здійснення захисту життя, здоров'я громадян та об'єктів (майна) державної власності за межами України, забезпечення їх безпеки та евакуації (повернення), посилення охорони державного кордону, захисту суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні та на континентальному шельфі та їх правового оформлення, забезпечення безпеки національного морського судноплавства України у відкритому морі чи в будь-якому місці поза межами юрисдикції будь-якої держави, заходів щодо запобігання розповсюдженню зброї масового ураження, протидії незаконним перевезенням зброї і наркотичних засобів, психотропних речовин,

їх аналогів або прекурсорів у відкритому морі, ліквідації надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, кризових ситуацій, надання військової допомоги іншим державам, а також брати участь у міжнародному військовому співробітництві, міжнародних антитерористичних, антипіратських та інших міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки на підставі міжнародних договорів України та в порядку і на умовах, визначених законодавством України.

У період дії воєнного стану з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України у визначеному законодавством України порядку можуть направлятися до інших держав та перебувати на території таких держав з метою здійснення заходів, пов'язаних із забезпеченням національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, захисту її суверенітету та територіальної цілісності, а також реалізації права на самооборону відповідно до статті 51 Статуту Організації Об'єднаних Націй.

Збройні Сили України у сфері захисту критичної інфраструктури забезпечують організацію захисту військових об'єктів критичної інфраструктури Збройних Сил України від терористичних загроз, підготовку до застосування військ (сил) Збройних Сил України у разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі або територіальному морі України, проведення заходів з підвищення рівня захищеності, усунення ризиків і загроз вибухопожежобезпеки арсеналів, баз та складів Збройних Сил України, виконання завдань з протиповітряного прикриття важливих об'єктів держави (критичної інфраструктури), перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

Органи військового управління розвідки та військові частини розвідки Збройних Сил України, Сили спеціальних операцій Збройних Сил України відповідно до закону можуть залучатися до виконання розвідувальних завдань.

Органи військового управління забезпечують неухильне дотримання вимог Конституції України стосовно того, що Збройні Сили України не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів державної влади чи перешкоджання їх діяльності.

Ніякі надзвичайні обставини, накази чи розпорядження командирів і начальників не можуть бути підставою для будь-яких незаконних дій по відношенню до цивільного населення, його майна та навколишнього середовища.

За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу військовослужбовці несуть відповідальність згідно з законом.

Права і обов'язки військовослужбовців, які залучаються до здійснення заходів, передбачених частиною четвертою цієї статті, визначаються законом.

Стаття 1¹. Право на застосування зброї та бойової техніки в мирний час та в особливий період (крім періоду дії воєнного стану)

З'єднання, військові частини, підрозділи і військовослужбовці, у тому числі чергові сили, Збройних Сил України в мирний час та в особливий період (крім періоду дії воєнного стану) мають право застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку для:

відбиття ударів засобів повітряного та підводного нападу по важливих державних та воєнних об'єктах, безпосереднє прикриття яких здійснюється черговими силами;

припинення порушення державного кордону України повітряними суднами збройних формувань інших держав, які не виконують команд (сигналів), що подаються черговими літаками-перехоплювачами (вертольотами), або застосовують зброю;

припинення протиправних дій повітряних суден у повітряному просторі України, якщо вони використовуються з метою здійснення терористичного акту;

примушення до посадки захоплених (викрадених) повітряних суден;

забезпечення виконання покладених на Збройні Сили України завдань щодо відсічі можливої збройної агресії проти України, забезпечення недоторканності повітряного простору та підводного простору в межах територіального моря України;

самозахисту в разі застосування зброї проти них або загрози такого застосування, а також у разі будь-яких дій, що можуть призвести до нанесення значних матеріальних збитків об'єктам, які прикриваються ними, за місцем дислокації чи в районі виконання завдань;

надання допомоги кораблям (катерам) Морської охорони Державної прикордонної служби України у разі застосування зброї проти них або загрози такого застосування, а також під час безперервного переслідування, що розпочалося у територіальному морі України, іноземного судна у відкритому морі для примушення його зупинитися;

відбиття піратських нападів на морські або повітряні судна та осіб, які перебувають на їх борту, захоплення піратських морських або повітряних суден, звільнення заручників, а також морських або повітряних суден, захоплених піратами, у відкритому морі чи в іншому місці поза межами юрисдикції будь-якої держави;

забезпечення виконання покладених на з'єднання, військові частини і підрозділи Збройних Сил України завдань під час їх застосування в районі проведення антитерористичної операції, у разі вчинення терористичного акту в повітряному просторі або територіальному морі України;

забезпечення захисту від терористичних посягань об'єктів та майна Збройних Сил України, зброї масового ураження, ракетної і стрілецької зброї, боєприпасів, вибухових та отруйних речовин, що перебувають у військових частинах або зберігаються у визначених місцях;

забезпечення під час проведення антитерористичної операції виконання завдань щодо припинення діяльності незаконних воєнізованих або збройних

формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій, участі у затриманні осіб, а також для знешкодження осіб у випадках, коли їх дії реально загрожують життю та здоров'ю заручників, учасників антитерористичної операції або інших осіб;

забезпечення виконання покладених на Збройні Сили України завдань у відкритому морі з протидії незаконним перевезенням зброї і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів;

здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

Під час залучення до виконання завдань з посилення охорони державного кордону та суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні з'єднання, військові частини, підрозділи і військовослужбовці Збройних Сил України мають право:

зберігати, застосовувати і використовувати спеціальні засоби та зброю;

зберігати, застосовувати і використовувати заходи примусу у випадках та порядку, передбачених статтями 21-21⁵ Закону України «Про Державну прикордонну службу України».

Застосування і використання зброї та бойової техніки допускається в разі, якщо інші заходи виявилися неефективними або застосування таких заходів є неможливим.

Стаття 2. Правова основа діяльності Збройних Сил України

Правовою основою діяльності Збройних Сил України є Конституція України, цей Закон, Закон України «Про оборону України», статuti Збройних Сил України, інші закони України, акти Президента України, Кабінету Міністрів України, міжнародні договори України, що регулюють відносини в оборонній сфері.

Розділ II

ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА, СКЛАД, ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ДИСЛОКАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Стаття 3. Структура Збройних Сил України

Збройні Сили України мають таку загальну структуру:

Генеральний штаб Збройних Сил України;

Командування об'єднаних сил Збройних Сил України;

види Збройних Сил України – Сухопутні війська, Повітряні Сили, Військово-Морські Сили;

окремі роди сил Збройних Сил України - Сили спеціальних операцій, Сили безпілотних систем, Сили територіальної оборони, Сили логістики, Сили підтримки, Медичні сили;

окремі роди військ Збройних Сил України - Десантно-штурмові війська, Війська зв'язку та кібербезпеки;

органи військового управління, з'єднання, військові частини, вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, установи та організації, що не належать до видів та окремих родів військ (сил) Збройних Сил України.

Організаційно Збройні Сили України складаються з органів військового управління, з'єднань, військових частин, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, установ та організацій.

Стаття 4. Чисельність Збройних Сил України

Чисельність Збройних Сил України затверджується Верховною Радою України за поданням Президента України.

Гранична чисельність працівників центрального апарату Міністерства оборони України затверджується Кабінетом Міністрів України.

Стаття 5. Комплектування Збройних Сил України

Особовий склад Збройних Сил України складається з військовослужбовців і працівників Збройних Сил України.

Окремі посади працівників Збройних Сил України можуть комплектуватися громадянами, які проходять альтернативну (невійськову) службу у порядку, визначеному законом.

Громадяни України, які проходять військову службу та службу у військовому резерві у Збройних Силах України, складають військову присягу на вірність Українському народові. Іноземці та особи без громадянства, які відповідно до закону вперше приймаються на військову службу до Збройних Сил України, беруть офіційні зобов'язання неухильно додержуватися Конституції та законів України, сумлінно виконувати обов'язки військової служби. При виконанні обов'язків служби військовослужбовці носять військову форму одягу, їм довічно встановлюється військове звання. Порядок позбавлення військового звання визначається законом.

Трудові відносини працівників Збройних Сил України регулюються законодавством про працю.

Відомості про особовий склад Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, а також про осіб, які співпрацюють або раніше співпрацювали на конфіденційній основі із Силами спеціальних операцій Збройних Сил України, становлять державну таємницю і підлягають захисту відповідно до Закону України «Про державну таємницю».

Стаття 6. Дислокація Збройних Сил України

Органи військового управління, з'єднання, військові частини, військові навчальні заклади, установи та організації Збройних Сил України дислокуються на території держави або тимчасово за її межами відповідно до завдань оборони, стратегічного плану застосування і завдань Збройних Сил України з урахуванням військово-адміністративного поділу території України та соціально-економічних умов районів дислокації.

План дислокації Збройних Сил України розробляється Генеральним штабом Збройних Сил України, узгоджується Міністерством оборони України з Кабінетом Міністрів України і затверджується Президентом України.

Передислокація військових частин, а також військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України до рівня з'єднання здійснюється за рішенням Міністерства оборони України за погодженням з Кабінетом Міністрів України, а з'єднань – за рішенням Президента України.

Під час дії воєнного стану передислокація військових частин, а також військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних Сил України до рівня з'єднання здійснюється за рішенням Генерального штабу Збройних Сил України за погодженням з Міністерством оборони України.

Розділ III

КЕРІВНИЦТВО ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 7. Президент України – Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України

Керівництво Збройними Силами України в межах, передбачених Конституцією України, здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України.

В особливий період керівництво Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями Президент України може здійснювати через Ставку Верховного Головнокомандувача, робочим органом якої є Генеральний штаб Збройних Сил України.

Стаття 8. Керівництво Збройними Силами України

Міністр оборони України здійснює військово-політичне та адміністративне керівництво Збройними Силами України, а також інші повноваження, передбачені законодавством.

Військово-політичне керівництво Збройними Силами України - діяльність, спрямована на забезпечення реалізації політики держави у Збройних Силах України, політичних та стратегічних цілей у сфері оборони, принципів і напрямів розвитку Збройних Сил України.

Адміністративне керівництво Збройними Силами України - діяльність, спрямована на всебічне забезпечення життєдіяльності Збройних Сил України, їх функціонування та розвитку в межах виконання основних завдань державної політики у сфері оборони.

Головнокомандувач Збройних Сил України є найвищою військовою посадовою особою у Збройних Силах України.

Головнокомандувач Збройних Сил України здійснює через Генеральний штаб Збройних Сил України безпосереднє військове керівництво Збройними Силами України.

Безпосереднє військове керівництво – діяльність, спрямована на здійснення заходів щодо розвитку Збройних Сил України, їх технічного оснащення, підготовки та всебічного забезпечення, визначення основ їх застосування, а також управління ними.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України підпорядковуються Головнокомандувачу Збройних Сил України та відповідають за розвиток підпорядкованих їм військ (сил), їх технічне оснащення та всебічне забезпечення, підготовку та готовність до виконання покладених завдань.

У процесі організації підготовки підпорядкованих військ (сил) та забезпечення їх озброєнням, військовою технікою, іншими матеріально-технічними засобами командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України розробляють відповідні доктрини, настанови, бойові статuti, оперативні і тактичні стандарти підготовки до застосування та ведення операцій (бойових дій).

Повноваження командувачів видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, основні завдання та порядок функціонування командувачів видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України визначаються в положеннях, які затверджуються Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Командувач об'єднаних сил підпорядковується Головнокомандувачу Збройних Сил України та здійснює через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України оперативний контроль за набуттям ними оперативних (бойових) спроможностей, планування застосування та безпосереднє управління об'єднаними силами і засобами Збройних Сил України, інших складових сил оборони, які передані у його підпорядкування, а також національним контингентом і національним персоналом, які беруть участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України здійснюють передачу визначеного Головнокомандувачем Збройних Сил України комплекту боєдатних сил і засобів Командувачу об'єднаних сил, який здійснює оперативний контроль за набуттям ними оперативних (бойових) спроможностей та управління їх застосуванням.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, командувачі (керівники) інших військових формувань, від яких визначений комплект сил і засобів переданий до складу об'єднаних сил, продовжують здійснювати їх укомплектування особовим складом, озброєнням, боєприпасами, військовою та спеціальною технікою, іншими матеріально-технічними засобами.

Командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України можуть проводити операції із залученням сил і засобів відповідного виду або окремого роду військ (сил) та здійснювати управління силами і засобами в операціях, що проводяться в мирний час поза затвердженими

Головнокомандувачем Збройних Сил України межами відповідальності Командувача об'єднаних сил.

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України стосовно Збройних Сил України

Кабінет Міністрів України:

– організує підготовку та реалізацію загальнодержавних програм розвитку Збройних Сил України, озброєння та військової техніки, інших державних програм стосовно Збройних Сил України, державного оборонного замовлення на поставку (закупівлю) продукції, виконання робіт, надання послуг для потреб Збройних Сил України, створення недоторканих та мобілізаційних запасів;

– забезпечує постачання Збройним Силам України озброєння, військової техніки, енергетичних, матеріально-технічних та інших ресурсів і майна, надання послуг та їх фінансування в обсягах, що необхідні для ефективного виконання Збройними Силами України покладених на них завдань і функцій;

– забезпечує комплектування Збройних Сил України особовим складом, їх мобілізаційне та оперативне розгортання в особливий період, здійснює заходи, пов'язані з підготовкою та призовом громадян на військову службу;

– встановлює порядок надання Збройним Силам України в управління об'єктів державної власності, в тому числі земельних (водних) ділянок, інших природних ресурсів, фондів і майна, використання повітряного і водного простору, морських і річкових портів, аеропортів та аеродромів (посадочних майданчиків), засобів зв'язку і радіочастотного ресурсу, комунікацій, інших об'єктів інфраструктури держави, навігаційної, топогеодезичної, метеорологічної, гідрографічної та іншої інформації, ведення геодезичних і картографічних робіт, необхідних для виконання покладених на Збройні Сили України функцій та завдань як на платній, так і безоплатній основі, у грошовій та інших формах розрахунків;

– визначає порядок фінансування Збройних Сил України за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб для забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності і функціонування Збройних Сил України;

– встановлює порядок забезпечення справності, технічної придатності та модернізації озброєння та військової техніки Збройних Сил України;

– визначає порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами, у тому числі черговими силами, Збройних Сил України в мирний час та в особливий період (крім періоду дії воєнного стану) у разі виконання ними завдань у випадках, визначених частиною четвертою статті 1 та статтею 1⁻¹ цього Закону;

- забезпечує реалізацію права на соціально-економічний захист військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби, членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або потрапили в полон у ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки;
- регулює економічну та господарську діяльність у Збройних Силах України;
- здійснює відповідно до Конституції і законів України контроль за діяльністю Збройних Сил України та інші повноваження щодо забезпечення бойової, мобілізаційної готовності, боєздатності і функціонування Збройних Сил України.

Стаття 10. Повноваження Міністерства оборони України у сфері управління Збройними Силами України

Міністерство оборони України:

- здійснює військово-політичне та адміністративне управління Збройними Силами України;
- реалізує політику держави у Збройних Силах України, розробляє принципи їх будівництва, визначає напрями розвитку Збройних Сил України і підготовки їх у мирний та воєнний час;
- забезпечує життєдіяльність Збройних Сил України, їх функціонування, бойову та мобілізаційну готовність, боєздатність, підготовку до виконання покладених на них завдань, застосування, комплектування особовим складом та його підготовку, постачання озброєння та військової техніки, підтримання справності, технічної придатності та модернізації зазначеного озброєння і техніки, матеріальних, фінансових, інших ресурсів та майна згідно з потребами, визначеними Генеральним штабом Збройних Сил України в межах коштів, передбачених Державним бюджетом України, і здійснює контроль за їх ефективним використанням, організовує виконання робіт і надання послуг в інтересах Збройних Сил України;
- провадить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність з метою забезпечення виконання завдань, які покладені на Збройні Сили України;
- взаємодіє з органами державної влади та громадськими організаціями, контролює дотримання законодавства у Збройних Силах України;
- розглядає звернення, здійснює прийом громадян з питань, що належать до компетенції Міністерства оборони України;
- здійснює в межах своєї компетенції міжнародне співробітництво за воєнно-політичним, військово-технічним та іншими напрямками, а також з питань цивільно-військових відносин з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями;

– здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Забезпечення окремих видів діяльності Збройних Сил України може проводитися державними підприємствами, що створюються у встановленому порядку Міністерством оборони України.

Організація діяльності Міністерства оборони України визначається законами України та Положенням, яке затверджується Президентом України.

Завдання та функції розвідувального органу Міністерства оборони України визначаються законом та положенням про цей орган, яке затверджує Президент України.

Функції, завдання та особливості діяльності Сил спеціальних операцій Збройних Сил України визначаються законами України та положенням, що затверджується Президентом України.

Розділ IV ДІЯЛЬНІСТЬ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Стаття 11. Засади діяльності Збройних Сил України

Збройні Сили України провадять свою діяльність на засадах:

- вірності конституційному обов'язку та військовій присязі;
- верховенства права, законності та гуманності, поваги до людини, її конституційних прав і свобод;
- гласності, відкритості для демократичного цивільного контролю;
- поєднання єдиноначальності і колегіального розроблення найбільш важливих рішень;
- комплектування шляхом призову громадян на військову службу та прийняття на військову службу за контрактом;
- постійної бойової та мобілізаційної готовності;
- збереження державної таємниці;
- виховання військовослужбовців на патріотичних, бойових традиціях Українського народу, додержання військової дисципліни;
- забезпечення державного соціально-економічного та соціально-правового захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України, а також членів їх сімей;
- заборони створення і діяльності організаційних структур політичних партій.

Стаття 12. Основні складові діяльності Збройних Сил України

Підготовка Збройних Сил України до виконання покладених на них Конституцією України завдань, організація та забезпечення їх виконання, підтримання на належному рівні бойової і мобілізаційної готовності та боєздатності, виховна робота, збереження життя і здоров'я особового складу, цивільно-військове співробітництво, забезпечення законності та військової дисципліни у Збройних Силах України здійснюються органами військового

управління, командирами і начальниками всіх рівнів відповідно до вимог Конституції України та законів України, інших нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері оборони.

Стаття 13. Мова у Збройних Силах України

Мовою Збройних Сил України є державна мова.

Мовою статутів, документації, діловодства, команд, навчання, виховних заходів, іншого статутного спілкування та службової діяльності у Збройних Силах України є державна мова.

У діяльності Збройних Сил України може застосовуватися англійська мова як мова міжнародного спілкування.

Стаття 14. Господарська діяльність у Збройних Силах України

Збройні Сили України можуть здійснювати господарську діяльність згідно із законом.

Земля, води, інші природні ресурси, а також майно, закріплені за військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, є державною власністю, передаються їм на праві узуфрукта державного майна чи на іншому речовому праві на чуже майно, передбаченому законом, та звільняються від сплати усіх видів податків відповідно до законів з питань оподаткування.

Особливості правового режиму майна Збройних Сил України визначаються відповідним законом.

Стаття 15. Фінансування Збройних Сил України

Фінансування Збройних Сил України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Фінансування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України, які виділяються Міністерству оборони України окремим рядком на утримання Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, а також інших джерел, передбачених законодавством.

Фінансування Збройних Сил України може здійснюватися додатково за рахунок благодійних пожертв фізичних та юридичних осіб у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Фінансування витрат Міністерства оборони України на виконання завдань, до яких можуть залучатися з'єднання, частини і підрозділи Збройних Сил України, визначених частиною третьою статті 1 цього Закону, здійснюється Кабінетом Міністрів України за рахунок коштів, що виділяються у встановленому законом порядку на виконання цих завдань, або додаткових коштів (надходжень).

Контроль за виконанням Державного бюджету України в частині, що стосується витрат на забезпечення функціонування Збройних Сил України, здійснюється згідно із законом.

Стаття 16. Соціальний і правовий захист військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних, призваних на збори, членів їх сімей, працівників Збройних Сил України

Держава забезпечує соціальний і правовий захист військовослужбовців, резервістів, які виконують обов'язки служби у військовому резерві, та військовозобов'язаних, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, членів їх сімей, працівників Збройних Сил України, а також членів сімей військовослужбовців, резервістів та військовозобов'язаних, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час виконання службових обов'язків або постраждали у полоні в ході бойових дій (війни), в умовах надзвичайного стану чи під час виконання службових обов'язків за межами України в порядку військового співробітництва або у складі національного контингенту чи національного персоналу у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки.

Соціальний і правовий захист військовослужбовців, резервістів, які виконують обов'язки служби у військовому резерві, військовозобов'язаних, призваних на навчальні (або перевірочні) і спеціальні збори, та членів їх сімей здійснюється відповідно до Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» та інших нормативно-правових актів.

Соціальний захист працівників Збройних Сил України забезпечується відповідно до законодавства про працю, про державну службу, інших нормативно-правових актів.

Стаття 17. Обмеження політичної діяльності у Збройних Силах України

Військовослужбовці зупиняють членство у політичних партіях та професійних спілках на період військової служби.

Військовослужбовці можуть бути членами громадських організацій, за винятком організацій, статутні положення яких суперечать засадам діяльності Збройних Сил України, і можуть брати участь в їх роботі у вільний від обов'язків військової служби час, коли вони вважаються такими, що не виконують обов'язків військової служби.

Організація військовослужбовцями та резервістами під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві страйків і участь в їх проведенні не допускаються.

Військовослужбовці, резервісти на час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві та працівники Збройних Сил України можуть бути обмежені у свободі пересування, вільному виборі місця проживання та праві вільно залишати територію України, праві на збирання, використання і поширення інформації відповідно до закону.

Працівники зупиняють членство у політичних партіях на період роботи у Збройних Силах України.

Функціонування професійних спілок працівників, які уклали трудовий договір із Збройними Силами України, здійснюється відповідно до Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності».

Організація працівниками Збройних Сил України страйків і участь в їх проведенні не допускаються.

Кожному військовослужбовцю та резервісту гарантується право сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої.

Військовослужбовцям та резервістам надається можливість відправляти, одноособово чи колективно, релігійні культи і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність з додержанням вимог Конституції України та законів України.

Стаття 18. Контроль і відповідальність за виконання цього Закону

Контроль за виконанням цього Закону покладається на органи державної влади, передбачені законами України.

Нагляд за додержанням законності у Збройних Силах України, цивільний демократичний контроль за діяльністю Збройних Сил України здійснюються відповідно до закону.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 31, ст.229)

(Витяг)

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. У Законі України «Про оборону України» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 49, ст. 420 із наступними змінами):

1) в абзаці одинадцятому статті 9 слова «допризовної та призовної підготовки, підготовки призовників з військово-технічних спеціальностей» замінити словами «підготовки громадян України до військової служби»;

2) абзац шостий частини третьої статті 12 викласти в такій редакції:

«беруть участь у підготовці громадян України до військової служби, забезпеченні направлення громадян України для проходження базової військової служби та призову на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори і під час мобілізації, а також у військово-патріотичному вихованні громадян України»;

3) абзац шостий частини першої статті 14 викласти в такій редакції:

«організують військовий облік і підготовку громадян України до військової служби, забезпечують їх направлення для проходження базової військової служби та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори».

2. У Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу» (Відомості Верховної Ради України, 2006 р., № 38, ст. 324 із наступними змінами):

1) частини першу, третю і четверту статті 8 викласти в такій редакції:

«1. Підготовка громадян України до військової служби включає національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання, початкову загальновійськову підготовку, базову загальновійськову підготовку, підготовку у військових ліцеях та ліцеях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у заклади фахової передвищої військової освіти, вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, військову підготовку у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови.

Під час організації та здійснення загальновійськової підготовки громадян України не допускаються будь-які форми дискримінації, у тому числі за ознакою статі»;

«3. Порядок проведення підготовки громадян України до військової служби визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

4. Контроль за проведенням підготовки громадян України до військової служби, програмним і методичним забезпеченням цієї підготовки здійснюється Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування»;

2) статтю 9 викласти в такій редакції:

«Стаття 9. Початкова загальновійськова підготовка

1. Початкова загальновійськова підготовка громадян України здійснюється з метою формування у громадян первинних загальновійськових знань і спеціальних компетентностей щодо оборонної свідомості, ознайомлення громадян з місцем і роллю громадянина у зв'язку з усвідомленням свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України.

2. Початкова загальновійськова підготовка реалізується на третьому рівні повної загальної середньої освіти та проводиться в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на відповідному рівні повної загальної середньої освіти, шляхом викладання навчального предмета «Захист України» та здійснення заходів, спрямованих на військово-патріотичне виховання. Програми з навчального предмета «Захист України» розробляються та затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах освіти і науки, за погодженням з Міністерством оборони України»;

3) частину першу статті 42 викласти в такій редакції:

«1. Керівники, інші посадові особи органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, а також підприємств,

установ, організацій та закладів освіти незалежно від підпорядкування і форми власності та громадяни України, винні в порушенні правил військового обліку громадян України, підготовки громадян України до військової служби, взяття на військовий облік, направлення для проходження базової військової служби, проходження служби у військовому резерві, проходження зборів, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, призову на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, прибуття за викликом до територіального центру комплектування та соціальної підтримки, Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України, відповідних підрозділів розвідувальних органів України, а також у вчиненні інших порушень законодавства про військовий обов'язок і військову службу, несуть відповідальність згідно із законом».

3. Абзаци четвертий – шостий частини четвертої статті 21 Закону України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради України, 2017 р., № 38-39, ст. 380; із змінами, внесеними Законом України від 17 грудня 2021 року № 1986-IX) викласти в такій редакції:

– «підготовка ліцеїстів військових ліцеїв, ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, що передбачає здобуття первинних загальновійськових знань і спеціальних компетентностей;

– підготовка учнів коледжів з посиленою військовою та фізичною підготовкою, яка здійснюється на основі базової середньої освіти;

– підготовка військовослужбовців сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом з одночасним здобуттям фахової передвищої військової освіти, яка здійснюється на основі повної загальної середньої освіти».

4. У частині третій статті 6 Закону України «Про основи національного спротиву» (Відомості Верховної Ради України, 2021 р., № 41, ст. 339) слова «загальної середньої освіти» замінити словами «загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на відповідному рівні повної загальної середньої освіти».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

– привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

– забезпечити перегляд і приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про внесення зміни до статті 3 Закону України
«Про Збройні Сили України»

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2024, № 52, ст. 304)

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Абзац п'ятий частини першої статті 3 Закону України «Про Збройні Сили України» (Відомості Верховної Ради України, 2000 р., № 48, ст. 410; 2021 р., № 41, ст. 339) після слів «Сили спеціальних операцій» доповнити словами «Сили безпілотних систем».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України:

у місячний строк з дня набрання чинності цим Законом привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про внесення змін до Закону України
«Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ
інтегрованого управління державним кордоном України

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2024, № 48, ст. 271)

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Внести до Закону України «Про національну безпеку України» (Відомості Верховної Ради України, 2018 р., № 31, ст. 241 із наступними змінами) такі зміни:

1. Частину першу статті 1 доповнити пунктом 25 такого змісту:

«25) Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України – документ довгострокового планування, що розробляється на основі Стратегії національної безпеки України з метою визначення пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони та захисту державного кордону України, стратегічних цілей розвитку та очікуваних результатів їх досягнення з урахуванням створення і підтримання балансу між забезпеченням належного рівня прикордонної безпеки і збереженням відкритості державного кордону України для законного транскордонного співробітництва, а також для осіб, які подорожують».

2. У частині п'ятій статті 3 слова «Стратегії кібербезпеки України, інших» замінити словами «Стратегії кібербезпеки України, Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України, інших».

3. У частині першій статті 18:

1) в абзаці першому слова «та реалізує державну політику» замінити словами «державної політики»;

2) пункт 2 викласти в такій редакції:

«2) охорони та захисту державного кордону України».

4. В абзаці другому частини третьої статті 25 слова «Стратегія кібербезпеки України, Національна» замінити словами «Стратегія кібербезпеки України, Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України, Національна».

5. У статті 27:

1) абзац другий частини першої доповнити словами «огляду інтегрованого управління державним кордоном України»;

2) частину третю доповнити пунктом 5 такого змісту:

«5) огляду стану інтегрованого управління державним кордоном України – центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України».

6. У статті 29:

1) у пункті 1 частини другої слова «Державної прикордонної служби України» виключити;

2) у частині третій слова «захисту та охорони державного кордону України» виключити.

7. Доповнити статтю 31⁻¹ такого змісту:

«Стаття 31⁻¹. Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України

1. Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України розробляється за дорученням Кабінету Міністрів України центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону України, після затвердження Стратегії національної безпеки України.

Міністр внутрішніх справ України вносить узгоджену в установленому порядку Стратегію інтегрованого управління державним кордоном України на розгляд Кабінету Міністрів України.

Кабінет Міністрів України за результатами розгляду вносить Стратегію інтегрованого управління державним кордоном України до Ради національної безпеки і оборони України для її схвалення та подальшого затвердження указом Президента України.

2. Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України визначає сучасний стан, коло суб'єктів, основні напрями розвитку управління державним кордоном України, завдання щодо міжвідомчого та міжнародного співробітництва з реалізації державної політики у сфері охорони державного

кордону України, у тому числі щодо охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні, актуальних і потенційних загроз національній безпеці України в сфері охорони та захисту державного кордону, а також визначає показники з оцінки їх ефективності.

Для координації інтегрованого управління державним кордоном України Кабінет Міністрів України утворює тимчасовий консультативно-дорадчий орган.

3. Стратегія інтегрованого управління державним кордоном України є основою для підготовки державних програм і нормативно-правових актів, що стосуються розвитку та забезпечення інтегрованого управління державним кордоном України.

Реалізація Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України здійснюється на основі національного безпекового, економічного, інтелектуального потенціалу з використанням механізмів державно-приватного партнерства, а також із залученням міжнародної консультативної, фінансової, матеріально-технічної допомоги».

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Визначити, що до затвердження відповідно до цього Закону Стратегії інтегрованого управління державним кордоном України діє Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 року № 687-р «Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року».

3. Кабінету Міністрів України у місячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

- привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
- забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про внесення змін до Закону України
«Про Державний бюджет України на 2025 рік»
щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони

Верховна Рада України постановляє:

1. Внести до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» (Відомості Верховної Ради України, 2025 р., №№ 15-17, ст. 40) такі зміни:

1) у статті 1:

в абзаці другому цифри «2.327.141.677,9», «2.133.275.178,5» та «193.866.499,4» замінити відповідно цифрами «2.474.592.376,8», «2.270.722.377,4» та «203.869.999,4»;

в абзаці третьому цифри «3.929.061.884,7», «3.591.627.580,7» та «337.434.304» замінити відповідно цифрами «4.329.512.583,6», «3.982.074.779,6» та «347.437.804»;

в абзаці п'ятому цифри «54.040.439» та «16.206.496,4» замінити відповідно цифрами «51.040.439» та «13.206.496,4»;

в абзаці шостому цифри «1.640.630.585» та «1.459.499.116,1» замінити відповідно цифрами «1.890.630.585» та «1.709.499.116,1»;

2) у статті 5 цифри «8.210.461.327,5» замінити цифрами «8.395.346.258,7»;

3) підпункт «в» пункту 1 статті 6 після слів «для забезпечення» доповнити словами «повного або часткового»;

4) в абзаці першому статті 14 слова і цифри «підпунктом 2 пункту 60 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України» замінити словами і цифрами «статтею 50 цього Закону»;

5) статті 24 і 39 викласти в такій редакції:

«Стаття 24. Установити, що у 2025 році кошти, отримані до спеціального фонду державного бюджету за рахунок джерел, визначених пунктом 5⁻¹ частини третьої статті 29 Бюджетного кодексу України, спрямовуються:

1) з 1 січня 2025 року по 31 липня 2025 року відповідно до пункту 5⁻¹ частини четвертої статті 30 Бюджетного кодексу України на:

– здійснення загальнодержавних заходів у сфері освіти, зокрема видання, придбання, доставку підручників, посібників і навчально-методичної літератури для здобувачів повної загальної середньої освіти та педагогічних працівників, видання інтерактивних електронних додатків до підручників, апробацію навчальної літератури за бюджетною програмою «Загальнодержавні заходи у сфері освіти» (код 2201260);

– закупівлю лікарських засобів (у тому числі тих, що підлягають закупівлі відповідно до договорів керованого доступу), імунобіологічних препаратів (вакцин), медичних виробів та допоміжних засобів до них за

бюджетною програмою «Забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру» (код 2301400);

– здійснення заходів у сфері культури за бюджетною програмою «Фонд розвитку закладів загальнодержавного значення, в тому числі їх будівництво» (код 3801280);

– матеріально-технічне забезпечення та цифровізацію сфери фізичної культури і спорту за бюджетними програмами «Розвиток спорту серед осіб з інвалідністю та їх фізкультурно-спортивна реабілітація» (код 3401110) та «Розвиток фізичної культури, спорту вищих досягнень та резервного спорту» (код 3401220);

2) з 1 серпня 2025 року по 31 грудня 2025 року, як виняток з положення пункту 5¹ частини четвертої статті 30 Бюджетного кодексу України, на здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання за бюджетною програмою «Здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання» (код 2101540)»;

«Стаття 39. Установити, що у 2025 році розмір максимальної величини бази нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (максимальної суми доходу застрахованої особи на місяць, на яку нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, визначеної Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування») дорівнює:

– для максимальної суми доходу застрахованої особи на місяць (крім доходу у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, нарахованих військовослужбовцям, поліцейським та особам рядового і начальницького складу), починаючи з 1 січня – двадцяти розмірам мінімальної заробітної плати, встановленої законом;

– для максимальної суми доходу застрахованої особи на місяць у вигляді грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, нарахованих військовослужбовцям, поліцейським та особам рядового і начальницького складу: з 1 січня 2025 року по 31 липня 2025 року – двадцяти розмірам мінімальної заробітної плати, встановленої законом; з 1 серпня 2025 року по 31 грудня 2025 року – п'ятнадцяти розмірам мінімальної заробітної плати, встановленої законом»;

б) доповнити статтями 50-53 такого змісту:

«Стаття 50. Установити, що у 2025 році кошти, отримані до спеціального фонду Державного бюджету України за рахунок джерел,

визначених абзацом першим пункту 60 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, як виняток з положень підпункту 2 цього пункту, спрямовуються у таких пропорціях за такими напрямками:

1) з 1 січня 2025 року по 31 липня 2025 року:

45 відсотків – Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України на здійснення заходів із закупівлі спеціальної техніки та обладнання;

45 відсотків – Міністерству з питань стратегічних галузей промисловості України на виконання державних цільових програм реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення;

10 відсотків – головним розпорядникам коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, для подальшого автоматичного спрямування військовим частинам Збройних Сил України, інших військових формувань на матеріально-технічне забезпечення пропорційно до фактично сплаченого податку за осіб, визначених абзацом першим пункту 60 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

2) з 1 серпня 2025 року по 31 грудня 2025 року:

60 відсотків – Міністерству оборони України на здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання;

30 відсотків – Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України на здійснення заходів із закупівлі спеціальної техніки та обладнання;

10 відсотків – головним розпорядникам коштів державного бюджету, що належать до сектору безпеки і оборони, для подальшого автоматичного спрямування військовим частинам Збройних Сил України, інших військових формувань на матеріально-технічне забезпечення пропорційно до фактично сплаченого податку за осіб, визначених абзацом першим пункту 60 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Напрями використання коштів, зазначених в абзацах другому, третьому пункту 1 частини першої цієї статті, погоджуються відповідно Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України з комітетом Верховної Ради України, до предмета відання якого належать питання національної безпеки, оборони та розвідки.

Дозволити Міністерству фінансів України вносити зміни до розпису спеціального фонду Державного бюджету України з метою відображення

фактичних надходжень, зазначених у цій статті, та здійснення відповідних видатків державного бюджету.

Стаття 51. Дозволити Кабінету Міністрів України, як виняток з положень частини другої статті 57 Бюджетного кодексу України, спрямувати залишок коштів, утворений станом на 1 січня 2025 року, джерелом формування якого були надходження спеціального фонду державного бюджету, визначені абзацом першим пункту 60 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України, та не використаний Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України відповідно до абзацу третього підпункту 2 пункту 60 розділу XI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України та абзацу четвертого частини першої статті 43 Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», Міністерству оборони України на здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання за бюджетною програмою «Здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання» (код 2101540).

Стаття 52. Дозволити Міністерству оборони України з дня передачі бюджетних призначень від Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України до Міністерства оборони України спрямувати кошти спеціального фонду, зазначені в абзаці третьому пункту 1 частини першої статті 50 цього Закону та не використані Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України, на здійснення заходів з реформування та розвитку оборонно-промислового комплексу, розроблення, освоєння і впровадження нових технологій, нарощування наявних виробничих потужностей для виготовлення продукції оборонного призначення, закупівлі озброєння, військової (спеціальної) техніки, засобів та обладнання.

Стаття 53. Установити, що військовослужбовці під час лікування та реабілітації у закладах охорони здоров'я всіх форм власності та підпорядкування забезпечуються за рахунок державного бюджету покращеним харчуванням відповідно до норм, які застосовуються у військово-медичних закладах, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України»;

7) внести зміни до додатків №№ 1-4 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» відповідно до додатків №№ 1-4 до цього Закону.

2. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБОРОННОЇ ПОЛІТИКИ

ЗАКОН УКРАЇНИ Про розвідку

(Витяг)

Цей Закон визначає правові та організаційні засади функціонування розвідки, правовий статус і соціальні гарантії співробітників розвідувальних органів України та осіб, залучених до виконання розвідувальних завдань, а також порядок здійснення контролю за розвідкою.

Розділ I ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні терміни

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) **власна безпека** – стан захищеності сил і засобів розвідки, розвідувальної діяльності, а також інформації про розвідувальний орган та розвідувальну діяльність, за якого забезпечуються їх безпечне функціонування та здійснення;

2) **розвідка** – організаційно-функціональне поєднання визначених цим Законом розвідувальних органів та діяльності, яку вони здійснюють самостійно або у взаємодії між собою та з іншими суб'єктами розвідувального співтовариства з метою забезпечення національної безпеки і оборони України;

3) **розвідувальна діяльність** – система розвідувальних заходів, що проводяться розвідувальними органами України для виконання покладених на ці органи завдань та здійснення визначених цим Законом функцій;

4) **розвідувальний захід** – комплекс дій та рішень розвідувального органу та/або у випадках, визначених цим Законом, іншого суб'єкта розвідувального співтовариства із застосуванням методів, сил і засобів розвідки;

5) **розвідувальна інформація** – усні, зафіксовані на матеріальних носіях (у тому числі у зразках виробів і речовин) чи відображені в електронному вигляді відомості або дані, які не є загальнодоступними або які неможливо отримати офіційним шляхом, про наміри, плани і дії іноземних держав, організацій та осіб чи про їхні потенційні можливості щодо реалізації таких намірів і планів, а також про процеси, події, обставини, технології, знання в інтересах національної безпеки і оборони України;

6) **розвідувальна таємниця** – вид таємної інформації, що охоплює відомості та дані, отримані або створені розвідувальними органами України

під час виконання покладених на ці органи завдань та здійснення функцій, визначених цим Законом, розголошення яких може завдати шкоди функціонуванню розвідки і доступ до яких обмежено відповідно до цього Закону в інтересах національної безпеки України;

7) **розвідувальні органи України** (далі – розвідувальні органи) – державні органи, уповноважені цим Законом здійснювати розвідувальну діяльність з метою захисту національних інтересів України від зовнішніх загроз;

8) **сили і засоби розвідки** – співробітники розвідувальних органів та особи, залучені до конфіденційного співробітництва з цими органами, органи військового управління розвідки та військові частини розвідки, підрозділи, підприємства, установи, організації, заклади, засоби та структури прикриття, будівлі, приміщення, транспортні засоби, інформаційні системи та бази даних, технічні засоби розвідки, озброєння, боєприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні технічні засоби, інше майно, кошти в національній та іноземній валютах, які використовуються для здійснення розвідувальної діяльності або для організації чи забезпечення її здійснення, а також сили і засоби інших суб'єктів розвідувального співтовариства у випадках, визначених цим Законом;

9) **спеціальні (активні) заходи** – розвідувальні заходи, спрямовані на сприяння реалізації національних інтересів України, протидію намірам, планам і діям, що створюють зовнішні загрози національній безпеці України;

10) **співробітник кадрового складу** – співробітник розвідувального органу, який за посадою, що він займає в цьому органі, виконує посадові (службові) обов'язки, безпосередньо пов'язані з організацією, здійсненням та забезпеченням розвідувальної діяльності;

11) **співробітник під прикриттям** – співробітник кадрового складу, який виконує посадові (службові) обов'язки без розкриття інформації про його належність до розвідувального органу особам, яким в установленому порядку не надано доступу до такої інформації;

12) **споживачі** – Президент України, Голова Верховної Ради України, голова та члени комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесено питання забезпечення контрольних функцій Верховної Ради України за діяльністю органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, правоохоронних органів спеціального призначення та розвідувальних органів, Прем'єр-міністр України, члени та Секретар Ради національної безпеки і оборони України, а також визначені Президентом України інші складові сектору безпеки і оборони України, яким у встановленому законодавством порядку надається розвідувальна інформація;

13) **технічні засоби розвідки** – технічні засоби, устаткування, апаратура, прилади, пристрої, препарати та інші вироби, спеціально розроблені, створені, запрограмовані, придбані, модернізовані, пристосовані і призначені для здійснення та забезпечення розвідувальної діяльності;

14) **уповноважений суддя** – суддя апеляційного суду з розгляду кримінальних проваджень, до повноважень якого належить здійснення в порядку, передбаченому цим Законом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб під час здійснення розвідувальної діяльності.

2. Інші терміни вживаються у цьому Законі у значеннях, визначених у Законі України «Про національну безпеку України» та інших законодавчих актах України.

Стаття 2. Основні завдання розвідки

1. Основними завданнями розвідки є:

- 1) своєчасне забезпечення споживачів розвідувальною інформацією;
- 2) сприяння реалізації національних інтересів України;
- 3) протидія зовнішнім загрозам національній безпеці України у визначених законом сферах.

Стаття 3. Правова основа функціонування розвідки

1. Правову основу функціонування розвідки становлять Конституція України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цей та інші закони України, а також видані на їх основі нормативно-правові акти.

Розділ II

РОЗВІДУВАЛЬНЕ СПІВТОВАРИСТВО ТА ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РОЗВІДКИ

Стаття 4. Розвідувальне співтовариство

1. З метою ефективного виконання завдань розвідки в Україні функціонує розвідувальне співтовариство.

2. Суб'єктами розвідувального співтовариства є:

- 2) координаційний орган з питань розвідки;
- 3) розвідувальні органи, визначені цим Законом;
- 4) Служба безпеки України;
- 5) визначені Радою національної безпеки і оборони України інші складові сектору безпеки і оборони, що залучаються розвідувальними органами до виконання розвідувальних завдань та посилення розвідувальних спроможностей держави.

3. Оперативні підрозділи Центрального управління Служби безпеки України, що здійснюють контррозвідувальну діяльність, відповідно до цього Закону можуть проводити розвідувальні заходи з метою отримання інформації в інтересах контррозвідки.

4. Координаційний орган з питань розвідки може утворюватися Президентом України як постійно діючий допоміжний або інший визначений статтею 106 Конституції України орган для сприяння реалізації повноважень Президента України, у тому числі як Голови Ради національної безпеки і

оборони України, забезпечення взаємодії, розвитку та координації спільної діяльності суб'єктів розвідувального співтовариства.

Положення про координаційний орган з питань розвідки та його персональний склад затверджуються Президентом України.

Рішення координаційного органу з питань розвідки, введені в дію актами Президента України, є обов'язковими до виконання всіма суб'єктами розвідувального співтовариства.

5. Загальна координація діяльності суб'єктів розвідувального співтовариства здійснюється Радою національної безпеки і оборони України.

Стаття 5. Розвідувальні органи

1. Розвідувальними органами є:

- 1) Служба зовнішньої розвідки України;
- 2) розвідувальний орган Міністерства оборони України;
- 3) розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону.

2. Здійснення розвідувальної діяльності іншими, ніж передбачені цією статтею, державними органами, військовими формуваннями, підприємствами, установами, організаціями будь-якої форми власності або фізичними особами забороняється, крім проведення розвідувальних заходів та здійснення спеціальної розвідки іншими суб'єктами розвідувального співтовариства у випадках, передбачених цим Законом.

3. Положення про розвідувальний орган затверджує Президент України.

4. Розвідувальні органи є юридичними особами публічного права.

Стаття 6. Основні функції розвідувальних органів

1. Розвідувальні органи на виконання визначених статтею 2 цього Закону основних завдань розвідки:

1) здійснюють добування, аналітичне опрацювання, оброблення і надання розвідувальної інформації її споживачам у встановленому цим Законом порядку;

2) проводять заходи з метою сприяння реалізації національних інтересів України, забезпечення безпеки та участі у формуванні і реалізації державної політики у визначених законом сферах, посилення обороноздатності держави, економічного та науково-технічного розвитку;

3) виявляють та визначають ступінь зовнішніх загроз національній безпеці України, у тому числі у кіберпросторі, життю, здоров'ю її громадян та об'єктам державної власності за межами України, організують і проводять спеціальні (активні) заходи щодо таких загроз та з протидії іншій діяльності, що становить зовнішню загрозу національній безпеці України;

4) у межах визначених законодавством повноважень беруть участь у забезпеченні безпеки закордонних дипломатичних установ України, у тому числі шляхом організації та проведення уповноваженими особами цих установ відповідних заходів;

5) сприяють спеціально уповноваженому органу державної влади у сфері контррозвідувальної діяльності у здійсненні контррозвідувального забезпечення закордонних дипломатичних установ України, безпеки співробітників цих установ та членів їх сімей у державі перебування, відряджених за кордон громадян України, які обізнані у відомостях, що становлять державну таємницю, а також охороні державної таємниці в цих установах;

6) беруть участь у боротьбі з тероризмом, протидії розвідувально-підривній діяльності проти України, транснаціональній організованій злочинності та іншій злочинній діяльності, що становлять зовнішню загрозу національній безпеці України;

7) беруть участь у заходах державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, зокрема з метою запобігання та протидії розповсюдженню зброї масового знищення і засобів її доставки, незаконному обігу товарів військового призначення та подвійного використання;

8) забезпечують власну безпеку;

9) здійснюють співробітництво з компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями;

10) здійснюють інші визначені законом функції з метою забезпечення національної безпеки України.

2. Функції Служби зовнішньої розвідки України та розвідувального органу Міністерства оборони України у сфері військово-технічного співробітництва, а також порядок їх взаємодії під час здійснення розвідувальної діяльності у цій сфері визначаються цим та іншими законами України, актами Президента України.

3. Діяльність розвідувальних органів може використовуватися виключно для здійснення функцій, визначених законом.

Стаття 7. Структура та чисельність розвідувальних органів

1. Організаційну структуру розвідувального органу визначає Президент України.

2. Загальна чисельність Служби зовнішньої розвідки України визначається законом.

3. Граничну чисельність розвідувальних органів, що функціонують у підпорядкуванні центральних органів виконавчої влади, визначає Президент України в межах затвердженої Верховною Радою України загальної чисельності Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань.

Стаття 8. Служба зовнішньої розвідки України

1. Служба зовнішньої розвідки України здійснює розвідувальну діяльність у зовнішньополітичній, економічній, військово-технічній, науково-технічній, інформаційній, екологічній сферах, сфері кібербезпеки.

2. Завдання, повноваження, порядок організації та здійснення Службою зовнішньої розвідки України розвідувальної діяльності, правовий статус та особливості соціального і правового захисту її співробітників, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, захисту інформації, а також демократичного цивільного контролю за здійсненням нею розвідувальної діяльності визначаються цим Законом, а правовий статус Служби зовнішньої розвідки України як окремого державного органу і військового формування, загальні структура та чисельність – Законом України «Про Службу зовнішньої розвідки України».

3. Служба зовнішньої розвідки України в межах компетенції може залучати до виконання розвідувальних завдань інших суб'єктів розвідувального співтовариства, визначених пунктами 3 і 4 частини другої статті 4 цього Закону.

Стаття 9. Розвідувальний орган Міністерства оборони України, інші суб'єкти системи воєнної розвідки

1. Розвідувальний орган Міністерства оборони України здійснює розвідувальну діяльність у воєнній сфері, сферах оборони, військового будівництва, військово-технічній та кібербезпеки.

2. Суб'єктами системи воєнної розвідки є такі складові розвідувального співтовариства:

1) розвідувальний орган Міністерства оборони України, який є головним органом управління в системі воєнної розвідки і в межах повноважень та в порядку, визначених цим Законом та актами Президента України, координує діяльність суб'єктів воєнної розвідки та залучає визначені пунктами 2 і 3 цієї частини суб'єкти, а в особливий період - інші складові сил оборони до виконання покладених на такий розвідувальний орган завдань та здійснення визначених цим Законом функцій;

2) органи військового управління розвідки і військові частини розвідки Збройних Сил України, які в межах визначених законодавством повноважень здійснюють діяльність з метою розвідувального забезпечення застосування Збройних Сил України;

3) Сили спеціальних операцій Збройних Сил України, які в межах визначених законодавством повноважень здійснюють спеціальну розвідку в інтересах підготовки та проведення операцій військ (сил) оборони та спеціальних операцій.

3. Залучені відповідно до пункту 1 частини другої цієї статті суб'єкти системи воєнної розвідки виключно для виконання покладених на них завдань застосовують технічні засоби розвідки та реалізують інші повноваження в межах і в порядку, визначених цим Законом, виданими на його виконання актами Президента України та розвідувального органу Міністерства оборони України.

4. Розвідувальний орган Міністерства оборони України, крім зазначених пунктами 2 і 3 частини другої цієї статті суб'єктів системи воєнної

розвідки, у межах компетенції також може залучати до виконання розвідувальних завдань інших суб'єктів розвідувального співтовариства, визначених пунктами 3 і 4 частини другої статті 4 цього Закону.

Стаття 10. Розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону

1. Розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, здійснює розвідувальну діяльність у сфері безпеки державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні.

2. Організаційна структура та гранична чисельність розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, не входять до структури та чисельності цього центрального органу виконавчої влади.

3. Розвідувальний орган центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, у межах компетенції може залучати до виконання розвідувальних завдань інших суб'єктів розвідувального співтовариства, визначених пунктами 3 і 4 частини другої статті 4 цього Закону.

Стаття 11. Керівництво розвідувальними органами

1. Загальне керівництво розвідувальними органами здійснює Президент України.

2. Керівники центральних органів виконавчої влади, у підпорядкуванні яких функціонують розвідувальні органи, створюють необхідні умови для їх функціонування, спрямовують та координують їх діяльність у порядку, в межах повноважень та у спосіб, визначених цим Законом та положеннями про відповідні розвідувальні органи.

3. Безпосереднє керівництво розвідувальними органами здійснюють їх керівники, які призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України. Керівники розвідувальних органів, які функціонують в підпорядкуванні центральних органів виконавчої влади, призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням керівників центральних органів виконавчої влади, в підпорядкуванні яких вони функціонують.

Керівником розвідувального органу може бути громадянин України, який має вищу освіту, володіє державною мовою, здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні посадові (службові) обов'язки та не підпадає під обмеження, передбачені частиною другою статті 31 цього Закону.

4. Керівник розвідувального органу:

1) організовує та спрямовує роботу відповідного розвідувального органу;

2) забезпечує виконання покладених на розвідувальний орган завдань та контролює стан їх виконання;

3) представляє в установленому порядку розвідувальний орган у відносинах з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, із компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями;

4) видає накази, у тому числі такі, що підлягають державній реєстрації, та розпорядження, дає доручення, що є обов'язковими для виконання співробітниками відповідного розвідувального органу;

5) відповідно до визначеної Президентом України організаційної структури затверджує організаційно-штатну структуру та штат розвідувального органу, положення про самостійні структурні та територіальні підрозділи, у тому числі із статусом юридичної особи, заклади, підприємства, установи, організації;

6) призначає на посади та звільняє з посад співробітників відповідного розвідувального органу, крім посад заступників керівника розвідувального органу, призначення на які здійснюються Президентом України або керівником центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого функціонує розвідувальний орган;

7) вносить подання щодо призначення на посади співробітників розвідувального органу, якщо такі призначення здійснюються керівником центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого функціонує розвідувальний орган, або зазначеним керівником чи керівником розвідувального органу за погодженням із Президентом України;

8) здійснює повноваження керівника державної служби у відповідному розвідувальному органі або визначає заступника керівника розвідувального органу з числа співробітників кадрового складу, які є державними службовцями, для здійснення таких повноважень;

9) присвоює співробітникам розвідувального органу, підпорядкованих військових частин, закладів, установ та організацій військові звання, крім вищих військових звань, та відповідні ранги;

10) вносить у встановленому порядку подання про присвоєння вищих військових звань, відповідних рангів;

11) заохочує співробітників розвідувального органу та осіб, залучених до конфіденційного співробітництва, накладає дисциплінарні стягнення на співробітників розвідувального органу, вносить відповідні подання Президенту України або керівнику центрального органу виконавчої влади, у підпорядкуванні якого функціонує розвідувальний орган;

12) ухвалює рішення щодо надання співробітникам розвідувального органу грошової компенсації пільг та соціальних гарантій, якими вони не можуть скористатися в загальному порядку через загрозу розкриття інформації про їх належність до такого органу;

13) організовує забезпечення власної безпеки, визначає порядок обліку, оброблення, використання, зберігання та знищення отриманої або створеної розвідувальним органом інформації та її носіїв (крім носіїв секретної

інформації), обмежує доступ до них та вживає заходів щодо унеможливлення несанкціонованого доступу до них;

14) організовує діяльність із визначення номенклатури, норм належності, порядку обліку, використання та списання засобів розвідки;

15) звітує про діяльність розвідувального органу в порядку, визначеному цим Законом;

16) здійснює інші повноваження, передбачені законодавством.

5. У разі відсутності керівника розвідувального органу повноваження, передбачені частиною четвертою цієї статті, здійснює його перший заступник або визначений керівником розвідувального органу один із його заступників.

Стаття 12. Повноваження розвідувальних органів

1. Розвідувальні органи для здійснення визначених цим Законом функцій можуть:

- 1) організовувати та проводити розвідувальні заходи;
- 2) створювати структурні, у тому числі територіальні, підрозділи в межах загальної (граничної) чисельності та відповідно до визначеної Президентом України організаційної структури, а також заклади, установи;
- 3) використовувати умовні наймування;
- 4) відкривати та використовувати рахунки в національній та іноземній валютах у банках та інших фінансових установах;
- 5) використовувати співробітників під прикриттям;
- 6) утворювати, реорганізовувати та ліквідовувати структури прикриття, використовувати та відчужувати кошти та майно, набуті в результаті їх діяльності;
- 7) виготовляти та використовувати засоби прикриття;
- 8) здійснювати конфіденційне співробітництво з особами;
- 9) здійснювати у визначеному законодавством порядку контрольоване (під оперативним контролем) пересування осіб та/або контрольоване (під оперативним контролем) переміщення предметів через державний кордон України;
- 10) здійснювати опитування осіб, у тому числі з використанням технічних засобів реєстрації реакцій людини;
- 11) платно або безоплатно використовувати на договірних засадах службові приміщення, транспортні засоби та інше майно підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, а також за згодою окремих осіб, у тому числі на договірних засадах, належні їм жилі та нежилі приміщення, транспортні засоби та інше майно;
- 12) здійснювати перевірку осіб у зв'язку з призначенням на посади в розвідувальних органах або залученням до конфіденційного співробітництва з ними, здійснювати обробку персональних даних цих осіб та їх близьких родичів;
- 13) здійснювати перевірку громадян України з числа співробітників під прикриттям та залучених до конфіденційного співробітництва осіб з метою

надання їм доступу до конкретної (обмеженого змісту) секретної інформації та/або розвідувальної таємниці, ознайомлення з якими є необхідним для виконання цими органами покладених на них завдань, незалежно від наявності в таких громадян допуску до державної таємниці;

14) здійснювати спеціальне оброблення інформації з відкритих джерел, інформаційних систем, обліків, реєстрів, баз даних;

15) вживати заходів щодо технічного, криптографічного та інших видів захисту інформації, протидії технічним розвідкам;

16) здійснювати обробку персональних даних співробітників розвідувальних органів та осіб, залучених до конфіденційного співробітництва;

17) користуватися послугами експертів та консультантів, у тому числі фахівців інших органів, підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності на платній і безоплатній основі;

18) створювати і використовувати інформаційні, інформаційно-телекомунікаційні системи та оперативні обліки для забезпечення розвідувальної діяльності;

19) виступати замовниками науково-дослідних, дослідно-конструкторських та інших робіт, зокрема з розроблення і виготовлення технічних засобів розвідки, озброєння, боєприпасів, військової та спеціальної техніки, необхідних для здійснення розвідувальної діяльності, спеціальних технічних засобів, проводити їх випробування та дослідну експлуатацію;

20) створювати, закуповувати, програмувати, модернізувати, пристосовувати і застосовувати технічні засоби розвідки, озброєння, боєприпаси, військовою та спеціальну техніку, спеціальні технічні засоби;

21) отримувати у встановленому законодавством порядку інформацію від державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій будь-якої форми власності, у тому числі шляхом безпосереднього доступу до їх інформаційних, довідкових систем, обліків, реєстрів, банків або баз даних тощо;

22) залучати в установленому порядку інших суб'єктів розвідувального співтовариства до виконання розвідувальних завдань;

23) видавати нормативно-правові та інші акти щодо діяльності розвідувальних органів, розробляти, погоджувати та подавати на розгляд у встановленому законодавством порядку проекти законів, підзаконних актів із цих питань;

24) здійснювати управління об'єктами державної власності, що належать до сфери їх управління;

25) мати відомчу символіку, відомчі заохочувальні відзнаки, у тому числі відзнаки «Вогнепальна зброя» та «Холодна зброя»;

26) здійснювати інші повноваження, визначені законодавством.

2. Форми, методи і засоби реалізації розвідувальними органами своїх повноважень визначаються законодавством, у тому числі актами розвідувальних органів, що містять таємну інформацію.

Розділ III

ПОРЯДОК ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ РОЗВІДУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття 13. Порядок організації та здійснення розвідувальної діяльності

1. Пріоритетні завдання розвідувальним органам на поточний рік визначаються Президентом України з урахуванням сфер їх діяльності, характеру зовнішніх загроз національній безпеці, у тому числі на основі пропозицій координаційного органу з питань розвідки.

2. Довгострокове планування розвідувальної діяльності здійснюється на основі Національної розвідувальної програми, розробленої та затвердженої відповідно до статті 32 Закону України «Про національну безпеку України».

3. Керівники розвідувальних органів забезпечують виконання пріоритетних завдань шляхом визначення розвідувальних та інформаційних завдань, організації та забезпечення належної взаємодії цих органів між собою та з іншими суб'єктами розвідувального співтовариства, залученими до виконання таких завдань.

4. Визначені відповідно до частини третьої цієї статті розвідувальні завдання, а також потреба в забезпеченні власної безпеки за межами України є підставами для здійснення розвідувальної діяльності.

5. Розвідувальні органи за наявності підстав для здійснення розвідувальної діяльності з метою її організації, систематизації, документальної фіксації та аналізу її результатів ведуть розвідувальні справи. Порядок відкриття, ведення, закриття та зберігання розвідувальних справ визначається актами розвідувальних органів.

Стаття 14. Розвідувальні заходи

1. Розвідувальні органи для виконання завдань та здійснення функцій, передбачених цим Законом, проводять розвідувальні заходи за межами України та мають право проводити розвідувальні заходи з території України, якщо вони безпосередньо пов'язані із здійсненням розвідувальної діяльності за межами України або спрямовані на здобування розвідувальної інформації, що має джерело походження за межами України.

2. Порядок організації і проведення розвідувальних заходів визначається розвідувальними органами.

3. Розвідувальні заходи не можуть організовуватися і проводитися для вирішення завдань кримінального провадження.

Стаття 15. Розвідувальні заходи, що проводяться на підставі рішення суду

1. Розвідувальні органи можуть проводити стосовно особи, місця або речі, які перебувають на території України, окремі розвідувальні заходи, що полягають у:

1) спостереженні за особою або місцем із фіксацією відповідних відомостей або даних;

2) знятті інформації з транспортних телекомунікаційних мереж шляхом відбору та фіксації змісту відповідних відомостей або даних, що передаються або отримуються особою;

3) знятті інформації з електронних інформаційних систем шляхом пошуку, відбору та фіксації відповідних відомостей або даних, що містяться в електронній інформаційній системі або її частині, без відома її власника, володільця або утримувача;

4) обстеженні публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи шляхом проникнення до таких об'єктів і (за потреби) фіксації відомостей або даних про них;

5) локалізації радіоелектронного засобу, у тому числі мобільного терміналу систем зв'язку, та інших радіовипромінювальних пристроїв, активованих у мережах операторів, провайдерів телекомунікацій, шляхом відбору та фіксації відомостей або даних про місцезнаходження та/або використання такого засобу (пристрою) без розкриття змісту повідомлень, що передаються або отримуються особою;

6) огляді кореспонденції шляхом негласного відбору за ідентифікаційними ознаками кореспонденції, її оброблення, зняття копій чи отримання зразків.

Такі розвідувальні заходи проводяться за умов, якщо вони безпосередньо пов'язані із здійсненням розвідувальної діяльності за межами України або спрямовані на здобування розвідувальної інформації, що має джерело походження за межами України, та виключно на підставі рішення суду.

2. Розвідувальний орган може розпочати проведення розвідувальних заходів, передбачених частиною першою цієї статті, стосовно особи, яка перебуває на території України на законних підставах і яку ідентифіковано під час проведення розвідувального заходу за пошуковими критеріями, виключно на підставі рішення суду. У такому випадку за рішенням керівника розвідувального органу проведення розвідувального заходу за пошуковими критеріями може бути продовжено на строк до отримання рішення суду, але не більше ніж на 72 години з моменту ідентифікації особи.

3. Зняття відповідно до пункту 2 частини першої цієї статті інформації з транспортних телекомунікаційних мереж операторів телекомунікацій, які надають послуги мобільного та/або фіксованого зв'язку, забезпечується системою технічних засобів, що використовується всіма розвідувальними органами на умовах автономного доступу до інформації у порядку, визначеному законодавством.

Стаття 16. Особливості розгляду судом клопотань про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів

1. Клопотання керівника розвідувального органу або уповноваженого ним заступника керівника розвідувального органу про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів, визначених частиною першою статті 15 цього Закону, розглядається уповноваженим суддею суду, у межах територіальної юрисдикції якого перебуває розвідувальний орган.

У клопотанні про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів зазначається така інформація:

- 1) найменування розвідувального органу, який вносить клопотання;
- 2) стислий виклад обставин, номер розвідувальної справи, обґрунтування необхідності проведення розвідувального заходу, у зв'язку з якими подається клопотання;
- 3) вид розвідувального заходу, обґрунтована тривалість його проведення в межах строку, визначеного частиною шостою цієї статті;
- 4) відомості, що дозволяють ідентифікувати особу, місце або річ, стосовно яких необхідно провести розвідувальний захід;
- 5) відомості про наявність раніше отриманих дозволів суду на проведення розвідувальних заходів стосовно конкретної особи;
- 6) відомості про акт розвідувального органу, що визначає порядок проведення розвідувального заходу;
- 7) найменування оператора, провайдера телекомунікацій або власника (володільця) кабельної каналізації електрозв'язку, сприяння якого є необхідним для організації та проведення розвідувального заходу.

2. Клопотання про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів передається з дотриманням вимог законодавства про охорону державної таємниці уповноваженому судді. Таке клопотання не підлягає реєстрації та розподілу із застосуванням автоматизованої системи документообігу суду.

3. Розгляд клопотання про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів та постановлення ухвали про надання дозволу на проведення розвідувального заходу або про відмову в наданні дозволу здійснюються уповноваженим суддею невідкладно, але не пізніше дванадцяти годин з моменту його отримання, за участю особи, яка внесла клопотання, та/або інших уповноважених керівником розвідувального органу осіб.

Розгляд клопотань про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів здійснюється в закритому судовому засіданні без застосування технічних засобів фіксації.

4. Уповноважений суддя, розглядаючи клопотання про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів, встановлює достатність та обґрунтованість підстав для надання такого дозволу, про що постановляє відповідну ухвалу.

5. Ухвала про надання дозволу на проведення розвідувального заходу має відповідати загальним вимогам до судових рішень та містити відомості про:

1) найменування розвідувального органу, якому дозволено проведення розвідувального заходу;

2) особу, місце або річ, стосовно яких необхідно провести розвідувальний захід;

3) вид розвідувального заходу та залежно від його виду відомості про особу, що дають змогу її ідентифікувати, про місце або річ;

4) вимогу до оператора, провайдера телекомунікацій або власника (володільця) кабельної каналізації електрозв'язку (із зазначенням їх найменування) про надання сприяння в організації та проведенні розвідувального заходу (за потреби);

5) найменування оперативного підрозділу іншого суб'єкта розвідувального співтовариства, який залучається до проведення розвідувального заходу (за потреби);

6) строк дії ухвали.

6. Строк дії ухвали про надання дозволу на проведення розвідувального заходу не може перевищувати шести місяців.

7. Ухвала про відмову в наданні дозволу на проведення розвідувального заходу постановляється в разі невідповідності клопотання про надання дозволу на проведення розвідувального заходу вимогам частини першої цієї статті або відсутності підстав, визначених частиною четвертою статті 13 цього Закону. Ухвала про відмову у наданні дозволу на проведення розвідувального заходу має бути вмотивованою та містити обґрунтування причин такої відмови.

8. Ухвала про надання дозволу на проведення розвідувального заходу або про відмову в наданні такого дозволу не вноситься до Єдиного державного реєстру судових рішень.

Матеріали, пов'язані з розглядом клопотання про надання дозволу на проведення розвідувальних заходів, зберігаються з дотриманням вимог законодавства про охорону державної таємниці.

Стаття 17. Проведення розвідувальними органами оперативно-розшукових та контррозвідувальних заходів

1. Для здійснення функцій, визначених пунктами 6 і 8 частини першої статті 6 цього Закону, розвідувальні органи можуть проводити оперативно-розшукові заходи.

2. Для здійснення функцій, визначених пунктами 5 і 8 частини першої статті 6 цього Закону, розвідувальні органи можуть проводити контррозвідувальні заходи.

3. У визначених частинами першою і другою цієї статті випадках відповідні заходи проводяться уповноваженими підрозділами розвідувальних органів.

Стаття 18. Прикриття розвідувальної діяльності, сил і засобів розвідки

1. Розвідувальні органи для виконання завдань та здійснення функцій, визначених цим Законом, можуть використовувати спеціально виготовлені речі та документи (далі – засоби прикриття), спеціально створювати та використовувати підприємства, установи, організації, філії, інші підрозділи юридичних осіб (далі – структури прикриття). Використання засобів прикриття або структур прикриття з іншою метою забороняється.

2. Засоби прикриття можуть містити повністю або частково несправжні дані або відомості про події, явища, факти.

Державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, які є замовниками або самостійно виготовляють речі, документи чи їх бланки, надають розвідувальним органам відповідні бланки (зразки) або самостійно виготовляють на їхню вимогу засоби прикриття, а також забезпечують внесення необхідних відомостей чи даних до інформаційних, довідкових систем, обліків, реєстрів, банків або баз даних на строк використання засобів прикриття.

3. Структури прикриття можуть створюватися розвідувальними органами повністю або частково за рахунок бюджетних коштів, у тому числі в іноземній валюті, призначених на утримання і забезпечення діяльності цих органів, у будь-яких організаційних формах. За згодою власників або керівників відповідних юридичних осіб структури прикриття можуть створюватися у формі філій, інших підрозділів наявних юридичних осіб будь-якої форми власності.

Структури прикриття можуть створюватися на території України та за її межами.

Документи структур прикриття можуть містити повністю або частково несправжні дані або відомості про події, явища, факти.

Майно структур прикриття є державною власністю. Кошти, отримані від діяльності структур прикриття або реалізації їхнього майна, використовуються розвідувальними органами, що їх утворили, виключно для виконання завдань та здійснення функцій, визначених цим Законом, або зараховуються до державного бюджету.

4. Виготовлення засобів прикриття, використання коштів та майна структур прикриття здійснюються в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 19. Залучення осіб до конфіденційного співробітництва

1. Розвідувальні органи можуть залучати повнолітніх, дієздатних осіб до конфіденційного співробітництва в порядку та на умовах, визначених актами цих органів.

2. Відомості, що стали відомі особі, залученій до конфіденційного співробітництва у результаті такого співробітництва, не можуть бути розголошені без дозволу розвідувального органу.

3. Особи, залучені до конфіденційного співробітництва, можуть отримувати від розвідувальних органів винагороду, а також заохочення та компенсацію витрат, пов'язаних з виконанням такими особами розвідувальних завдань, у порядку, визначеному для співробітників кадрового складу.

Розвідувальні органи можуть здійснювати підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб, залучених до конфіденційного співробітництва, у порядку, визначеному цим Законом для співробітників таких органів.

4. Залучення розвідувальними органами до конфіденційного співробітництва неповнолітніх осіб забороняється.

Стаття 20. Використання співробітників під прикриттям

5. Розвідувальні органи можуть використовувати співробітників під прикриттям. Співробітники під прикриттям можуть призначатися на посади в державних органах, органах місцевого самоврядування, військових формуваннях, на підприємствах, в установах і організаціях будь-якої форми власності, структурах прикриття (далі – посади прикриття) або виступати учасниками правовідносин з ними в інший, передбачений актами розвідувальних органів спосіб.

6. За відсутності у розвідувального органу потреби в подальшому використанні співробітника під прикриттям на відповідній посаді прикриття за рішенням керівника розвідувального органу та у визначений ним строк такий співробітник зобов'язаний звільнитися у встановленому законодавством порядку з посади прикриття.

7. Порядок використання коштів, особливості надання пільг, соціальних гарантій та обчислення страхового стажу, набутих співробітниками під прикриттям, встановлюються Кабінетом Міністрів України.

8. Відомості про використання співробітників під прикриттям, а також про виконання розвідувальних (спеціальних) завдань відповідно до статті 21 цього Закону належать до таємної інформації.

Стаття 21. Виконання розвідувальних (спеціальних) завдань

1. Співробітники кадрового складу та особи, залучені до конфіденційного співробітництва, в інтересах забезпечення національної безпеки і оборони можуть виконувати заздалегідь затверджені керівником розвідувального органу розвідувальні (спеціальні) завдання, у тому числі перебуваючи у складі терористичних чи інших злочинних організацій, транснаціональних організованих злочинних груп, інших організацій, що створюють зовнішні загрози національній безпеці України.

Порядок організації та проведення розвідувального (спеціального) завдання визначається актами розвідувальних органів.

Стаття 22. Взаємодія суб'єктів розвідувального співтовариства

1. Розвідувальні органи можуть залучати до виконання розвідувальних завдань суб'єктів розвідувального співтовариства, визначених відповідно до статті 4 цього Закону.

Залучення суб'єктів розвідувального співтовариства здійснюється в порядку, визначеному Президентом України, у тому числі на основі пропозицій координаційного органу з питань розвідки.

2. Залучені відповідно до частини першої цієї статті суб'єкти розвідувального співтовариства в межах своїх повноважень:

1) проводять із застосуванням власних сил і засобів заходи, пов'язані з організацією та виконанням розвідувальних завдань;

2) створюють необхідні умови для належного виконання розвідувальними органами покладених на них завдань, у тому числі шляхом надання цим органам безоплатного доступу до об'єктів і майна, інформації, інформаційних, довідкових систем, обліків, реєстрів, баз даних, володільцями та/або розпорядниками яких є відповідні залучені суб'єкти розвідувального співтовариства;

3) здійснюють часткове матеріально-технічне та фінансове забезпечення заходів, пов'язаних із розвідувальними завданнями, до виконання яких вони залучені;

4) забезпечують передачу визначених сил і засобів, необхідних для виконання розвідувального завдання, в управління розвідувального органу на період виконання такого завдання;

5) звітують на вимогу координаційного органу з питань розвідки у визначеному актами Президента України порядку про свою діяльність, пов'язану із залученням до виконання розвідувальних завдань;

6) забезпечують визначений законодавством режим поводження з інформацією, що належить до розвідувальної таємниці;

7) вживають інших заходів для забезпечення виконання розвідувального завдання.

3. Координація діяльності суб'єктів розвідувального співтовариства, залучених до виконання розвідувальних завдань, у межах їх виконання здійснюється розвідувальним органом, відповідальним за виконання таких завдань.

Стаття 23. Взаємовідносини розвідувальних органів з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями

1. За зверненням розвідувальних органів державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації будь-якої форми власності сприяють розвідувальним органам у виконанні покладених на них завдань та здійсненні функцій, передбачених цим Законом, у тому числі на підставі угод, укладених з дотриманням вимог законодавства.

2. Координаційний орган з питань розвідки аналізує стан взаємодії розвідувальних органів з іншими державними органами, органами місцевого

самоврядування, підприємствами, установами, організаціями та за результатами такого аналізу подає доповідь Президенту України, Раді національної безпеки і оборони України.

Стаття 24. Надання та використання розвідувальної інформації

1. Розвідувальна інформація надається розвідувальними органами споживачам у встановленому цим Законом та актами Президента України порядку для виконання ними завдань і функцій з формування та реалізації державної політики та забезпечення національної безпеки і оборони України.

Споживачі розвідувальної інформації у взаємодії з координаційним органом з питань розвідки та відповідно до актів Президента України можуть брати участь у формуванні завдань та оцінюванні ефективності їх виконання розвідувальними органами.

2. Розвідувальна інформація також може використовуватися розвідувальними органами для здійснення визначених законом функцій, взаємного інформування та інформування інших суб'єктів розвідувального співтовариства, залучених до виконання розвідувальних завдань, виключно з метою забезпечення їх виконання.

3. У разі виявлення під час проведення розвідувальних заходів ознак злочину розвідувальні органи повідомляють про це відповідний орган досудового розслідування.

У разі якщо ознаки злочину виявлено під час проведення розвідувального заходу, який триває і припинення якого може негативно вплинути на його результати, або існує загроза, що таке повідомлення спричинить розкриття інформації про розвідувальний захід, розвідувальний орган повідомляє орган досудового розслідування після завершення такого розвідувального заходу.

4. Не допускається надання або використання відомостей, що належать до розвідувальної інформації, в інших, крім визначених цією статтею, цілях.

Стаття 25. Додержання прав і свобод людини під час здійснення розвідувальної діяльності

1. Конфіденційна інформація про особу, що стала відома розвідувальним органам під час виконання покладених на ці органи завдань та здійснення функцій, визначених цим Законом, не підлягає розголошенню, крім випадків, визначених законом.

2. Зазначені в частині першій цієї статті особи у встановленому законодавством порядку, з урахуванням особливостей, визначених цим Законом і законодавством про охорону державної таємниці, мають право отримати від розвідувального органу інформацію щодо обмеження їхніх прав, свобод і законних інтересів та оскаржити дії, що призвели до такого обмеження.

Розвідувальний орган надає інформацію щодо обмеження прав, свобод і законних інтересів особи виключно після завершення розвідувальних заходів,

з якими було пов'язане таке обмеження, та за умови, що надання цієї інформації не створюватиме загроз національній безпеці України.

3. Порядок зберігання, обробки, передачі третім особам та знищення зазначеної в частині першій цієї статті інформації визначається актами розвідувальних органів з урахуванням статті 46 цього Закону.

Стаття 26. Встановлення та підтримання контактів з компетентними органами іноземних держав, міжнародними організаціями

1. Розвідувальні органи на основі принципів взаємності та доцільності встановлюють і підтримують контакти, здійснюють обмін інформацією та проводять спільні заходи з компетентними органами іноземних держав, до повноважень яких належить здійснення розвідувальної, контррозвідувальної та правоохоронної діяльності, а також з міжнародними організаціями в порядку, визначеному Президентом України.

2. Розвідувальні органи за погодженням з Президентом України можуть призначати своїх представників при органах чи організаціях, зазначених у частині першій цієї статті.

Стаття 27. Особливості здійснення розвідувальної діяльності в особливий період, під час дії воєнного стану, антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії

1. В особливий період, під час дії воєнного стану, антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії розвідувальні органи можуть проводити розвідувальні заходи стосовно особи, місця або речі, що перебувають на тимчасово окупованій території або території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, а визначені пунктами 2 і 3 частини другої статті 9 цього Закону суб'єкти системи воєнної розвідки – застосовувати технічні засоби розвідки без дотримання вимог статті 15 цього Закону.

2. В умовах, передбачених частиною першою цієї статті, на тимчасово окупованій території або території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, у районах бойових дій та зонах безпеки, прилеглих до цих районів, розвідувальні органи можуть проводити спеціальні розвідувальні операції (спеціальну розвідку).

3. В умовах, передбачених частиною першою цієї статті, на тимчасово окупованій території або території, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, у районах бойових дій та зонах безпеки, прилеглих до цих районів, для виконання розвідувальних завдань та під оперативним контролем розвідувальних органів особи, залучені до конфіденційного співробітництва, можуть зберігати та застосовувати технічні та інші засоби розвідки, придбавати, зберігати, застосовувати спеціальні засоби активної оборони та вогнепальну зброю в порядку, визначеному законодавством.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 23, ст. 148)

(Витяг)

Цей Закон регулює діяльність, пов'язану з державним контролем за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання, з метою забезпечення захисту національних інтересів України, дотримання нею міжнародних зобов'язань щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки, обмеження передач звичайних видів озброєння, а також здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:
міжнародні передачі товарів – експорт, імпорт, реекспорт товарів, їх тимчасове вивезення за межі України або тимчасове ввезення на її територію, транзит товарів територією України, а також будь-які інші передачі товарів, що здійснюються за межами України;

експорт – продаж або передача на інших законних підставах товарів іноземним суб'єктам господарської та іншої діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів за межі митного кордону України, включаючи реекспорт товарів, у тому числі:

– продаж або передача товарів в Україні посольству чи представнику будь-якої юридичної особи іноземної держави, іноземцю чи особі без громадянства;

– продаж або передача в Україні чи за її межами права управління (контролю) товарами відповідно юридичній особі іноземної держави чи її представнику, іноземцю чи особі без громадянства, у тому числі через засоби зв'язку;

– розкриття технології іноземцю чи особі без громадянства;

– фактичне відвантаження товарів з метою подальшої їх передачі або переміщення за межі України;

ембарго (повне або часткове) – заборона чи обмеження експорту товарів до держав, визначених міжнародними організаціями, членом яких є

Україна, або до держав, щодо яких проводиться відповідна національна політика;

імпорт – купівля або отримання на інших законних підставах від іноземних суб'єктів господарської та іншої діяльності товарів із ввезенням або без ввезення цих товарів в Україну, включаючи їх купівлю для власного споживання філіями та представництвами установ і організацій України, що знаходяться за її межами, а також дипломатичними представництвами та консульськими установами України за кордоном;

реекспорт – продаж або передача на інших законних підставах іноземним суб'єктам господарської та іншої діяльності з вивезенням або без вивезення за межі України товарів, раніше імпортованих в Україну;

транзит – перевезення товарів з однієї до іншої іноземної держави територією України між двома пунктами або в межах одного пункту пропуску через державний кордон України, за винятком випадків, коли право власності чи право володіння та користування товаром у разі такого перевезення на території України в установленому порядку переходить від однієї до іншої особи;

тимчасове вивезення товарів – вивезення товарів з України до іноземної держави з наступним їх поверненням в Україну;

тимчасове ввезення товарів – ввезення товарів в Україну з іноземної держави з наступним їх вивезенням за межі України;

товари – товари військового призначення та подвійного використання;

товари військового призначення в сукупності чи окремо – це:

вироби військового призначення – озброєння, боєприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні комплектуючі вироби для їх виробництва, вибухові речовини, а також матеріали та обладнання, спеціально призначені для розроблення, виробництва або використання зазначених виробів;

послуги військового призначення – надання іноземним юридичним чи фізичним особам в Україні або за її межами послуг, у тому числі посередницьких (брокерських), у сфері розроблення, виробництва, будівництва, складання, випробування, ремонту, технічного обслуговування, модифікації, модернізації, експлуатації, управління, демілітаризації, знищення, збуту, зберігання, виявлення, ідентифікації, придбання або використання виробів чи технологій військового призначення, а також надання зазначеним юридичним особам іноземної держави чи її представникам або іноземцям послуг з фінансування таких робіт;

технології військового призначення – спеціальна інформація в будь-якій формі (за винятком загальнодоступної інформації), необхідна для розроблення, виробництва або використання виробів військового призначення та надання послуг військового призначення. Ця інформація може надаватися у формі технічних даних або технічної допомоги:

технічні дані – проекти, плани, креслення, схеми, діаграми, моделі, формули, специфікації, програмне забезпечення, посібники та інструкції, розміщені на папері або інших, у тому числі й електронних, носіях інформації;

технічна допомога – проведення інструктажів, надання консультацій, здійснення заходів з метою підвищення кваліфікації, навчання, практичного освоєння методів роботи;

базові технології – технології, які визначають принцип роботи і використання техніки, та елементи технологій, без яких військова техніка не може бути створена і використана;

товари подвійного використання – окремі види виробів, обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій, спеціально не призначені для військового використання, а також послуги (технічна допомога), пов'язані з ними, які, крім цивільного призначення, можуть бути використані у військових або терористичних цілях чи для розроблення, виробництва, використання товарів військового призначення, зброї масового знищення, засобів доставки зазначеної зброї чи ядерних вибухових пристроїв, у тому числі окремі види ядерних матеріалів, хімічних речовин, бактеріологічних, біологічних та токсичних препаратів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;

послуги (технічна допомога) подвійного використання – надання іноземним юридичним особам чи іноземцям в Україні або за її межами технічної підтримки, пов'язаної з ремонтом, розробленням, виробництвом, використанням, складанням, випробуванням, модифікацією, модернізацією, підтримкою в робочому стані, включаючи авторський та гарантійний нагляд, або будь-яке інше технічне обслуговування систем, обладнання та їх компонентів, програмного забезпечення та технологій, що підлягають державному експортному контролю. Послуга (технічна допомога) може набувати форми інструктажу, підвищення кваліфікації, навчання, практичного освоєння методів роботи, надання консультацій і може включати передачу технічних даних;

кінцеві споживачі – суб'єкти господарювання України, державні органи України, Збройні Сили України та інші військові формування, правоохоронні органи, іноземні суб'єкти господарської та іншої діяльності, які безпосередньо є споживачами товарів, відповідно імпортованих в Україну або експортованих з України;

військове кінцеве використання – використання будь-яких товарів з метою розроблення, виробництва, складання, випробування, ремонту, технічного обслуговування, модифікації, модернізації, експлуатації, зберігання, виявлення, ідентифікації, придбання виробів військового призначення, у тому числі:

– використання виробничого, випробувального або технологічного обладнання та його компонентів;

– використання будь-яких складових частин зазначених товарів, а також обладнання, матеріалів, програмного забезпечення і технологій чи надання будь-яких послуг;

– включення таких товарів до складу виробів військового призначення;

суб'єкт здійснення міжнародних передач товарів – зареєстрований центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, державний замовник у сфері оборони та суб'єкт господарювання України, який має намір здійснювати або здійснює міжнародні передачі товарів, включаючи посередницьку (брокерську) діяльність; – документ, виданий центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, який надає право на експорт чи імпорт товарів. Дозвіл може бути разовим, генеральним або відкритим;

висновок – документ, виданий центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, який надає право на тимчасове ввезення або вивезення товарів чи їх транзит, проведення переговорів, пов'язаних з укладанням зовнішньоекономічних договорів (контрактів) про міжнародні передачі товарів військового призначення або про експорт товарів подвійного використання та інших товарів до держав, стосовно яких встановлено часткове ембарго на поставки таких товарів. Висновок може бути разовим, генеральним або відкритим;

разовий дозвіл чи висновок – дозвіл чи висновок, який надається суб'єкту здійснення міжнародних передач товарів або суб'єктам, зазначеним у частині третій статті 15 цього Закону для проведення відповідних переговорів або здійснення конкретної міжнародної передачі товарів визначеному кінцевому споживачу із зазначенням їх найменування, кількості, вартості, особливих умов поставки, назви іноземного суб'єкта господарської або іншої діяльності, держави призначення або походження товарів та їх кінцевого споживача;

генеральний дозвіл чи висновок – дозвіл чи висновок, який надається суб'єкту здійснення міжнародних передач товарів для неодноразового проведення відповідних переговорів чи здійснення міжнародних передач товарів визначеному кінцевому споживачу із зазначенням їх найменування, особливих умов поставки, назви іноземного суб'єкта господарської або іншої діяльності, держави призначення або походження товарів та їх кінцевого споживача;

відкритий дозвіл чи висновок – дозвіл чи висновок, який надається суб'єкту здійснення міжнародних передач товарів для неодноразового проведення відповідних переговорів чи здійснення міжнародних передач товарів із зазначенням тільки їх найменування, особливих умов поставки та назви держави призначення або походження товарів;

державний експортний контроль – комплекс заходів з контролю за міжнародними передачами товарів, їх використанням юридичною чи фізичною особою, що здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, та іншими державними органами з метою забезпечення захисту інтересів національної безпеки та відповідно до міжнародних зобов'язань України;

система внутрішньофірмового експортного контролю – комплекс заходів організаційного, правового, інформаційного та іншого характеру, що виконується суб'єктом здійснення міжнародних передач товарів з метою дотримання ним та підпорядкованими йому структурними підрозділами вимог законодавства в галузі експортного контролю;

посередницька (брокерська) діяльність – будь-які дії суб'єкта господарювання України, що сприяють здійсненню міжнародних передач товарів військового призначення, включаючи дії з фінансування, транспортування чи експедирування вантажів, незалежно від походження таких товарів і території, на якій провадиться зазначена діяльність;

документ про гарантію – документ, який містить письмове зобов'язання (підтвердження) уповноваженого на це державного органу України або іноземної держави щодо використання в заявлених цілях товарів і видається у формі міжнародного імпортного сертифіката, сертифіката підтвердження доставки чи іншого документа, що містить таке зобов'язання (підтвердження), а також документ, який містить письмове зобов'язання кінцевого споживача, що видається у формі сертифіката кінцевого споживача;

міжнародний імпортий сертифікат – документ, виданий уповноваженим на це державним органом держави-імпортера, який підтверджує зобов'язання імпортера імпортувати товари до своєї держави, а якщо товари не будуть до неї імпортовані, то не відправляти їх в інше місце без дозволу зазначеного державного органу;

сертифікат підтвердження доставки – документ, виданий уповноваженим на це державним органом держави-імпортера, який підтверджує, що зазначені в ньому товари доставлено до цієї держави;

сертифікат кінцевого споживача – документ, яким кінцевий споживач визначає місце та мету кінцевого використання (встановлення) товарів і гарантує, що ці товари не будуть використані в інших цілях, ніж зазначені в сертифікаті, не будуть передані іншому споживачу на території держави призначення або реекспортовані без дозволу відповідного державного органу, а також бере на себе інші гарантії (зобов'язання) щодо імпортованих товарів, передбачені умовами зовнішньоекономічного договору (контракту) чи вимогами держави – експортера товару.

Стаття 2. Сфера застосування Закону

Дія цього Закону поширюється на діяльність, пов'язану з міжнародними передачами товарів, включаючи надання посередницьких (брокерських) послуг, виробниче, науково-технічне та інше кооперування, демонстрування

товарів як експонатів на міжнародних виставках та ярмарках з метою рекламування, проведення випробувань, торгівлю та операції з обміну ними.

Дія цього Закону не поширюється на:

– переміщення товарів у зв'язку із заходами, що проводяться військовими формуваннями, правоохоронними органами, органами та підрозділами цивільного захисту України за її межами або підрозділами збройних сил інших держав на території України відповідно до міжнародних договорів України, якщо ними передбачені спеціальні механізми контролю за переміщенням таких товарів;

– переміщення військової техніки та інших товарів підрозділів збройних сил держав - членів Європейського Союзу, держав - членів Організації Північноатлантичного договору та інших держав, які у встановленому законом порядку допущені на територію України, підрозділів Збройних Сил України, направлених згідно із законом до інших держав, з використанням Форми 302, передбаченої Митним кодексом України;

– міжнародні передачі газової, спортивної чи мисливської зброї, зброї, що споряджається гумовими або аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, іншої зброї, на яку поширюється дія дозвільної системи щодо обігу такої зброї, а також складові частини, патрони та боєприпаси до неї;

– міжнародні передачі спеціальних засобів, що застосовуються під час охорони громадського порядку, за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

– вивезення, ввезення згідно з міжнародними договорами табельної та службово-штатної зброї під час виконання службових обов'язків поліцейськими, військовослужбовцями, іншими особами, які відповідно до законодавства України мають право на носіння такої зброї;

– ввезення на період проведення антитерористичної операції та/або запровадження воєнного стану відповідно до законодавства спеціальних засобів індивідуального захисту (каска, виготовлені відповідно до військових стандартів або технічних умов, чи їх еквіваленти та спеціально призначені для них компоненти (тобто підшоломи, амортизатори), код товару згідно з УКТ ЗЕД 6506 10 80 00; бронежилети, код товару згідно з УКТ ЗЕД 6211 43 90 00, виготовлені відповідно до військових стандартів або військових умов для потреб правоохоронних органів, Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, інших суб'єктів, що здійснюють боротьбу з тероризмом відповідно до закону;

– міжнародні передачі технічних засобів розвідки, озброєння, боєприпасів, військової та спеціальної техніки, які прямо чи опосередковано використовуються розвідувальними органами для здійснення розвідувальної діяльності або для організації чи забезпечення її здійснення.

Кабінет Міністрів України може встановлювати перелік товарів, на міжнародні передачі яких не поширюється дія цього Закону у період дії воєнного стану на території України.

Стаття 3. Правова основа державного експортного контролю

Правову основу державного експортного контролю становлять Конституція України, цей та інші закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, інші нормативно-правові акти, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Принципи державної політики в галузі державного експортного контролю

Державна політика в галузі державного експортного контролю формується відповідно до таких основних принципів:

- пріоритетність національних інтересів України – політичних, економічних та військових, захист яких є необхідним для забезпечення національної безпеки;

- обов'язковість виконання міжнародних зобов'язань України щодо нерозповсюдження зброї масового знищення, засобів її доставки та встановлення державного контролю за здійсненням міжнародних передач товарів військового призначення і подвійного використання, а також забезпечення здійснення заходів щодо недопущення використання зазначених товарів у терористичних та інших протиправних цілях;

- законність;

- здійснення експортного контролю тільки тією мірою, що необхідна для досягнення його цілей;

- узгодження процедур і правил державного експортного контролю з міжнародно-правовими нормами та практикою;

- забезпечення взаємодії з міжнародними організаціями та іноземними державами в галузі державного експортного контролю з метою зміцнення міжнародної безпеки і стабільності, у тому числі з метою запобігання розповсюдженню зброї масового знищення та засобів її доставки.

Стаття 5. Методи здійснення державного експортного контролю

Методами здійснення державного експортного контролю є:

- ідентифікація товарів, що передбачає встановлення відповідності конкретних товарів, які є об'єктами міжнародних передач, найменуванню та опису товарів, внесених до списків товарів, що підлягають державному експортному контролю;

- надання дозволів чи висновків на здійснення міжнародних передач товарів або проведення переговорів щодо здійснення таких передач;

- здійснення митного контролю та митного оформлення товарів відповідно до законодавства;

– застосування санкцій до суб'єктів господарювання, які порушили порядок здійснення таких передач, установлений цим Законом та іншими актами законодавства в галузі експортного контролю.

Стаття 6. Повноваження органів державної влади в галузі державного експортного контролю

Законодавчі основи державної політики в галузі державного експортного контролю визначає Верховна Рада України.

Загальне керівництво державною політикою в галузі державного експортного контролю відповідно до Конституції України здійснює Президент України.

Рада національної безпеки і оборони України координує діяльність та здійснює контроль за діями органів виконавчої влади в галузі державного експортного контролю.

Кабінет Міністрів України забезпечує здійснення державної політики в галузі державного експортного контролю.

Реалізацію державної політики в галузі державного експортного контролю забезпечують центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, а також міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, розвідувальні органи України, уповноважені згідно із законодавством здійснювати заходи в галузі державного експортного контролю. Зазначені органи виконавчої влади можуть також залучати до участі в здійсненні заходів державного експортного контролю інші центральні органи виконавчої влади, представництва України за кордоном та юридичних осіб, діяльність яких безпосередньо не пов'язана з державним експортним контролем, за згодою їх керівників.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, безпосередньо або спільно з іншими центральними органами виконавчої влади та розвідувальними органами України сприяє здійсненню діяльності, пов'язаної з міжнародною передачею товарів, коли це відповідає національним інтересам, передусім завдяки створенню нових і збереженню існуючих робочих місць у галузі високих технологій, або обмежує чи забороняє провадження такої діяльності в разі, коли це суперечить національним інтересам України, її міжнародним зобов'язанням, цілям боротьби з тероризмом, а також у разі, коли є підстави вважати, що зазначені товари належать до зброї масового знищення чи призначені для створення такої зброї, засобів її доставки, або за відсутності належних гарантій (зобов'язань) щодо кінцевого використання товарів.

Стаття 7. Обмін інформацією у процесі здійснення державного експортного контролю

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, має право отримувати безоплатно від інших органів виконавчої влади, суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів інформацію, необхідну для здійснення повноважень у галузі

державного експортного контролю, використовувати її та здійснювати міжнародний обмін цією інформацією.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику, надає центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного експортного контролю, інформацію про експортно-імпорتنі операції з товарами, необхідну для здійснення заходів, визначених цим Законом, на підставі міжвідомчих угод про інформаційний обмін.

Інформація про міжнародні передачі товарів, отримана органами, що здійснюють державний експортний контроль, від органів виконавчої влади, суб'єктів здійснення міжнародних передач товарів та в рамках міжнародного обміну такою інформацією, використовується виключно в цілях експортного контролю і захисту національних інтересів.

Обмін інформацією, пов'язаною з міжнародними передачами товарів, з відповідними органами інших держав та міжнародними організаціями не повинен суперечити законодавству України, її національним інтересам.

ЗАКОН УКРАЇНИ **Про основи національного спротиву**

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2021, № 41, ст.339)

(Витяг)

Цей Закон визначає правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення, завдання і повноваження сил безпеки та сил оборони та інших визначених цим Законом суб'єктів з питань підготовки і ведення національного спротиву.

Розділ I **ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ**

Стаття 1. Визначення основних термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) **доброволець Сил територіальної оборони Збройних Сил України** – громадянин України або іноземець чи особа без громадянства, який перебуває в Україні на законних підставах впродовж останніх п'яти років та на добровільній основі зарахований до проходження служби у складі добровольчого формування Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

2) **добровольче формування територіальної громади** – воєнізований підрозділ, сформований на добровільній основі з громадян України, які проживають у межах території відповідної територіальної громади, який

призначений для участі у підготовці та виконанні завдань територіальної оборони;

3) **зона територіальної оборони** – частина сухопутної території України, яка включена до території відповідної військово-сухопутної зони та межі якої збігаються з адміністративними межами Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя;

4) **керівник зони територіальної оборони** – Голова Ради міністрів Автономної Республіки Крим, голова обласної державної адміністрації, голова Київської, Севастопольської міської державної адміністрації (керівник відповідної військово-цивільної або військової адміністрації у разі її утворення);

5) **керівник району територіальної оборони** – голова районної державної адміністрації (керівник районної військово-цивільної або військової адміністрації у разі її утворення);

6) **керівник штабу зони територіальної оборони** – командир бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

7) **керівник штабу району територіальної оборони** – командир батальйону Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

8) **національний спротив** – комплекс заходів, які організуються та здійснюються з метою сприяння обороні України шляхом максимально широкого залучення громадян України до дій, спрямованих на забезпечення воєнної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, стримування і відсіч агресії та завдання противнику неприйнятних втрат, з огляду на які він буде змушений припинити збройну агресію проти України;

9) **органи управління силами і засобами, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони**, – Генеральний штаб Збройних Сил України, Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України, регіональні органи військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України, органи управління інших складових сил безпеки та сил оборони, у підпорядкуванні яких перебувають сили і засоби, що сплановані та/або залучаються до виконання завдань територіальної оборони, штаби зон (районів) територіальної оборони;

10) **підготовка громадян України до національного спротиву** – сукупність заходів, які здійснюються державними органами та органами місцевого самоврядування з метою формування патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття ними знань та практичних вмінь, необхідних для захисту України;

11) **район територіальної оборони** – частина сухопутної території України, яка включена до території відповідної зони територіальної оборони України та межі якої збігаються з адміністративними межами району у складі Автономної Республіки Крим, області, міст Києва, Севастополя;

12) **рух опору** – система воєнних, інформаційних і спеціальних заходів, організація, планування, підготовка і підтримка яких здійснюється з метою

відновлення державного суверенітету і територіальної цілісності під час відсічі збройної агресії проти України;

13) **сили і засоби, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони**, – визначені планувальними документами територіальної оборони сили і засоби сил безпеки та сил оборони;

14) **сили і засоби руху опору** – визначені сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до здійснення заходів з організації, підготовки та виконання завдань руху опору, а також окремі особи, які на добровільній та конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору;

15) **Сили територіальної оборони Збройних Сил України** – окремий рід сил Збройних Сил України, на який покладається організація, підготовка та виконання завдань територіальної оборони;

16) **територіальна оборона** – система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій;

17) **штаб зони територіальної оборони** – постійно діючий орган управління територіальною обороною в межах відповідної зони територіальної оборони, який підпорядкований керівнику зони територіальної оборони;

18) **штаб району територіальної оборони** – постійно діючий орган управління територіальною обороною в межах відповідного району територіальної оборони, який підпорядкований керівнику району територіальної оборони.

2. Інші терміни в цьому Законі вживаються у значенні, наведеному в інших законах України.

Стаття 2. Правова основа національного спротиву

1. Правову основу національного спротиву становлять Конституція України, цей та інші закони України, міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані на виконання Конституції та законів України інші нормативно-правові акти.

Розділ II ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Стаття 3. Склад, мета і завдання національного спротиву

1. Складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву.

2. Метою національного спротиву є підвищення обороноздатності держави, надання обороні України всеохоплюючого характеру, сприяння забезпеченню готовності громадян України до національного спротиву.

Цивільно-військове співробітництво виступає ефективним елементом досягнення мети національного спротиву.

3. Завданнями територіальної оборони є:

1) своєчасне реагування та вжиття необхідних заходів щодо оборони території та захисту населення на визначеній місцевості;

2) участь у посиленні охорони та захисті державного кордону;

3) участь у захисті населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій, ліквідації наслідків ведення воєнних (бойових) дій;

4) участь у підготовці громадян України до національного спротиву;

5) участь у забезпеченні умов для безпечного функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування та органів військового управління;

6) участь в охороні та обороні важливих об'єктів і комунікацій, інших критично важливих об'єктів інфраструктури, визначених Кабінетом Міністрів України, та об'єктів обласного, районного, сільського, селищного, міського значення, районного у містах рад, сільських, селищних, порушення функціонування та виведення з ладу яких становлять загрозу для життєдіяльності населення;

7) забезпечення умов для стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил) або їх перегрупування;

8) участь у здійсненні заходів щодо тимчасової заборони або обмеження руху транспортних засобів і пішоходів поблизу та в межах зон/районів надзвичайних ситуацій та/або ведення воєнних (бойових) дій;

9) участь у забезпеченні заходів громадської безпеки і порядку в населених пунктах;

10) участь у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану в разі його введення на всій території України або в окремих її місцевостях;

11) участь у боротьбі з диверсійно-розвідувальними силами, іншими збройними формуваннями агресора (противника) та не передбаченими законами України воєнізованими або збройними формуваннями;

12) участь в інформаційних заходах, спрямованих на підвищення рівня обороноздатності держави та на протидію інформаційним операціям агресора (противника);

13) участь у наданні населенню правничих послуг у порядку, передбаченому Законом України «Про безоплатну правничу допомогу».

4. Завданнями руху опору є:

1) формування осередків руху опору та набуття ними відповідних спроможностей;

2) перешкоджання діям військ (сил) агресора (противника);

3) участь у проведенні спеціальних (розвідувальних, інформаційно-психологічних тощо) операцій;

4) участь у підготовці громадян України до руху опору.

5. Завданнями підготовки громадян України до національного спротиву є:

1) сприяння набуттю громадянами України готовності та здатності виконання конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, у тому числі на основі бойового досвіду учасників бойових дій, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України;

2) військово-патріотичне виховання громадян України;

3) підготовка населення до умов життєдіяльності в районах ведення (воєнних) бойових дій.

Стаття 4. Основи побудови територіальної оборони

1. Територіальна оборона ґрунтується на принципах територіальності, масовості, мінімального часу на розгортання та приведення підрозділів територіальної оборони у готовність до дій, єдиноначальності, централізації управління та децентралізації і контрольованої автономності застосування сил і засобів територіальної оборони, активності, рішучості та безперервності ведення територіальної оборони, наполегливості у досягненні мети територіальної оборони, узгодженого, спільного застосування сил і засобів, залучених до ведення територіальної оборони, безперервності взаємодії сил і засобів територіальної оборони, всебічного врахування і повного використання моральних та психологічних факторів.

Територіальна оборона складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових.

2. Військова складова територіальної оборони включає органи військового управління, військові частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України, інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони.

Провідна роль в організації та виконанні завдань територіальної оборони належить Силам територіальної оборони Збройних Сил України, до яких належать:

8) Командування Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

9) регіональні органи військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

10) бригади Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

11) батальйони зі складу бригад Сил територіальної оборони Збройних Сил України.

До виконання завдань територіальної оборони та здійснення заходів підтримки і забезпечення територіальної оборони за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України можуть залучатися інші сили і засоби Збройних Сил України.

Склад сил і засобів сил безпеки та сил оборони, що залучаються до територіальної оборони, визначається Головнокомандувачем Збройних Сил України за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил безпеки та сил оборони.

3. Цивільна складова територіальної оборони включає державні органи, органи місцевого самоврядування, які залучаються до територіальної оборони.

4. Військово-цивільна складова територіальної оборони включає штаби зон (районів) територіальної оборони та добровольчі формування територіальних громад, які залучаються до територіальної оборони.

5. Для організації підготовки, підтримки, забезпечення та виконання завдань територіальної оборони на постійній основі функціонують:

1) в органах управління сил безпеки та сил оборони, місцевих органах виконавчої влади - відповідні структурні підрозділи з питань територіальної оборони;

2) у Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київській, Севастопольській міських державних адміністраціях (відповідних військово-цивільних або військових адміністраціях у разі їх утворення) - штаби зон територіальної оборони;

3) у районних державних адміністраціях (районних військово-цивільних або військових адміністраціях у разі їх утворення) - штаби районів територіальної оборони.

6. В основу побудови територіальної оборони закладається територіально-зональний принцип з урахуванням військово-адміністративного поділу території України.

Стаття 5. Основи побудови руху опору

1. Заходи з організації, планування і підготовки руху опору здійснюються в мирний час та особливий період.

Ведення руху опору здійснюється з настанням особливого періоду на тимчасово окупованій території України, території України, яка захоплена агресором (противником) під час збройної агресії проти України.

2. Провідна роль в організації, підготовці, підтримці та веденні руху опору належить Силам спеціальних операцій Збройних Сил України.

3. До організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору за рішенням Головнокомандувача Збройних Сил України залучаються інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони за узгодженням з керівниками органів управління відповідних сил безпеки та сил оборони.

4. Форми, методи і засоби виконання завдань руху опору визначаються законодавством України, актами Командувача Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

Інформація про форми, методи і засоби виконання завдань руху опору, про взаємодію Сил спеціальних операцій Збройних Сил України з іншими силами і засобами руху опору належить до таємної інформації та підлягає віднесенню у встановленому законом порядку до державної таємниці.

5. Військовослужбовці, працівники правоохоронних органів та інші особи, які залучаються до заходів з організації, підготовки, підтримання та виконання завдань руху опору, на час проведення таких заходів підпорядковуються Командувачу Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, рішення якого є обов'язковими до виконання.

Стаття 6. Основи підготовки громадян України до національного спротиву

1. Основою підготовки громадян України до національного спротиву є їх загальновійськова підготовка, яка організовується за територіально-зональним принципом, ґрунтується на засадах високої мотиваційної привабливості та узгоджується з процесом трансформації системи комплектування за призовом відповідно до принципів та найкращих практик держав – членів НАТО.

2. Загальновійськова підготовка громадян України полягає в опануванні базовими загальновійськовими знаннями, практичними вміннями і навичками та поділяється на початкову і базову підготовку.

3. Початкова підготовка організовується центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, разом з Міністерством оборони України та проводиться в закладах загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності на відповідному рівні повної загальної середньої освіти. У літній час проводиться військово-патріотична підготовка в ігровій формі у літніх таборах.

4. Базова підготовка організовується Міністерством оборони України разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади та проводиться з громадянами України, які досягли 18-річного віку та не проходять військову службу в Збройних Силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, службу в правоохоронних органах, шляхом проведення періодичних навчальних зборів, занять, курсів.

5. Загальновійськова підготовка громадян України організовується та здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

6. Загальновійськова підготовка громадян України до національного спротиву організовується з використанням фондів військових частин Сил територіальної оборони Збройних Сил України, військових навчальних закладів, навчальних центрів, інших військових частин (установ) Збройних

Сил України, інших складових сил безпеки та сил оборони, об'єктів, які перебувають у сфері управління державних органів та органів місцевого самоврядування.

Стаття 7. Керівництво національним спротивом

1. Загальне керівництво національним спротивом здійснює Президент України як Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України через Міністра оборони України.

2. Безпосереднє керівництво територіальною обороною здійснюється:

1) на всій території України - Головнокомандувачем Збройних Сил України через Командувача Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

2) у межах військово-сухопутної зони - керівником регіонального органу військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України через регіональний орган військового управління Сил територіальної оборони Збройних Сил України;

3) у межах зони територіальної оборони – керівником зони територіальної оборони через штаб зони територіальної оборони;

4) у межах району територіальної оборони – керівником району територіальної оборони через штаб району територіальної оборони.

3. Керівництво рухом опором здійснює Головнокомандувач Збройних Сил України через Командувача Сил спеціальних операцій Збройних Сил України.

4. Керівництво підготовкою громадян України до національного спротиву здійснюється Кабінетом Міністрів України через відповідні центральні органи виконавчої влади

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення механізмів управління та списання військового майна

(Витяг)

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. Статтю 24 Закону України «Про Службу безпеки України» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 27, ст. 382 із наступними змінами) доповнити пунктом 24 такого змісту:

«24) здійснювати відповідно до закону управління військовим майном, яке перебуває у сфері управління Служби безпеки України».

2. У Законі України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 48, ст. 407 із наступними змінами):

1) частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«Вирішення питань щодо забезпечення Збройних Сил України військовим майном, а також визначення порядку вилучення і передачі його до сфери управління центральних або місцевих органів виконавчої влади, інших органів, уповноважених управляти державним майном, самоврядним установам і організаціям та у комунальну власність територіальних громад сіл, селищ, міст або у їх спільну власність (за згодою відповідних органів місцевого самоврядування з дотриманням вимог Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності») належить до компетенції Кабінету Міністрів України з урахуванням того, що озброєння та бойова техніка можуть передаватися лише до військових формувань, існування яких передбачено законом, Національної поліції України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України, а військова зброя та боєприпаси до неї також Державній спеціальній службі транспорту»;

2) частину другу статті 3 викласти в такій редакції:

«З моменту надходження майна до Збройних Сил України, Служби безпеки України і закріплення його за військовою частиною Збройних Сил України або в структурі Служби безпеки України воно набуває статусу військового майна. Закріплене військове майно використовується лише за його цільовим та функціональним призначенням. Облік, інвентаризація, зберігання, списання, використання та передача військового майна здійснюються у спеціальному порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України»;

3) у статті 4:

частини третю, п'яту і шосту викласти в такій редакції:

«Списання військового майна провадиться командирами військових частин і посадовими особами органів військового управління відповідно до їхньої компетенції у порядку, встановленому Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України. Особливості списання військового майна Служби безпеки України визначаються Службою безпеки України»;

«Військове майно (крім об'єктів нерухомого майна), витрачене, використане та/або яке набуло непридатного стану внаслідок його експлуатації під час дії воєнного стану, списується незалежно від номенклатури служб (підрозділів) забезпечення вартістю за одним актом до 100000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян без затверджень та погоджень з посадовими особами вищих рівнів, правоохоронними органами чи спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України. Про списання такого військового майна командир військової частини, уповноважена посадова особа Служби безпеки України за поданням комісії для списання військового майна видає наказ.

Службове розслідування щодо встановлення причин та обставин знищення (втрати), пошкодження, дострокового зносу, перевитрати військового майна може не призначатись у випадках, передбачених законом»; частину сьому виключити;

частини восьму – одинадцяту замінити п'ятьма новими частинами такого змісту:

«У разі знищення (втрати) військового майна або його пошкодження (якщо відновлення такого майна неможливе або економічно недоцільне) внаслідок бойових або інших дій з боку противника, а також у зв'язку з виконанням бойового (спеціального) завдання таке майно незалежно від номенклатури служб (підрозділів) забезпечення, без затверджень та погоджень з правоохоронними органами чи спеціальним правоохоронним формуванням у складі Збройних Сил України списується на підставі єдиного акта списання (крім об'єктів нерухомого майна), в якому зазначаються опис події та перелік військового майна, що підлягає списанню. Відповідний акт складається та підписується комісією для списання військового майна та не менш як двома учасниками або свідками події (за їх наявності). Єдиний акт списання у тридцятиденний строк подається на затвердження командирів військової частини або посадовій особі органу військового управління, зазначеній у частині десятій цієї статті, чи уповноваженій посадовій особі Служби безпеки України.

Єдині акти списання військового майна вартістю за одним актом до 100000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян затверджуються командиром військової частини.

Єдині акти списання військового майна вартістю за одним актом 100000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і більше затверджуються командувачами або іншими керівниками органів військового управління, яким підпорядковані військові частини, військове майно яких підлягає списанню за єдиним актом.

Посадова особа, зазначена у частині десятій цієї статті, яка отримала для затвердження єдиний акт, у строк не більш як 20 днів з дня його отримання, після перевірки правильності його оформлення та відповідності вимогам законодавства, затверджує єдиний акт або відмовляє у затвердженні. Відмова у затвердженні повинна бути вмотивованою, із зазначенням причин та недоліків, які необхідно усунути в єдиному акті.

Строк перегляду рішення про відмову у затвердженні єдиного акта після усунення недоліків і повторного подання не може перевищувати 15 днів»;

4) пункт 2 статті 8 викласти в такій редакції:

«2. Дія цього Закону поширюється на інші утворені відповідно до законів України військові формування, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Службу безпеки України».

3. У Законі України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі»

(Відомості Верховної Ради України, 2019 р., № 47, ст. 313; 2021 р., № 30, ст. 238):

1) частину першу статті 2 викласти в такій редакції:

«1. Дія цього Закону поширюється на військовослужбовців під час виконання ними обов'язків військової служби, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження ними зборів, а також осіб рядового та начальницького складу правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, сил цивільного захисту, Державної кримінально-виконавчої служби України, Державного бюро розслідувань, співробітників Служби судової охорони, військовослужбовців Служби безпеки України (далі - особи)»;

2) у статті 8:

частину четверту доповнити абзацом другим такого змісту:

«Розслідування може не призначатися, якщо шкоду завдано діями противника під час воєнних (бойових) дій, внаслідок ракетних (авіаційних) атак чи інших проявів збройної агресії проти України та/або у зв'язку з виконанням особами, зазначеними у частині першій статті 2 цього Закону, бойового (спеціального) завдання»;

частину п'яту викласти в такій редакції:

«5. Порядок проведення службового розслідування визначається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, правоохоронними органами спеціального призначення, Службою зовнішньої розвідки України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державним бюро розслідувань, Службою безпеки України».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом одного місяця з дня набрання чинності цим Законом:

1) забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ БЕЗПЕКИ

ЗАКОН УКРАЇНИ Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки

Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади щодо участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також порядок направлення Україною військового та цивільного персоналу, організації його підготовки та забезпечення.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

міжнародні операції з підтримання миру і безпеки – міжнародні дії або заходи, спрямовані на виконання миротворчих чи гуманітарних завдань, які здійснюються за рішеннями Ради Безпеки ООН відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, ОБСЄ, інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки, згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН, а так само дії і заходи багатонаціональних сил, багатонаціональних військових формувань високої готовності, які проводяться під загальним контролем Ради Безпеки ООН з метою:

- запобігання виникненню міждержавних або внутрішніх конфліктів;
- врегулювання або створення умов для врегулювання міждержавних, а також внутрішніх конфліктів за згодою сторін конфлікту або з використанням примусових заходів за рішенням Ради Безпеки ООН, що може включати, зокрема, спостереження і контроль за додержанням угод про припинення вогню та інших ворожих дій, роз'єднання сторін, які конфліктують, роззброєння і розформування їх підрозділів, виконання інженерних та інших робіт;
- боротьби з міжнародним тероризмом і піратством;
- евакуації населення із зони конфлікту;
- ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру;
- подання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх конфліктів;
- виконання поліцейських функцій по забезпеченню безпеки і додержання прав людини;
- подання допомоги у подоланні наслідків конфліктів та відновлення миру;

– усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії;

національний контингент – військові підрозділи, оснащені відповідним озброєнням і військовою технікою, засобами підтримки і зв'язку, що направляються Україною для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, у тому числі у складі багатонаціональних військових формувань високої готовності військові підрозділи Збройних Сил України, інших військових формувань, котрі входять до складу об'єднаних військових підрозділів, що створюються спільно з іншими державами для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (спільні батальйони тощо);

національний персонал – окремі військовослужбовці Збройних Сил України, інших військових формувань, поліцейські, особи начальницького і рядового складу державних органів, які можуть оснащуватися вогнепальною (стрілецькою) зброєю та боєприпасами до неї відповідно до пропозицій міжнародних організацій у сфері безпеки, а також працівники Збройних Сил України, інших військових формувань, державних органів і установ України, які направляються Україною для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки і не входять до складу національного контингенту;

матеріально-технічні ресурси та послуги – матеріально-технічні ресурси та послуги, що надаються Україною для використання в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, у тому числі бойова і спеціальна техніка, окремі види озброєнь, засоби зв'язку, транспортні засоби з екіпажами, продовольство, медикаменти тощо;

багатонаціональне військове формування високої готовності – військове формування з високим ступенем готовності, що складається з сил та засобів збройних сил держав – членів та/або держав – партнерів відповідної міжнародної організації і створюється на виконання рішень Ради Безпеки ООН, Північноатлантичної Ради НАТО, Ради Європейського Союзу, інших міжнародних організацій, а також у рамках міжнародних договорів України з метою залучення до виконання завдань за призначенням;

оперативне чергування – перебування визначених сил і засобів Збройних Сил України у відповідному стані готовності до виконання завдань за призначенням.

Стаття 2. Умови участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки

Україна виключно на умовах, зазначених у рішенні Президента України, що схвалюється Верховною Радою України у випадках, передбачених Конституцією та законами України, та у порядку, встановленому цим Законом, бере участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки:

– Організації Об'єднаних Націй, рішення на проведення яких прийнято Радою Безпеки ООН;

- Організації з безпеки і співробітництва в Європі чи інших міжнародних організацій, які несуть відповідальність у сфері підтримання міжнародного миру і безпеки згідно з положеннями глави VIII Статуту ООН;
- багатонаціональних сил, що створюються за згодою Ради Безпеки ООН, дії та заходи яких здійснюються під загальним контролем Ради Безпеки ООН;
- багатонаціональних військових формувань високої готовності.

Участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки здійснюється шляхом надання національного контингенту, національного персоналу, а також матеріально-технічних ресурсів та послуг у розпорядження відповідних органів, які визначаються рішенням про проведення такої операції.

Україна бере участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі багатонаціональних військових формувань високої готовності шляхом здійснення оперативного чергування, направлення національного контингенту і національного персоналу у розпорядження органів, які визначаються рішеннями про проведення таких операцій, а також надання матеріально-технічних ресурсів та послуг.

Стаття 3. Внесення пропозиції щодо участі України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки

Пропозиція щодо участі України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки вноситься до Ради національної безпеки і оборони України Міністерством закордонних справ України за погодженням з Міністерством оборони України та іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади. Пропозиція має включати наявні на момент її внесення дані про район дії національного контингенту чи національного персоналу, про їх завдання, загальну чисельність, про тип і склад озброєння, військової техніки, підпорядкованість, строки перебування та порядок їх продовження, порядок заміни та умови виведення, про гарантії і компенсації військовослужбовцям військових формувань, працівникам Збройних Сил України, інших військових формувань, поліцейським, працівникам інших державних органів і цивільних установ України та членам їх сімей, а також інформацію про порядок фінансування витрат, пов'язаних з участю України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки.

Рада національної безпеки і оборони України, визнаючи відповідність такої участі національним інтересам і законодавству України, в тому числі міжнародним зобов'язанням України відповідно до Статуту ООН, враховуючи можливості фінансування та матеріально-технічного забезпечення, рівень безпеки громадян України, які братимуть участь у операції з підтримання миру і безпеки у складі національного контингенту чи національного персоналу, вносить пропозицію щодо участі України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки на розгляд Президента України.

Стаття 4. Прийняття рішень щодо участі України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки

Рішення про направлення національного контингенту чи національного персоналу для участі України у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, а також з питань надання матеріально-технічних ресурсів та послуг приймає Президент України з одночасним поданням до Верховної Ради України законопроекту про схвалення рішення в частині щодо направлення національного контингенту. Разом з законопроектом подається інформація, зазначена у частині першій статті 3 цього Закону.

Рішення Президента України про направлення національного контингенту України до іншої держави для участі в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, скріплене підписами Прем'єр-міністра України та міністра, відповідального за виконання цього рішення, підлягає схваленню Верховною Радою України відповідно до пункту 23 статті 85 Конституції України. Поданий Президентом України законопроект про схвалення рішення щодо направлення Україною національного контингенту до іншої держави як невідкладний розглядається Верховною Радою України позачергово.

Рішення про надання Україною матеріально-технічних ресурсів і послуг для використання в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки приймає Кабінет Міністрів України відповідно до рішення Президента України щодо участі України в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки.

Стаття 5. Комплектування національного контингенту і національного персоналу

національний контингент і національний персонал комплектуються громадянами України – військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил України, поліцейськими, особами начальницького і рядового складу інших військових формувань та інших державних органів і цивільних установ України, які мають необхідну професійну і психологічну підготовку.

Включення громадян України до складу національного контингенту або національного персоналу здійснюється виключно на добровільній основі.

Стаття 6. Підготовка громадян України для участі в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки

Громадяни України, які включаються до складу національного контингенту або направляються для участі в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки як національний персонал, попередньо проходять спеціальну підготовку у відповідних учбових, спеціальних центрах або у визначених органах військового управління, військових частинах (підрозділах).

Стаття 7. Повернення та відкликання національного контингенту і національного персоналу, які брали участь у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки

Національний контингент і національний персонал, які були направлені до іншої країни для участі в міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, повертаються до України після завершення операції. Вони можуть бути також відкликані до завершення операції з підтримання миру і безпеки в разі, якщо їх подальша участь у зазначеній операції стає недоцільною через суттєву зміну міжнародної військово-політичної обстановки чи обставин у регіоні перебування, припинення фінансування та через інші причини. Рішення про відкликання національного контингенту та національного персоналу приймається з урахуванням міжнародних зобов'язань України Президентом України за поданням Міністерства закордонних справ України, узгодженим з Міністерством оборони України, або за пропозицією Верховної Ради України.

Стаття 8. Соціальний захист учасників міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки та членів їх сімей

Соціальний захист учасників міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки і членів їх сімей забезпечується згідно з законами України.

Якщо міжнародними договорами або угодами, в яких бере участь Україна, встановлені більш високі гарантії захисту учасників міжнародних операцій з підтримання миру і безпеки, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються норми відповідного міжнародного договору або міжнародної угоди.

Вислуга років і трудовий стаж громадян України за час виконання обов'язків у складі національного контингенту і національного персоналу обчислюються з розрахунку один місяць за три місяці.

Стаття 9. Фінансове забезпечення участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки

Фінансування витрат, пов'язаних з участю України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, може здійснюватися:

– за рахунок коштів державного бюджету, за умови повного або часткового відшкодування цих витрат за рахунок коштів, які виділяються ООН, НАТО, ЄС, ОБСЄ або іншою міжнародною організацією для фінансування міжнародної операції з підтримання миру і безпеки або у рамках укладених міжнародних договорів України;

– або за рахунок коштів державного бюджету;

– або за рахунок коштів, які виділяються ООН, ОБСЄ або іншою міжнародною організацією для фінансування міжнародної операції з підтримання миру і безпеки.

Джерела фінансового забезпечення національного контингенту визначаються при схваленні Верховною Радою України рішення Президента України про участь України у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки. Джерела фінансового забезпечення національного персоналу визначаються у порядку, встановленому законодавством. Порядок фінансового забезпечення національного контингенту і національного персоналу визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Інформування Верховної Ради України про участь України у діяльності з підтримання міжнародного миру і безпеки

Кабінет Міністрів України щорічно подає Верховній Раді України доповідь про участь України в діяльності по підтриманню чи відновленню міжнародного миру і безпеки.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про ратифікацію Меморандуму про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру»

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 51, ст.136)

Верховна Рада України **постановляє:**

Меморандум про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру», вчинений 17 січня 2022 року в м. Брюсселі, який набирає чинності з дати отримання дипломатичними каналами останнього письмового повідомлення про виконання Сторонами внутрішніх процедур, необхідних для набрання чинності зазначеним Меморандумом, ратифікувати (додається).

МЕМОРАНДУМ

про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру»

(Витяг)

ВСТУП

Уряд України та Організація НАТО із зв'язку та інформації, від імені якої діє Агенція НАТО із зв'язку та інформації (далі – «Сторони»),

Ураховуючи заснування Організації НАТО із зв'язку та інформації та її складових елементів Північноатлантичною радою (С-М(2012)0049-AS1) та надання їй повноважень стосовно діяльності у сфері консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки (далі – КУЗРСР);

ураховуючи Декларацію Уельського Саміту НАТО від 5 вересня 2014 року, що започаткувала додатковий етап реформування та трансформації

сектору безпеки та оборони, та з метою покращення взаємосумісності між Збройними Силами України та силами НАТО;

ураховуючи, що обидві Сторони вважають за доцільне співпрацювати з питань КУЗРСР з метою покращення взаємосумісності між Міністерством оборони України та НАТО;

ураховуючи схвалення Наглядною радою Організації НАТО із зв'язку та інформації (АС/337-N(2015)0017-AS1) питання співробітництва Агенції НАТО із зв'язку та інформації з Україною;

беручи до уваги, що 27 липня 2015 року Сторони уклали Меморандум про домовленість між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації, яка представлена Генеральним менеджером Агенції НАТО із зв'язку та інформації стосовно співробітництва з питань консультацій, управління, зв'язку, розвідки, спостереження та рекогносцировки в рамках програми НАТО «Партнерство заради миру» в рамках реалізації Трестового фонду НАТО з удосконалення системи командування, управління та зв'язку, строк дії якого закінчився 27 липня 2020 року;

ураховуючи рішення Північноатлантичної ради від 12 червня 2020 року про надання Україні статусу Партнера з розширеними можливостями (РО(2020)0187-AS1),

домовилися про продовження співробітництва з питань КУЗРСР та підписання в подальшому технічних угод (далі – ТУ) для виконання цього Меморандуму, згідно з форматом, визначеним у Додатку А до цього Меморандуму, або іншим чином за домовленістю Сторін.

Цей Меморандум про домовленість (далі – Меморандум) означає взаєморозуміння, досягнуте між Урядом України та Організацією НАТО із зв'язку та інформації, від імені якої діє Агенція НАТО із зв'язку та інформації, стосовно питань, зазначених у ньому.

СТАТТЯ 1 ВИЗНАЧЕННЯ І СКОРОЧЕННЯ

У цьому Меморандумі застосовуватимуться такі визначення і скорочення:

підрядник	– будь-який суб'єкт, який уклав контракт зі Стороною в рамках цього Меморандуму;
КУЗРСР	– консультації, управління, зв'язок, розвідка, спостереження і рекогносцировка;
ТУ	– технічна угода;
КО	– координатор, який відповідатиме за ефективне виконання, керівництво та напрями діяльності в рамках цього Меморандуму;
МП	– менеджер проєкту, який відповідатиме за ефективне виконання і керівництво відповідними ТУ;
третя сторона	– будь-який суб'єкт, підрядник, агентство, уряд чи особа, інша ніж персонал Сторони, яка не є Стороною цього Меморандуму;
виконавчий орган	– від Уряду України - Міністерство оборони України;

	– від Організації НАТО із зв'язку та інформації - Агенція НАТО із зв'язку та інформації (далі - Агенція);
місцевий персонал	– громадяни України та особи, які постійно проживають в Україні.

СТАТТЯ 2

НАПРЯМИ СПІВРОБІТНИЦТВА ТА МЕТА

2.1. Сторони домовились про зміцнення співробітництва шляхом взаємодії для досягнення таких цілей:

– в рамках особливого партнерства України з НАТО, як зазначено на Уельському Саміті НАТО та підтримано державами-членами та штаб-квартирою НАТО, Сторони мають намір співробітничати з метою підтримки реформ та трансформації сектору безпеки і оборони та з метою покращення взаємосумісності між Збройними Силами України та силами НАТО;

– з цією метою Сторони мають намір сприяти обміну знаннями в рамках особливого партнерства України з НАТО і визначити сфери спільної діяльності.

2.2. Сторони домовились про підписання в подальшому виконавчими органами технічних угод (далі – ТУ) для виконання цього Меморандуму, згідно з форматом, визначеним у Додатку А.

СТАТТЯ 3

СФЕРИ СПІВРОБІТНИЦТВА

Сторони визначили такі напрями співробітництва:

3.1. У короткостроковій перспективі:

– підтримка впровадження сучасних інформаційних технологій, комунікаційних сервісів (електронна передача повідомлень, відеотелеконференції, IP-телефонія, веб-сервіси, послуги збереження інформації і загального доступу до неї), а також протоколів та обробки даних у системі управління військами Збройних Сил України;

– підтримка в оцінці та запровадженні базових і функціональних служб, а також інформаційних технологій для обробки даних та їх відображення в системі управління військами Збройних Сил України;

– підтримка у придбанні комунікаційних та інформаційних сервісів згідно з напрямками співробітництва, зазначеними у цьому Меморандумі, для Збройних Сил України, керуючись принципами та правилами закупівель товарів і послуг НАТО.

3.2. У середньостроковій перспективі:

– допомога у визначенні потреб України для покращення її спроможностей в оборонному, оперативному та логістичному плануванні;

– визначення і підтримка потреб України щодо підготовки, особливо в аспекті комплексних завдань модернізації та досягнення взаємосумісності систем зв'язку та інформації.

СТАТТЯ 4

ІМУНІТЕТИ ТА ПРИВІЛЕЇ

4.1. Для цілей цієї статті персонал Агенції, за винятком місцевого персоналу, включатиме до 20 осіб військового та/або цивільного персоналу, призначених в або відряджених до Агенції, які будуть акредитовані як дипломатичний персонал Представництва НАТО в Україні за письмовим запитом НАТО до Міністерства закордонних справ України.

4.2. Персонал Агенції, визначений у пункті 4.1 цієї статті, користується привілеями, імунітетами та сприянням в такій мірі, в якій вони звичайно надаються співробітникам дипломатичних місій, акредитованих в Україні, відповідно до Віденської конвенції про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року, включаючи дипломатичний імунітет від переслідування в порядку цивільного, кримінального або адміністративного судочинства, що може виникнути внаслідок дії чи бездіяльності на території України.

4.3. У межах виконання своїх обов'язків, визначених НАТО, персонал Агенції може мати доступ до режимних об'єктів на території України відповідно до вимог законодавства України та за попереднім погодженням з компетентними органами влади України.

4.4. На місцевий персонал, найнятий Агенцією, поширюються положення законодавства України. Проте цей персонал користується імунітетом від переслідування в порядку цивільного та адміністративного судочинства, що може виникнути під час виконання ними офіційних обов'язків.

СТАТТЯ 5

КЕРІВНИЦТВО І УПРАВЛІННЯ

5.1. Заходи, що виконуються в рамках цього Меморандуму, будуть від імені Сторін спрямовані та скеровані координаторами (далі – КО) та менеджерами проєктів (далі – МП). МП на регулярній основі доповідатимуть КО. КО та МП для Агенції будуть відібрані з персоналу Агенції. КО та МП для Української Сторони будуть визначені Міністерством оборони України.

5.2. КО встановлять частий, своєчасний та ефективний зв'язок між Сторонами. Разом з МП вони будуть спільно розробляти ТУ. У рамках статей 2 та 3 вони можуть додатково визначати та погоджувати конкретні сфери співпраці та забезпечувати, наскільки це можливо, своєчасне надання необхідних ресурсів.

5.3. КО та МП від Української Сторони та КО та МП від Агенції будуть визначені в ТУ.

СТАТТЯ 6

ФІНАНСОВІ ПОЛОЖЕННЯ

6.1. Будь-яке співробітництво в рамках цього Меморандуму залежить від наявності фінансових ресурсів зі сторони України, держав-членів НАТО або іншого фінансування з боку НАТО.

6.2. Співробітництво в межах трастового фонду, створеного в рамках НАТО, визначається процедурами штаб-квартири НАТО щодо створення та діяльності трастових фондів.

6.3. Якщо підтримка запитується однією зі сторін (Сторона, що запитує) у іншої Сторони (Сторона, що надає), Сторона, що надає, повідомляє Сторону, що запитує, про ресурси, яких вона потребує, та обсяг кожного із зобов'язань за контрактом, якщо такі є, що необхідні для забезпечення підтримки. Детальна інформація, у тому числі щодо адміністративних витрат, якщо такі є, буде зазначена в кожній ТУ.

6.3.1. Сторона, що запитує, буде, перераховувати суму запитуваного фінансування протягом одного місяця після отримання рахунка. Адміністративні витрати, якщо такі є, будуть визначатися окремо на рахунку і пред'явлені до оплати після підписання ТУ.

6.3.2. Витрати не можуть перевищувати загальну суму коштів, які зазначені в ТУ, без схвалення Стороною, що запитує. Якщо діяльність вимагає перевищення витрат, Сторону, що запитує, буде негайно поінформовано. Сторона, що запитує, відповідатиме за падання додаткових коштів.

6.3.3. Сторона, що надає, буде вести облік витрат, понесених під час виконання цього Меморандуму та пов'язаних з ним ТУ. За необхідності ці розрахунки будуть надані Стороні, що запитує.

СТАТТЯ 7

ДОГОВІРНІ ПОЛОЖЕННЯ

7.1. Якщо одна зі Сторін установлює, що укладення договорів із третьою стороною необхідно для виконання нею обов'язків у рамках цього Меморандуму або ТУ, ця Сторона буде укладати такі договори згідно з відповідними законами, положеннями та процедурами НАТО або відповідно до національних законів, положень та процедур.

7.2. Коли одна Сторона самостійно вирішує питання про укладення договору в рамках цього Меморандуму або ТУ з третьою стороною, вона буде нести повну відповідальність за укладення таких договорів. Інша Сторона не буде нести жодної відповідальності, що виникає в разі укладення таких договорів, без її попередньої письмової згоди.

7.3. У разі якщо Сторони визначать, що згідно з цим Меморандумом або ТУ одна Сторона має укласти контракт в інтересах іншої Сторони, ця Сторона укладатиме його згідно з відповідними законами, положеннями та процедурами НАТО або відповідно до національних законів, положень та процедур. Для всіх видів контрактної діяльності, що здійснюється відповідно до цього положення, КО за вимогою надаватимуться копії всіх положень щодо контракту перед його укладенням.

7.4. Під час процесу укладення договорів відповідальна особа від кожної Сторони має інформувати потенційних підрядників (шляхом оформлення відповідних документів) про їхні зобов'язання негайно сповіщати відповідальну особу (співробітника) про те, що вони мають будь-які ліцензійні

угоди або домовленості, які обмежуватимуть право цієї Сторони розкривати інформацію або дозволяти її використання.

СТАТТЯ 8

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

За необхідності положення про право інтелектуальної власності, а також продаж та обмін із третьою стороною можуть бути включені до ТУ залежно від напряму співробітництва.

СТАТТЯ 9 БЕЗПЕКА

9.1. Уся інформація з обмеженим доступом або матеріали, надані або створені відповідно до положень цього Меморандуму, будуть зберігатися, оброблятися, передаватися і охоронятися відповідно до Угоди про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору від 13 березня 1995 року.

9.2. Кожна Сторона повідомить іншу про класифікацію (ступінь обмеження доступу) інформації, документів або матеріалів, що використовуються в рамках цього Меморандуму, і про будь-які подальші зміни у класифікації. Рівень класифікації інформації з обмеженим доступом може бути змінений лише автором або за його згодою. Інформація з обмеженим доступом має бути захищена протягом її життєвого циклу на рівні, що відповідає її рівню класифікації.

9.3. Кожна Сторона вживатиме всіх законних заходів, що необхідні для дотримання конфіденційності інформації під час її обміну відповідно до цього Меморандуму, поки інша Сторона не надасть згоди на її розкриття.

9.4. Інформація, надана або створена відповідно до цього Меморандуму, може бути класифікована як інформація для службового користування НАТО/PfP та інформація для службового користування НАТО, яка може бути передана Україні. Інформація щодо існування цього Меморандуму та зміст є відкритими.

СТАТТЯ 10

ПОДАТКИ ТА МИТНІ СТЯГНЕННЯ

10.1. Агенція, її майно, доходи та інша власність звільняються:

10.1.1. Від усіх прямих і непрямих податків, проте Агенція не вимагатиме звільнення від сплати будь-яких платежів або податків, що пов'язані з користуванням комунальними послугами.

10.1.2. Від усіх митних платежів та інших зборів і кількісних обмежень на імпорт або експорт товарів, які ввозяться або вивозяться Агенцією для свого офіційного користування, товари, що ввозяться в Україну зі звільненням від оподаткування, не можуть реалізовуватися шляхом продажу або дарування на території України, якщо інше не погоджено з Урядом України.

10.1.3. Від усіх митних платежів та інших зборів і кількісних обмежень на імпорт або експорт публікацій Агенції.

10.2. Агенція має дозвіл на пряме укладення контрактів щодо придбання товарів, послуг і конструкцій від будь-якого постачальника на території

України та за її межами. Такі контракти, товари, послуги і конструкції не підлягають оподаткуванню, у тому числі митному, ПДВ або сплаті інших платежів в Україні. Товари, послуги та конструкції, що придбані зі звільненням від такого оподаткування, не можуть реалізовуватися шляхом продажу або дарування на території України, якщо інше не погоджено з Урядом України.

СТАТТЯ 11 ВІДВІДУВАННЯ УСТАНОВ

11.1. Сторони дозволять відвідувати свої установи, агентства та лабораторії за умови, що на це є відповідний дозвіл компетентних органів України та Агенції/НАТО, а працівники мають необхідні та відповідні допуски до таємниці та з ними проведено належний інструктаж. Компетентні органи України визначаються в кожній окремій ТУ.

11.2. Всі відвідувачі будуть зобов'язані дотримуватися правил безпеки України та НАТО, які будуть доведені заздалегідь до персоналу, який буде здійснювати відвідування. Будь-яка інформація, розкрита під час відвідування установи, буде захищена відповідно до положень цього Меморандуму.

11.3. Списки особового складу і допуски до таємниці кожної Сторони, необхідні для відвідування, на постійній основі, відповідних об'єктів повинні бути представлені через офіційні канали відповідно до Директиви НАТО щодо індустріальної безпеки АС/35-D/2003-REV4.

СТАТТЯ 12 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ВИМОГИ

12.1. За всі ризики, пов'язані з виконанням підтримки або послуг, що надаються Агенцією відповідно до пункту 2.2 статті 2 і статті 3 цього Меморандуму, несе відповідальність Уряд України.

12.2. Сторони будуть проводити консультації щодо врегулювання або іншої диспозиції будь-яких претензій з боку третіх сторін по відношенню до себе, що виникають з діяльності, здійснюваної відповідно до цього Меморандуму. Уряд України забезпечить звільнення Агенції від претензій будь-якого характеру, висунутих третіми сторонами.

12.3. Без шкоди для положень пунктів 12.1 та 12.2 цієї статті Сторони не несуть відповідальності за неналежне виконання третьою стороною положень та умов договорів або контрактів на підтримку або послуги, що надаються відповідно до пункту 2.2 статті 2 і статті 3 цього Меморандуму. Претензії, що виникають з/або у зв'язку з будь-яким контрактом, укладеним відповідно до статті 7 (Договірні положення) цього Меморандуму, будуть вирішені відповідно до положень контракту.

12.4. Цим Меморандумом Сторони не будуть обтяжені зобов'язаннями у разі їх невиконання або затримки, якщо причини невиконання не підпадають під контроль однієї зі Сторін. До таких причин можуть належати, але не обмежуються ними, стихійні лиха або агресія ворожих держав, пожежі, повені, страйки (забастовки), заборони на вантажні перевезення іноземних товарів,

епідемії, природні катастрофи або інші форс-мажорні обставини. Крім того, зазначені непередбачені події або форс-мажорні обставини не звільняють Сторони від їх фінансових зобов'язань, передбачених цим Меморандумом, які були взяті на момент виникнення таких подій.

СТАТТЯ 13

ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

13.1. Будь-які спори щодо тлумачення, реалізації або застосування положень цього Меморандуму будуть вирішені шляхом консультацій, а не розглядатимуться в національному або міжнародному судах та не вирішуватимуться шляхом залучення до вирішення спору третьої сторони.

13.2. Сторони будуть підходити до будь-яких спорів у процесі реалізації цього Меморандуму як до спільної проблеми, що вимагає зусиль обох Сторін з урегулювання спору. Усі питання будуть розглянуті і опрацьовані за принципом пріоритетності для забезпечення виділення достатнього часу для розгляду найбільш важливих питань.

СТАТТЯ 14

ПОРЯДОК НАБРАННЯ ЧИННОСТІ

14.1. Цей Меморандум набирає чинності з дати отримання дипломатичними каналами останнього письмового повідомлення про виконання Сторонами внутрішніх процедур, необхідних для набрання чинності цим Меморандумом.

14.2. Усі письмові документи, листування та звіти будуть подаватися Сторонами англійською мовою.

14.3. Цей Меморандум укладається строком на десять (10) років, якщо жодна зі Сторін не повідомить іншу Сторону про свій намір припинити дію цього Меморандуму відповідно до пункту 14.4. У подальшому строк дії цього Меморандуму може бути продовжений за письмовою згодою Сторін.

14.4. Дія цього Меморандуму може бути припинена за взаємною згодою Сторін шляхом письмового повідомлення дипломатичними каналами. Кожна зі Сторін може припинити дію цього Меморандуму шляхом надсилання іншій Стороні письмового повідомлення за шість місяців до втрати Меморандумом чинності. ТУ, які укладаються в рамках цього Меморандуму, залишаються чинними, доки не будуть успішно завершені визначені проєкти.

14.5. У разі надання письмового повідомлення однією зі Сторін про свій намір припинити дію цього Меморандуму Сторони проводять консультації щодо фінансових умов та інших наслідків припинення дії цього Меморандуму, включно щодо умов подальшого виконання ТУ, чинних на дату повідомлення.

14.6. Права та обов'язки Сторін, закріплені в пункті ТУ про права інтелектуальної власності, якщо такий є, та статті 9 (Безпека) цього Меморандуму матимуть силу, незважаючи на припинення або закінчення строку дії цього Меморандуму/ТУ. Права та обов'язки, зазначені у статті 4 (Імунітети та привілеї) та статті 7 (Договірні положення) матимуть силу, незважаючи на припинення або закінчення строку дії цього Меморандуму, до

моменту завершення чинних ТУ, якщо Сторони письмово не домовились про інше.

14.7. До цього Меморандуму за взаємною письмовою згодою Сторін можуть вноситися зміни і доповнення, що оформлюються відповідними домовленостями, які становлять невід’ємну частину цього Меморандуму.

Учинено у двох примірниках, кожний українською та англійською мовами, при цьому обидва тексти є автентичними.

У разі виникнення розбіжностей щодо тлумачення та/або застосування положень цього Меморандуму перевага надаватиметься тексту англійською мовою.

	За Уряд України _____ _____	За Організацію НАТО із зв’язку та інформації _____ _____
	Дата: 17.01.2022	Дата: 17-1-2022
	Місце: Брюссель	Місце: Брюссель

**ДВОСТОРОННЯ БЕЗПЕКОВА УГОДА
між Україною та Сполученими Штатами Америки
(Витяг)**

	Дата вчинення:	13.06.2024
	Дата набрання чинності для України:	13.06.2024

ПРЕАМБУЛА

Україна та Сполучені Штати Америки (далі – «Сторони»):

Підкреслюючи свою спільну відданість цілісній, вільній та мирній Європі;

Стверджуючи, що безпека України є невід’ємною частиною безпеки євроатлантичного регіону;

Визнаючи необхідність збереження та розвитку суверенітету, демократії та здатності України стримувати й реагувати на нинішні та майбутні зовнішні загрози;

Підтверджуючи своє прагнення розширювати співробітництво у сфері оборони й безпеки, торговельні та інвестиційні зв’язки, а також поглиблювати загальні дружні відносини між ними;

Спираючись на нинішнє безпекове партнерство зі Збройними Силами України, яке розвивається в межах Стратегічних оборонних рамок між Міністерством оборони США та Міністерством оборони України, підписаних 31 серпня 2021 року, та Хартії про стратегічне партнерство між Україною та США, підписаної 10 листопада 2021 року;

Нагадуючи про тривалу безпекову співпрацю між Сторонами та надання Сполученими Штатами військової та безпекової допомоги, підтримку України

озброєнням, обладнанням і тренуваннями, необхідними для захисту від російської агресії;

Вітаючи зусилля України, спрямовані на досягнення справедливого й сталого миру, та підкреслюючи відданість Сторін прагненню до справедливого завершення війни на основі принципів Статуту ООН і поваги до суверенітету, незалежності й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включно з її територіальними водами, та визнаючи невід'ємне право України на самооборону, закріплене у статті 51 Статуту ООН;

Підтверджуючи, що майбутнє України – в НАТО, підтверджуючи свою підтримку декларації членів Альянсу на Вільнюському саміті 2023 року про те, що члени Альянсу будуть в змозі надати Україні запрошення вступити в Альянс, коли члени Альянсу погодяться та будуть виконані умови, наголошуючи на важливості поглиблення її інтеграції у євроатлантичну спільноту та підкреслюючи центральне значення реформ для підтримки та зміцнення оборони, процвітання, відновлення, верховенства права та демократії в Україні;

Наголошуючи на важливості притягнення Росії до відповідальності за її агресію проти України, зокрема шляхом підтримки України в пошуку компенсації за збитки, втрати та шкоду, спричинені російською агресією, як це передбачено Статутом Реєстру збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, та притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах та інших міжнародних злочинах, скоєних в Україні або проти неї, відповідно до міжнародного права;

Підкреслюючи постійні зусилля Сполучених Штатів, спрямовані на використання санкцій та експортного контролю для збільшення витрат Росії за її агресію проти України, а також на співпрацю зі своїми партнерами для вивчення всіх можливих шляхів, за допомогою яких іммобілізовані російські суверенні активи можуть бути використані для підтримки України, відповідно до національного та міжнародного права;

Дотримуючись спільних зобов'язань, узятих у межах Спільної декларації про підтримку України від 12 липня 2023 року (далі - «Спільна декларація 2023 року»);

Домовилися про таке:

Стаття I: Принципи співробітництва

Ця Угода ґрунтується на таких принципах і переконаннях, які поділяють Сторони:

1. Співробітництво між Сторонами ґрунтується на принципі повної поваги до незалежності та суверенітету кожної зі Сторін, а також повної поваги до зобов'язань Сторін за міжнародним правом та до цілей і принципів Статуту ООН.

2. Співробітництво між Сторонами посилюється їхньою спільною відданістю демократії, верховенству права, правам людини, прозорості та підзвітності.

3. Співробітництво між Сторонами спрямоване на зміцнення євроатлантичної безпеки, стабільності та процвітання шляхом посилення інтеграції й оперативної сумісності у сфері стримування та оборони.

Стаття II: Співробітництво у сфері оборони та безпеки

Співробітництво Сторін у сфері оборони та безпеки ґрунтується на їхній спільній відданості стабільності та миру у Європі.

Політика Сторін полягає в тому, щоб працювати разом, щоб сприяти стримуванню та протистоянню будь-якій майбутній агресії проти територіальної цілісності будь-якої зі Сторін. Зобов'язання у сфері безпеки, що містяться в цій Угоді, спрямовані на підтримку зусиль України щодо перемоги в нинішній війні та стримування майбутньої російської військової агресії. Політика Сполучених Штатів полягає в тому, щоб допомагати Україні підтримувати надійну оборону та здатність до стримування.

Будь-яка майбутня агресія або загроза агресії проти суверенітету, незалежності й територіальної цілісності будь-якої зі Сторін буде предметом серйозного занепокоєння для іншої Сторони.

У разі майбутнього збройного нападу або загрози збройного нападу на Україну Сторони, на прохання будь-якої зі Сторін та згідно з їхнім відповідним законодавством, негайно проводять зустрічі, по можливості протягом 24 годин, на найвищому рівні для визначення відповідних подальших кроків та додаткових потреб у сфері оборони. Сторони можуть за взаємною згодою ухвалити рішення про розробку та впровадження додаткових відповідних заходів у сфері оборони та стримування, зокрема в економічній, військовій та/або політичній сферах. Такі заходи можуть охоплювати накладення економічних та інших витрат на державу-агресора через кроки, які можуть містити, серед іншого, потенційні санкції або експортний контроль. Сторони готові негайно обмінюватися наявною та відповідною інформацією та розвідувальними даними у відповідь на таку подію, а також проводити консультації з країнами - підписантами Спільної декларації 2023 року щодо додаткових спільних заходів реагування.

З метою подальшого зміцнення безпеки Сторін і стабільності у Європі, а також стримування загроз, спрямованих проти них, Сторони погоджуються:

1. Надалі імплементувати чинні угоди й домовленості у сфері безпеки, зокрема ті, що стосуються досліджень і розробок, науково-технічної співпраці, захисту секретної оборонної інформації та моніторингу кінцевого використання.

2. Проводити регулярні зустрічі для поглиблення взаємної поінформованості про нові загрози з метою роботи над посиленням інтеграції оборонних систем і потенціалу стримування Сторін у всіх сферах, а також сприяння підвищенню рівня оперативної сумісності України з НАТО.

3. Надалі зміцнювати співпрацю у сфері оборони та безпеки як засіб розбудови майбутніх Збройних Сил України, які підтримують надійну обороноздатність, що може охоплювати:

- a. програми підготовки та військової освіти;
- b. надання товарів і послуг оборонного призначення;
- c. спільні військові маневри та навчання;
- d. постійне спільне планування для протистояння загрозам для Сторін, включно з керівними принципами, відповідними правилами застосування зброї та командування й управління, залежно від обставин;
- e. продовження спільного планування протистояння загрозам для Сторін, включно з керівними принципами, відповідними правилами застосування сили, а також командування й управління, за необхідності;
- f. співпраця з метою сприяння кібербезпеці та захисту критичної інфраструктури;
- g. співпраця з метою розвитку спроможності України протидіяти російській та будь-якій іншій пропаганді та дезінформації;
- h. співпраця з метою сприяння регіональному миру та безпеці в Чорному морі;
- i. співпраця з метою підтримки вилучення боєприпасів, що не вибухнули, та розмінування;
- j. інша співпраця, яка може бути взаємно узгоджена Сторонами.

4. Координувати на регулярній основі - не рідше одного разу на рік – військові та оборонні питання. Ця координація має включати особливу увагу до спільних зусиль зі стримування та протистояння загрозам агресії проти України.

Сторони погоджуються сприяти належному обміну розвідувальною інформацією та поглибленню співпраці між їхніми розвідувальними службами, обсяг і порядок якої визначатимуться їхніми відповідними органами, відповідальними за розвідку та безпеку. Сполучені Штати мають намір надавати допомогу в розбудові потенціалу розвідувальних органів України, зокрема у сфері контррозвідки.

Кожна Сторона підтверджує свої зобов'язання дотримуватися своїх обов'язків за міжнародним правом, включно з правом збройних конфліктів.

Політика Сполучених Штатів полягає в підтримці надання Україні сталого рівня безпекової допомоги на підтримку цілей, викладених у цій Двосторонній безпековій угоді та пов'язаних із нею імплементаційних домовленостях. Із цією метою Сполучені Штати мають намір звертатися до Конгресу США з проханням про виділення коштів для сталої підтримки надійних оборонних і стримувальних спроможностей України в час війни та миру.

Стаття III: Співробітництво у сфері економічного відновлення та реформ

Посилаючись на торговельні й інвестиційні угоди та домовленості, що діють між Сторонами, Сторони мають намір співпрацювати з метою:

1. Пошуку можливостей для надання технічної допомоги та розбудови потенціалу для підтримки економічних потреб України, спричинених російською агресією.

2. Підтримки зусиль з відновлення для зміцнення економічної стабільності та стійкості України, зокрема шляхом підтримки енергетичної безпеки України та її бачення сучасної, більш чистої, децентралізованої енергетичної системи, інтегрованої з Європою.

3. Посилення стійкості та безпеки сектору цивільної ядерної енергетики України, беручи до уваги співпрацю в межах Меморандуму про взаєморозуміння між урядом України та урядом Сполучених Штатів Америки щодо співробітництва у сфері підвищення стійкості енергетичної системи України від 24 вересня 2023 року.

4. Визначення стратегічних інвестиційних можливостей, які є взаємовигідними для Сторін, та заохочення розвитку проєктів, які підтримують український та американський економічний розвиток і партнерство, зокрема у сферах оборонного виробництва та інфраструктури.

5. Продовження підтримки реалізації ефективного порядку денного реформ в Україні, включно з посиленням належного врядування, боротьбою з корупцією, повагою до прав людини та верховенства права, необхідних для просування України на шляху до євроатлантичних прагнень.

Стаття IV: Інституційні реформи для поглиблення євроатлантичного співробітництва

Сторони співпрацюватимуть для розвитку демократичних, економічних, оборонних та безпекових інституцій України з метою сприяння євроатлантичній інтеграції та модернізації України відповідно до демократичних принципів і стандартів ЄС і НАТО, а також з метою надання пріоритету спільним цінностям НАТО й оперативній сумісності Сил безпеки та оборони України.

Сторони співпрацюватимуть з метою сприяння здійсненню Україною реформ демократичних, економічних, оборонних та безпекових інституцій відповідно до її цілей щодо вступу до ЄС, адаптованих пріоритетів Річної національної програми НАТО, а також зобов'язань і домовленостей, передбачених угодами та домовленостями з Міжнародним валютним фондом (МВФ).

Відповідно, серед інших реформ, Україна повинна докласти зусиль, щоб:

- посилити реформу українського сектору правосуддя з метою сприяння незалежності та доброчесності судової влади;
- впроваджувати рішучі антикорупційні заходи, включно зі зміцненням усіх незалежних державних антикорупційних інституцій, таких як Спеціалізована антикорупційна прокуратура та Національне антикорупційне бюро України;

- реформувати правоохоронні, безпекові, податкові та митні органи з метою розв’язання юрисдикційних питань, а також підвищити прозорість та підзвітність і зміцнити верховенство права;
- посилити корпоративне управління відповідно до принципів ОЕСР на державних та оборонних підприємствах, що сприятиме підвищенню довіри іноземних інвесторів і залученню інвестицій; і
- прийняти стандарти НАТО щодо прозорості, підзвітності та конкуренції в управлінні й нагляді за політикою і практикою безпеки та закупівель;
- трансформувати системи оборонного планування та управління ресурсами з метою підвищення прозорості, покращення ефективності та посилення оперативної сумісності з НАТО;
- реорганізувати структури командування й управління відповідно до принципів НАТО з метою підвищення оперативної сумісності та забезпечення ефективного цивільного нагляду; і
- модернізувати системи управління людськими ресурсами в оборонному секторі та військовій освіті для узгодження їх із принципами та стандартами НАТО.

Сторони підтверджують свою підтримку права України на вибір власних механізмів безпеки. Сполучені Штати підтверджують, що майбутнє України - в НАТО.

Стаття V: Справедливий мир

Сторони визнають, що Україна не буде в безпеці доти, доки її суверенітет і територіальна цілісність не будуть повністю відновлені шляхом встановлення справедливого миру, який поважатиме права України відповідно до міжнародного права, включно зі Статутом ООН. Тому Сторони співпрацюватимуть задля досягнення справедливого й тривалого миру, який матиме широку глобальну підтримку. Сполучені Штати вітають постійні зусилля України, зокрема через Українську формулу миру, спрямовані на залучення міжнародної спільноти до встановлення принципів справедливого та сталого миру.

Стаття VI: Додатки та імплементаційні домовленості

Сторони можуть укладати подальші угоди або домовленості, необхідні та доцільні для виконання цієї Угоди.

Сторони мають намір, щоб співробітництво в конкретних сферах, описаних у статтях II і III, включно з підтримкою Збройних Сил України та інших Сил безпеки та оборони, здійснювалося відповідно до положень Додатка до цієї Угоди, а також окремих імплементаційних домовленостей, укладених між Сторонами.

Стаття VII: Спори та імплементація

1. Будь-які розбіжності в поглядах або спори щодо тлумачення чи застосування цієї Угоди вирішуються лише шляхом консультацій між Сторонами і не можуть бути передані для врегулювання до будь-якого

національного чи міжнародного суду, трибуналу або іншого подібного органу чи будь-якої третьої сторони.

2. Уся співпраця та діяльність у межах цієї Угоди здійснюються згідно з відповідним національним законодавством Сторін та за умови наявності коштів.

3. Сторони мають намір, щоб ця Угода підкріплювала інші угоди та домовленості, які існують між Сторонами. Сторони виконують цю Угоду у спосіб, що узгоджується з цими іншими угодами, та з урахуванням цих інших домовленостей.

Стаття VIII: Внесення змін

До цієї Угоди можуть бути внесені зміни та доповнення за взаємною письмовою згодою Сторін.

Стаття IX: Набрання чинності

Ця Угода набирає чинності після її підписання обома Сторонами. Ця Угода діє протягом 10 років з дати набрання нею чинності та може бути продовжена за взаємною письмовою згодою Сторін.

Стаття X: Реєстрація в Організації Об'єднаних Націй

Сторони мають намір зареєструвати цю Угоду в Організації Об'єднаних Націй відповідно до статті 102 Статуту ООН протягом 60 днів з дати набрання нею чинності.

Стаття XI: Вихід з угоди

Будь-яка Сторона може вийти із цієї Угоди, надіславши письмове повідомлення дипломатичними каналами іншій Стороні про свій намір вийти з неї. Вихід набирає чинності через шість місяців після дати такого повідомлення.

У зв'язку з цим, хоча Сторона може вийти з цієї Угоди, будь-яка угода або домовленість про імплементацію, укладена між Сторонами відповідно до умов цієї Угоди, і далі залишається чинною на тих самих умовах, якщо інше не передбачено умовами конкретної угоди або домовленості про імплементацію.

Сторони визнають, що ця Угода слугує ланкою до майбутнього членства України в Альянсі.

У разі набуття Україною членства в НАТО Сторони зустрінуться та обговорять майбутній статус цієї Угоди.

Підписано в Апулії, Італія, 13 червня 2024 року у двох примірниках англійською мовою, кожен з яких є автентичним. Текст Угоди українською мовою буде підготовлено, і він вважатиметься так само автентичним після обміну дипломатичними нотами між Сторонами, які підтверджують, що текст Угоди українською мовою, який додається до нот, відповідає підписаній версії Угоди англійською мовою. Надалі у разі виникнення розбіжностей або неясності між текстами двома мовами текст англійською мовою має переважну силу.

ЗА УКРАЇНУ: Президент Володимир Зеленський	ЗА СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ: Президент Джозеф Р. Байден-молодший
---	--

Додаток
до Двосторонньої безпекової угоди
між Україною та Сполученими Штатами Америки

Відповідно до статті VI Двосторонньої безпекової угоди між Україною та Сполученими Штатами Америки («Угода») та на виконання положень статті II та III Угоди,

Україна та Сполучені Штати Америки («Сполучені Штати») («Учасники» або «обидві сторони») досягли таких домовленостей:

Імплементация статті II: Співробітництво у сфері оборони та безпеки

Сполучені Штати підтверджують свою непохитну підтримку України в захисті її суверенітету й територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів. Обидві сторони визнають, що для забезпечення безпеки Україні потрібні значні військові сили, потужний потенціал та постійні інвестиції в її оборонно-промислову базу, які відповідають стандартам НАТО. Сполучені Штати мають намір надавати довгострокову матеріально-технічну, тренувальну, консультативну, розвідувальну, оборонно-промислову, інституційну та іншу підтримку для розвитку українських Збройних Сил, здатних захищати суверенну, незалежну, демократичну Україну та стримувати майбутню агресію.

Україна глибоко цінує значну безпекову допомогу, яку Сполучені Штати надали від початку повномасштабного вторгнення Росії. На додаток до двосторонньої підтримки з боку США обидві сторони визнають важливий і суттєвий внесок допомоги у сфері безпеки, яку інші країни-партнери мають намір надати Україні, а також необхідність координації між партнерами України з метою синхронізації підтримки та належного розподілу відповідальності за досягнення спільних цілей. Обидві сторони також визнають необхідність того, щоб Сили безпеки та оборони України були стійкими з часом, і очікують, що Україна поступово візьме на себе відповідальність за все більшу частку своїх оборонних потреб.

Для реалізації цього Додатка учасники мають намір проводити консультації щодо потреб Сил безпеки та оборони через такі канали, як двосторонні українсько-американські консультації з питань оборони, щоб забезпечити перехід України на західні військові стандарти, сумісні з НАТО. Очікується, що запити на безпекову допомогу оцінюватимуться на предмет сталості, відповідності спільно визначеній майбутній структурі Збройних Сил,

ефективності в досягненні оборонних цілей та взаємодоповнюваності з допомогою інших союзників і партнерів.

А. Спроможності майбутніх Сил оборони України

Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати Україну в розбудові сучасних, оперативно сумісних із НАТО Сил оборони, здатних надійно стримувати і, в разі необхідності, захищати від майбутньої агресії. Очікується, що майбутні Сили оборони України спиратимуться як на сучасне обладнання, так і на обладнання, що було в експлуатації. Для підтримки стійкості українських Сил оборони обидві сторони мають намір стандартизувати обладнання в усіх їхніх формуваннях.

Сполучені Штати мають намір підтримувати військову міць України, а також розвиток і трансформацію її військових спроможностей по всьому спектру бойових функцій шляхом надання зброї, обладнання, тренувань та іншої допомоги в координації з партнерами, зокрема в таких сферах:

– *Протиповітряна та протиракетна оборона:* спираючись на комплекс засобів протиповітряної оборони, які Сполучені Штати надали на сьогодні, включно із системою Patriot, Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати Україну в розбудові багаторівневої, інтегрованої системи протиповітряної та протиракетної оборони. Обидві сторони мають намір здійснити подальші кроки для переходу до сучасної архітектури протиповітряної оборони України з відповідними радарями, перехоплювачами та допоміжним обладнанням по всьому спектру можливостей від тактичного до стратегічного рівнів.

– *Вогнева спроможність:* Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати Україну в розвитку спільних вогневих можливостей, включно з придбанням наземних систем, боєприпасів і засобів наведення для ведення непрямого й дальнього вогню, а також безпілотних літальних апаратів. Обидві сторони мають намір продовжити закупівлю запасів боєприпасів для використання Україною в координації із союзниками та партнерами, розвиваючи при цьому внутрішній потенціал виробництва боєприпасів в Україні.

– *Наземний маневр:* Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати розвиток доктрини та можливостей України у сфері пересування й маневру, включно з підтримкою наявних бронетанкових, механізованих і моторизованих сил і засобів, а також співпрацювати із союзниками та партнерами з метою підтримки придбання сучасних платформ для забезпечення потреб українських маневрених сил.

– *Повітряні сили:* Сполучені Штати зобов'язуються координувати з Україною та працювати, головним чином через союзницький консорціум, над модернізацією Повітряних сил України, зокрема над закупівлею ескадрилей сучасних винищувачів, забезпеченням, озброєнням і відповідною підготовкою для підтримки можливостей винищувачів четвертого покоління (включно з,

але не обмежуючись, багатоцільовими літаками F-16), а також інших можливостей повітряного простору, таких як транспортні та розвідувальні, спостережні та розвідувальні платформи (зокрема безпілотні).

– *Морська сфера:* Сполучені Штати у координації із союзниками та партнерами зобов'язуються підтримувати вдосконалення спроможності України захищати свої територіальні води та сприяти регіональній безпеці в Чорному морі за допомогою засобів, які можуть включати системи берегової оборони, розвідку морських просторів, безпілотні системи та надводні судна, зокрема патрульні й річкові кораблі, військово-морські вогневі засоби, засоби протимінної боротьби на морі та інші види озброєнь, які сприятимуть зміцненню морської безпеки в Чорному та Азовському морях, а також допоможуть Україні у здійсненні суверенітету над територіальними водами, суверенними правами та юрисдикцією в її виключній економічній зоні.

– *Кібербезпека та захист критичної інфраструктури:* Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати спроможність України посилити кібербезпеку та захист своєї критичної інфраструктури та урядових інформаційних ресурсів, зокрема шляхом зміцнення кіберзахисту від зловмисної кібердіяльності з боку Росії та інших ворожих державних і недержавних суб'єктів. Обидві сторони зобов'язуються спільно працювати над покращенням спроможності України виявляти та усувати вторгнення зловмисників, зокрема з використанням технічної допомоги з боку Сполучених Штатів. Сполучені Штати мають намір допомогти Україні підвищити кіберстійкість критичної інфраструктури, особливо енергетичних об'єктів, до повітряних ударів, а також підтримати швидке відновлення зруйнованої інфраструктури, включно з наданням матеріально-технічної допомоги.

– *Командування та управління:* Сполучені Штати зобов'язуються підтримувати Україну в розвитку спроможностей командування та управління шляхом надання як матеріальної, так і нематеріальної підтримки. Обидві сторони визнають, що впровадження сумісних із НАТО систем зв'язку, доктрини та організації необхідне для покращення розвідки, раннього попередження і своєчасного розподілу ресурсів для бойових операцій України.

– *Забезпечення:* Сполучені Штати, у координації із союзниками та партнерами, зобов'язуються підтримувати спроможність України утримувати й самостійно забезпечувати свої Сили оборони в довгостроковій перспективі, максимізуючи їхню оперативну свободу дій. Такі зусилля можуть охоплювати підтримку логістики, кадрових служб та охорони здоров'я відповідно до західних моделей розбудови збройних сил.

Сполучені Штати та Україна мають намір співпрацювати над розвитком Сил оборони через низку багатонаціональних коаліцій, зокрема через коаліції військово-повітряних сил та артилерії під співкерівництвом Сполучених Штатів.

Сполучені Штати також зобов'язуються розглянути можливість підтримки сил цивільної оборони України, які є критично важливими компонентами загальної оборони України. Сполучені Штати та Україна зобов'язуються поглиблювати партнерство між національною гвардією та прикордонними службами.

На виконання статті II Угоди у разі майбутнього збройного нападу або загрози збройного нападу на Україну Сполучені Штати, на прохання уряду України та після консультацій із союзниками та партнерами, мають намір координувати потенційну потребу у швидкому збільшенні обсягу або масштабу американської безпекової допомоги Україні, включно з потенційним наданням додаткових систем озброєнь і техніки та інших матеріальних засобів, а також обміном інформацією з Україною.

В. Навчання та тренування

Сполучені Штати мають намір продовжувати довгострокову програму підготовки Збройних Сил України протягом усього терміну дії цього Додатка. Сполучені Штати планують розширювати свою спроможність забезпечувати як індивідуальну, так і колективну підготовку, а також координувати із союзниками та партнерами зусилля для забезпечення взаємодоповнюваності навчальних програм. Сполучені Штати мають намір залучити до програми українських інструкторів, сприяти інституціоналізації західних тренувальних практик і доктрин, а також створити умови для перенесення тренувальних зусиль на українську територію і для українських військовослужбовців.

Навчання заплановано підкріпити широкою програмою тренувань для досягнення оперативної сумісності. Сполучені Штати планують запрошувати українські сили до участі в американських навчаннях і підтримувати участь України в багатосторонніх навчаннях, коли це буде доцільно.

Сполучені Штати мають намір розглянути можливості підготовки українських військовослужбовців на території Сполучених Штатів, якщо це буде доцільно.

Якщо й коли дозволять умови безпеки, обидві сторони планують провести консультації щодо можливих програм тренувань і навчань в Україні.

Відповідно до цієї підготовки Україна зобов'язується впроваджувати стандартну доктрину НАТО та концепції об'єднаних збройних сил в усіх ешелонах своїх Сил безпеки та оборони, а також забезпечувати належне застосування й підтримку нових сил і засобів.

Сполучені Штати підтримують збільшення кількості українських військовослужбовців у закладах професійної військової освіти Міністерства оборони (МО), зокрема за допомогою Міжнародної програми військової освіти та підготовки (International Military Education and Training Program).

С. Співпраця з розвитку оборонно-промислової бази

Обидві сторони визнають, що відновлення української економіки та промисловості сприятиме здатності України з часом нести більший матеріальний та фінансовий тягар своєї оборони. Сполучені Штати зобов'язуються співпрацювати із союзниками та партнерами для підтримки економічного відновлення України та зміцнення її оборонно-промислової бази, зокрема шляхом спільних оборонних досліджень і розробок. Україна зобов'язується розвивати та реформувати свою оборонну промисловість для підтримки й забезпечення потреб своїх Сил безпеки та оборони.

Обидві сторони мають намір взаємодіяти з міжнародними партнерами та їхніми відповідними оборонними підприємствами для підтримки збільшення виробництва в Україні необхідних озброєнь, боєприпасів та обладнання у довгостроковій перспективі, що сприятиме підвищенню рівня готовності України до майбутньої агресії та її стримування. Сполучені Штати мають намір співпрацювати з Україною, щоб дати змогу українським підприємствам ремонтувати ключові системи та виробляти деталі для сприяння ефективному ремонту шляхом надання сировини та технічної експертизи, фінансування, ліцензування для передачі технологій. Сполучені Штати мають намір підтримати Україну в подоланні проблем, зокрема, в постачанні критично важливих матеріалів і компонентів, необхідних для виробництва зброї, військової техніки та боєприпасів.

Обидві сторони зобов'язуються імплементувати Заяву про наміри щодо спільного виробництва та обміну технічними даними, підписану 6 грудня 2023 року на Конференції з питань американсько-української оборонно-промислової бази у Вашингтоні, працюючи над розширенням співпраці між Сполученими Штатами та Україною та сприяючи швидшому проходженню інвестиційних угод через системи.

Україна зобов'язується посилити контроль над прямими іноземними інвестиціями з міркувань національної безпеки.

Учасники мають намір налагодити партнерство з приватним сектором у ключових пріоритетних сферах оборонного виробництва, включно з, але не обмежуючись, виробництвом систем протиповітряної оборони та допоміжних боєприпасів, артилерійських боєприпасів різних калібрів, допоміжних стволів та інших компонентів, а також виробництвом безпілотних літальних апаратів.

Сполучені Штати мають намір сприяти українсько-американському оборонно-промислому співробітництву, включно зі спільною розробкою, спільним виробництвом та постачанням продукції, необхідної для потреб оборонно-промислової бази України.

Україна зобов'язується продовжувати реформування державного оборонно-промислового конгломерату «Укроборонпром» з метою приведення його у відповідність із найкращими міжнародними практиками ведення бізнесу та стандартами Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Обидві сторони зобов'язуються виконувати Угоду про науково-дослідні, дослідно-конструкторські, випробувальні та оціночні роботи.

Д. Моніторинг / підзвітність кінцевого використання

Сполучені Штати підтверджують своє зобов'язання співпрацювати з членами Альянсу та партнерами з метою сприяння міжнародній координації для зменшення ризику перенаправлення сучасних звичайних озброєнь у межах Плану США з протидії незаконному перенаправленню певних сучасних звичайних озброєнь у Східній Європі. Це охоплює підтримку зусиль України, членів Альянсу та партнерів у здійсненні моніторингу кінцевого використання. На виконання статті II Угоди Україна також підтверджує свою відданість забезпеченню безпеки оборонних товарів і технологій, що надаються США, відповідно до вимог посиленого моніторингу кінцевого використання (EEUM) програми Міністерства оборони США «Золотий вартовий» (Golden Sentry).

Це охоплює:

- надання своєчасних і вичерпних звітів про витрати і втрати за всіма статтями EEUM щонайменше щоквартально;
- продовження надання персоналу Міністерства оборони США максимального доступу та прозорості для підтримки верифікаційної діяльності EEUM, включно з відвіданням українських складів озброєнь, за необхідності, та повною видимістю українських платформ управління логістикою; та
- повну реалізацію концепції операцій з використання ручних сканувальних пристроїв для самостійного звітування про запаси EEUM у місцях, куди американський персонал не може потрапити.

Наскільки це дозволяють умови безпеки, Україна додатково зобов'язується:

- провести комплексну інвентаризацію всіх предметів EEUM, що залишилися у володінні України;
- надати Міністерству оборони США доступ до військових об'єктів по всій території України, на яких зберігаються предмети EEUM, з метою відновлення всіх заходів з особистої верифікації; та
- підтримувати майбутні потреби EEUM, які можуть бути визначені Сполученими Штатами для підтримання розумних гарантій безпеки сучасних звичайних озброєнь у післявоєнному середовищі.

Учасники мають намір продовжити обмін інформацією про загрози, пов'язані з незаконним розповсюдженням зброї.

Е. Видалення боєприпасів, що не вибухнули, і розмінування

Сполучені Штати мають намір координувати з міжнародними партнерами зусилля з надання допомоги у видаленні боєприпасів, що не вибухнули, та розмінуванні у постраждалих регіонах України, включно як з

гуманітарними, так і з бойовими зусиллями з розмінування. Ця підтримка може охоплювати допомогу цивільному населенню, яке постраждало від наземних мін, вибухонебезпечних залишків війни та небезпечних наслідків нерозірваних боєприпасів, шляхом розвитку внутрішнього потенціалу України у сфері гуманітарного розмінування, знешкодження наземних і підводних вибухонебезпечних предметів, а також фізичної безпеки та управління запасами звичайних боєприпасів.

Обидві сторони визнають важливість скоординованої та потужної програми розмінування для довгострокового відновлення потенціалу України, територія якої забруднена вибухонебезпечними предметами внаслідок війни Росії.

Ф. Інші сфери безпекового та оборонного співробітництва

Учасники мають намір поглиблювати свою тісну співпрацю в додаткових сферах, що становлять взаємний інтерес, на підтримку своєї національної безпеки та з метою посилення загальної оперативної сумісності України з НАТО та іншими відповідними міжнародними структурами безпеки. Ці додаткові сфери охоплюють, але не обмежуються, протидію дезінформації та кампаніям зловмисного впливу, боротьбу з міжнародними терористичними організаціями, контроль над озброєннями, нерозповсюдження зброї масового знищення, співпрацю з метою посилення стійкості до хімічних, біологічних, радіологічних та ядерних (ХБРЯ) ризиків.

Учасники мають намір і надалі розвивати співробітництво у сфері розвідки шляхом обміну інформацією, освіти, підготовки кадрів, обміну досвідом та інших форм співпраці в разі необхідності.

Імплементация статті III:

Співробітництво у сфері економічного відновлення та реформ

A. Відповідальність

Учасники підтверджують свою прихильність до притягнення Російської Федерації до відповідальності за її дії в Україні, включно зі збитками, втратами та шкодою, заподіяною фізичним та юридичним особам, а також державі Україна в результаті міжнародно-протиправних дій Російської Федерації в Україні або проти України, зокрема її агресії, що порушує Статут ООН.

Учасники мають намір домагатися притягнення до відповідальності осіб, винних у воєнних злочинах та інших міжнародних злочинах, скоєних в Україні або проти неї, відповідно до міжнародного права, і підтримувати повне та справедливе розслідування ймовірних міжнародних злочинів за допомогою незалежних, ефективних і надійних правових механізмів.

Сполучені Штати мають намір підтримувати Україну в її прагненні до негайного звільнення та повернення всіх незаконно затриманих і примусово переміщених цивільних осіб, насамперед українських дітей, і сприяти

міжнародним зусиллям щодо притягнення до відповідальності згідно з міжнародним правом осіб, відповідальних за незаконну депортацію та переміщення українських цивільних осіб.

В. Замороження російських суверенних активів

Сполучені Штати мають намір утримувати російські суверенні активи в юрисдикції Сполучених Штатів у замороженому стані доти, доки Росія не сплатить збитки, завдані нею Україні. Сполучені Штати, працюючи зі своїми партнерами, мають намір вивчити всі можливі шляхи, за допомогою яких заморожені російські суверенні активи можуть бути використані для підтримки України, відповідно до внутрішнього та міжнародного права.

С. Санкційні дії

Учасники визнають цінність санкцій у збільшенні вартості російської агресивної війни, зменшенні джерел доходів Росії та перешкоджанні зусиллям Росії з нарощування її потенціалу для агресії, зокрема шляхом обмеження доступу Російської Федерації до фінансів, товарів, технологій та послуг, які вона використовує у своїй агресії.

Учасники мають намір і надалі працювати над тим, щоб ціна агресії для Росії продовжувала зростати, зокрема за допомогою санкцій та експортного контролю.

4. ПРАВОВИЙ СТАТУС ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ТА ВЕТЕРАНІВ

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 15, ст. 190)

(Витяг)

Цей Закон відповідно до Конституції України визначає основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлює єдину систему їх соціального та правового захисту, гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулює відносини у цій галузі.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Соціальний захист військовослужбовців

Соціальний захист військовослужбовців - діяльність (функція) держави, спрямована на встановлення системи правових і соціальних гарантій, що забезпечують реалізацію конституційних прав і свобод, задоволення матеріальних і духовних потреб військовослужбовців відповідно до особливого виду їх службової діяльності, статусу в суспільстві, підтримання соціальної стабільності у військовому середовищі. Це право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості, а також в інших випадках, передбачених законом.

Стаття 1¹. Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей

Законодавство про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей базується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів.

Якщо міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлені більш високі норми щодо соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, ніж ті, що містить законодавство України, то застосовуються норми міжнародного договору.

Стаття 1². Гарантії соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей

Військовослужбовці користуються усіма правами і свободами людини та громадянина, гарантіями цих прав і свобод, закріпленими в Конституції України та законах України, з урахуванням особливостей, встановлених цим та іншими законами.

У зв'язку з особливим характером військової служби, яка пов'язана із захистом Вітчизни, військовослужбовцям надаються визначені законом пільги, гарантії та компенсації.

Стаття 2. Заборона обмежень прав військовослужбовців

Ніхто не вправі обмежувати військовослужбовців та членів їх сімей у правах і свободах, визначених законодавством України.

Стаття 3. Сфера дії цього Закону

1. Дія цього Закону поширюється на:

1) військовослужбовців Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, державних органів спеціального призначення з правоохоронними функціями, Служби зовнішньої розвідки України, розвідувального органу Міністерства оборони України, розвідувального органу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України (далі – військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів), які проходять військову службу на території України, і військовослужбовців зазначених вище військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів – громадян України, які виконують військовий обов'язок за межами України, у тому числі на території держави-агресора, під час їх безпосередньої участі у здійсненні та/або забезпеченні здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією проти України, а також на членів їх сімей;

2) військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після звільнення їх з військової служби, пов'язаного з проходженням військової служби, та членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти;

3) військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і членів їх сімей;

4) членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони України.

2. Дія цього Закону не поширюється на членів сімей військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які загинули чи померли під час проходження військової служби (зборів), проходження служби у резерві внаслідок вчинення ними кримінального чи

адміністративного правопорушення, або якщо загибель (смерть) військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста сталася внаслідок вчинення ними дій у стані алкогольного, наркотичного або токсичного сп'яніння, чи є наслідком навмисного заподіяння собі військовослужбовцем, військовозобов'язаним чи резервістом тілесного ушкодження.

3. Дія цього Закону не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу у Збройних Силах України, крім положень, що стосуються грошового забезпечення та надання відпусток військовослужбовцям.

Стаття 4. Забезпечення виконання законодавства щодо соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей

Забезпечення виконання цього Закону, інших нормативно-правових актів щодо соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей покладається на органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Розділ II

ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Стаття 5. Забезпечення громадянських прав і свобод військовослужбовців

Військовослужбовці – громадяни України, які проходять службу на території України, беруть участь у всеукраїнському і місцевих референдумах, обирають і можуть бути обраними до відповідних місцевих рад та інших виборних державних органів згідно з Конституцією України. На них поширюються положення Закону України «Про вибори Президента Української РСР».

Військовослужбовцям, які балотуються кандидатами у народні депутати, депутати місцевих рад, їх командири (начальники) повинні створювати належні умови для здійснення цього права.

Військовослужбовці, обрані на виборні посади до місцевих рад, на яких вони працюють на постійній основі, прикомандировуються до відповідних місцевих рад із залишенням на військовій службі. Час роботи військовослужбовця на виборній посаді в місцевій раді, на якій він працює на постійній основі, зараховується до вислуги років на військовій службі. Після закінчення строку повноважень у місцевій раді військовослужбовець направляється в розпорядження військового формування, де він проходив службу до обрання, для подальшого проходження служби на попередній посаді, а за її відсутності – на іншій рівноцінній посаді.

Народний депутат України, який є військовослужбовцем, на строк виконання депутатських повноважень прикомандировується до Верховної Ради України із залишенням на строк виконання депутатських повноважень на військовій службі. Після закінчення повноважень народного депутата України він направляється в установленому порядку в розпорядження відповідного

військового формування для подальшого проходження служби на попередній або, за його згодою, на іншій, не нижчій ніж попередня, посаді.

Військовослужбовці мають право створювати свої громадські об'єднання відповідно до законодавства України. Військовослужбовці не можуть бути членами будь-яких політичних партій або організацій чи рухів. Організація військовослужбовцями страйків і участь в їх проведенні не допускається.

Стаття 6. Реалізація військовослужбовцями права на свободу світогляду і віросповідання

1. Військовослужбовці вправі сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відкрито висловлювати свої релігійні або атеїстичні переконання. Командири (начальники) військових з'єднань та частин надають можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях та релігійних обрядах у вільний від виконання обов'язків військової служби час.

2. Можливість брати участь у богослужіннях та релігійних обрядах під час виконання обов'язків військової служби надається військовослужбовцям з дозволу командира (начальника) військового з'єднання чи частини.

3. Військовослужбовці не мають права відмовлятися або ухилятися від виконання обов'язків військової служби з мотивів релігійних переконань та використовувати службові повноваження для релігійної чи атеїстичної пропаганди.

4. Військовослужбовці мають право на придбання, володіння і використання релігійної літератури будь-якою мовою, а також інших предметів та матеріалів релігійного призначення. Ніхто не має права перешкоджати задоволенню військовослужбовцями своїх релігійних потреб.

5. Держава не несе зобов'язань щодо задоволення потреб військовослужбовців, пов'язаних з їх релігійними переконаннями та відправленням релігійних обрядів.

6. Особам, релігійні переконання яких перешкоджають проходженню строкової військової служби, надається право на проходження альтернативної (невійськової) служби відповідно до Закону України «Про альтернативну (невійськову) службу».

7. Створення релігійних організацій в органах військового управління, військових з'єднаннях та частинах забороняється.

Стаття 7. Недоторканність військовослужбовця

Військовослужбовцю гарантується недоторканність особи. Він не може бути арештований інакше, як на підставі судового рішення.

Стаття 8. Основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби

1. Використання військовослужбовців для виконання завдань, не пов'язаних з військовою службою, забороняється та тягне за собою відповідальність згідно із законом. Військовослужбовці можуть залучатися до

участі у ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та в інших окремих випадках лише за рішенням Верховної Ради України.

Час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Час проходження строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, якщо на момент призову на строкову військову службу, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах. Час навчання в професійно-технічному навчальному закладі, час проходження строкової військової служби, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», які зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, не повинні перевищувати наявного стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах. Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», зараховується до їх вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям гарантується свобода наукової, технічної та художньої творчості.

У разі тимчасового заміщення військовослужбовцем вищестоящої командної посади оплата провадиться у встановленому порядку по заміщуваній посаді.

2. Військовослужбовці не можуть бути звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, крім випадків, передбачених законом.

3. За військовослужбовцями строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, які до призову працювали на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності і господарювання, зберігається при звільненні з військової служби право на працевлаштування їх в тримісячний строк на те ж підприємство, в установу чи організацію або їх правонаступники на посаду, не нижчу за ту, яку вони займали до призову на військову службу. Протягом місяця з дня взяття на військовий облік за місцем проживання осіб, звільнених із строкової військової служби, орган праці та соціального захисту населення за поданням

територіального центру комплектування та соціальної підтримки в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України, надає їм матеріальну допомогу в розмірі середньої місячної заробітної плати за останнім місцем роботи за рахунок коштів державного бюджету. Вони користуються за інших рівних умов переважним правом на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці протягом двох років з дня звільнення із строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу.

Військовослужбовці строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, сім'ї яких втратили годувальника і не мають інших працевдатних членів та членів сім'ї з самостійним заробітком, звільняються з військової служби достроково.

4. Забезпечення зайнятості осіб, звільнених з військової служби без права на пенсію, провадиться відповідно до законодавства України про зайнятість населення.

5. Держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, а також військовослужбовців строкової військової служби, які до призову на строкову військову службу не були працевлаштовані, в разі відповідного звернення зазначених осіб. У разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту населення, за рахунок коштів державного бюджету.

Військовослужбовцям, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється, починаючи з 1 січня 2005 року, протягом останнього року перед звільненням з військової служби проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання та із збереженням забезпечення усіма видами забезпечення в порядку та на умовах, які визначаються Міністерством оборони України, у центрах перепідготовки та працевлаштування всіх форм власності за рахунок службового часу.

Право на соціальну та професійну адаптацію також мають особи, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей таких осіб, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України, визначені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Організація соціальної та професійної адаптації зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб,

які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України. Порядок та умови забезпечення соціальної та професійної адаптації визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. Військовослужбовці, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період, за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, мають переважне право на укладення контракту на проходження військової служби після завершення особливого періоду.

Стаття 8¹. Право військовослужбовців на вибір місця проживання і виїзд за кордон

1. Військовослужбовці при звільненні з військової служби мають право на вибір місця проживання в будь-якому населеному пункті України або в іншій державі відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Військовослужбовці мають рівне з іншими громадянами України право на виїзд за кордон у порядку, встановленому законом.

Стаття 8². Реалізація права військовослужбовців на інформацію

1. Військовослужбовці мають право на вільне одержання, використання, поширення інформації відповідно до Закону України «Про інформацію» та інших законів України.

Стаття 9. Грошове забезпечення військовослужбовців

1. Держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері праці та соціальної політики, інші центральні органи виконавчої влади відповідно до їх компетенції розробляють та вносять у встановленому порядку пропозиції щодо грошового забезпечення військовослужбовців.

2. До складу грошового забезпечення входять:

- посадовий оклад, оклад за військовим званням;
- щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія);
- одноразові додаткові види грошового забезпечення.

3. Грошове забезпечення визначається залежно від посади, військового звання, тривалості, інтенсивності та умов військової служби, кваліфікації, наукового ступеня і вченого звання військовослужбовця.

Грошове забезпечення підлягає індексації відповідно до закону.

4. Грошове забезпечення виплачується у розмірах, що встановлюються Кабінетом Міністрів України, та повинно забезпечувати достатні матеріальні умови для комплектування Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних

органів кваліфікованим особовим складом, враховувати характер, умови служби, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності.

Порядок виплати грошового забезпечення визначається Міністром оборони України, керівниками центральних органів виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування та правоохоронні органи, керівниками розвідувальних органів України.

Порядок і розміри грошового забезпечення військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, а також державних та комунальних навчальних закладів для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі, визначаються Кабінетом Міністрів України.

5. За військовослужбовцями, які тимчасово проходять військову службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

6. За військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або зниклими безвісти, зберігається виплата грошового забезпечення.

Військовослужбовець має право скласти у письмовій довільній формі особисте розпорядження на випадок захоплення його в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або зникнення безвісти про виплату належного йому грошового забезпечення особі (особам) за його вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках (далі - особисте розпорядження на випадок полону).

Порядок підтвердження справжності підпису військовослужбовця на особистому розпорядженні на випадок полону, оформлення та зберігання такого розпорядження та його скасування здійснюються у порядку, передбаченому пунктом 4 статті 16 цього Закону.

У разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону грошове забезпечення виплачується дружині (чоловіку), законним представникам малолітніх (неповнолітніх) дітей, дітям з числа осіб з інвалідністю з дитинства (незалежно від віку) або їх законним представникам та батькам військовослужбовців (крім тих із зазначених осіб, які одержують від військовослужбовця аліменти, а також батьків, позбавлених батьківських прав, за умови що ці права не були поновлені). Таким особам рівними частками виплачується частина грошового забезпечення, що в загальній сумі не перевищує 50 відсотків грошового забезпечення, визначеного після здійснення встановлених законом відрахувань.

У разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону та осіб, зазначених в абзаці четвертому цього пункту, грошове забезпечення виплачується повнолітнім дітям, рідним братам (сестрам), законним представником яких є військовослужбовець. Таким особам рівними частками

виплачується частина грошового забезпечення, що в загальній сумі не перевищує 20 відсотків грошового забезпечення, визначеного після здійснення встановлених законом відрахувань.

Виплата грошового забезпечення особі (особам), визначеній (визначеним) в особистому розпорядженні на випадок полону, та особам, передбаченим цим пунктом, здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками, інтернування військовослужбовців у нейтральних державах або зникнення безвісти, їх звільнення з полону або визнання судом безвісно відсутніми чи оголошення судом померлими. У всіх випадках виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення військовослужбовця із списків особового складу військової частини.

Грошове забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або зниклих безвісти, підлягає індексації відповідно до закону. Порядок та умови перерахунку розміру грошового забезпечення таких військовослужбовців встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Порядок виплати грошового забезпечення військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або зниклих безвісти, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

У разі відсутності особистого розпорядження на випадок полону та осіб, зазначених в абзацах четвертому – п'ятому цього пункту, належні та не виплачені військовослужбовцям, захопленим у полон або заручниками, а також інтернованим у нейтральних державах або зниклим безвісти, суми грошового забезпечення після оголошення їх судом померлими включаються до складу спадщини.

Дія цього пункту не поширюється на військовослужбовців, які добровільно здалися в полон, самовільно залишили військові частини (місця служби) або дезертирували зі Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

За військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або зниклими безвісти, зберігаються передбачені законом інші види забезпечення.

8. Військовослужбовцям Сил спеціальних операцій Збройних Сил України встановлюється спеціальна надбавка, що входить до щомісячних додаткових видів грошового забезпечення.

9. За військовослужбовцями, виведеними у розпорядження командира (начальника) військової частини у зв'язку з потребою у тривалому лікуванні, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за військовим званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інші види грошового забезпечення з урахуванням зміни вислуги років та норм

грошового забезпечення протягом усього строку безперервного перебування на лікуванні в закладах охорони здоров'я, зокрема іноземних держав, та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва), встановленого абзацом першим пункту 11 статті 10¹ цього Закону.

Стаття 9¹. Продовольче, речове та інше забезпечення військовослужбовців

1. Продовольче забезпечення військовослужбовців, резервістів і військовозобов'язаних, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, здійснюється за нормами і в строки, що встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Речове забезпечення військовослужбовців, а також резервістів і військовозобов'язаних, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, здійснюється за нормами і в строки, що визначаються відповідно центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні військові формування, правоохоронні та розвідувальні органи, Головою Служби безпеки України, начальником Управління державної охорони України, Головою Служби зовнішньої розвідки України, Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а порядок грошової компенсації вартості за неотримане речове майно військовослужбовців, резервістів і військовозобов'язаних, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, визначається Кабінетом Міністрів України.

3. При переїзді військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, а також тих, хто перебуває на кадровій військовій службі та військовій службі за призовом осіб офіцерського складу, на нове місце військової служби в інший населений пункт, у зв'язку з призначенням на військову посаду, зарахуванням до військового навчального закладу, термін навчання в якому становить не менше шести місяців, або у зв'язку з передислокацією військової частини їм виплачується:

1) підйомна допомога в розмірі місячного грошового забезпечення на військовослужбовця і 50 відсотків місячного грошового забезпечення на кожного члена сім'ї військовослужбовця, який переїжджає з ним на нове місце військової служби;

2) добові, встановлені Кабінетом Міністрів України для працівників, які перебувають у відрядженні, за кожний день перебування в дорозі на військовослужбовця та кожного члена сім'ї військовослужбовця, який переїжджає разом з ним.

4. Речове, медичне, психологічне та соціальне забезпечення військовослужбовців здійснюється з урахуванням потреб жінок і чоловіків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

5. Військовослужбовці, направлені у відрядження в межах України або за кордон, мають право на відшкодування документально підтверджених

фактичних витрат на відрядження, а також на одержання коштів на харчування та фінансування інших власних потреб фізичної особи (добові витрати) у зв'язку з відрядженням.

Відшкодування витрат військовослужбовців, направлених у відрядження в межах України або за кордон, та виплата добових витрат для таких військовослужбовців здійснюються у строки та в порядку, визначені Міністерством оборони України за погодженням з Міністерством фінансів України.

Стаття 9². Винагороди військовослужбовцям під час дії воєнного стану (особливого періоду)

1. На період дії воєнного стану (особливого періоду):

а) військовослужбовцям щомісячно виплачується додаткова винагорода на умовах, у розмірах та в порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України;

б) військовослужбовцям виплачується винагорода за знищене (захоплене) озброєння та військову, бойову (спеціальну, спеціалізовану) техніку противника у розмірах від чотирьох до трьохсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом на 1 січня календарного року, в порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Стаття 10. Службовий час і час відпочинку військовослужбовців

1. Загальна тривалість службового часу військовослужбовців на тиждень не може перевищувати нормальної тривалості робочого часу за відповідний період, визначеної законодавством України, за винятком випадків, передбачених пунктом 5 цієї статті.

2. Розподіл службового часу військовослужбовців протягом доби і протягом тижня у військових частинах здійснюється таким чином, щоб забезпечити у військовій частині постійну бойову готовність і проведення занять з бойової підготовки та створити умови для підтримання порядку, військової дисципліни та виховання військовослужбовців, підвищення їх культурного рівня, всебічного побутового обслуговування, відпочинку і харчування.

3. Розподіл службового часу військовослужбовців визначається розпорядком дня, який затверджує відповідний командир (начальник) у порядку, визначеному статутами Збройних Сил України, з додержанням встановленої загальної тривалості щотижневого службового часу.

4. Для військовослужбовців встановлюється п'ятиденний робочий тиждень з двома вихідними днями.

5. Військові навчання, походи кораблів, бойові стрільби та бойове чергування, несення служби в добовому наряді та інші заходи, пов'язані із забезпеченням боєготовності військових частин, здійснюються без обмеження загальної тривалості службового часу.

6. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всього особового складу, крім військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків. Ці дні згідно з планами, а також вільний від занять час відводяться для відпочинку, проведення культурно-освітньої роботи, спортивних заходів та ігор. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби та курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, які виконували службові обов'язки у вихідні, святкові та неробочі дні, відповідний час для відпочинку надається командиром (начальником), як правило, протягом наступного тижня. Військовослужбовцям строкової військової служби, курсантам (слухачам) вищих військових навчальних закладів при виконанні обов'язків військової служби у зазначені дні час відпочинку встановлюється відповідним командиром (начальником).

Стаття 10¹. Право військовослужбовців на відпустки. Порядок надання військовослужбовцям відпусток та відкликання з них

1. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, надаються щорічні основні відпустки із збереженням грошового, матеріального забезпечення та наданням грошової допомоги на оздоровлення у розмірі місячного грошового забезпечення. Тривалість щорічної основної відпустки для військовослужбовців, які мають вислугу в календарному обчисленні до 10 років, становить 30 календарних днів; від 10 до 15 років – 35 календарних днів; від 15 до 20 років – 40 календарних днів; понад 20 календарних років - 45 календарних днів, без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець. Святкові та неробочі дні при визначенні тривалості щорічних основних відпусток не враховуються.

2. Щорічна основна відпустка надається протягом календарного року. В особливих випадках з дозволу прямого начальника, уповноваженого Міністром оборони України, керівниками центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, керівниками правоохоронних органів та керівниками розвідувальних органів України, щорічна основна відпустка за минулий рік надається в першому кварталі наступного року, якщо раніше її не було надано.

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, тривалість щорічної основної відпустки в році початку військової служби обчислюється з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті, за кожний повний місяць служби до кінця календарного року. При цьому військовослужбовцям, які мають право на відпустку тривалістю 10 календарних днів і більше, оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки і назад в межах України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Відпустка

тривалістю менш як 10 календарних днів за бажанням військовослужбовця може бути надана йому одночасно із щорічною основною відпусткою в наступному році. У такому самому порядку надається щорічна основна відпустка і військовослужбовцям, які перебували у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

3. За бажанням військовослужбовців, крім курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, щорічна основна відпустка може надаватися їм частинами, не більше двох, за умови, що основна безперервна її частина становитиме не менше 15 календарних днів.

4. Військовослужбовцям, виконання обов'язків військової служби яких пов'язано з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або здійснюється в особливих природних географічних, геологічних, кліматичних і екологічних умовах та умовах підвищеного ризику для життя і здоров'я, крім військовослужбовців строкової військової служби, надається щорічна додаткова відпустка із збереженням грошового та матеріального забезпечення. Тривалість такої щорічної додаткової відпустки визначається залежно від часу проходження служби в цих умовах та не може перевищувати 15 календарних днів.

Перелік місцевостей з особливими природними географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами, військових посад, виконання обов'язків військової служби яких пов'язано з підвищеним нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням, ризиком для життя і здоров'я, а також порядок надання та тривалість щорічної додаткової відпустки залежно від часу проходження служби в зазначених умовах визначаються Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям, які одночасно мають право на отримання щорічної додаткової відпустки, передбаченої абзацом першим цього пункту та іншими законами, щорічна додаткова відпустка із збереженням грошового та матеріального забезпечення надається за однією з підстав за вибором військовослужбовця.

5. Військовослужбовцям, які захворіли під час щорічної основної або щорічної додаткової відпустки, зазначена відпустка продовжується після одужання на кількість невикористаних днів цієї відпустки.

6. Курсантам (слухачам) вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, щороку надаються канікулярні відпустки: зимова – тривалістю до 14 календарних днів та літня – 30 календарних днів. Тривалість таких відпусток не залежить від вислуги років.

У разі наявності навчальної заборгованості у курсантів вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, канікулярна відпустка надається їм після ліквідації заборгованості в межах строків, установлених графіком навчального процесу. При цьому тривалість літньої відпустки не може бути меншою ніж 15 календарних днів.

Курсантам (слухачам) вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, крім канікулярних відпусток, зазначених в абзаці першому цього пункту, можуть надаватися додаткові відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або за сімейними обставинами в порядку, передбаченому пунктами 9-11 цієї статті.

7. Військовослужбовцям, які перебувають у довготривалому відрядженні за межами України, крім військовослужбовців строкової військової служби, дозволяється за їх бажанням об'єднувати щорічні основні відпустки за два роки. У цьому разі загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.

8. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки та соціальні відпустки надаються відповідно до Закону України «Про відпустки». Інші додаткові відпустки надаються їм на підставах та в порядку, визначених відповідними законами України.

У разі якщо Законом України «Про відпустки» або іншими законами України передбачено надання додаткових відпусток без збереження заробітної плати, такі відпустки військовослужбовцям надаються без збереження грошового забезпечення.

Військовослужбовці, які перебувають у відпустці для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а також у відпустці, якщо дитина потребує домашнього догляду тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку, залишаються на військовій службі у розпорядженні відповідного військового формування (посадової особи, яка має право на призначення на посади) у порядку, визначеному положеннями про проходження громадянами України військової служби, а після їх закінчення – призначаються на попередні або на інші, не нижчі за попередні, посади. Військовослужбовцям військової служби за контрактом під час перебування у таких відпустках продовжується строк контракту про проходження військової служби до закінчення зазначених відпусток (у разі відсутності їх клопотань про звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту), а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я

та прийняття рішення щодо укладення нового контракту. Військовослужбовцям зараховується час перебування у зазначених відпустках до строку вислуги у військовому званні.

9. Відпустка за сімейними обставинами без збереження грошового забезпечення надається військовослужбовцю у таких випадках:

1) укладення ним шлюбу – тривалістю до 10 календарних днів;

2) тяжкого стану здоров'я або смерті рідних по крові або по шлюбу:

а) дружини (чоловіка), батька (матері), вітчима (мачухи), сина (дочки), пасинка (падчерки), рідного брата (рідної сестри) військовослужбовця, батька (матері) подружжя або особи, на вихованні якої перебував військовослужбовець, – тривалістю до 7 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

б) інших рідних – тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

3) пожежі або іншого стихійного лиха, яке спіткало сім'ю військовослужбовця або осіб, зазначених у підпункті 2 цього пункту, - тривалістю до 15 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад;

4) в інших виняткових випадках, коли присутність військовослужбовця в сім'ї необхідна, за рішенням командира (начальника) військової частини - тривалістю до 3 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад. Така відпустка може надаватися один раз протягом календарного року.

10. За рішенням командира (начальника) військової частини військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, можуть надаватися відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин без збереження грошового забезпечення загальною тривалістю не більш як 15 календарних днів на рік.

11. Військовослужбовцю на підставі висновку військово-лікарської комісії надається відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення. Тривалість такої відпустки визначається характером захворювання, поранення (контузії, травми або каліцтва). Відпустка надається без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець. Загальний час безперервного перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення не може перевищувати 12 місяців поспіль. Огляд військово-лікарською комісією для вирішення питання про потребу у тривалому лікуванні проводиться не пізніше ніж через чотири місяці від початку лікування. Якщо відповідно до медичних документів закладу охорони здоров'я іноземної держави, до якого

військовослужбовця направлено в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, хвороба або поранення (контузія, травма або каліцтво) військовослужбовця перешкоджає йому прибути до військово-лікарської комісії для проведення огляду з метою визначення потреби у тривалому лікуванні, такий огляд проводиться дистанційно в порядку, встановленому Міністерством оборони України. Висновок військово-лікарської комісії про потребу у тривалому лікуванні є підставою для продовження часу перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення на строк, визначений у такому висновку.

Не пізніше закінчення встановленого абзацом першим цього пункту строку безперервного перебування на лікуванні в закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) військовослужбовець підлягає огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання про його придатність до військової служби.

Після закінчення встановленого абзацом першим цього пункту строку безперервного перебування на лікуванні у закладах охорони здоров'я та у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою або у відпустці для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) військовослужбовець підлягає огляду військово-лікарською комісією для вирішення питання про придатність його до військової служби.

Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) не надається.

12. Військовослужбовцям строкової військової служби за весь період проходження військової служби надається відпустка тривалістю 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки та назад, але не раніш як через 3 місяці проходження ними строкової військової служби.

13. Дружині (чоловіку) військовослужбовця щорічна основна відпустка за її бажанням надається у зручній для неї (нього) час одночасно із щорічною основною відпусткою військовослужбовця.

14. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються з військової служби, за винятком осіб, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі та у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, щорічна основна відпустка надається з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті за кожний повний місяць служби в році звільнення. При цьому, якщо тривалість відпустки таких військовослужбовців становить більш як 10 календарних днів, їм оплачується вартість проїзду до

місяця проведення відпустки і назад до місяця служби або до обраного місяця проживання в межах України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі та у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, щорічні основні відпустки та додаткові відпустки в рік звільнення надаються на строки, установлені пунктами 1 та 4 цієї статті.

У рік звільнення зазначених в абзацах першому та другому цього пункту військовослужбовців зі служби у разі невикористання ними щорічної основної або додаткової відпустки їм виплачується грошова компенсація за всі не використані за час проходження військової служби дні щорічних основної та додаткової відпусток, а також додаткової відпустки військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину - особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, та додаткової відпустки, передбаченої статтею 16² Закону України «Про відпустки».

У разі звільнення військовослужбовця до закінчення календарного року, за який він уже використав щорічну основну та щорічну додаткову відпустки, за винятком осіб, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з прямим підпорядкуванням близькій особі або у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, на підставі наказу командира (начальника) військового з'єднання чи частини, керівника органу військового управління, вищого військового навчального закладу, установи та організації провадиться відрахування із грошового забезпечення за дні відпустки, що були використані в рахунок тієї частини календарного року, яка залишилася після звільнення військовослужбовця.

У разі смерті військовослужбовця відрахування з його грошового забезпечення за використані дні відпустки не провадяться.

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, накази про звільнення яких підписано в минулому році, але не виключеним із списків військової частини, відпустки за період служби в поточному році не надаються.

15. У разі звільнення військовослужбовців зі служби (крім звільнення через службову невідповідність, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади, у зв'язку з набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку, а також у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем) та невикористання ними щорічної основної відпустки за їх бажанням надається невикористана відпустка з

наступним звільненням їх зі служби. Датою звільнення військовослужбовця зі служби у такому разі є останній день відпустки.

У разі звільнення військовослужбовця зі служби у зв'язку із закінченням строку контракту невикористана ним щорічна основна відпустка за його бажанням може надаватися й тоді, коли час цієї відпустки повністю або частково перевищує строк контракту. У цьому випадку дія такого контракту продовжується до закінчення відпустки.

16. Відкликання військовослужбовців із щорічної основної відпустки дозволяється лише у разі оголошення мобілізації, введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, а в інших випадках – за рішенням Міністра оборони України, керівників центральних органів виконавчої влади та інших державних органів, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, керівників правоохоронних органів та керівників розвідувальних органів України, їх заступників та Головнокомандувача Збройних Сил України, а також командувачів відповідних військових формувань, які за посадою не є керівниками центральних органів виконавчої влади.

У разі відкликання військовослужбовця із щорічної основної відпустки невикористана її частина надається йому, як правило, в поточному році. Якщо невикористана частина відпустки становить 10 календарних днів і більше, військовослужбовцю оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки і назад в межах України, але не далі пункту перебування, з якого його було відкликано.

17. В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію військовослужбовцям надаються відпустки, передбачені пунктами 1, 6, 8 (у частині надання одноразової відпустки при народженні дитини, передбаченої статтею 19⁻¹ Закону України «Про відпустки»), 9, 10 і 12 цієї статті. Надання військовослужбовцям відпусток, передбачених пунктом 1 цієї статті, здійснюється за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу. Відпустки, передбачені пунктами 9 і 10 цієї статті, військовослужбовцям надаються із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів.

18. Під час дії воєнного стану військовослужбовцям, крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, надається частина щорічної основної відпустки загальною тривалістю не більше 30 календарних днів, додаткова відпустка, визначена Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», з дозволу командира (начальника) військової частини, а також відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більше 10 календарних днів. Кожна із зазначених відпусток

надається без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець.

Щорічна основна відпустка, зазначена в абзаці першому цього пункту, надається частинами протягом календарного року, за умови що основна безперервна її частина становитиме не менше 15 календарних днів та одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців відповідного підрозділу. Надання основної безперервної частини щорічної основної відпустки тривалістю 15 календарних днів є обов'язковим. Така відпустка може не надаватися виключно за бажанням військовослужбовця.

Військовослужбовцям надається додаткова відпустка за знищену техніку тривалістю та у порядку, визначеними Кабінетом Міністрів України, але не більше 15 календарних днів на рік.

Під час дії воєнного стану курсантам (слухачам) вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти надається канікулярна відпустка: зимова – тривалістю не більше 10 календарних днів та літня – не більше 20 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець, з урахуванням вимог абзацу другого пункту 6 цієї статті.

Під час дії воєнного стану військовослужбовцям строкової військової служби протягом календарного року надається відпустка загальною тривалістю 30 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду в межах України до місця проведення відпустки та назад, але не більше двох діб в один кінець.

Відпустка, зазначена в абзаці четвертому цього пункту, надається протягом календарного року частинами не більше 15 календарних днів, за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців строкової військової служби відповідного підрозділу.

У рік звільнення із служби військовослужбовцям, які проходять строкову військову службу та підлягають звільненню із служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, у разі невикористання ними відпустки виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні відпустки.

Під час дії воєнного стану військовослужбовцям віком від 18 до 25 років, які не мають вищої освіти та які навчаються у закладах вищої або фахової передвищої освіти для здобуття відповідного рівня освіти, крім вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, надається відпустка у зв'язку з навчанням, передбачена статтею 15 Закону України «Про відпустки».

19. Надання військовослужбовцям у періоди, передбачені пунктами 17 і 18 цієї статті, інших видів відпусток припиняється, крім відпустки військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустки для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та в разі якщо дитина потребує домашнього догляду – тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку (якщо обоє батьків є військовослужбовцями, – одному з них за їх рішенням); відпустки для лікування у зв'язку з хворобою або для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) за висновком (постановою) військово-лікарської комісії.

20. Військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, надається відпустка з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті, за кожний повний місяць служби у році звільнення. При цьому якщо тривалість відпустки таких військовослужбовців становить більш як 10 календарних днів, їм оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки в межах України у порядку, встановленому пунктом 14 цієї статті.

У рік звільнення зі служби військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, у разі невикористання ними щорічної основної відпустки їм виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки.

У разі звільнення зі служби військовослужбовця, який проходить військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягає звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, до закінчення календарного року, за який він вже використав щорічну основну відпустку, провадиться відрахування із грошового забезпечення військовослужбовця за дні відпустки, використані в рахунок тієї частини календарного року, яка залишилася після звільнення військовослужбовця, у порядку, визначеному в абзаці четвертому пункту 14 цієї статті.

На військовослужбовців, зазначених у цьому пункті, поширюються гарантії, передбачені абзацами п'ятим та шостим пункту 14 цієї статті.

20¹. Військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і строки, визначені рішенням Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, надається відпустка з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті, за кожний повний місяць служби у році звільнення. При цьому якщо тривалість відпустки таких військовослужбовців

становить більш як 10 календарних днів, їм оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки в межах України у порядку, встановленому пунктом 14 цієї статті.

У рік звільнення з військової служби військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і строки, визначені рішенням Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, у разі невикористання ними щорічної основної відпустки їм виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки.

У разі звільнення зі служби військовослужбовця, який проходить військову службу за призовом із числа резервістів в особливий період та підлягає звільненню з військової служби у порядку і строки, визначені рішенням Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України, до закінчення календарного року, за який він вже використав щорічну основну відпустку, провадиться відрахування із грошового забезпечення військовослужбовця за дні відпустки, використані в рахунок тієї частини календарного року, яка залишилася після звільнення військовослужбовця, у порядку, визначеному в абзаці четвертому пункту 14 цієї статті.

На військовослужбовців, зазначених у цьому пункті, поширюються гарантії, передбачені абзацами п'ятим та шостим пункту 14 цієї статті.

Військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, тривалість щорічної основної відпустки в році початку військової служби обчислюється з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті, за кожний повний місяць служби до кінця календарного року. При цьому військовослужбовцям, які мають право на відпустку тривалістю 10 календарних днів і більше, оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки і назад в межах України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Відпустка тривалістю менш як 10 календарних днів за бажанням військовослужбовця може бути надана йому одночасно із щорічною основною відпусткою в наступному році»;

21. У разі ненадання військовослужбовцям щорічної основної відпустки у зв'язку з настанням періодів, передбачених пунктами 17 і 18 цієї статті, така відпустка надається після закінчення таких періодів. У такому разі дозволяється за бажанням військовослужбовців об'єднувати щорічні основні відпустки, але при цьому загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.

Зазначені відпустки можуть бути надані декількома частинами (більше двох), без обмеження тривалості кожної з них.

Невикористані за час проходження військової служби дні щорічних основної та додаткової відпусток, а також додаткової відпустки військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, та додаткової відпустки,

передбаченої статтею 16⁻² Закону України «Про відпустки», що не були надані військовослужбовцям в особливий період з моменту оголошення мобілізації, підлягають грошовій компенсації, яка виплачується у рік звільнення військовослужбовців зі служби.

22. У разі загибелі (смерті) військовослужбовців грошова компенсація за всі не використані ними за час проходження військової служби дні щорічних основної та додаткової відпусток, а також додаткової відпустки військовослужбовцям, які мають дітей або повнолітню дитину – особу з інвалідністю з дитинства підгрупи А І групи, та додаткової відпустки, передбаченої статтею 16⁻² Закону України «Про відпустки», виплачується особі (особам), визначеній (визначеним) в особистому розпорядженні на випадок полону, а в разі відсутності такого розпорядження – особам, зазначеним у пункті 6 статті 9 цього Закону, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, а у разі їх відсутності – входить до складу спадщини.

23. Військовослужбовцям після їх звільнення з полону за їх бажанням надається додаткова відпустка із збереженням грошового забезпечення тривалістю 90 календарних днів без поділу на частини (крім військовослужбовців, які висловили бажання звільнитися з військової служби після звільнення з полону).

Відкликання з додаткової відпустки після звільнення військовослужбовця з полону допускається виключно за його згодою.

24. Військовослужбовцям із числа осіб, яких умовно-достроково звільнено від відбування покарання на підставі, визначеній статтею 81⁻¹ Кримінального кодексу України, та які проходять військову службу за контрактом, щорічна основна відпустка не надається, але може надаватися відпустка за сімейними обставинами та з інших поважних причин тривалістю не більше 10 календарних днів.

Військовослужбовцю на підставі висновку військово-лікарської комісії надається відпустка для лікування у зв'язку з хворобою або відпустка для лікування після поранення (контузії, травми або каліцтва) із збереженням грошового та матеріального забезпечення. Відпустка надається виключно за місцем перебування військовослужбовця в закладах охорони здоров'я.

Стаття 11. Право військовослужбовців на охорону здоров'я, медичну допомогу та біологічне батьківство (материнство)

1. Охорона здоров'я військовослужбовців забезпечується створенням сприятливих санітарно-гігієнічних умов проходження військової служби, побуту та системою заходів з обмеження дії небезпечних факторів військової служби, з урахуванням її специфіки та екологічної обстановки, які здійснюються командирами (начальниками) у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Турбота про збереження та зміцнення здоров'я військовослужбовців – обов'язок командирів (начальників). На них покладається забезпечення вимог

безпеки при проведенні навчань, інших заходів бойової підготовки, під час експлуатації озброєння і військової техніки, проведення робіт та виконання інших обов'язків військової служби.

Військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, мають право на безоплатну медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я. Військовослужбовці, резервісти під час служби у військовому резерві щорічно проходять медичний огляд, стосовно них проводяться лікувально-профілактичні заходи.

У разі відсутності за місцем проходження військової служби, навчальних (або перевірочних) та спеціальних зборів або за місцем проживання військовослужбовців військово-медичних закладів охорони здоров'я, відповідних відділень або ліжко-місць чи спеціального медичного обладнання, а також у невідкладних випадках медична допомога військовослужбовцям надається державними або комунальними закладами охорони здоров'я за рахунок програми державних гарантій медичного обслуговування населення або інших бюджетних програм, розпорядниками яких є органи управління такими закладами.

Військовослужбовцям, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, медична допомога, санаторно-курортне лікування та відпочинок надаються відповідно до законодавства.

Держава забезпечує безоплатну психологічну допомогу особам, зазначеним у пункті 1 статті 3 цього Закону, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, чи виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах. Психологічна допомога надається силами та засобами структурних підрозділів психологічних служб військових частин (військових формувань та правоохоронних органів), а в разі потреби - на базі закладів, з якими укладено договори (на оплату послуг з харчування, проживання, відновлення тощо), згідно з порядками, затвердженими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування та правоохоронні органи.

Особи, стосовно яких згідно із Законом України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, з числа військовослужбовців, учасників бойових дій та прирівняних до них осіб після їх звільнення обов'язково проходять відновлювальні (постізоляційні, реінтеграційні) заходи, заходи з адаптації,

підтримки (супроводу) в порядку, встановленому Міністерством оборони України.

Особи, які звільняються або звільнені з військової служби з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, члени сімей таких осіб, члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, визначені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», мають право на безоплатну психологічну допомогу. Організація психологічної допомоги зазначеним особам провадиться центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України. Порядок та умови надання психологічної допомоги визначаються Кабінетом Міністрів України.

У період дії воєнного стану військовослужбовці, які брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, можуть бути направлені відповідно до висновку військово-лікарської комісії для подальшого надання їм медичної допомоги або проведення медико-психологічної реабілітації до медичних закладів, розташованих за межами України. На зазначених військовослужбовців та супроводжуючий їх медичний персонал не поширюються обмеження щодо виїзду громадян України за межі України. Порядок надання військовослужбовцям медичної допомоги або проведення медико-психологічної реабілітації у медичних закладах за межами України і проведення оплати послуг з надання такої медичної допомоги встановлюється Кабінетом Міністрів України. Відшкодування вартості проїзду та оплати послуг з надання такої медичної допомоги або проведення медико-психологічної реабілітації здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, крім випадків надання зазначеної допомоги коштом приймаючої сторони.

У період дії воєнного стану військовослужбовці, визначені у підпункті 1 пункту 1 статті 3 цього Закону, мають право на безоплатне отримання медичної послуги, пов'язаної із забезпеченням реалізації їхнього права на біологічне батьківство (материнство), зокрема на здійснення забору, кріоконсервації та зберігання їхніх репродуктивних клітин на випадок втрати репродуктивної функції при виконанні обов'язків із оборони держави, захисту Вітчизни та інших покладених на них обов'язків відповідно до законодавства, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У разі направлення військовослужбовців на лікування за кордон у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, безперервним перебуванням на лікуванні за кордоном вважається період надання медичних послуг у закладах охорони здоров'я іноземних держав, включаючи час переміщення з одного закладу охорони здоров'я до іншого та час очікування між плановими етапами лікування, реабілітації, протезування.

Військовослужбовці під час лікування та реабілітації у закладах охорони здоров'я всіх форм власності та підпорядкування забезпечуються за рахунок державного бюджету покращеним харчуванням. Оплата витрат на покращене харчування військовослужбовців здійснюється Міністерством оборони України за фактом надання послуги на підставі щомісячного звіту закладу охорони здоров'я, в якому військовослужбовці проходять лікування та реабілітацію.

2. Члени сімей військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової військової служби та курсантів (слухачів) вищих військових навчальних закладів, а також закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти) за відсутності за місцем їх проживання державних або комунальних закладів охорони здоров'я отримують медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я.

Члени сімей військовослужбовців та осіб, звільнених у запас або у відставку, а також військовослужбовців, які загинули (померли), пропали безвісти, стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або постраждали у полоні в ході бойових дій (війни) чи під час участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, якщо ці особи прослужили у Збройних Силах України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях та правоохоронних органах не менш як 20 календарних років, мають право на медичне обслуговування у закладах Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

Направлення військовослужбовців та членів їх сімей на лікування за межі України здійснюється на загальних підставах у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей мають право не більше одного разу на рік на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з пільговою оплатою вартості путівок у розмірах та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України. Таким же правом користуються члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби. До

таких членів сімей належать: батьки, дружина (чоловік), неповнолітні діти, а також діти - особи з інвалідністю з дитинства (незалежно від їх віку).

Пільги, передбачені першим реченням абзацу першого цього пункту, надаються військовослужбовцям та членам їх сімей за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує трьох прожиткових мінімумів.

Військовослужбовцям, які направляються до санаторно-курортного закладу для продовження лікування відповідно до висновку військово-лікарської комісії після стаціонарного лікування в госпіталі, путівки надаються безоплатно.

У разі направлення до санаторно-курортного закладу для продовження лікування після стаціонарного лікування в госпіталі військовослужбовця, який за станом здоров'я потребує сторонньої допомоги відповідно до висновку військово-лікарської комісії, особі, яка його супроводжує, безоплатно надається путівка до цього санаторно-курортного закладу без права лікування.

Особою, яка супроводжує військовослужбовця до санаторно-курортного закладу, не може бути особа з інвалідністю I групи та особа, яка не досягла 16-річного віку.

Військовослужбовці строкової військової служби, курсанти (слухачі) вищих військових навчальних закладів та курсанти закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, навчальних центрів (частин), військовослужбовці-жінки за наявності медичних показань забезпечуються безоплатним санаторно-курортним лікуванням.

Військовослужбовці, які отримали захворювання, пов'язане з виконанням обов'язків військової служби, після лікування у військово-медичному закладі охорони здоров'я мають право на позачергове одержання путівок до санаторно-курортних та оздоровчих закладів Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

Військовослужбовцям, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, а також при особливому характері їх служби, військовослужбовцям, які стали особами з інвалідністю внаслідок бойових дій, учасникам бойових дій і прирівняним до них особам путівки для санаторно-курортного лікування надаються у першу чергу.

Пенсіонери з числа військовослужбовців, які визнані особами з інвалідністю I та II групи внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування незалежно від виду пенсії, яку вони отримують. Особи з інвалідністю III групи, звільнені з військової служби за станом здоров'я, які отримують пенсії по інвалідності, забезпечуються путівками для санаторно-курортного лікування за наявності медичних показань.

Порядок забезпечення путівками для санаторно-курортного лікування встановлюється Кабінетом Міністрів України.

4. Військовослужбовці, які стали особами з інвалідністю внаслідок бойових дій, а також учасники бойових дій прирівнюються у правах до осіб з інвалідністю та учасників Другої світової війни.

5. Військовослужбовці-жінки користуються всіма пільгами, передбаченими законодавством з питань соціального захисту жінок, охорони материнства і дитинства. Ці пільги поширюються на батьків з числа військовослужбовців, які виховують дітей без матері (у разі її смерті, позбавлення батьківських прав, на час перебування у лікувальному закладі охорони здоров'я та в інших випадках відсутності материнського піклування про дітей).

Для догляду за хворою дитиною віком до 14 років військовослужбовці, зазначені в абзаці першому цього пункту, звільняються від виконання службових обов'язків на період, протягом якого дитина потребує догляду згідно з медичним висновком про тимчасову непрацездатність, але не більш як на 14 календарних днів. У разі необхідності догляду за хворою дитиною віком до 14 років, яка потребує стаціонарного лікування, військовослужбовці, зазначені в абзаці першому цього пункту, звільняються від виконання службових обов'язків із збереженням грошового забезпечення на весь період догляду за хворою дитиною.

6. Військовослужбовці, звільнені з військової служби внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби, члени сімей військовослужбовців приймаються на обстеження і лікування до військово-медичних закладів охорони здоров'я в порядку, встановленому Міністерством оборони України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

7. Зміна підпорядкування, перепрофілювання військово-медичних закладів охорони здоров'я, санаторно-курортних та оздоровчих закладів Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань і правоохоронних органів та відчуження нерухомого майна цих закладів забороняються.

Стаття 12. Забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями

1. Держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями або за їх бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання жиле приміщення на підставах, у межах норм і відповідно до вимог, встановлених Житловим кодексом Української РСР, іншими законами, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці строкової військової служби та військовослужбовці, призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа

резервістів в особливий період, розміщуються в казармах (на кораблях) згідно із Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України. За ними зберігаються жилі приміщення, які вони займали до призову на строкову військову службу та військову службу під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період. Вони не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей, які проживають разом з ними, забезпечуються службовими жилими приміщеннями, що повинні відповідати вимогам житлового законодавства.

Військовослужбовцям, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та членам їх сімей надаються жилі приміщення для постійного проживання або за їх бажанням грошова компенсація за належне їм для отримання жиле приміщення. Такі жилі приміщення або грошова компенсація надаються їм один раз протягом усього часу проходження військової служби за умови, що ними не було використано право на безоплатну приватизацію житла, з урахуванням особливостей, визначених пунктом 10 цієї статті.

У разі відсутності службового жилого приміщення військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом і не перебувають у шлюбі, розміщуються безплатно в спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини, а сімейні - у сімейних гуртожитках. Житлово-побутові умови в таких казармах повинні відповідати вимогам, які пред'являються до гуртожитків, що призначені для проживання одиноких громадян. У разі відсутності можливості розміщення зазначених військовослужбовців у спеціально пристосованих казармах у розташуванні військової частини та сімейних гуртожитках військова частина зобов'язана орендувати для військовослужбовців та членів їх сімей жиле приміщення або за їх бажанням виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення. Для військовослужбовців офіцерського складу у разі відсутності службового жилого приміщення військова частина зобов'язана орендувати житло для забезпечення ним військовослужбовців та членів їх сімей або за їх бажанням виплачувати грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення. Розмір і порядок виплати військовослужбовцям грошової компенсації за піднайом (найом) ними жилих приміщень визначаються Кабінетом Міністрів України.

Курсантам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які мають сім'ї, надається жила площа в сімейних гуртожитках. У разі відсутності таких гуртожитків їм виплачується за місцем проходження військової служби грошова компенсація за піднайом (найом) жилого приміщення.

За військовослужбовцями, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, зберігаються жилі приміщення, які вони займали до призову на військову службу. Такі військовослужбовці не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, та зараховані на квартирний облік у військовій частині за місцем проходження служби.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та члени їх сімей, які проживають разом з ними, забезпечуються службовими жилими приміщеннями, що повинні відповідати вимогам житлового законодавства, якщо вони не займали жилих приміщень за місцем проходження служби.

У разі відсутності службового жилого приміщення військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу і не перебувають у шлюбі, розміщуються у гуртожитках, призначених для проживання одиноких громадян, а сімейні - у сімейних гуртожитках.

У разі відсутності жилих приміщень для проживання військова частина зобов'язана орендувати житло для забезпечення ним військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та членів їх сімей або за бажанням військовослужбовця виплачувати йому грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та члени їх сімей зобов'язані вивільнити займане ними службове жиле приміщення у двотижневий строк з дня виключення зазначених військовослужбовців із списків особового складу військової частини.

2. За військовослужбовцями, які вступили на військову службу за контрактом, зберігається право на жилу площу, яку вони займали до вступу на військову службу. Вони не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, за попереднім місцем проживання.

3. Військовослужбовцям, які вступили на військову службу за контрактом відповідно до частини четвертої статті 20 або продовжили військову службу за контрактом відповідно до частини десятої статті 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», жилі приміщення надаються позачергово за рахунок військових формувань за місцем проходження військової служби. При цьому для військовослужбовців, які вступили на військову службу за контрактом відповідно до частини четвертої статті 20 зазначеного Закону, до часу перебування їх на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, зараховується час перебування на такому обліку за місцем проживання до прийняття на військову службу за контрактом.

Особам, звільненим з військової служби і визнаним особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків військової служби, або захворювання, одержаного під час проходження військової служби, жилі приміщення в населених пунктах,

обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку, надаються позачергово за рахунок військових формувань або органів виконавчої влади, в яких вони перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

У позачерговому порядку в разі потреби поліпшення житлових умов надаються жилі приміщення сім'ям військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, за місцем їх перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

Забезпечення жилими приміщеннями в разі потреби поліпшення житлових умов сімей військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції або забезпеченні її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях або забезпеченні їх здійснення та загинули (померли) або пропали безвісти, здійснюється за рахунок коштів державного бюджету в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. За військовослужбовцями, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, у разі їх направлення для проходження військової служби за межі України або переведення на службу до місцевості, що зазнала інтенсивного радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, бронюється жила площа, яку займали вони та члени їх сімей, на весь час їх перебування за межами України чи в зазначеній місцевості.

5. Військовослужбовцям, а також звільненим з військової служби особам, які стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби, та членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична, тепла енергія та інші послуги) в жилих будинках усіх форм власності в межах встановлених норм, передбачених законодавством.

Особам, звільненим з військової служби, які стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за встановлення і користування квартирним телефоном.

Пільги, передбачені абзацом першим цього пункту, надаються військовослужбовцям і членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

6. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі не менше 17 років та потребують поліпшення житлових умов, мають право на

одержання земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку.

Органи місцевого самоврядування зобов'язані надавати земельні ділянки та в межах визначених законом повноважень допомогу в будівництві військовослужбовцям, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, а також звільненим з військової служби особам, які стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби, якщо вони виявили бажання побудувати приватні жилі будинки.

7. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше та потребують поліпшення житлових умов, мають право на одержання кредитів на індивідуальне житлове будівництво або придбання приватного жилого будинку (квартири) на строк до 20 років з погашенням загальної суми та відсоткових ставок за кредитами за рахунок коштів, призначених у державному бюджеті на утримання Збройних Сил України, Служби безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань. Зазначений кредит надається військовослужбовцю тільки один раз протягом усього часу проходження ним військової служби.

Порядок та умови надання військовослужбовцям кредитів на індивідуальне житлове будівництво або придбання приватного жилого будинку (квартири) визначаються Кабінетом Міністрів України.

7⁻¹. Військовослужбовці у разі укладення першого контракту мають право на компенсацію 50 відсотків першого внеску за кредитом, забезпеченим предметом іпотеки відповідно до Умов забезпечення приватним акціонерним товариством «Українська фінансова житлова компанія» доступного іпотечного кредитування громадян України, та додатково 100 тисяч гривень після першого року військової служби, та ще 100 тисяч гривень після другого.

Компенсація надається військовослужбовцю лише один раз протягом усього часу проходження ним військової служби.

Порядок та умови надання військовослужбовцям такої компенсації визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. Військовослужбовці, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, у разі звільнення з військової служби за станом здоров'я, віком, у зв'язку із скороченням штатів, а також звільнені з військової служби особи, які стали особами з інвалідністю I чи II групи, члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, мають право на безплатне одержання у приватну власність жилого приміщення, яке вони займають у будинках державного житлового фонду.

9. Військовослужбовці, що перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, при звільненні з військової служби в запас за станом здоров'я або якщо вони на час звільнення мають вислугу

військової служби не менше 20 років, або у відставку, а також у зв'язку зі скороченням штатів чи проведенням інших організаційних заходів, у разі неможливості їх використання на військовій службі, залишаються на цьому обліку у військовій частині до одержання житла з державного житлового фонду або за їх бажанням грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення, а в разі її розформування – у територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки і відповідних квартирно-експлуатаційних органах та користуються правом позачергового одержання житла. Військовослужбовцям, які мають вислугу на військовій службі 20 років і більше, та членам їх сімей надаються жилі приміщення для постійного проживання або за їх бажанням грошова компенсація за належне їм для отримання жиле приміщення. Військовослужбовці, які набули право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», залишаються на такому обліку та користуються правом позачергового одержання житла.

У разі смерті особи, звільненої з військової служби в запас або у відставку на підставах, зазначених у абзаці першому цієї частини, яка відповідно до законодавства мала право на першочергове (позачергове) одержання житла, її сім'я зберігає право на одержання житла в тому самому порядку.

10. Військовослужбовці, які проходили військову службу на територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, Донецької та Луганської областей, що визнані тимчасово окупованими, та продовжують службу у військових формуваннях України, а також члени їх сімей, які проживають разом із ними, отримали статус внутрішньо переміщених осіб і відповідно до вимог цієї статті забезпечені службовими жилими приміщеннями або їм надано жилі приміщення для постійного проживання на таких територіях, або які мають у приватній власності жилі приміщення, розташовані на таких територіях, якщо право власності на них набуто відповідно до законів України, та які прибули на іншу територію України, забезпечуються жилими приміщеннями або за їх бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання жиле приміщення за письмовою згодою зазначених осіб та повнолітніх членів їх сімей, посвідченою нотаріально. Відмова від права власності на жиле приміщення, розташоване на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, Донецької та Луганської областей, що перебуває у приватній власності таких категорій осіб, здійснюється в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Особи, зазначені в абзаці першому цього пункту, які на дату початку тимчасової окупації вказаних територій, визначену законодавством, перебували на обліку осіб, які потребують поліпшення житлових умов, забезпечуються жилими приміщеннями з урахуванням попереднього часу перебування на квартирному обліку в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Право власності на жиле приміщення, розташоване на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, Донецької та Луганської областей, що перебуває у приватній власності осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, набуває орган, до повноважень якого належить поліпшення житлових умов таких категорій осіб на іншій території України, в порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 13. Право військовослужбовців та членів їх сімей на освіту

1. Військовослужбовці мають право на навчання (у тому числі на здобуття післядипломної освіти та підвищення кваліфікації) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти, інших закладах вищої освіти. Військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, дозволяється навчатися в інших закладах вищої освіти без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їх навчання для здобуття попереднього ступеня вищої освіти. Іншим категоріям військовослужбовців (у тому числі військовослужбовцям віком від 18 до 25 років, які не мають вищої освіти), крім військовослужбовців, які проходять базову військову службу, військову службу (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, та військову службу за призовом осіб офіцерського складу, дозволяється навчатися в інших закладах вищої освіти без відриву від служби в порядку, визначеному відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України.

2. Особи, які були призвані на строкову військову службу та військову службу за призовом осіб офіцерського складу в період навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, при звільненні з військової служби зараховуються для продовження навчання до того навчального закладу, де вони навчалися до призову на військову службу, незалежно від форми навчання.

3. При зміні військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, або тими, хто перебуває на кадровій військовій службі, місця проходження військової служби, а також при звільненні з військової служби за віком, станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів члени їх сімей, які навчаються (виховуються) у державних навчальних закладах, мають право переводитися до державних навчальних закладів, найближчих до нового місця проходження військової служби або місця проживання.

4. Дітям військовослужбовців за місцем проживання їх сімей у першочерговому порядку надаються місця у загальноосвітніх та дошкільних навчальних закладах і дитячих оздоровчих таборах незалежно від форм власності.

5. Особа, у якої один з батьків є військовослужбовцем, який має вислугу в календарному обчисленні 20 років і більше, особа, у якої один з батьків є громадянином, звільненим з військової служби за віком, за станом здоров'я чи у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, вислуга років у календарному обчисленні якого становить 20 років і більше, особа, у якої один з батьків є військовослужбовцем, який став особою з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням військової служби, користується переважним правом зарахування до військових ліцеїв, ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою, до вищих військових навчальних закладів та закладів вищої освіти, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки, закладів фахової передвищої військової освіти, за умов успішного складання іспитів та відповідності іншим вимогам і правилам прийому до цих навчальних закладів, протягом трьох років після здобуття необхідного для вступу рівня загальної середньої освіти.

Особа, у якої один з батьків (усиновлювачів) був військовослужбовцем, який загинув чи визнаний судом безвісно відсутньою особою при виконанні ним обов'язків військової служби, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти зараховується поза конкурсом за особистим вибором спеціальності до державних і комунальних вищих та професійно-технічних навчальних закладів України для навчання за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

Стаття 14. Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей

1. Військовослужбовці мають право на безоплатний проїзд:

1) залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом:

а) у відрядження;

б) у відпустку в межах України;

в) при переведенні на нове місце проходження військової служби або у зв'язку з передислокацією військової частини;

г) до місця проживання, обраного при звільненні з військової служби, в межах України;

Пільги, передбачені підпунктом «б» підпункту 1 цього пункту, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

2) всіма видами транспорту загального користування міського, приміського та міжміського сполучення (за винятком таксі) – тільки військовослужбовці строкової військової служби.

2. При переведенні військовослужбовців на нове місце проходження військової служби або звільненні з військової служби вони мають право на безоплатне перевезення до 20 тонн особистого майна в контейнерах з

попереднього місяця проживання до нового залізничним транспортом, а там, де такого виду транспорту немає, – іншими видами транспорту (за винятком повітряного). У разі перевезення особистого майна в окремому вагоні, багажем та дрібною відправкою їм відшкодовуються фактичні витрати, але не більше вартості перевезення майна в контейнері вагою 20 тонн.

3. Члени сімей військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової військової служби) мають право на безоплатний проїзд залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом:

1) від місця проживання до місця проходження військової служби військовослужбовця у зв'язку з його переведенням;

2) до місця проведення відпустки військовослужбовцем в межах України;

3) при звільненні військовослужбовця з військової служби, а також у разі загибелі (смерті) військовослужбовця - до обраного місця проживання в межах України.

Члени сімей військовослужбовців при переїзді до обраного місця проживання у зв'язку із загибеллю (смертю) військовослужбовця мають право на безоплатне перевезення до 20 тонн особистого майна в контейнерах залізничним транспортом, а там, де такого виду транспорту немає, - іншими видами транспорту (за винятком повітряного). У разі перевезення особистого майна в окремому вагоні, багажем та дрібною відправкою їм відшкодовуються фактичні витрати, але не більше вартості перевезення майна в контейнері вагою 20 тонн.

Пільги, передбачені підпунктом 2 цього пункту, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. Військовослужбовці, які стали особами з інвалідністю внаслідок бойових дій, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, а також батьки військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження військової служби, користуються правом безоплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі) в межах адміністративного району за місцем проживання, залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду - також електронного квитка, який видається на безоплатній основі. Вони мають право на 50-відсоткову знижку при користуванні міжміським залізничним, повітряним, водним та автомобільним транспортом відповідно до закону.

5. Військовослужбовці при направленні у відрядження, до нового місця проходження військової служби, а також до місця використання відпустки та назад мають право на придбання проїзних документів для себе та членів своєї

сім'ї на всі види транспорту поза чергою. При цьому військовослужбовці, які направляються у відрядження, користуються правом на бронювання та отримання поза чергою місця в готелі на підставі посвідчення про відрядження.

6. При виконанні службових обов'язків, пов'язаних з відрядженням в інші населені пункти, військовослужбовцям відшкодовуються витрати на відрядження в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

7. Військовослужбовці, крім військовослужбовців строкової військової служби, мають право на першочергове встановлення квартирної телефонії, а також першочергове встановлення квартирної охоронної сигналізації.

8. Військовослужбовці строкової військової служби мають право безоплатно відправляти й одержувати листи. Безоплатними поштовими посилками відправляється особистий одяг громадян, призваних на строкову військову службу.

9. Витрати, пов'язані з перевезенням військовослужбовців та членів їх сімей, їх особистого майна залізничним, повітряним, водним і автомобільним (за винятком таксі) транспортом, бронюванням місць у готелях при направленні військовослужбовців у відрядження, відшкодовуються за рахунок коштів Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

10. Військовослужбовці та члени їх сімей, які мають право на пільги, гарантії та компенсації відповідно до цього Закону, користуються пільгами, гарантіями та компенсаціями, встановленими для громадян України законами та іншими нормативно-правовими актами, а також рішеннями органів місцевого самоврядування. Якщо такі особи одночасно мають право на отримання однієї і тієї ж пільги, гарантії чи компенсації з кількох підстав, то їм надається за їх вибором пільга, гарантія чи компенсація тільки з однієї підстави, крім випадків, передбачених законами.

11. Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, не користуються правом на пільги, гарантії та компенсації, встановлені цим Законом, на час відбування призначеного судом одного з видів покарань, передбачених пунктами 2, 3, 5, 6, 9, 11, 12 статті 51 Кримінального кодексу України. На цей час члени їх сімей також не користуються правом на пільги, гарантії та компенсації, якими вони користувалися як члени сімей таких осіб.

12. Військовослужбовець строкової військової служби, військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом, особа офіцерського складу, яка проходить кадрову військову службу, особа офіцерського складу, яка проходить військову службу за призовом, військовослужбовець, призваний на військову службу під час мобілізації, на особливий період, на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, якого засуджено до тримання в дисциплінарному

батальйоні військовослужбовців, та члени його сім'ї права на пільги не втрачають.

Військовослужбовець, якому призупинено військову службу або який під час дії воєнного стану самовільно залишив військову частину чи місце проходження військової служби або дезертирував, не користується правом на пільги, гарантії та компенсації, встановлені цим Законом. На цей час члени його сім'ї також не користуються правом на пільги, гарантії та компенсації, якими вони користувалися як члени сім'ї такої особи.

13. Особам, які мають право на пільги, гарантії та компенсації, передбачені цим Законом, видаються посвідчення. Форма та порядок видачі посвідчень встановлюються Кабінетом Міністрів України.

14. Військовослужбовці та члени їх сімей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, користуються пільгами, передбаченими Законом України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи».

15. Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період на весь час їх призову, а також їх дружинам (чоловікам), а також іншим військовослужбовцям, під час дії особливого періоду, які брали або беруть участь у захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації проти України, їх дружинам (чоловікам) – штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються, крім кредитних договорів щодо придбання майна, яке віднесено чи буде віднесено до об'єктів житлового фонду (жилого будинку, квартири, майбутнього об'єкта нерухомості, об'єкта незавершеного житлового будівництва, майнових прав на них), та/або автомобіля, а також крім кредитних договорів щодо придбання та встановлення фотоелектричних модулів та/або вітрових електроустановок разом із гібридними інверторами та установками зберігання енергії, проценти за якими можуть бути погашені чи компенсовані за рахунок третіх осіб або держави.

16. Військовослужбовці у разі укладення контракту мають право протягом трьох місяців з дати укладення такого контракту отримати

сертифікат на купівлю транспортного засобу в розмірі 150 тисяч гривень в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Сертифікат на купівлю транспортного засобу видається військовослужбовцю при укладенні контракту лише один раз.

Стаття 15. Пенсійне забезпечення і допомога

1. Пенсійне забезпечення військовослужбовців після звільнення їх з військової служби провадиться відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

2. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, виплачується одноразова грошова допомога в таких розмірах:

1) 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби – які звільняються з військової служби:

– за станом здоров'я;

– за власним бажанням під час дії воєнного стану (для військовослужбовців із числа іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу за контрактом у Збройних Силах України, розвідувальному органі Міністерства оборони України, Державній спеціальній службі транспорту та Національній гвардії України);

– які уклали контракт на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію та вислужили не менше 24 місяців військової служби за контрактом, не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду;

– які проходять військову службу за контрактом, дію якого продовжено понад встановлені строки на період до закінчення особливого періоду або до оголошення демобілізації, та які вислужили не менше 18 місяців з дати продовження дії контракту, не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду;

– у зв'язку із закінченням особливого періоду або оголошенням демобілізації та небажанням продовжувати військову службу за новим контрактом військовослужбовцями, які проходили військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»;

– у зв'язку із звільненням з полону;

2) 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги 10 календарних років і більше – які звільняються з військової служби:

– у зв'язку із закінченням строку контракту;

– за віком;

– у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;

- у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням (за бажанням військовослужбовця);
- у зв'язку із виявленням однієї з підстав, зазначених у пунктах 1 і 9 частини другої статті 31 Закону України «Про розвідку»;
- з підстав, визначених пунктом 1 частини другої статті 36 Закону України «Про розвідку»;
- у зв'язку з неможливістю призначення на іншу посаду в разі прямого підпорядкування близькій особі;
- у зв'язку з відкликанням мандата на право здійснення військової капеланської діяльності;
- через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначено частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», під час дії особливого періоду та воєнного стану;
- за угодою сторін – у разі набуття військовослужбовцем права на пенсію за вислугу років;
- у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

3) 25 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби за наявності вислуги 10 календарних років і більше – які звільняються з військової служби за власним бажанням, через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», у мирний час.

Військовослужбовцям військової служби за призовом осіб офіцерського складу одноразова грошова допомога в розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення виплачується у разі звільнення з військової служби з таких підстав:

- у зв'язку із закінченням установлених строків військової служби;
- за станом здоров'я;
- через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається частиною дванадцятою статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»;
- у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;
- у зв'язку із звільненням з полону;

– у зв'язку з обранням народним депутатом України, депутатом Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

– у зв'язку з призначенням (обранням) на посаду судді, судді Конституційного Суду України, члена Вищої ради правосуддя, члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, керівника служби дисциплінарних інспекторів Вищої ради правосуддя, його заступника, дисциплінарного інспектора Вищої ради правосуддя;

– у зв'язку із закінченням строку військової служби за призовом осіб офіцерського складу під час дії воєнного стану.

Одноразова грошова допомога, встановлена цим пунктом, не виплачується військовослужбовцям у разі їх звільнення з військової служби з таких підстав:

– через службову невідповідність;

– у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади;

– у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;

– у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, яким військовослужбовця притягнуто до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення та накладено стягнення у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, що пов'язані з виконанням функцій держави або місцевого самоврядування;

– у зв'язку із встановленням за результатами спеціальної перевірки відомостей, які не відповідають установленим законодавством вимогам для зайняття посади;

– у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами третьою або четвертою статті 1 Закону України «Про очищення влади»;

– у зв'язку з припиненням громадянства України;

– у зв'язку з встановленням невідповідності військовослужбовця вимогам проходження військової служби, визначеним частиною шостою статті 20⁻² Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу», чи визнанням його таким, що не пройшов випробування, встановлене частиною першою статті 21⁻² зазначеного Закону;

– у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням про визнання активів військовослужбовця чи активів, набутих за його дорученням іншими особами, або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави.

Виплата військовослужбовцям зазначеної в цьому пункті одноразової грошової допомоги при звільненні їх з військової служби здійснюється Міністерством оборони України, іншими утвореними відповідно до законів

України військовими формуваннями та правоохоронними органами за рахунок коштів Державного бюджету України, передбачених на їх утримання.

Військовослужбовцям, звільненим зі служби безпосередньо з посад, займаних в органах державної влади, органах місцевого самоврядування або сформованих ними органах, на підприємствах, в установах, організаціях і у закладах вищої освіти із залишенням на військовій службі, виплата одноразової грошової допомоги з підстав, передбачених цим пунктом, здійснюється за рахунок коштів органів, в яких вони працювали.

У разі повторного звільнення військовослужбовців з військової служби одноразова грошова допомога, передбачена цим пунктом, виплачується за період їх календарної служби з дня останнього зарахування на службу без урахування періоду попередньої служби, крім тих осіб, які при попередньому звільненні не набули права на отримання такої грошової допомоги.

Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або на військову службу за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, виплата одноразової грошової допомоги, передбаченої цим пунктом, здійснюється за період такої служби з дня їх призову на військову службу без урахування періоду попередньої військової служби, на якій вони перебували, крім тих осіб, які при попередньому звільненні з військової служби не набули права на отримання такої грошової допомоги. Зазначена допомога виплачується на день звільнення таких військовослужбовців. Умови та порядок виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, які звільняються з військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період або військової служби за призовом осіб із числа резервістів в особливий період, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Одноразова грошова допомога, передбачена цим пунктом, не виплачується військовослужбовцям, які станом на 16 березня 2014 року проходили службу на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і в установленому порядку не продовжили її проходження за межами тимчасово окупованої території України.

3. Військовослужбовцям виплачуються грошова допомога на оздоровлення та державна допомога сім'ям з дітьми в порядку і розмірах, що визначаються законодавством України.

4. Військові формування, військовослужбовці яких загинули чи померли в період проходження військової служби, подають їх сім'ям і батькам допомогу в проведенні похорону і компенсують матеріальні витрати на ритуальні послуги та на спорудження пам'ятників у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

Батькам та неповнолітнім дітям, а також дітям - особам з інвалідністю з дитинства (незалежно від їх віку) військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження військової служби, державою виплачується одноразова грошова компенсація в розмірі суми

державного страхування військовослужбовців з урахуванням коефіцієнта індексації грошових доходів.

Стаття 16. Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві

1. Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві (далі – одноразова грошова допомога), – гарантована державою виплата, що здійснюється особам, які згідно з цим Законом мають право на її отримання.

2. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується у разі:

1) загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, пов'язаних з виконанням обов'язків військової служби;

2) смерті військовослужбовця, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби, або смерті особи, звільненої з військової служби, протягом року після звільнення її з військової служби, якщо смерть настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, нещасного випадку, пов'язаних з проходженням військової служби;

3) загибелі (смерті) військовозобов'язаного або резервіста, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, що настала під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві;

4) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи встановлення інвалідності особі після її звільнення з військової служби внаслідок причин, зазначених у цьому підпункті;

5) встановлення військовослужбовцю (крім військовослужбовців строкової служби) інвалідності, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з

військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби;

б) встановлення військовослужбовцю строкової військової служби, військовозобов'язаному або резервісту, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного військовослужбовцю строкової військової служби, військовозобов'язаному або резервісту при виконанні обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, або не пізніше ніж через три місяці після звільнення із служби, закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження строкової військової служби, цих зборів, служби у військовому резерві;

7) отримання військовослужбовцем поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання під час виконання ним обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності, а також особою, звільненою з військової служби, яка частково втратила працездатність внаслідок зазначених причин, але не пізніше ніж через один рік після звільнення її з військової служби;

8) отримання військовослужбовцем строкової військової служби поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання у період проходження ним строкової військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності, а також особою, звільненою із строкової військової служби, яка частково втратила працездатність внаслідок зазначених причин, пов'язаних з проходженням військової служби, але не пізніше ніж через три місяці після звільнення її із строкової військової служби;

9) отримання військовозобов'язаним, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, або резервістом поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності в період проходження зборів чи служби у військовому резерві або не пізніше ніж через три місяці після закінчення таких зборів чи виконання резервістом обов'язків служби у військовому резерві.

3. Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, за умов, визначених Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу».

Військовозобов'язані та резервісти вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, служби у військовому резерві, за умов, визначених Законом України «Про військовий обов'язок і військову службу», указами Президента України.

4. Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, має право скласти в письмовій довільній формі особисте розпорядження на випадок своєї загибелі (смерті) про виплату одноразової грошової допомоги особі (особам) за його вибором, визначивши розмір частки таких осіб у відсотках (далі – особисте розпорядження).

Справжність підпису військовослужбовця Збройних Сил України, військовозобов'язаного, резервіста, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, на особистому розпорядженні засвідчує командир військової частини або нотаріус.

Оригінал особистого розпорядження зберігається у відповідних районних (міських) територіальних центрах комплектування та соціальної підтримки за місцем реєстрації місця проживання або за місцем призову (прийняття) на військову службу такої особи, якщо такий призов (прийняття) на військову службу здійснювався (здійснювалося) не за місцем реєстрації місця проживання військовозобов'язаного або резервіста.

У разі складання особистого розпорядження військовослужбовцем Служби безпеки України, іншого органу або військового формування, крім Збройних Сил України, зазначених у підпункті 1 пункту 1 статті 3 цього Закону, справжність підпису на особистому розпорядженні засвідчує командир/керівник підрозділу органу (служби, військового формування) або нотаріус.

Оригінал особистого розпорядження зберігається в особовій справі військовослужбовця Служби безпеки України, іншого органу або військового формування, зазначених у підпункті 1 пункту 1 статті 3 цього Закону.

Порядок та строки передачі військовослужбовцем оригіналу особистого розпорядження командирі військової частини, командирі/керівнику підрозділу органу (служби, військового формування) для зберігання в особовій справі визначаються Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовець, військовозобов'язаний або резервіст, який призваний на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, має право у будь-який час скасувати особисте розпорядження або скласти нове.

Кожне нове особисте розпорядження скасовує дійсність попереднього.

Заборонено розголошувати зміст особистого розпорядження до встановлення факту загибелі (смерті) особи, яка його склала.

Стаття 16¹. Особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги

1. У випадках, зазначених у підпунктах 1-3 пункту 2 статті 16 цього Закону, право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають особи, зазначені у пункті 4 цієї статті.

2. За наявності особистого розпорядження право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають особи, на користь яких складено таке особисте розпорядження, у розмірі частки, визначеної в такому розпорядженні у відсотках.

Незалежно від змісту особистого розпорядження право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги мають малолітні, неповнолітні, повнолітні непрацевдатні діти, непрацевдатна вдова (вдівець) та непрацевдатні батьки загиблої (померлої) особи у розмірі 50 відсотків частки, яка належала б кожному з них у разі призначення і виплати одноразової грошової допомоги за відсутності особистого розпорядження.

3. У разі відсутності особистого розпорядження або за наявності неохопленої особистим розпорядженням частки розміру одноразової грошової допомоги право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги (її частки) мають особи, визначені у пункті 4 цієї статті, у рівних частках.

4. До членів сімей загиблих (померлих) осіб, зазначених у підпунктах 1-3 пункту 2 статті 16 цього Закону, належать:

– діти, у тому числі усиновлені, зачаті за життя загиблої (померлої) особи та народжені після її смерті, а також діти, стосовно яких загибла (померла) особа за її життя було позбавлено батьківських прав;

– вдова (вдівець);

– батьки (усиновлювачі) загиблої (померлої) особи, якщо вони не були позбавлені стосовно неї батьківських прав або їхні батьківські права були поновлені на час її загибелі (смерті);

– внуки загиблої (померлої) особи, якщо на момент її загибелі (смерті) їх батьки загинули (померли);

– жінка (чоловік), з якою (з яким) загибла (померла) особа проживали однією сім'єю, але не перебували у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі, за умови що цей факт встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили;

– інші утриманці загиблої (померлої) особи, які мають право на пенсію в разі втрати годувальника відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб».

Стаття 16². Розмір одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується у розмірі:

а) 750-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працевдатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпункті 1 пункту 2 статті 16 цього Закону;

500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працевдатних осіб на 1 січня календарного року, – у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста у випадках, зазначених у підпунктах 2-3 пункту 2 статті 16 цього Закону;

б) 400-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності I групи, 300-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності II групи, 250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року, в якому встановлено відповідну групу інвалідності, – у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності III групи (підпункт 4 пункту 2 статті 16 цього Закону).

2. Одноразова грошова допомога у випадках, зазначених у підпунктах 5-9 пункту 2 статті 16 цього Закону, призначається і виплачується залежно від встановленої військовослужбовцю, військовозобов'язаному або резервісту інвалідності та ступеня втрати ним працездатності у розмірі, визначеному Кабінетом Міністрів України. При цьому у випадках, зазначених у підпункті 5 пункту 2 статті 16 цього Закону, розмір одноразової грошової допомоги не може бути меншим за 70-кратний прожитковий мінімум, встановлений законом для працездатних осіб на 1 січня календарного року.

3. Розмір одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця в період дії воєнного стану визначається Кабінетом Міністрів України з урахуванням такого:

розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується у разі загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби, у тому числі під час перебування у полоні (крім військовослужбовців, які добровільно здалися у полон), становить 15 мільйонів гривень;

розмір одноразової грошової допомоги, що виплачується в інших випадках, передбачених підпунктами 2 і 3 пункту 2 статті 16 цього Закону, визначається відповідно до абзацу другого підпункту «а» пункту 1 цієї статті.

Стаття 16³. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги

1. Одноразова грошова допомога у випадках, передбачених підпунктами 1-3 пункту 2 статті 16 цього Закону, за відсутності особистого розпорядження призначається і виплачується рівними частками всім особам, які мають право на її призначення та отримання, за їх особистою заявою або заявою їх законних представників.

У разі відмови однієї з осіб, зазначених у пункті 4 статті 16¹ цього Закону, від призначення та отримання одноразової грошової допомоги, а також якщо одна із таких осіб у строк, встановлений пунктом 9 цієї статті, не реалізувала своє право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на призначення та отримання такої допомоги, у рівних частках.

Особам, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, її виплата здійснюється незалежно від реалізації права на

призначення та отримання такої допомоги будь-якою з осіб, зазначених у статті 16⁻¹ цього Закону.

Одноразова грошова допомога у випадках, передбачених підпунктами 1-3 пункту 2 статті 16 цього Закону, за наявності особистого розпорядження виплачується особі (особам), на користь якої (яких) складено особисте розпорядження, у розмірі частки, визначеної в такому розпорядженні. У таких випадках розмір часток обраховується із суми, що залишилася після виплат, визначених абзацом другим пункту 2 статті 16⁻¹ цього Закону.

У разі відмови однієї з осіб, зазначених в особистому розпорядженні, від призначення та отримання одноразової грошової допомоги, а також якщо одна з таких осіб у строк, встановлений пунктом 9 цієї статті, не реалізувала своє право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, у рівних частках.

Відмова від призначення та отримання одноразової грошової допомоги від імені малолітніх, неповнолітніх дітей загиблої (померлої) особи, а також недієздатних осіб та осіб, цивільна дієздатність яких обмежена, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, не допускається.

Особи, які мають право на одноразову грошову допомогу, можуть відмовитися від її призначення та отримання шляхом подання заяви, справжність підпису на якій засвідчується нотаріально.

2. У випадках, передбачених підпунктами 4-9 пункту 2 статті 16 цього Закону, одноразова грошова допомога призначається і виплачується відповідним військовослужбовцям, військовозобов'язаним або резервістам.

3. Встановлення інвалідності або визначення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовцям, військовозобов'язаним та резервістам здійснюється в індивідуальному порядку державними закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства.

4. Якщо військовослужбовцю, військовозобов'язаному, резервісту або особі, звільненій з військової служби, після первинного встановлення інвалідності під час наступного огляду (переогляду) буде встановлено вищу групу інвалідності або змінено її причинний зв'язок, що дає їм право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата здійснюється з урахуванням раніше виплачених сум (у тому числі внаслідок різних, не пов'язаних між собою, захворювань, поранень, травм, контузій, каліцтв).

У разі встановлення більшого ступеня втрати працездатності без установаження інвалідності у відсотках чи зміни його причинного зв'язку, що дає право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата допомоги здійснюється з урахуванням раніше виплачених сум (крім випадків поранення, травми, контузії, каліцтва, отриманих у різний період

часу, за якими виплата допомоги здійснюється окремо, без урахування раніше виплачених сум).

У разі якщо під час первинного огляду було встановлено ступінь втрати працездатності без установлення інвалідності у відсотках, а під час наступного огляду (переогляду) встановлено інвалідність, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється з урахуванням раніше виплачених сум (у тому числі внаслідок різних, не пов'язаних між собою, захворювань, поранень, травм, контузій, каліцтв).

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста, чи особи, звільненої з військової служби, смерть якої настала протягом року після звільнення з військової служби, здійснюється без урахування раніше виплачених сум допомоги у зв'язку з частковою втратою працездатності чи встановленням інвалідності.

5. У разі встановлення інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовцю, особі, звільненій з військової служби, який (яка) на день отримання інвалідності, визначення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності або на день його (її) звільнення з військової служби обіймав (обіймала) посаду в державному органі, установі, організації із залишенням на військовій службі, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється за рахунок коштів цих державних органів, установ, організацій, до яких він (вона) були відряджені.

У такому самому порядку здійснюється виплата одноразової грошової допомоги особам, які мають право на її отримання у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, якого було відряджено до державного органу, установи, організації із залишенням його на військовій службі.

6. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, а також органами державної влади, військовими формуваннями та правоохоронними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями, навчальних (або перевірочних) та спеціальних зборів – військовозобов'язаними, проходження служби у військовому резерві – резервістами.

7. Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, а також органами державної влади, військовими формуваннями та правоохоронними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями, навчальних (або перевірочних) та спеціальних зборів – військовозобов'язаними, проходження служби у військовому резерві – резервістами, територіальні центри комплектування та соціальної підтримки безоплатно в порядку електронної взаємодії отримують необхідну інформацію від державних органів, які є

власниками (розпорядниками, держателями, володільцями, адміністраторами тощо) інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних, комунікаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, у тому числі з Єдиного державного демографічного реєстру, Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Єдиного державного реєстру судових рішень, Єдиного реєстру осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, банку даних про дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, і сім'ї потенційних усиновлювачів, опікунів, піклувальників, прийомних батьків, батьків-вихователів тощо, про осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги.

Порядок отримання інформації з реєстрів та інформаційних баз даних визначається розпорядником персональних даних, що містяться у відповідних реєстрах або базах даних.

8. Якщо особа одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цим Законом, та одноразової грошової допомоги або компенсаційної виплати, встановлених іншими нормативно-правовими актами, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за її вибором.

9. Особи, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цим Законом, можуть реалізувати його протягом трьох років з дня виникнення у них такого права.

10. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 16⁴. Підстави, за якими призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються

1. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), захворювання, інвалідність або часткова втрата працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста є наслідком:

- а) вчинення ним кримінального або адміністративного правопорушення;
- б) вчинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння;
- в) навмисного спричинення собі тілесного ушкодження, іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, встановленого судом);
- г) подання особою завідомо неправдивих відомостей для призначення і виплати одноразової грошової допомоги.

2. Одноразова грошова допомога не призначається особі, яка умисно позбавила життя чи вчинила замах на особу (осіб), яка (які) має (мають) відповідно до цього Закону право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги, або притягалася до адміністративної чи кримінальної відповідальності за вчинення правопорушення щодо загиблої (померлої) особи, за рішенням суду, яке набрало законної сили.

У призначенні та виплаті одноразової грошової допомоги може бути відмовлено або її виплата припинена чи призупинена особі, щодо якої рішенням суду, яке набрало законної сили, встановлено факт ухиляння від виконання обов'язку щодо утримання загиблої (померлої) особи за її життя.

За наявності спору між особами, які мають право на призначення і виплату одноразової грошової допомоги, або між особами і органами, уповноваженими призначати та здійснювати виплату одноразової грошової допомоги, щодо права на призначення і виплату одноразової грошової допомоги та/або її розміру орган, уповноважений здійснювати виплату одноразової грошової допомоги, призупиняє її виплату до вирішення спору у судовому порядку та набрання судовим рішенням законної сили.

Стаття 17. Відшкодування заподіяної шкоди

Відшкодування військовослужбовцям заподіяної моральної і матеріальної шкоди провадиться у встановленому законом порядку.

Стаття 18. Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців

1. Члени сімей військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу мають переважне право при прийнятті на роботу і на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників, а також на першочергове направлення для професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки з відривом від виробництва та на виплату на період навчання середньої заробітної плати.

2. Дружинам (чоловікам) військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, виплачується за місцем роботи грошова допомога в розмірі середньомісячної заробітної плати при розірванні ними трудового договору у зв'язку з переведенням чоловіка (дружини) на службу в іншу місцевість. При тимчасовій втраті працездатності листки непрацездатності оплачуються дружинам (чоловікам) військовослужбовців у розмірі 100 відсотків середньомісячної заробітної плати незалежно від страхового стажу.

3. Дружинам (чоловікам) військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової служби, до загального стажу роботи, необхідного для призначення пенсії за віком, зараховується період проживання разом з чоловіком (дружиною) в місцевостях, де не було можливості працевлаштування за спеціальністю, але не більше 10 років.

5. Місцеві ради:

– працевлаштовують у першочерговому порядку дружин військовослужбовців строкової служби у разі їх звільнення при скороченні чисельності або штату працівників, при ліквідації, реорганізації або перепрофілюванні підприємства, установи, організації;

– надають позачергово дітям військовослужбовців та дітям військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження служби, а також дітям резервістів під час виконання ними

обов'язків служби у військовому резерві місця у дитячих закладах за місцем проживання (перебування) дитини;

– забезпечують відселення із закритих та віддалених від населених пунктів військових гарнізонів військовослужбовців, звільнених в запас або у відставку.

6. Вдова (вдівець), батьки загиблого або померлого військовослужбовця, а також дружина (чоловік), у разі якщо вона (він) не взяла (не взяв) інший шлюб, та її (його) неповнолітні діти або повнолітні діти - особи з інвалідністю з дитинства, батьки військовослужбовця, який пропав безвісти під час проходження військової служби, мають право на пільги, передбачені цим Законом.

6⁻¹. Членам сімей військовослужбовців, які проходять військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України «Про оборону України», гарантується виплата грошового забезпечення цих військовослужбовців у разі неможливості ними його отримання під час участі у бойових діях та операціях. У такому разі виплата грошового забезпечення здійснюється членам сімей військовослужбовців, зазначеним у пункті 6 статті 9 цього Закону.

Порядок виплати грошового забезпечення зазначеним у цьому пункті членам сімей військовослужбовців визначається Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, а також військовими формуваннями, правоохоронними і розвідувальними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями.

7. Кабінетом Міністрів України, місцевими радами, підприємствами, установами, організаціями можуть встановлюватися й інші пільги та гарантії соціального захисту сімей військовослужбовців.

Розділ III

ПРАВО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА ОСКАРЖЕННЯ НЕПРАВОМІРНИХ РІШЕНЬ ТА ДІЙ, ОТРИМАННЯ ПРАВНИЧОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 19. Право військовослужбовця на оскарження неправомірних рішень та дій

Неправомірні рішення, дії (бездіяльність) органів військового управління та командирів (начальників) можуть бути оскаржені військовослужбовцями в порядку, передбаченому законами, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 20. Право військовослужбовців на правничу допомогу
Військовослужбовцям гарантується право на захист у порядку, встановленому законами України.

Судочинство у справах за участю військовослужбовців, які проходять військову службу на території України, здійснюється відповідно до законів

України, а військовослужбовців, які проходять військову службу за межами території України, – відповідно до вимог міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту

(Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425)

(Витяг)

{Вводиться в дію Постановою ВР № 3552-XII від 22.10.93, ВВР, 1993, № 45, ст. 426}

Цей Закон визначає правовий статус ветеранів війни, забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Основні завдання Закону

Закон спрямований на захист ветеранів війни шляхом:

- створення належних умов для підтримання здоров'я та активного довголіття;
- організації соціального та інших видів обслуговування, зміцнення матеріально-технічної бази створених для цієї мети закладів і служб та підготовки відповідних спеціалістів;
- виконання цільових програм соціального і правового захисту ветеранів війни;
- надання пільг, переваг та соціальних гарантій у процесі трудової діяльності відповідно до професійної підготовки і з урахуванням стану здоров'я.

Стаття 1¹. Державна політика соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України

Державна політика соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України – цілеспрямована, системна діяльність органів державної влади щодо забезпечення соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України шляхом надання їм пільг і гарантій соціального захисту відповідно до законодавства.

Державна політика у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей

загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України формується та реалізується на принципах соціальної справедливості під час встановлення обсягу пільг та гарантій, комплексності під час формування та реалізації заходів адаптації ветеранів війни до мирного життя, належного фінансового забезпечення передбачених законом пільг та гарантій зазначеній категорії громадян, відкритості та рівного доступу до інформації про державні пільги та гарантії, механізми їх реалізації, доступу до реалізації права на отримання всіх пільг та гарантій, прозорості та підзвітності діяльності органів державної влади, їх посадових осіб у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Стаття 1². Система соціального захисту ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України

Система соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України – сукупність органів державної влади, підприємств, установ, організацій, які взаємодіють між собою та іншими системами державного управління з метою формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Комплексний огляд системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України – процедура оцінювання існуючого стану системи і готовності її складових до виконання функціональних завдань соціального захисту ветеранів війни, за результатами якої розробляються та уточнюються нормативно-правові акти з питань розвитку системи соціального захисту ветеранів війни та її складових, визначаються заходи, спрямовані на досягнення органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями, які взаємодіють між собою та іншими системами державного управління з метою формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту ветеранів війни, необхідних спроможностей в умовах виникнення поточних і прогнозованих проблем.

Комплексний огляд системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України проводиться один раз на три роки центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей ветеранів та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Порядок проведення комплексного огляду системи соціального захисту ветеранів війни та членів їх сімей, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 2. Законодавство про статус ветеранів війни та гарантії їх соціального захисту

Законодавство України про статус ветеранів війни та їх соціальні гарантії складається з цього Закону та інших актів законодавства України.

Права та пільги для ветеранів війни і членів їх сімей, встановлені раніше законодавством України і законодавством колишнього Союзу РСР, не можуть бути скасовані без їх рівноцінної заміни.

Нормативні акти органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які обмежують права і пільги ветеранів війни, передбачені цим Законом, є недійсними.

Місцеві ради, підприємства, установи та організації мають право за рахунок власних коштів і благодійних надходжень встановлювати додаткові гарантії щодо соціального захисту ветеранів війни.

Відносини щодо прийняття, набрання чинності, оскарження в адміністративному порядку, виконання, припинення дії адміністративних актів з питань статусу ветеранів війни та їхніх соціальних гарантій регулюються Законом України «Про адміністративну процедуру» з урахуванням особливостей, визначених цим Законом.

Стаття 3. Міжнародні договори України

Якщо міжнародними договорами або угодами, в яких бере участь Україна, встановлені більш високі вимоги щодо захисту ветеранів війни, ніж ті, що їх містить законодавство України, то застосовуються норми міжнародного договору або міжнародної угоди.

Стаття 3¹. Єдиний державний реєстр ветеранів війни

Єдиний державний реєстр ветеранів війни (далі - Реєстр) - єдина державна інформаційно-комунікаційна система, призначена для збирання, реєстрації, накопичення, зберігання, захисту та знеособлення інформації про ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

Реєстр створюється для забезпечення:

- 1) обліку осіб, визначених частиною першою цієї статті;
- 2) реалізації особами, визначеними частиною першою цієї статті, пільг та інших соціальних гарантій, передбачених цим Законом та іншими законодавчими актами;
- 3) адміністрування потреб осіб, визначених частиною першою цієї статті;

4) координації діяльності органів виконавчої влади та у випадках, передбачених законом, органів місцевого самоврядування з питань соціального захисту осіб, визначених частиною першою цієї статті.

Сукупність відомостей про фізичних осіб (персональних даних), що містяться в Реєстрі, є інформацією з обмеженим доступом. Оброблення таких відомостей здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних».

Дані Реєстру використовуються з дотриманням вимог законів України «Про інформацію» та «Про захист персональних даних» для забезпечення реалізації особами, визначеними частиною першою цієї статті, пільг та інших соціальних гарантій, передбачених цим Законом та іншими законодавчими актами.

Інформація або інші персональні дані про особу з Реєстру безоплатно надається центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, для використання у статистичних цілях.

Центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування безоплатно надають розпоряднику Реєстру інформацію, необхідну для формування та актуалізації Реєстру, у тому числі таку, що містить персональні дані, відцифрований образ обличчя, та доступ до інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних, комунікаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, власниками (розпорядниками, держателями, володільцями, адміністраторами тощо) яких є державні органи або органи місцевого самоврядування, у тому числі до Єдиного державного демографічного реєстру, Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, Державного реєстру актів цивільного стану громадян та електронної системи охорони здоров'я.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб та членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, є відповідальним за забезпечення формування і ведення Реєстру та є його розпорядником.

Порядок створення, ведення, доступу до відомостей Реєстру та їх використання, порядок одержання інформації з інших реєстрів та інформаційних баз даних щодо фізичних осіб для внесення відомостей до Реєстру визначаються Кабінетом Міністрів України.

Електронна інформаційна взаємодія між Реєстром та Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів здійснюється відповідно до законодавства та в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Розділ II

ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ СТАТУСУ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ТА ОСІБ, НА ЯКИХ ПОШИРЮЄТЬСЯ ЧИННІСТЬ ЦЬОГО ЗАКОНУ

Стаття 4. Ветерани війни

Ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасники війни.

Стаття 5. Учасники бойових дій

Учасниками бойових дій є особи, які брали участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час*.

* Перелік підрозділів, що входили до складу діючої армії, та інших формувань визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 6. Особи, які належать до учасників бойових дій

Учасниками бойових дій визнаються:

1) військовослужбовці, які проходили службу у військових підрозділах, частинах, штабах і установах, що входили до складу діючої армії в період громадянської та Другої світової воєн, під час інших бойових операцій по захисту Батьківщини, партизани і підпільники громадянської та Другої світової воєн;

2) учасники бойових дій на території інших країн - військовослужбовці Радянської Армії, Військово-Морського Флоту, Комітету державної безпеки, особи рядового, начальницького складу і військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ колишнього Союзу РСР (включаючи військових та технічних спеціалістів і радників), працівники відповідних категорій, які за рішенням Уряду колишнього Союзу РСР проходили службу, працювали чи перебували у відрядженні в державах, де в цей період велися бойові дії, і брали участь у бойових діях чи забезпеченні бойової діяльності військ (флотів).

Військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, поліцейські, особи рядового, начальницького складу і військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які за рішенням відповідних державних органів були направлені для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки або у відрядження в держави, де в цей період велися бойові дії.

Перелік держав, зазначених у цьому пункті, періоди бойових дій у них та категорії працівників визначаються Кабінетом Міністрів України;

3) військовослужбовці, а також особи начальницького і рядового складу органів Міністерства внутрішніх справ і органів Комітету державної безпеки колишнього Союзу РСР, які в період Другої світової війни проходили службу в містах, участь в обороні яких зараховується до вислуги років для призначення пенсії на пільгових умовах, встановлених для військовослужбовців частин діючої армії;

4) особи вільнонайманого складу Збройних Сил, військ і органів Міністерства внутрішніх справ і Комітету державної безпеки колишнього Союзу РСР, які займали штатні посади у військових підрозділах, частинах, штабах і установах, що входили до складу діючої армії в період Другої світової війни та інші періоди ведення бойових дій, або перебували в ці періоди у містах, участь в обороні яких зараховується до вислуги років для призначення пенсії на пільгових умовах, встановлених для військовослужбовців частин діючої армії;

5) колишні військовослужбовці, особи вільнонайманого складу, а також колишні бійці винищувальних батальйонів, взводів і загонів захисту народу та інших формувань, що брали безпосередню участь у бойових операціях по ліквідації диверсійно-терористичних груп нацистської Німеччини та інших незаконних формувань і груп на території колишнього Союзу РСР;

6) працівники спеціальних формувань Народного комісаріату шляхів, Народного комісаріату зв'язку, Народного комісаріату охорони здоров'я, плаваючого складу промислових і транспортних суден і льотно-підйомного складу авіації Народного комісаріату рибної промисловості колишнього Союзу РСР, морського і річкового флоту, льотно-підйомного складу авіації Головного управління Північного морського шляху, переведені у період Другої світової війни на становище осіб, що перебували у лавах Червоної Армії і виконували завдання в інтересах армії та флоту в межах тилкових кордонів діючих фронтів або оперативних зон діючих флотів, а також члени екіпажів суден транспортного флоту, які були захоплені в портах нацистської Німеччини 22 червня 1941 року на порушення Конвенції про становище ворожих торгових суден на початку воєнних дій (Гаага, 1907 рік);

7) особи, які в період Другої світової війни перебували у складі частин і підрозділів діючої армії та флоту як сини, вихованці полків і юнги до досягнення ними повноліття;

8) особи, які брали участь у бойових діях проти нацистської Німеччини та її союзників у роки другої світової війни на території інших держав у складі армій союзників колишнього СРСР, партизанських загонів, підпільних груп та інших антифашистських формувань;

9) працівники сфери культурного обслуговування фронтів, які в період Другої світової війни або в період ведення бойових дій в інших державах виступали перед воїнами діючих армій, флотів, військових з'єднань і контингентів;

10) особи, які в період з 8 вересня 1941 року по 27 січня 1944 року працювали на підприємствах, в установах і організаціях міста Ленінграда і нагороджені медаллю «За оборону Ленінграда», та особи, нагороджені знаком «Жителю блокадного Ленінграда», а також особи, які з 30 жовтня 1941 року по 4 липня 1942 року брали участь у обороні міста Севастополя і нагороджені медаллю «За оборону Севастополя»;

11) особи, які у складі груп піротехнічних робіт (груп розмінування) залучалися до безпосереднього виконання завдань щодо розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на території України, та особи, які на мінних тральщиках брали участь у траленні бойових мін у територіальних і нейтральних водах у воєнний і повоєнний час;

12) особи, які у неповнолітньому віці були призвані чи добровільно вступили до лав Радянської Армії і Військово-Морського Флоту під час військових призовів 1941-1945 років;

13) військовозобов'язані, які призивалися на навчальні збори і направлялися до Афганістану в період ведення там бойових дій;

14) військовослужбовці автомобільних батальйонів, які направлялися до Афганістану для доставки вантажів у цю країну в період ведення там бойових дій;

15) військовослужбовці льотного складу, які здійснювали вильоти на бойові завдання до Афганістану з території колишнього Союзу РСР;

16) особи, які брали участь у всіх формах збройної боротьби за незалежність України у ХХ столітті у складі Української повстанської армії, Української повстанчої армії отамана Тараса Боровця (Бульби) «Поліська Січ», Української народної революційної армії (УНРА), Організації народної оборони «Карпатська Січ», Української військової організації (УВО), збройних підрозділів Організації українських націоналістів і відповідно до Закону України «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ столітті» визнані борцями за незалежність України у ХХ столітті. Порядок надання статусу учасника бойових дій зазначеним особам встановлюється Кабінетом Міністрів України;

17) військовослужбовці та особи, які були зараховані до частин місцевої протиповітряної оборони Народного Комісаріату внутрішніх справ колишнього Союзу РСР і брали безпосередню участь у відбиванні ворожих нальотів, ліквідації наслідків бомбардувань та артилерійських обстрілів, що здійснювалися спеціально сформованими частинами;

18) особи, які у складі формувань народного ополчення брали участь у бойових діях під час Другої світової війни;

19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані, добровольці Сил територіальної оборони) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон

проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, особи рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, особи начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, особи, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

Порядок надання статусу учасника бойових дій (крім осіб, особливості набуття статусу учасника бойових дій якими визначені у статті 6¹ цього Закону) особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб та терміни їх участі (забезпечення проведення) в антитерористичній операції, у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, визначаються Кабінетом Міністрів України. Райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України, а райони здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях – відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України.

Особи, зазначені в абзаці першому цього пункту (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України), або їх представники мають право відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» подати заяву про

надання статусу учасника бойових дій, у тому числі засобами Реєстру та/або Державного вебпорталу електронних публічних послуг у сфері національної безпеки і оборони, та/або Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, до комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, повноваження якої визначаються законодавством.

У такій заяві зазначаються відомості про безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення та перебування безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також додаються копії відповідних документів, засвідчені підписом суб'єкта звернення (за наявності).

Якщо особа, яка подає заяву про надання статусу учасника бойових дій, не володіє такими відомостями (документами), комісія з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій вимагає такі відомості (документи) за запитом в уповноваженого органу або особи в рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень, але не пізніше ніж через п'ять календарних днів від дати надходження такої заяви. Уповноважений орган або особа зобов'язані надати запитувані відомості (документи) або обґрунтувати причину відмови у наданні не пізніше ніж через 15 календарних днів від дати надходження такого запиту.

Не пізніше ніж через 10 календарних днів після отримання відомостей (документів) комісія з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій приймає рішення про надання (відмову у наданні) статусу учасника бойових дій;

20) особи, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі в антитерористичній операції, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу

учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України;

21) особи, які у період до 23 лютого 2018 року включно у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення не менше 30 календарних днів, у тому числі за сукупністю днів перебування в районах її проведення, у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національною гвардією України, Службою безпеки України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

Дія абзацу першого цього пункту не поширюється на працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також на осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність).

Рішення про надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, приймається міжвідомчою комісією, утвореною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі в антитерористичній операції, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначається Кабінетом Міністрів України.

Підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, є (але не виключно) такі документи:

а) довідка органів, які згідно із Законом України «Про боротьбу з тероризмом» визначені суб'єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, про період безпосереднього виконання особою бойових завдань антитерористичної операції в районах її проведення у взаємодії із зазначеними в абзаці першому цього пункту суб'єктами;

б) витяг із наказу Антитерористичного центру при Службі безпеки України про залучення особи до проведення антитерористичної операції.

У разі відсутності зазначених документів підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, є:

– для осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, – свідчення (заява) не менше ніж трьох свідків про період безпосередньої участі такої особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення, здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, підпис на яких має бути засвідчено нотаріально;

– для осіб, які отримали поранення, контузії, каліцтва, - свідчення (заява) не менше ніж двох свідків про період безпосередньої участі такої особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення, підпис на яких має бути засвідчено нотаріально, а також медичні документи, що підтверджують отримання особою поранення, контузії, каліцтва під час безпосереднього залучення до виконання завдань антитерористичної операції.

До уваги беруться свідчення (заяви) осіб, підпис на яких має бути засвідчений нотаріально, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до абзацу першого пункту 19 частини першої цієї статті та/або статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пункту 11 частини другої статті 7 цього Закону та які мають документальне підтвердження своєї участі в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях за період, за який вони свідчать. До періоду безпосереднього виконання особою, зазначеною в абзаці першому цього пункту, завдань антитерористичної операції в районах її проведення, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях у районах здійснення таких заходів включається період, підтверджений усіма свідками.

Особи, яким надано статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пункту 13 частини другої статті 7 цього Закону, але після повторного огляду медико-соціальною експертною комісією або за результатами оцінювання повсякденного функціонування особи інвалідність не встановлено, набувають статусу учасника бойових дій за спрощеним порядком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

22) члени екіпажів кораблів, катерів, суден забезпечення, літаків та вертольотів, особи, які, перебуваючи на борту кораблів, катерів, суден забезпечення, літаків (вертольотів) Збройних Сил України, Державної

прикордонної служби України та Національної гвардії України, Служби безпеки України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, виконували бойове (службове) завдання із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в умовах безпосереднього зіткнення та вогневого контакту з військовими формуваннями інших держав і незаконними збройними формуваннями.

Порядок надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначається Кабінетом Міністрів України;

23) співробітники розвідувальних органів України під прикриттям та особи, залучені до конфіденційного співробітництва з розвідувальними органами України і які виконували свої завдання на тимчасово окупованій території України, в районі проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, або на інших територіях, де в період виконання цих завдань велися бойові дії.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, у спосіб, що унеможливує розголошення факту їх належності або конфіденційного співробітництва з розвідувальними органами України, території, де велися бойові дії, та періоди бойових дій визначаються Кабінетом Міністрів України;

24) залучені до конфіденційного співробітництва особи, які брали участь у виконанні завдань руху опору на тимчасово окупованій території України, у районі проведення антитерористичної операції, районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримуванні збройної агресії, або на інших територіях, де в період виконання цих завдань велися воєнні (бойові) дії;

25) особи, які з 24 лютого по 25 березня 2022 року відповідно до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» або у складі добровольчих формувань у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Державною прикордонною службою України, Національною поліцією, Національною гвардією України, Службою безпеки України та іншими утвореними відповідно до закону військовими формуваннями та правоохоронними органами брали участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

Дія абзацу першого цього пункту не поширюється на працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою

агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів.

Рішення про надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, приймається міжвідомчою комісією, утвореною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сімей таких осіб і членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, а також райони проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України.

Підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, є довідка, видана командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу) Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України та інших утворених відповідно до закону військових формувань чи правоохоронних органів, у взаємодії з якими особа сама або у складі добровольчого формування брала безпосередню участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, про період участі у таких заходах.

У разі відсутності довідки, передбаченої абзацом п'ятим цього пункту, підставою для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, є:

– свідчення (заява) не менше ніж трьох свідків (одним із яких є командир підрозділу, в зоні відповідальності якого перебувала особа або добровольче формування, у складі якого особа брала участь у здійсненні відповідних заходів) про період безпосередньої участі в здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів;

– особам, які отримали поранення, контузію, каліцтво, що унеможливило подальше виконання ними відповідних завдань (крім випадків необережного поводження із зброєю, самокалічення), – свідчення (заява) не

менше ніж двох свідків, які брали участь у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах здійснення зазначених заходів, про період безпосередньої участі осіб, зазначених у цьому абзаці, у таких заходах, а також медичні документи, що підтверджують отримання особою поранення, контузії, каліцтва під час безпосередньої участі у здійсненні таких заходів.

До уваги беруться свідчення (заяви) осіб, підпис на яких засвідчений нотаріально, яким встановлено статус учасника бойових дій відповідно до абзацу першого пункту 19 частини першої цієї статті та/або статус особи з інвалідністю внаслідок війни відповідно до пункту 11 частини другої статті 7 цього Закону та які мають документальне підтвердження своєї участі у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, за період, за який вони свідчать.

До періоду безпосередньої участі особи, зазначеної в абзаці першому цього пункту, у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, включається період, підтверджений усіма свідками.

Стаття 6¹. Особливості набуття статусу учасника бойових дій у період дії воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях

У період дії воєнного стану під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, особам, зазначеним в абзаці першому пункту 19 частини першої статті 6 цього Закону (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України), які брали участь у виконанні бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, статус учасника бойових дій надається незалежно від тривалості виконання таких завдань на підставі відомостей, що підтверджують виконання особою таких завдань (далі - Відомості), у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, та з урахуванням положень цієї статті.

Уповноважені особи військових частин зобов'язані в п'ятиденний строк з дня початку виконання бойового наказу (розпорядження) внести Відомості до Реєстру. У разі неможливості внесення Відомостей до Реєстру уповноважені особи військових частин надають такі Відомості у той самий строк у порядку, визначеному актами центральних органів виконавчої влади, при яких утворюються комісії, до уповноваженого підрозділу, що забезпечує роботу комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових

дій, органу військового управління за підпорядкованістю, який зобов'язаний внести їх до Реєстру в п'ятиденний строк з дня отримання у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Відомості зберігаються у відокремленому програмному модулі Реєстру.

Якщо Відомості, які вносяться до Реєстру, відповідають умовам та критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, статус учасника бойових дій надається в автоматичному режимі засобами Реєстру у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. Якщо Відомості, які вносяться до Реєстру, не відповідають умовам та критеріям, визначеним Кабінетом Міністрів України, то статус учасника бойових дій надається комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій на підставі витребуваних (отриманих) в уповноваженого органу або особи відповідних Відомостей (документів) у рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Для отримання публічних (електронних публічних) послуг інформація про статус учасника бойових дій отримується та/або підтверджується за допомогою Реєстру відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг».

Контроль за наданням статусу учасника бойових дій через Реєстр здійснюється міжвідомчою комісією, утвореною центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері соціального захисту ветеранів війни, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Витяг із Реєстру щодо внесених до Реєстру Відомостей та виданих документів формується засобами Реєстру з унікальним електронним ідентифікатором у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. За бажанням особи, якій надано статус учасника бойових дій, посвідчення учасника бойових дій видається такій особі у порядку, передбаченому статтею 18 цього Закону.

Порядок позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, зазначених у цій статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 7. Особи, які належать до осіб з інвалідністю внаслідок війни

До осіб з інвалідністю внаслідок війни належать особи з числа військовослужбовців діючої армії та флоту, партизанів, підпільників, працівників, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії, каліцтва, захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання обов'язків військової служби (службових обов'язків) чи пов'язаних з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях, підпільних організаціях і групах та інших формуваннях, визнаних такими законодавством України, в районі воєнних дій, на прифронтових ділянках залізниць, на спорудженні оборонних рубежів, військово-морських баз та аеродромів у період громадянської та Другої світової воєн або з участю в бойових діях у мирний час.

До осіб з інвалідністю внаслідок війни належать також особи з інвалідністю з числа:

1) військовослужбовців, осіб вільнонайманого складу, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час захисту Батьківщини, виконання інших обов'язків військової служби, пов'язаних з перебуванням на фронті в інші періоди, з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, ядерних аварій, ядерних випробувань, з участю у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, іншим ураженням ядерними матеріалами;

2) осіб начальницького і рядового складу органів Міністерства внутрішніх справ і органів Комітету державної безпеки колишнього Союзу РСР, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та інших військових формувань, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час виконання службових обов'язків, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, ядерних аварій, ядерних випробувань, участі у військових навчаннях із застосуванням ядерної зброї, інших уражень ядерними матеріалами;

4) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранень чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних:

– у районах бойових дій у період Другої світової війни та від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння у повоєнний період;

– від вибухових речовин, боєприпасів і військового озброєння на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях до 1 грудня 2014 року, з 1 грудня 2014 року до 24 лютого 2022 року – на території проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, де органи державної влади здійснюють свої повноваження, та в населених пунктах, розташованих на лінії зіткнення, під час проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, з 24 лютого 2022 року – на території проведення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України;

– під час виконання робіт, пов'язаних з розмінуванням боєприпасів, незалежно від часу їх виконання.

Дія абзацу третього цього пункту не поширюється на осіб, засуджених за злочини проти основ національної безпеки України та кримінальні правопорушення проти громадської безпеки.

Зв'язок інвалідності з пораненням чи іншим ушкодженням здоров'я, отриманим особами, зазначеними в цьому пункті, встановлюється для повнолітніх осіб – за висновком медико-соціальної експертизи або за результатами оцінювання повсякденного функціонування особи, для осіб віком до 18 років – лікарсько-консультативними комісіями лікувально-профілактичних закладів у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

5) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок воєнних дій громадянської та Другої світової воєн або стали особами з інвалідністю із зазначених причин у неповнолітньому віці у воєнні та повоєнні роки;

6) військовослужбовців, осіб вільнонайманого складу, а також колишніх бійців винищувальних батальйонів, взводів і загонів захисту народу та інших осіб, які брали безпосередню участь у бойових операціях по ліквідації диверсійно-терористичних груп та інших незаконних формувань на території колишнього Союзу РСР і стали особами з інвалідністю внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час виконання службових обов'язків у цих батальйонах, взводах і загонах у період з 22 червня 1941 року по 31 грудня 1954 року;

7) учасників бойових дій на території інших держав, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, пов'язаних з перебуванням у цих державах;

8) осіб, які брали безпосередню участь у бойових діях під час Другої світової війни, та осіб, які у неповнолітньому віці були призвані чи добровільно вступили до лав Радянської Армії і Військово-Морського Флоту під час військових призовів 1941-1945 років і стали особами з інвалідністю внаслідок загального захворювання або захворювання, отриманого під час проходження військової служби чи служби в органах внутрішніх справ, державної безпеки, інших військових формуваннях;

9) осіб, залучених до складу формувань Цивільної оборони, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювань, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи;

10) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у масових акціях громадського протесту в Україні з 21 листопада 2013 року по 21 лютого 2014 року за євроінтеграцію та проти режиму Януковича (далі – Революція Гідності), та які звернулися за медичною допомогою у період з 21 листопада 2013 року по 30 квітня 2014 року.

Абзац перший цього пункту не поширюється на працівників міліції, осіб, які проходили службу в правоохоронних органах спеціального призначення, військовослужбовців внутрішніх військ, Збройних Сил України та інших військових формувань, які отримали інвалідність внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних при виконанні службових обов'язків, пов'язаних з подіями Революції Гідності.

Участь осіб, зазначених в абзаці першому цього пункту, у Революції Гідності та отримання ними під час Революції Гідності поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я встановлюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Зв'язок інвалідності з пораненнями, каліцтвом, контузією чи іншим ушкодженням здоров'я, отриманими особами, зазначеними в абзаці першому цього пункту, під час участі у Революції Гідності, встановлюється за результатами медико-соціальної експертизи або оцінювання повсякденного функціонування особи в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Порядок надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України;

11) військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців Сил територіальної оборони) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейських, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України та стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції, до забезпечення здійснення заходів із

забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, до участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України і стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення, під час забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпечення здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

12) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

13) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, і виконували завдання антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

Підставою для надання особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, статусу особи з інвалідністю внаслідок війни є (але не виключно):

а) клопотання про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни керівника добровольчого формування, до складу якого входила така особа. До

клопотання додаються документи, що підтверджують участь особи в антитерористичній операції, або письмові свідчення не менш як двох свідків з числа осіб, які спільно з такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій, або особи з інвалідністю внаслідок війни, або учасника війни відповідно до цього Закону;

б) довідка керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Генерального штабу Збройних Сил України про виконання добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

в) документ, що підтверджує встановлену групу та причину інвалідності;

14) осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність) та стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах та у період її проведення, під час забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

15) осіб, залучених до конфіденційного співробітництва з розвідувальними органами України і які стали інвалідами внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва), одержаних під час виконання своїх завдань на тимчасово окупованій території України, у районі проведення антитерористичної операції або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії, або на інших територіях, де в період виконання цих завдань велися бойові дії;

16) осіб, які стали особами з інвалідністю внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, у період дії воєнного стану внаслідок самооборони під час виконання завдань, пов'язаних із запровадженням і здійсненням заходів правового режиму воєнного стану.

Порядок надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, зазначеним у пунктах 11-15 частини другої цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Порядок надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни особам, зазначеним у пункті 16 частини другої цієї статті, категорії таких осіб, а також періоди та райони проведення заходів і виконання завдань, визначених пунктом 16 частини другої цієї статті, визначаються Кабінетом Міністрів України. Порядок позбавлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни осіб, зазначених у пункті 16 частини другої цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Особи, зазначені у пункті 11 частини другої цієї статті (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України), або їх представники мають право відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» подати заяву про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, у тому числі засобами Реєстру та/або Державного вебпорталу електронних публічних послуг у сфері національної безпеки і оборони, та/або Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, до органу, уповноваженого встановлювати статус особи з інвалідністю внаслідок війни, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

У такій заяві зазначаються відомості, необхідні для встановлення статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, а також додаються копії відповідних документів, засвідчені підписом суб'єкта звернення (за наявності).

Якщо особа, яка подає заяву про надання статусу особи з інвалідністю внаслідок війни, не володіє такими відомостями (документами), орган, уповноважений встановлювати статус особи з інвалідністю внаслідок війни, вимагає такі відомості (документи) за запитом в уповноваженого органу або особи в рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень, але не пізніше ніж через п'ять календарних днів від дати надходження такої заяви. Уповноважений орган або особа зобов'язані надати запитувані відомості (документи) або обґрунтувати причину відмови у наданні не пізніше ніж через 15 календарних днів від дати надходження такого запиту.

Не пізніше ніж через 10 календарних днів після отримання відомостей (документів) орган, уповноважений встановлювати статус особи з інвалідністю внаслідок війни, приймає рішення про надання відповідного статусу.

Стаття 8. Учасники війни

Учасниками війни визнаються військовослужбовці, які в період війни проходили військову службу у Збройних Силах колишнього СРСР, трудівники тилу, а також інші особи, передбачені цим Законом.

Стаття 9. Особи, які належать до учасників війни

Учасниками війни вважаються:

1) військовослужбовці, які проходили військову службу у Збройних Силах, військах і органах Міністерства внутрішніх справ, Комітету державної безпеки колишнього Союзу РСР чи в арміях його союзників у період Другої світової війни або навчались у цей період у військових училищах, школах і на курсах;

2) особи, які в період Другої світової війни працювали в тилу на підприємствах, в установах, організаціях, колгоспах, радгоспах, індивідуальних сільських господарствах, на спорудженні оборонних рубежів, заготівлі палива, продуктів, переганяли худобу, навчались у цей період у ремісничих, залізничних училищах, школах і училищах фабрично-заводського навчання та інших закладах професійно-технічної освіти, на курсах професійної підготовки або під час навчання в школах, вищих і середніх спеціальних навчальних закладах працювали в народному господарстві та на відбудові об'єктів господарського і культурного призначення.

3) До учасників війни належать також особи, які в період Другої світової війни працювали на територіях, що після 1944 року ввійшли до складу колишнього Союзу РСР, а також громадяни, які за направленням державних органів колишнього Союзу РСР працювали в державах – союзницях СРСР.

4) Особам, які народилися до 31 грудня 1932 року включно і з поважних причин не мають можливості подати документи, що підтверджують факт роботи в період війни, статус учасника війни може бути встановлено за поданням відповідних комісій у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

5) Особам, які народилися після 31 грудня 1932 року, статус учасника війни може бути встановлено лише за наявності документів та інших доказів, що незаперечно підтверджують факт роботи в період війни.

6) Учасниками війни визнаються особи, нагороджені орденами і медалями колишнього Союзу РСР за самовіддану працю і бездоганну військову службу в тилу в роки Другої світової війни;

7) члени груп самозахисту об'єктових і аварійних команд місцевої протиповітряної оборони, народного ополчення, що діяли в період Другої світової війни;

8) особи, які в період Другої світової війни перебували у складі армії та флоту як сини, вихованці полків та юнги до досягнення ними повноліття;

9) працівники, які на контрактній основі направлялися на роботу в держави, де велися бойові дії (включаючи Республіку Афганістан у період з 1 грудня 1979 року по грудень 1989 року), і не входили до складу обмеженого контингенту радянських військ;

10) дружини (чоловіки) військовослужбовців, які працювали за наймом у державах, зазначених у пункті 6 цієї статті, в період ведення бойових дій у них і не входили до складу обмеженого контингенту радянських військ;

11) особи, які в період Другої світової війни відбували покарання в місцях позбавлення волі або перебували в засланні і реабілітовані відповідно до чинного законодавства України та колишнього СРСР;

12) особи, які в період Другої світової війни добровільно подавали матеріальну, фінансову чи іншу допомогу військовим частинам, госпіталям, партизанським загонам, підпільним групам, іншим формуванням та окремим військовослужбовцям у їх боротьбі проти нацистських окупантів за умови незаперечного підтвердження цих фактів;

13) особи, які після 9 вересня 1944 року були переселені на територію України з території інших країн;

14) особи, які під час оборони міста Севастополя з 30 жовтня 1941 року по 4 липня 1942 року проживали на його території. Доказами перебування на території обложеного Севастополя можуть визнаватися посвідчення «Мешканець обложеного Севастополя 1941-1942 років» і «Юний захисник Севастополя 1941-1942 років», довідки, показання свідків та інші документи, які подаються до комісій, зазначених у абзаці третьому пункту 2 цієї статті;

15) працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у порядку, встановленому законодавством, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у порядку, встановленому законодавством.

Порядок надання статусу учасника війни особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі у забезпеченні проведення антитерористичної операції, у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України. Райони здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації визначаються відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України».

Стаття 10. Сім'ї загиблих (померлих) ветеранів війни

До сімей загиблих (померлих) ветеранів війни належать:

1) сім'ї осіб, зазначених у статтях 6 і 7 цього Закону, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва), одержаних під час захисту Батьківщини або виконання інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), а також внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті або одержаного в період

проходження військової служби (у тому числі на території інших держав) під час воєнних дій та конфліктів;

сім'ї військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу, які призивалися на збори військовозобов'язаних Міністерства оборони, органів внутрішніх справ і державної безпеки колишнього Союзу РСР і загинули (померли) під час виконання завдань по охороні громадського порядку при надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з антигромадськими проявами;

сім'ї загиблих під час Другої світової війни осіб із числа особового складу груп самозахисту об'єктових та аварійних команд місцевої протиповітряної оборони, а також сім'ї загиблих внаслідок бойових дій працівників госпіталів, лікарень та інших медичних закладів;

сім'ї осіб, які загинули або померли внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних під час участі у Революції Гідності, а також сім'ї осіб, яким посмертно присвоєно звання Герой України за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності.

Дія абзацу четвертого цього пункту не поширюється на сім'ї працівників міліції, осіб, які проходили службу в правоохоронних органах спеціального призначення, військовослужбовців внутрішніх військ, Збройних Сил України та інших військових формувань, які загинули або померли внаслідок поранень, каліцтва, контузії чи інших ушкоджень здоров'я, одержаних при виконанні службових обов'язків, пов'язаних з подіями Революції Гідності.

До членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, зазначених у цій статті, належать:

- батьки;
- один з подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні;
- діти, які не мають (і не мали) своїх сімей;
- діти, які мають свої сім'ї, але стали особами з інвалідністю до досягнення повноліття;
- діти, обоє з батьків яких загинули або пропали безвісти;
- утриманці загиблого (померлого), яким у зв'язку з цим виплачується пенсія;

2) дружина (чоловік) померлих осіб з інвалідністю внаслідок Другої світової війни, а також дружина (чоловік) померлих учасників війни і бойових дій, партизанів і підпільників, визнаних за життя особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге.

На дружин (чоловіків) померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників бойових дій, партизанів, підпільників і учасників війни, нагороджених орденами і медалями колишнього Союзу РСР за самовіддану

працю і бездоганну військову службу, визнаних за життя особами з інвалідністю, чинність цієї статті поширюється незалежно від часу смерті особи з інвалідністю;

3) дружина (чоловік), які не одружилися вдруге, батьки, неповнолітні діти померлих учасників бойових дій, партизанів, підпільників, військовослужбовців та учасників війни, які проходили службу у військових підрозділах, частинах, штабах і установах, що входили до складу діючої армії в період Другої світової війни та війни 1938-1939 років з імперіалістичною Японією, нагороджених за бойові дії державними нагородами та орденами і медалями колишнього Союзу РСР (крім ювілейних);

4) діти померлих учасників бойових дій, які навчаються за денною або дуальною формою здобуття освіти у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, до закінчення цих закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років.

Стаття 10¹. Сім'ї загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України.

До сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України належать:

1) сім'ї осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, поліцейських, які загинули або померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час участі в антитерористичній операції, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України;

2) сім'ї осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність), та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах та у період її проведення, під час забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (у тому числі здійснення волонтерської діяльності), перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

3) сім'ї осіб, які, перебуваючи у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, загинули (пропали безвісти), померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання,

одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

4) сім'ї осіб, які, перебуваючи у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету, територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час виконання такими добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

5) сім'ї військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних, добровольців Сил територіальної оборони) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, розвідувальних органів України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейських, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, осіб рядового і начальницького складу Державного бюро розслідувань, осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро України, осіб, які входили до складу добровольчого формування територіальної громади, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії

Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, під час безпосередньої участі у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, у забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів, під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, а також сім'ї працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції, забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, до здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення, забезпечення здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів;

б) сім'ї осіб, які загинули, померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі у бойових діях при проведенні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України.

Порядок надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України визначається Кабінетом Міністрів України.

Підставою для надання особам, зазначеним у пункті 4 частини першої цієї статті, статусу сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України є (але не виключно):

а) клопотання про надання статусу сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України керівника добровольчого формування, до складу якого входила особа, яка загинула (пропала безвісти) чи померла. До клопотання додаються документи або письмові свідчення не менш як двох свідків з числа осіб, які спільно з такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій, або особи з інвалідністю внаслідок війни, або учасника війни відповідно до цього Закону, що підтверджують участь загиблої (пропалої безвісти), померлої особи в антитерористичній операції;

б) витяг з наказу керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Генерального штабу Збройних Сил України про виконання добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

в) висновок судово-медичної експертизи.

Підставою для надання членам сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої цієї статті, статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України є довідка про безпосередню участь такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, видана командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу) Збройних Сил України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України та інших утворених відповідно до закону військових формувань чи правоохоронних органів, у взаємодії з якими така особа брала безпосередню участь у здійсненні зазначених заходів.

До членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, зазначених у цій статті, належать:

- батьки;
- один із подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні;
- діти, які не мають (і не мали) своїх сімей;
- діти, які мають свої сім'ї, але стали особами з інвалідністю до досягнення повноліття;
- діти, обоє з батьків яких загинули або пропали безвісти;
- утриманці загиблого (померлого), яким у зв'язку з цим виплачується пенсія.

Члени сімей осіб, зазначених у пункті 5 частини першої цієї статті (крім військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) Служби безпеки України та осіб, які входять до складу розвідувальних органів України), або їх

представники мають право відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» подати заяву про надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, у тому числі засобами Реєстру та/або Державного вебпорталу електронних публічних послуг у сфері національної безпеки і оборони, та/або Єдиного державного веб-порталу електронних послуг, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, до органу, уповноваженого встановлювати статус сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України.

У такій заяві зазначаються відомості, необхідні для встановлення статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, а також додаються копії відповідних документів, засвідчені підписом суб'єкта звернення (за наявності).

Якщо особа, яка подає заяву про надання статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, не володіє такими відомостями (документами), орган, уповноважений встановлювати статус сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, витребує такі відомості (документи) за запитом в уповноваженого органу або особи в рамках міжвідомчої взаємодії суб'єктів владних повноважень, але не пізніше ніж через п'ять календарних днів від дати надходження такої заяви. Уповноважений орган або особа зобов'язані надати запитувані відомості (документи) або обґрунтувати причину відмови у наданні не пізніше ніж через 15 календарних днів від дати надходження такого запиту.

Не пізніше ніж через 10 календарних днів після отримання відомостей (документів) орган, уповноважений встановлювати статус сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, приймає рішення про надання відповідного статусу.

Стаття 11. Особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

Особами, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, вважаються Герої Радянського Союзу, повні кавалери ордена Слави, особи, нагороджені чотирма і більше медалями «За відвагу», а також Герої Соціалістичної Праці, удостоєні цього звання за працю в період Другої світової війни.

Особами, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, вважаються також особи, нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні; особи, яким посмертно присвоєно звання Героя України з врученням ордена «Золота Зірка» за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності; особи, які брали безпосередню участь у захисті суверенітету та територіальної цілісності України та яким, починаючи з 2014 року, присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка»; особи, яких, починаючи з 2014 року, нагороджено орденом Богдана Хмельницького трьох ступенів, орденом «За мужність» трьох ступенів, орденом княгині Ольги трьох ступенів.

Розділ III

ПІЛЬГИ ВЕТЕРАНАМ ВІЙНИ ТА ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Стаття 12. Пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них

Учасникам бойових дій (статті 5, 6) надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2) першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) *{Дію пункту 3 частини першої статті 12 зупинено на 2025 рік згідно із Законом № 4059-IX від 19.11.2024}* *{Дію пункту 3 частини першої статті 12 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023}* *{Дію пункту 3 частини першої статті 12 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022}* безплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленням балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6) 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та

автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження автоматизованої системи обліку оплати проїзду – також електронного квитка, який видається на безоплатній основі;

8) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

9) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

10) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

11) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

12) використання чергової щорічної відпустки у зручній для них час, а також одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік;

13) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації;

14) першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом.

Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій, - протягом двох років з дня взяття на квартирний облік;

15) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

16) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків;

17) безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою;

18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

19) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів;

20) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

21) позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим ветераном війни, в порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством;

22) учасникам бойових дій на території інших держав надається переважне право на вступ до закладів вищої, фахової передвищої освіти, право на позаконкурсний вступ до закладів професійної освіти і на курси для одержання відповідних професій.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються учасникам бойових дій та членам їх сімей, що проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 75-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати. Якщо в складі сім'ї є особи, які мають право на знижку плати в розмірі, меншому ніж 75 процентів, спочатку обчислюється в максимально можливому розмірі 75-процентна відповідна знижка плати.

Учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щороку до Дня Незалежності України учасникам бойових дій виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Учасникам бойових дій у період Другої світової війни, яким виповнилося 85 років і більше, надаються пільги, передбачені статтею 13 цього Закону для осіб з інвалідністю внаслідок війни I групи.

Держава забезпечує учасникам бойових дій та їх дітям, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти, – до закінчення такими дітьми закладів освіти, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти у державних та комунальних закладах освіти.

Державна цільова підтримка для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти надається у вигляді:

- повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;
- пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;
- соціальної стипендії;
- безоплатного забезпечення підручниками;
- безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних в закладах освіти;
- в гуртожитку;
- інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійної, фахової передвищої та вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України.

Надання пільг, передбачених пунктом 13 частини першої цієї статті, відбувається з урахуванням особливостей, визначених законом для окремих категорій працівників.

Стаття 13. Пільги особам з інвалідністю внаслідок війни

Особам з інвалідністю внаслідок війни та прирівняним до них особам (стаття 7) надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів, медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації;

2) позачергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів), безплатне забезпечення іншими протезами і протезно-ортопедичними виробами;

3) *{Дію пункту 3 частини першої статті 13 зупинено на 2025 рік згідно із Законом № 4059-IX від 19.11.2024} {Дію пункту 3 частини першої статті 13 зупинено на 2024 рік згідно із Законом № 3460-IX від 09.11.2023} {Дію пункту 3 частини першої статті 13 зупинено на 2023 рік згідно із Законом № 2710-IX від 03.11.2022}* безплатне позачергове щорічне забезпечення санаторно-курортним лікуванням з компенсацією вартості проїзду до санаторно-курортного закладу і назад.

Особи з інвалідністю внаслідок війни з числа осіб, які брали безпосередню участь у бойових діях під час Другої світової війни, безплатно

забезпечуються санаторно-курортним лікуванням першочергово із числа позачерговиків.

Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації визначаються Кабінетом Міністрів України.

Особи з інвалідністю внаслідок війни забезпечуються путівками відповідно Міністерством оборони України, Міністерством внутрішніх справ України, Службою безпеки України, центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони здоров'я, соціального захисту населення, захисту державного кордону, та іншими органами за місцем перебування особи з інвалідністю на обліку або за місцем її роботи.

За бажанням осіб з інвалідністю замість путівки на санаторно-курортне лікування вони можуть один раз на два роки одержувати грошову компенсацію: особи з інвалідністю внаслідок війни I-II груп – у розмірі середньої вартості путівки, особи з інвалідністю внаслідок війни III групи - у розмірі 75 процентів середньої вартості путівки. Грошова компенсація надається незалежно від наявності медичного висновку про необхідність санаторно-курортного лікування або медичних протипоказань;

4) 100-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожному особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 100-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленням балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожному особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 100-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожному особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6) 100-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання за наявності посвідчення встановленого зразка, а в разі запровадження

автоматизованої системи обліку оплати проїзду – також електронного квитка, який видається на безоплатній основі. Це право поширюється і на особу, яка супроводжує особу з інвалідністю I групи;

8) позачерговий безплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і квартир та першочерговий поточний ремонт жилих будинків і квартир у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

9) позачергове обслуговування амбулаторно-поліклінічними закладами, а також позачергова госпіталізація.

Ліквідація госпіталів для осіб з інвалідністю внаслідок війни здійснюється лише за погодженням з Кабінетом Міністрів України;

10) позачергове безплатне встановлення квартирних телефонів і позачергове користування всіма послугами зв'язку. Абонементна плата за користування квартирним телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів, а для осіб з інвалідністю внаслідок Другої світової війни зі 100-процентною знижкою від затверджених тарифів;

11) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

12) право на щорічне медичне обстеження і диспансеризацію із залученням необхідних спеціалістів;

12¹) медична допомога в закладах охорони здоров'я Міністерства оборони України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України, інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, особам, визначеним пунктами 7, 11-14 частини другої статті 7 цього Закону, без оплати такої допомоги з боку її отримувача та у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

13) позачергове працевлаштування за спеціальністю відповідно до підготовки.

Праця осіб з інвалідністю внаслідок війни регулюється відповідними нормами законодавства України про працю і соціальний захист осіб з інвалідністю;

14) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємств, установ, організацій;

15) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності працюючим особам з інвалідністю внаслідок війни в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

16) виплата працюючим особам з інвалідністю допомоги по тимчасовій непрацездатності до 4 місяців підряд або до 5 місяців протягом календарного року, а також допомоги по державному соціальному страхуванню за весь

період перебування в санаторії з урахуванням проїзду туди і назад у разі, коли для лікування не вистачає щорічної і додаткової відпусток;

17) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік;

18) позачергове забезпечення житлом осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій. Особи, зазначені в цій статті, забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік, а особи з інвалідністю I групи з числа учасників бойових дій на території інших країн - протягом року.

Органи виконавчої влади, виконавчі комітети місцевих рад зобов'язані подавати допомогу особам з інвалідністю внаслідок війни у будівництві індивідуальних жилих будинків. Земельні ділянки для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва відводяться зазначеним особам у першочерговому порядку;

19) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

20) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків. Гаражі, стоянки для транспортних засобів осіб з інвалідністю внаслідок війни, які мають медичні показання на забезпечення транспортом, як правило, споруджуються поблизу будинків;

21) особам з інвалідністю I і II груп надається право безплатного проїзду один раз на рік (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, а особам, які супроводжують осіб з інвалідністю I групи (не більше одного супроводжувачого), – 50-процентна знижка вартості проїзду один раз на рік (туди і назад) зазначеними видами транспорту.

Особам з інвалідністю III групи надається право безплатного проїзду один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом незалежно від наявності залізничного сполучення або проїзду один раз на рік (туди і назад) зазначеними видами транспорту з 50-процентною знижкою вартості проїзду.

Особам з інвалідністю внаслідок війни та особам, які супроводжують у поїздках осіб з інвалідністю I групи (не більше одного супроводжувачого), надається право користування міжміським транспортом зазначених видів у

період з 1 жовтня по 15 травня з 50-процентною знижкою вартості проїзду без обмеження кількості поїздок;

22) позачергове безоплатне забезпечення автомобілем (за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем) на термін експлуатації до десяти років (з наступною заміною на новий), виплата компенсації на бензин (пальне), ремонт, технічне обслуговування автомобілів або на транспортне обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Особи з інвалідністю внаслідок війни з числа осіб, які брали безпосередню участь у бойових діях під час Другої світової війни, за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем, безоплатно забезпечуються автомобілем першочергово із числа позачерговиків у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

23) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

24) звільнення від орендної плати за нежилі приміщення, що орендуються особами з інвалідністю внаслідок війни під гаражі для спеціальних засобів пересування (автомобілів, мотоколясок, велоколясок тощо) та безплатне надання для цих засобів гаражів-стоянок незалежно від їх форми власності;

25) позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цією особою з інвалідністю, в порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством;

26) позачергове обслуговування підприємствами, установами, організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

27) право на позачергове забезпечення продовольчими товарами поліпшеного асортименту та промисловими товарами підвищеного попиту згідно з переліком та нормами, що встановлюються Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Для продажу цих товарів створюються спеціалізовані салони-магазини, секції, відділи та інші види пільгового торговельного обслуговування. Продаж товарів здійснюється за соціально доступними цінами за переліком, визначеним Кабінетом Міністрів України.

Магазини, секції, відділи та інші торговельні підприємства, що обслуговують осіб з інвалідністю та ветеранів війни, звільняються від сплати податку на добавлену вартість;

28) право на державну цільову підтримку для здобуття ними та їх дітьми професійної, фахової передвищої та вищої освіти у державних та комунальних закладах освіти, передбачену статтею 12 цього Закону для учасників бойових дій та їх дітей.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються особам з інвалідністю внаслідок війни та членам їх сімей, які проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 100-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати. Якщо в складі сім'ї є особи, які мають право на знижку плати в розмірі, меншому ніж 100 процентів, спочатку обчислюється в максимально можливому розмірі 100-процентна відповідна знижка плати.

Особам з інвалідністю внаслідок війни пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються: особам з інвалідністю I групи – у розмірі 50 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, II групи – 40 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, III групи – 30 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щороку до Дня Незалежності України особам з інвалідністю внаслідок війни виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Особам з інвалідністю внаслідок війни II і III груп з числа учасників бойових дій у період Другої світової війни, яким виповнилося 85 років і більше, надаються пільги, передбачені цією статтею для осіб з інвалідністю внаслідок війни I групи.

Особам, зазначеним у пунктах 11-16 частини другої статті 7 цього Закону, за рахунок коштів державного бюджету призначається і виплачується одноразова грошова допомога у зв'язку з встановленням інвалідності у розмірі, визначеному підпунктом «б» пункту 1 статті 16² Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Якщо особа у зв'язку з встановленням інвалідності одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, та одноразової грошової допомоги відповідно до інших законів України, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором такої особи. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 14. Пільги для учасників війни

Учасникам війни (статті 8, 9) надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів, медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації;

2) безплатне першочергове зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) безплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) 50-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 50-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 50-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6) 50-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

8) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

9) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

10) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

11) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

12) використання чергової відпустки у зручний для них час; одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

13) першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом;

14) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

15) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків, технічне обслуговування та забезпечення стоянками транспортних засобів;

17) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

18) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів – додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів.

Порядок користування послугами та оплати за встановлення квартирних телефонів визначається Кабінетом Міністрів України;

19) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

20) позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за учасником війни, в порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються учасникам війни та членам їх сімей, що проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 50-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати.

Учасникам війни, нагородженим орденами і медалями колишнього Союзу РСР за самовіддану працю і бездоганну військову службу в тилу в роки Другої світової війни, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються на 15 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність,

іншим учасникам війни – на 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щороку до Дня Незалежності України учасникам війни виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Установити, що пільги, передбачені пунктами 1, 2, 4, 5, 6 та 18 частини першої цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Стаття 15. Пільги сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, Захисників і Захисниць України

Сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни (стаття 10) та сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України (стаття 10¹) надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів, медичних виробів та допоміжних засобів реабілітації;

2) безплатне першочергове зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) 50-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 50-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 50-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

б) 50-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

8) позачерговий безплатний капітальний ремонт власних жилих будинків і першочерговий поточний ремонт жилих будинків і квартир;

9) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

10) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

11) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

12) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

13) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час; одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

14) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування в разі ліквідації підприємства, установи, організації;

15) позачергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій. Особи, зазначені в цій статті, забезпечуються жилою площею протягом двох років з дня взяття на квартирний облік.

Органи виконавчої влади, виконавчі комітети місцевих рад зобов'язані подавати допомогу особам з інвалідністю внаслідок війни і сім'ям загиблих військовослужбовців у будівництві індивідуальних жилих будинків. Земельні ділянки для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва відводяться зазначеним особам у першочерговому порядку;

16) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

17) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків, технічне обслуговування та забезпечення стоянками транспортних засобів;

19) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

20) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів.

Порядок користування послугами зв'язку та оплати за встановлення квартирних телефонів визначається Кабінетом Міністрів України;

21) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

22) позачергове обслуговування закладами та установами, що надають соціальні послуги з догляду. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за ветераном війни, в порядку і розмірах, що визначаються Кабінетом Міністрів України;

23) вступ поза конкурсом до державних та комунальних закладів вищої та фахової передвищої освіти на спеціальності, підготовка за якими здійснюється за рахунок коштів відповідно державного та місцевих бюджетів.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, сім'ям загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України та членам їх сімей, які проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 50-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати.

Членам сімей, зазначеним у пункті 1 статті 10, статті 10⁻¹ цього Закону, а також дружинам (чоловікам) померлих осіб з інвалідністю внаслідок Другої світової війни, які не одружилися вдруге, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються на 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність. Дружинам (чоловікам) померлих учасників війни і бойових дій, партизанів і підпільників, визнаних за життя особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге, пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються на 10 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щороку до Дня Незалежності України членам сімей, зазначеним у пункті 1 статті 10, статті 10¹ цього Закону, а також дружинам (чоловікам) померлих осіб з інвалідністю внаслідок війни, які не одружилися вдруге, та дружинам (чоловікам) померлих учасників бойових дій, учасників війни, визнаних за життя особами з інвалідністю від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге, виплачується разова грошова виплата у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Пільга щодо вступу до закладів вищої та фахової передвищої освіти, передбачена пунктом 23 цієї статті, надається зазначеним у пункті 1 статті 10 цього Закону дітям учасників бойових дій на території інших держав, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час воєнних дій та конфліктів на території інших держав, а також внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на території інших держав під час цих дій та конфліктів.

Членам сімей осіб, зазначених у пунктах 1-6 частини першої статті 10¹ цього Закону, за рахунок коштів державного бюджету призначається і виплачується одноразова грошова допомога у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї у розмірі, визначеному підпунктом «а» пункту 1 статті 16² Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей». Якщо особа у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї одночасно має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, та одноразової грошової допомоги відповідно до інших законів України, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за вибором такої особи. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги визначається Кабінетом Міністрів України.

Членам сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої статті 10¹ цього Закону, за рахунок коштів державного бюджету призначається і виплачується одноразова грошова допомога у розмірі 15 мільйонів гривень у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї в період з 24 лютого 2022 року по 25 березня 2022 року або у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї в період з 26 березня 2022 року до дня припинення або скасування воєнного стану під час безпосередньої участі у бойових діях на територіях, на яких велися такі бойові дії, згідно з переліком, визначеним Головнокомандувачем Збройних Сил України. Якщо члени сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої статті 10¹ цього Закону, одночасно мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, одноразової грошової допомоги, передбаченої частиною сьомою цієї статті, або одноразової грошової допомоги відповідно до інших законів України, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за їх вибором. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, визначається Кабінетом Міністрів України.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, у підпорядкуванні яких перебувають державні і комунальні заклади дошкільної, загальної середньої, професійної чи фахової передвищої освіти, забезпечують безкоштовним харчуванням дітей, на яких поширюється чинність цього Закону.

Стаття 15¹. Інші виплати учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, учасникам війни, сім'ям загиблих (померлих) ветеранів війни, захисників і захисниць України, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною.

Особам, які мають право на отримання підвищення та/або надбавки до пенсії або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, відповідно до цього Закону та щомісячної грошової виплати, передбаченої Законом України «Про щомісячну грошову виплату деяким категоріям громадян», виплата проводиться за однією з підстав за вибором особи.

Стаття 16. Пільги для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

Особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною (стаття 11) надаються такі пільги:

1) надбавки до пенсій або щомісячного довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачується замість пенсії, які вони отримують, у розмірі 70 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність, щорічна разова грошова виплата до Дня Незалежності України, яка виплачується у порядку та розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України в межах відповідних бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України;

2) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

3) першочергове безплатне особисте і безплатне членів сім'ї (дружини (чоловіка) і дітей віком до 18 років) обслуговування в амбулаторно-поліклінічних закладах усіх типів та видів, позачергова безплатна особиста і безплатна членів сім'ї (дружини (чоловіка) і дітей віком до 18 років) госпіталізація і лікування у стаціонарах, госпіталах, лікарнях, а також збереження безплатного обслуговування зазначених осіб у поліклініках та інших медичних закладах, до яких вони були прикріплені у період роботи до виходу на пенсію. Зазначені пільги зберігаються за одним із подружжя, що пережило, і дітьми віком до 18 років;

4) першочергове безплатне забезпечення ліками, лікарськими засобами, імунобіологічними препаратами, медичними виробами та допоміжними засобами реабілітації, призначеними у встановленому законодавством порядку;

5) безплатне виготовлення і ремонт зубних протезів (крім виготовлених з дорогоцінних металів);

б) безоплатне першочергове забезпечення санаторно-курортним лікуванням. Порядок надання путівок визначаються Кабінетом Міністрів України;

7) звільнення передбачених цією статтею осіб і членів їх сімей, які проживають разом з ними, від квартирної плати незалежно від форми власності житлового фонду, від оплати комунальних послуг (водопостачання, каналізація, газ, електроенергія, гаряче водопостачання, центральне опалення, а в будинках, що не мають центрального опалення, – надання палива, придбаного у межах норм, установлених для продажу населенню, та інші види комунальних послуг), від оплати скрапленого балонного газу для побутових потреб, від плати за користування домашнім телефоном і позавідомчою охоронною сигналізацією житла незалежно від виду житлового фонду. Зазначені пільги зберігаються за дружиною (чоловіком), батьками померлих осіб, нагороджених орденом Героїв Небесної Сотні, Героїв Радянського Союзу, повних кавалерів ордена Слави, осіб, нагороджених чотирма і більше медалями «За відвагу», а також Героїв Соціалістичної Праці незалежно від часу їх смерті, а також за дружиною (чоловіком), батьками померлих осіб, зазначених у частині другій статті 11 цього Закону;

8) першочергове поліпшення житлових умов при наданні житла у будинках державного, у тому числі відомчого, і громадського житлового фонду з наданням при цьому додаткової жилої площі до 20 квадратних метрів;

9) звільнення від оплати послуг за оформлення документів на право власності на квартиру при її приватизації;

10) безплатний капітальний ремонт жилих будинків (квартир), що знаходяться у їх власності, відповідно до Положення про систему технічного обслуговування, ремонту та реконструкції жилих будинків;

10¹) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються в порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

11) першочерговий відпуск місцевих будівельних матеріалів на будівництво індивідуальних жилих будинків і на капітальний ремонт житла;

12) позачергове користування всіма видами послуг зв'язку, позачергове і безоплатне встановлення домашніх телефонів, позачергове і безоплатне обладнання житла засобами позавідомчої охоронної сигналізації;

13) першочергове придбання акцій за їх номінальною вартістю на суму і за рахунок приватизаційних майнових сертифікатів, виданих Герою Радянського Союзу, повному кавалеру ордена Слави, особі, нагородженій чотирма і більше медалями «За відвагу», Герою Соціалістичної Праці, членам їх сімей, які проживають разом з ними;

14) першочергове придбання за рахунок власних коштів акцій за їх номінальною вартістю на половину суми виданих зазначеним в цій статті особам і членам їх сімей, що спільно проживають з ними, приватизаційних майнових сертифікатів;

17) позачергове придбання квитків на всі види залізничного, водного, повітряного і автомобільного транспорту;

18) щомісячна виплата грошової компенсації витрат на автомобільне паливо з розрахунку 50 літрів високооктанового бензину на місяць відповідно до діючих цін на паливо за наявності особистого транспортного засобу;

19) позачергове користування усіма видами послуг підприємств торговельно-побутового обслуговування, при відвідуванні культурно-видовищних і спортивно-оздоровчих закладів;

20) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників незалежно від часу роботи на даному підприємстві, в установі чи організації, першочергове працевлаштування при ліквідації підприємства, установи чи організації;

21) безплатне навчання і перенавчання нових професій за місцем роботи в учбових закладах системи державної підготовки і перепідготовки кадрів, а також у платних навчальних закладах і на курсах;

22) надання зазначеним особам щорічної оплачуваної відпустки, а також додаткової відпустки без збереження заробітної плати терміном до трьох тижнів на рік у зручній для них час;

23) безплатне поховання з військовими почесними померлої (загиблої) особи, нагородженої орденом Героїв Небесної Сотні, померлого (загиблого) Героя Радянського Союзу, повного кавалера ордена Слави, особи, нагородженої чотирма і більше медалями «За відвагу», Героя Соціалістичної Праці, а також померлих (загиблих) осіб, зазначених у частині другій статті 11 цього Закону;

24) спорудження на могилі померлого (загиблого) незалежно від часу смерті надгробка за встановленим Урядом України зразком. Додаткові витрати, пов'язані із зміною встановленого Урядом України зразка надгробка, оплачуються сім'єю померлого (загиблого) чи організацією-спонсором;

25) виплата дружині (чоловіку) і дітям віком до 18 років у разі смерті (загибелі) одноразової допомоги в розмірі п'яти прожиткових мінімумів, затверджених законом на день смерті (загибелі), у розрахунку на місяць на одну особу;

26) першочергове безоплатне забезпечення автомобілем осіб з числа осіб з інвалідністю (за наявності медичних показань для забезпечення автомобілем) на термін експлуатації до десяти років (з наступною заміною на новий), виплата компенсації на бензин (пальне), ремонт, технічне обслуговування автомобілів або на транспортне обслуговування в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, незалежно від виплати компенсації, передбаченої пунктом 18 цієї статті.

Установити, що пільги, передбачені пунктами 4, 5, 7 та 12 цієї статті, надаються за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Особа, позбавлена державної нагороди України, а також члени сім'ї такої особи втрачають право на пільги, що були отримані особою, яка позбавлена державної нагороди України, та передбачені цією статтею.

Розділ III¹

СТАТУС ПОСТРАЖДАЛИХ УЧАСНИКІВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ, ПІЛЬГИ ТА ГАРАНТІЇ ЇХ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Стаття 16¹. Постраждали учасники Революції Гідності

Постраждалими учасниками Революції Гідності визнаються особи, які на виконання Закону України «Про встановлення державної допомоги постраждалим учасникам масових акцій громадського протесту та членам їх сімей» включені до переліку осіб, які під час участі в масових акціях громадського протесту отримали тілесні ушкодження (тяжкі, середньої тяжкості, легкі), але такі ушкодження не призвели до інвалідності, та звернулися за медичною допомогою у період з 21 листопада 2013 року по 30 квітня 2014 року.

Порядок надання статусу постраждалого учасника Революції Гідності особам, зазначеним у частині першій цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України.

Особам, зазначеним у частині першій цієї статті, надаються пільги та інші соціальні гарантії, встановлені статтею 12 цього Закону.

Дія цієї статті не поширюється на працівників міліції, осіб, які проходили службу в правоохоронних органах спеціального призначення, військовослужбовців внутрішніх військ, Збройних Сил України та інших військових формувань, які отримали тілесні ушкодження (тяжкі, середньої тяжкості, легкі) під час виконання службових обов'язків, пов'язаних з подіями Революції Гідності.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення деяких норм закону

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2025, № 10, ст. 25)

(Витяг)

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Внести до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 45, ст. 425 із наступними змінами) такі зміни:

1. У частині другій статті 7:

1) у пунктах 1, 2, 7, 11-14 та 16 слова «поранення, контузії, каліцтва або захворювання» замінити словами «травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання»;

2) у пункті 15 слова «поранення, контузії або каліцтва» замінити словами «травми (поранення, контузії, каліцтва)».

2. В абзаці першому пункту 1 статті 10 слова «поранення, контузії чи каліцтва» замінити словами «травми (поранення, контузії, каліцтва)».

3. У статті 10⁻¹:

1) у пунктах 1-6 частини першої слова «поранення, контузії, каліцтва або захворювання» замінити словами «травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання»;

2) в абзаці першому частини третьої слова «в абзаці п'ятому цієї статті» замінити словами і цифрою «у пункті 4 частини першої цієї статті».

4. Статтю 18 викласти в такій редакції:

«Стаття 18. Документ, що підтверджує статус осіб, на яких поширюється чинність цього Закону

Електронне посвідчення ветерана (далі – е-посвідчення ветерана) – документ, що підтверджує статус осіб, зазначених у статтях 6-10⁻¹, 16⁻¹ цього Закону, та формується автоматично (крім випадків, встановлених частиною восьмою, дев'ятою або десятою цієї статті) після встановлення статусу у формі електронного відображення інформації, що містить відомості про особу, зазначену у статтях 6-10⁻¹, 16⁻¹ цього Закону, разом з унікальним електронним ідентифікатором (QR-кодом, штрих-кодом, цифровим кодом), який забезпечує перехід за посиланням на відповідний підтверджувальний запис у Реєстрі. Невід'ємною частиною е-посвідчення ветерана є відцифрований образ обличчя, що міститься в Реєстрі або відображається в е-паспорті/е-паспорті для виїзду за кордон, за згодою особи.

Е-посвідчення ветерана формується безоплатно на ім'я особи, якій встановлено статус, із застосуванням засобів Реєстру.

Е-посвідчення ветерана пред'являється особами, зазначеними у статтях 6-10¹, 16¹ цього Закону, без вимог до додаткового пред'явлення посвідчення.

Е-посвідчення ветерана формується засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, зокрема через його мобільний застосунок.

Для формування е-посвідчення ветерана використовуються відомості, передані до Єдиного державного вебпорталу електронних послуг відповідно до вимог законодавства з Реєстру та інформаційних (автоматизованих), інформаційно-комунікаційних, електронних комунікаційних і довідкових систем, реєстрів та банків даних, держателями (адміністраторами) яких є органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Порядок формування та відображення е-посвідчення ветерана, його перевірка органами державної влади, органами місцевого самоврядування, юридичними та фізичними особами визначається Кабінетом Міністрів України. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи зобов'язані забезпечити перевірку е-посвідчення ветерана, що пред'являється громадянином України.

Особам, зазначеним у статтях 6-10¹, 16¹ цього Закону, видаються нагрудні знаки та за бажанням – посвідчення ветерана. Порядок виготовлення та видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Ветеранам війни, постраждалим учасникам Революції Гідності, які мають право на одночасне отримання е-посвідчення учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, учасника війни та постраждалого учасника Революції Гідності, формується лише одне е-посвідчення за їх вибором.

Учасникам бойових дій, особам з інвалідністю внаслідок війни, учасникам війни та постраждалим учасникам Революції Гідності, які одночасно є членами сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та/або члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника і Захисниці України, за їх вибором формується лише одне е-посвідчення, у якому відображається інформація про встановлення іншого правового статусу.

Особам, які мають право на одночасне отримання посвідчення члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни та члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України, формується лише одне е-посвідчення за їх вибором та за бажанням вручаються посвідчення в установленому порядку.

Е-посвідчення ветерана та посвідчення ветерана мають однакову юридичну силу та використовуються на території України для підтвердження відповідного статусу, отримання пільг, гарантій та компенсацій».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у двомісячний строк з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом; забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін

до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

щодо призначення одноразової грошової допомоги

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 45, ст. 425 із наступними змінами) такі зміни:

1. У статті 10⁻¹:

– пункт 6 частини першої викласти в такій редакції:

«б) сім'ї осіб, які загинули, померли внаслідок травми (поранення, контузії, каліцтва) або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі у бойових діях при проведенні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України»;

– після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

«Підставою для надання членам сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої цієї статті, статусу члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України є довідка про безпосередню участь такої особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, видана командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу) Збройних Сил України, Національної поліції України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України та інших утворених відповідно до закону військових формувань чи правоохоронних органів, у взаємодії з якими така особа брала безпосередню участь у здійсненні зазначених заходів».

У зв'язку з цим частини четверту - восьму вважати відповідно частинами п'ятою – дев'ятою.

2. Статтю 15 після частини дев'ятої доповнити новою частиною такого змісту:

«Членам сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої статті 10⁻¹ цього Закону, за рахунок коштів державного бюджету призначається і виплачується одноразова грошова допомога у розмірі 15 мільйонів гривень у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї в період з

24 лютого 2022 року по 25 березня 2022 року або у зв'язку із загибеллю (смертю) члена сім'ї в період з 26 березня 2022 року до дня припинення або скасування воєнного стану під час безпосередньої участі у бойових діях на територіях, на яких велися такі бойові дії, згідно з переліком, визначеним Головнокомандувачем Збройних Сил України. Якщо члени сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої статті 10¹ цього Закону, одночасно мають право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, одноразової грошової допомоги, передбаченої частиною сьомою цієї статті, або одноразової грошової допомоги відповідно до інших законів України, виплата грошових сум здійснюється за однією з підстав за їх вибором. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги, передбаченої цією частиною, визначається Кабінетом Міністрів України».

У зв'язку з цим частину десяту вважати частиною одинадцятою.

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Встановити, що члени сімей осіб, зазначених у пункті 6 частини першої статті 10¹ Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», яким до набрання чинності цим Законом було призначено та виплачено одноразову грошову допомогу, передбачену частиною сьомою статті 15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», мають право на призначення одноразової грошової допомоги, передбаченої частиною десятою статті 15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», з урахуванням раніше виплаченої суми.

3. Внести до пункту 1 статті 11 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 15, ст. 190 із наступними змінами) такі зміни:

- друге речення абзацу четвертого виключити;
- абзац дванадцятий викласти в такій редакції:

«Військовослужбовці під час лікування та реабілітації у закладах охорони здоров'я всіх форм власності та підпорядкування забезпечуються за рахунок державного бюджету покращеним харчуванням. Оплата витрат на покращене харчування військовослужбовців здійснюється Міністерством оборони України за фактом надання послуги на підставі щомісячного звіту закладу охорони здоров'я, в якому військовослужбовці проходять лікування та реабілітацію».

4. Кабінету Міністрів України протягом тридцяти днів з дня набрання чинності цим Законом:

1) забезпечити прийняття нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону;

2) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

3) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення категорій осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

Верховна Рада України **постановляє**:

I. Внести до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 45, ст. 425 із наступними змінами) такі зміни:

– у частині першій слова «особи, нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні» виключити;

частину другу викласти в такій редакції:

«Особами, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, вважаються також особи, нагороджені орденом Героїв Небесної Сотні; особи, яким посмертно присвоєно звання Героя України з врученням ордена «Золота Зірка» за громадянську мужність, патріотизм, героїчне відстоювання конституційних засад демократії, прав і свобод людини, самовіддане служіння Українському народові, виявлені під час Революції Гідності; особи, які брали безпосередню участь у захисті суверенітету та територіальної цілісності України та яким, починаючи з 2014 року, присвоєно звання Герой України з врученням ордена «Золота Зірка»; особи, яких, починаючи з 2014 року, нагороджено орденом Богдана Хмельницького трьох ступенів, орденом «За мужність» трьох ступенів, орденом княгині Ольги трьох ступенів».

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом трьох місяців з дня набрання чинності цим Законом:

1) привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

2) забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

НАКАЗ

Міністерства оборони України

17.01.2025 № 28

Про порядок подання відомостей

до Єдиного державного реєстру ветеранів війни

Відповідно до абзацу другого пункту 7 Порядку надання в автоматичному режимі статусу учасника бойових дій у період воєнного стану в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2024 року № 1041, з метою визначення порядку подання відомостей щодо осіб, які у період воєнного стану під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, брали участь у виконанні бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях, **наказую:**

1. Командирам (начальникам) військових частин (органів, підрозділів), керівникам підприємств, установ, організацій, для подання відомостей, що підтверджують виконання особою бойових (службових, спеціальних) завдань у районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях у період воєнного стану під час безпосередньої участі у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України (далі – Відомості), до електронного кабінету – складової Єдиного державного реєстру ветеранів війни (далі – Реєстр) наказами призначати:

– в органах військового управління, де створено комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій (далі – комісія), – уповноважених осіб комісій;

– у військових частинах (органах, підрозділах), підприємствах, установах, організаціях – уповноважених осіб військових частин.

Інформацію про призначення (заміну) уповноважених осіб комісій та військових частин подавати за підпорядкованістю до Головного управління соціальної підтримки за формою згідно з додатком 1.

2. Головному управлінню соціальної підтримки забезпечити передачу інформації щодо призначення (заміни) уповноважених осіб комісій та військових частин до Міністерства у справах ветеранів війни України.

3. Надання доступу до Реєстру для подання Відомостей здійснюється:

– уповноваженим особам комісій – уповноваженими особами комісії Міністерства оборони України, які визначаються від Головного управління соціальної підтримки відповідно до наказу Міністерства оборони України;

– уповноваженим особам військових частин – уповноваженими особами комісій органів військового управління за підпорядкованістю.

4. Уповноваженим особам військових частин подавати Відомості до Реєстру у п'ятиденний строк з дня початку виконання військовослужбовцем військової частини (підрозділу) бойового наказу (розпорядження) або службового (спеціального) завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій або на тимчасово окупованих територіях.

У разі неможливості подання Відомостей до Реєстру, в п'ятиденний строк подавати їх засобами системи електронного документообігу (із накладенням кваліфікованого електронного підпису командира (начальника), а в разі неможливості – засобами фельд'єгерсько-поштового зв'язку на адресу органу військового управління, в якому утворено комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, за підпорядкованістю.

Відомості подавати за формами згідно з додатками 6, 7 до Порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, затвердженому постановою Кабінету

Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413, та згідно з додатками 2, 3 до цього наказу (у форматі Excel – .xls або .xlsx).

5. Уповноваженим особам комісії в п'ятиденний строк з дня отримання Відомостей від уповноважених осіб військових частин забезпечити їх подання до Реєстру, а в разі неможливості їх подання надавати на розгляд комісії.

6. Наказ розіслати згідно з розрахунком розсилки.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

від 16 лютого 1994 р. № 94 Київ

Про порядок надання пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»

На виконання постанови Верховної Ради України від 22 жовтня 1993 р. «Про введення в дію Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Установити, що передбачені Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» пільги щодо оплати житла та комунальних послуг надаються ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, і членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України

незалежно від того, хто є наймачем і яка форма власності житлового фонду, з урахуванням членів їх сім'ї, які проживають разом з ними, виходячи із встановлених чинним законодавством норм житла та розміру плати за користування ним.

До комунальних послуг належать: водопостачання, включаючи постачання привізною водою для господарсько-побутових потреб; гаряче водопостачання; користування тепловою енергією; вивезення побутових відходів; водовідведення, включаючи обслуговування вигрібних ям загального та особистого користування в садибах житлових будинків; газ, у тому числі зріджений, що використовується для опалення житлових приміщень, підігріву води в будинках, які не мають централізованого гарячого водопостачання; користування електроенергією.

Пільги щодо плати за користування електроенергією в гаражах, дачних будинках і на садових ділянках не надаються, за винятком, коли споруди знаходяться на присадибних ділянках за місцем проживання.

2. Пільги щодо абонементної плати за користування квартирним телефоном і погодинної оплати місцевих розмов надаються за умови перейменування абонента на особу, яка має право на пільги, з дня її звернення.

3. Пільги на безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту (за винятком таксі), автомобільним транспортом загального користування (за винятком таксі) в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів надаються незалежно від місця проживання осіб, яким надані пільги.

Пільги на проїзд залізничним, водним, повітряним, міжміським автомобільним транспортом можуть надаватися на території інших держав, якщо укладено відповідні міждержавні договори (угоди).

4. Особам з інвалідністю внаслідок війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України надається право на позачергове забезпечення продовольчими товарами поліпшеного асортименту та промисловими товарами підвищеного попиту відповідно до переліку і норм, встановлених Радою Міністрів Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями.

Першочергове обслуговування учасників бойових дій, учасників війни, членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України підприємствами, установами й організаціями служби побуту, громадського харчування, торгівлі, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту, а також у лікувально-профілактичних закладах, аптеках здійснюється незалежно від форми

власності. Особи з інвалідністю внаслідок війни та особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, обслуговуються цими закладами позачергово.

Для продажу зазначеним особам продовольчих і промислових товарів створюються спеціальні салони-магазини, секції, відділи та інші види пільгового торговельного обслуговування.

5. Пільга на позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також на обслуговування службами соціального захисту населення вдома надається за висновками медичних закладів особам, які потребують постійного стороннього догляду.

У разі неможливості здійснення такого обслуговування їм відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом. Рішення про відшкодування витрат приймають районні (міські) відділи соціального захисту населення.

Для призначення відшкодування таких витрат до відділу соціального захисту населення за місцем проживання подаються:

- заява;
- висновок медичного закладу за місцем проживання про наявність медичних показань чи протипоказань (їх характер і тривалість) для влаштування до стаціонарного закладу відповідного профілю та взяття на обслуговування службами соціального захисту населення вдома.

Рішення про відшкодування зазначених витрат приймається у 15-денний термін з дня подання заінтересованою особою заяви з усіма необхідними документами. Розмір відшкодування становить до 25 відсотків посадового окладу соціального працівника.

Конкретні розміри відшкодування витрат встановлюються з урахуванням стану здоров'я особи, яка потребує догляду, обсягу соціального обслуговування та умов проживання (міська або сільська місцевість, наявність або відсутність комунально-побутових зручностей, транспортної мережі та ін.).

Виплата призначається на термін від 1 до 6 місяців і провадиться щомісячно органами соціального захисту населення за місцем проживання особи, яка потребує догляду.

У разі відмови такої особи у влаштуванні до закладів соціального захисту населення чи обслуговуванні службами соціального захисту населення вдома відшкодування витрат, пов'язаних з доглядом, не провадиться.

Виявлення, облік, обстеження умов життя осіб, які потребують догляду, проводиться районними відділами соціального захисту населення.

5⁻¹. Пільги щодо користування поліклініками та госпіталями у разі зміни місця роботи ветеранами війни та членами сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членами сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України надаються медичними закладами, до яких були прикріплені зазначені особи на час набуття відповідного статусу.

6. Витрати державних органів, органів місцевого і регіонального самоврядування, підприємств, установ і організацій (далі - організації),

пов'язані з наданням пільг, передбачених Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», покриваються місцевими фінансовими органами на підставі розрахунків, поданих організаціями, шляхом перерахування коштів на їх рахунки в установах банків.

Пільги, передбачені зазначеним Законом, надаються організаціями за рахунок власних коштів з наступним відшкодуванням їх з бюджету за встановленими нормами у погодженні з фінансовими органами терміни.

Відшкодування організаціям витрат, пов'язаних з наданням пільг, фінансові органи провадять за рахунок коштів місцевих бюджетів на підставі перевічених ними розрахунків, поданих організаціями.

Організації в установленому порядку подають фінансовому органу за місцем їх знаходження платіжне доручення на погоджену загальну суму витрат у чотирьох примірниках. Перший примірник доручення підписується керівником або заступником і головним бухгалтером фінансового органу і скріплюється печаткою. Три примірники доручення подаються в установу банку.

Четвертий примірник платіжного доручення і розрахунок до нього залишаються у фінансовому органі, який веде облік відшкодування зазначених витрат. Видатки, пов'язані з наданням пільг, відображаються в обліку виконання місцевого бюджету у розділі 207 параграфу 11 «Пільги учасникам війни» Класифікації доходів і видатків державного і місцевих бюджетів.

Видатки, пов'язані з наданням пільг щодо користування міським, залізничним та водним транспортом приміського сполучення, а в сільській місцевості - автобусами приміських маршрутів, враховуються при визначенні загальної суми збитків транспорту, яка покривається з бюджету.

7. Громадянам, які набули статусу ветерана війни, особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалого учасника Революції Гідності, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни або члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України після прийняття Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», пільги надаються з дня звернення, крім випадків, передбачених пунктом 7⁻¹ цієї постанови.

Якщо особи, зазначені в абзаці першому цього пункту, потрапили в полон держави-агресора або набули статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, призначені їм пільги, зазначені у пунктах 1, 2 і 5⁻¹ цієї постанови, можуть надаватися одному із членів їх сім'ї, який фактично проживав разом з такою особою (чоловіку, дружині, непрацездатним батькам, дітям (до 18 років), неодруженим повнолітнім дітям, визнаним особами з інвалідністю з дитинства I та II групи або особами з інвалідністю I групи, особі, яка перебуває під опікою або піклуванням громадянина, який має право на пільги), але не раніше ніж з дати потрапляння в полон держави-агресора або набуття статусу особи, зниклої безвісти за особливих обставин, та до моменту

звільнення з полону держави-агресора, визнання особи в судовому порядку безвісно відсутньою чи оголошення померлою або припинення розшуку.

7⁻¹. Громадянам, які набули статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни, члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України та яким пенсія чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, призначається за визначений законом період до дати звернення, підвищення до пенсії чи державної соціальної допомоги, визначене частиною четвертою статей 12, 13 і 15 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», виплачується з дати призначення пенсії чи державної соціальної допомоги, але не раніше ніж з дати набрання чинності Законом України від 15 березня 2022 р. № 2121-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо уточнення норм, що регулюють питання визначення категорій осіб, які визнаються ветеранами війни та членами сімей загиблих Захисників і Захисниць України, та надання їм соціальних гарантій».

8. До виготовлення нових бланків посвідчень ветерана війни та особи, на яку поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», пільги надаються на підставі посвідчень та листків-талонів на пільговий проїзд, що діяли на 1 січня 1992 р., пенсійного посвідчення з поміткою органу, який призначив пенсію, про право на пільги або відповідної довідки (перелік додається).

9. Міністерству оборони, Міністерству соціального захисту населення, Міністерству фінансів, Міністерству зв'язку, Міністерству транспорту і Державному комітетові по житлово-комунальному господарству давати роз'яснення з відповідних питань щодо застосування цієї постанови.

**Додаток до постанови
Кабінету Міністрів України
від 16 лютого 1994 р. № 94
ПЕРЕЛІК**

**документів, на підставі одного з яких надаються пільги, передбачені
Законом України «Про статус ветеранів війни,
гарантії їх соціального захисту»**

I. Учасники бойових дій

«Удостоверение участника войны»

«Свидетельство о праве на льготы»

«Удостоверение» (при наявності штампу «Україна. Учасник бойових дій»)

Довідки, видані органами Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій, Служби безпеки, розвідувальних органів, Управління державної охорони, Міністерства закордонних справ

Витяг з Єдиного державного реєстру ветеранів війни, оформлений відповідно до вимог пункту 15 Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 66, ст. 2262)

II. Особи з інвалідністю внаслідок війни

«Удостоверение инвалида Отечественной войны»

«Удостоверение инвалида о праве на льготы»

Довідки, видані органами Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій, Служби безпеки, розвідувальних органів, Управління державної охорони, Міністерства соціального захисту населення

Витяг з Єдиного державного реєстру ветеранів війни, оформлений відповідно до вимог пункту 15 Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 66, ст. 2262)

III. Учасники війни

«Удостоверение» (при наявності штампу «Україна. Учасник війни»)

«Удостоверение о праве на льготы»

«Пенсійне посвідчення» (при наявності штампу чи відповідного запису «Україна. Учасник війни»)

Довідки, видані органами Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій, Служби безпеки, розвідувальних органів, Управління державної охорони, Міністерства соціального захисту населення, Міністерства праці.

Витяг з Єдиного державного реєстру ветеранів війни, оформлений відповідно до вимог пункту 15 Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 66, ст. 2262)

IV. Члени сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, члени сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України

«Пенсійне посвідчення» (при наявності штампу чи відповідного запису «Україна. Сім'я загиблого» або «Україна. Дружина (чоловік) померлого інваліда (учасника Вітчизняної війни)»).

Довідки, видані органами Міністерства оборони, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій, Служби безпеки, розвідувальних органів, Управління державної охорони, Міністерства соціального захисту населення.

Витяг з Єдиного державного реєстру ветеранів війни, оформлений відповідно до вимог пункту 15 Положення про Єдиний державний реєстр

ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 66, ст. 2262).

V. Особи, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною

Документи, які підтверджують присвоєння звання Героя України, Героя Радянського Союзу, Героя Соціалістичної Праці, нагородження орденом Слави трьох ступенів, Героїв Небесної Сотні, Богдана Хмельницького трьох ступенів, «За мужність» трьох ступенів, княгині Ольги трьох ступенів та засвідчують особу нагородженого.

VI. Члени сімей полонених або зниклих безвісти за особливих обставин ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності, членів сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни або членів сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України

Витяг з Єдиного державного реєстру ветеранів війни, оформлений відповідно до вимог пункту 15 Положення про Єдиний державний реєстр ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 14 серпня 2019 р. № 700 (Офіційний вісник України, 2019 р., № 66, ст. 2262), та документи, які підтверджують належність особи до членів сім'ї полоненого або зниклого безвісти за особливих обставин ветерана війни, особи, яка має особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалого учасника Революції Гідності, члена сім'ї загиблого (померлого) ветерана війни або члена сім'ї загиблого (померлого) Захисника чи Захисниці України

Примітка.	Довідки, штампи та записи у посвідченнях завіряються підписом військкома, керівника відділу (управління) чи іншого органу, що їх видав, та скріплюються гербовою печаткою.
-----------	--

**ЗАКОН України
Про Військового омбудсmana**

(Витяг)

Цей Закон визначає правовий статус, основні завдання, повноваження та організаційні засади діяльності Військового омбудсmana під час забезпечення дотримання прав військовослужбовців у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, а також особового складу правоохоронних органів, залучених до безпосередньої участі в бойових діях.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Військовий омбудсman

1. Військовий омбудсман є посадовою особою, через яку Президент України відповідно до статті 106 Конституції України та статей 4 і 5 Закону України «Про національну безпеку України» здійснює демократичний цивільний контроль за сектором безпеки і оборони з питань забезпечення дотримання органами військового управління (органами управління), командирами (начальниками) прав військовослужбовців у зв'язку з виконанням ними обов'язків військової служби, резервістів та військовозобов'язаних під час проходження ними зборів, членів добровольчих формувань територіальних громад у зв'язку з їх участю в підготовці та виконанні завдань територіальної оборони чи безпосередньою участю у бойових діях, осіб, які на добровільній і конфіденційній основі залучаються до виконання завдань руху опору на тимчасово окупованих територіях України, а також особового складу правоохоронних органів, залучених до безпосередньої участі в бойових діях (далі - особи, на яких поширюється дія цього Закону).

2. Військовий омбудсман у своїй діяльності керується Конституцією України, чинними міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цим та іншими законами України, а також прийнятими на їх основі іншими нормативно-правовими актами.

3. Діяльність Військового омбудсмана щодо захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, здійснюється в межах повноважень та у спосіб, що визначаються цим та іншими законами України, доповнює існуючі засоби захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина, не скасовує їх і не тягне за собою перегляду компетенції органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, які забезпечують захист і поновлення порушених прав.

Стаття 2. Визначення термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

1) захист прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, - комплекс заходів демократичного цивільного контролю, що включає заходи з виявлення, запобігання, припинення порушень та поновлення порушених прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

2) перевірка – комплекс заходів, що здійснюються для всебічного, повного та об'єктивного з'ясування обставин ймовірного порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

3) скарга – звернення з вимогою поновлення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, порушених діями (бездіяльністю) та/або рішеннями військових посадових осіб, органів військового управління (органів управління), командирами (начальниками) або іншими військовослужбовцями.

2. Інші терміни у цьому Законі вживаються у значеннях, наведених у законах України «Про національну безпеку України», «Про оборону України»,

«Про правовий режим воєнного стану», «Про військовий обов'язок і військову службу», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», «Про запобігання корупції», «Про правотворчу діяльність» та інших законодавчих актах України.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Сферою застосування цього Закону є відносини, що виникають у зв'язку з діяльністю Військового омбудсмана з питань забезпечення дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону.

Стаття 4. Основні принципи діяльності Військового омбудсмана

1. Основними принципами діяльності Військового омбудсмана є:

- 1) верховенство права;
- 2) пріоритетність дотримання прав і свобод людини і громадянина;
- 3) справедливість та неупередженість;
- 4) незалежність;
- 5) політична нейтральність і позапартійність;
- 6) підзвітність;
- 7) прозорість та відкритість.

2. Вплив чи втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, органів військового управління (органів управління), командирів (начальників), юридичних осіб, громадських об'єднань чи фізичних осіб у діяльність Військового омбудсмана із здійснення демократичного цивільного контролю з питань забезпечення дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, не допускається і тягне за собою передбачену законом відповідальність.

Розділ II. ПРИЗНАЧЕННЯ НА ПОСАДУ, ЗВІЛЬНЕННЯ З ПОСАДИ ТА ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА

Стаття 5. Призначення на посаду Військового омбудсмана

1. Військовий омбудсман призначається на посаду Президентом України строком на п'ять років.

Рішення про призначення Військового омбудсмана на посаду оформлюється Указом Президента України.

2. Одна і та сама особа не може бути призначена на посаду Військового омбудсмана більше ніж на два строки поспіль.

Стаття 6. Вимоги до кандидата на посаду Військового омбудсмана

1. На посаду Військового омбудсмана може бути призначений громадянин України, який на день призначення досяг 30 років, має вищу освіту за ступенем не нижче спеціаліста (магістра), володіє державною мовою відповідно до рівня, визначеного Національною комісією зі стандартів державної мови, та протягом останніх п'яти років перед призначенням проживає в Україні.

2. На посаду Військового омбудсмана не може бути призначена особа, яка:

- 1) не відповідає вимогам, встановленим частиною першою цієї статті;
- 2) за рішенням суду визнана недієздатною або її цивільну дієздатність обмежено;
- 3) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- 4) має статус військовослужбовця;
- 5) протягом останнього року притягалася до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 6) є членом політичної партії;
- 7) відповідно до рішення суду, що набрало законної сили, позбавлена права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;
- 8) має громадянство або підданство іншої держави;
- 9) не пройшла спеціальної перевірки відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» або не надала письмової згоди на її проведення;
- 10) не подала відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік;
- 11) має заборгованість із сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;
- 12) має представницький мандат, займає будь-яку посаду в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, займається незалежною професійною, підприємницькою діяльністю, виконує іншу оплачувану чи неоплачувану роботу в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, громадських об'єднаннях, юридичних особах, інших суб'єктах господарювання незалежно від організаційно-правової форми та форми власності, крім викладацької, наукової або іншої творчої діяльності.

Стаття 7. Припинення повноважень та звільнення з посади Військового омбудсмана

1. Повноваження Військового омбудсмана припиняються у зв'язку з його звільненням або смертю.
2. Військовий омбудсман звільняється з посади в разі:
 - 1) прийняття Президентом України відповідного рішення у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням його повноважень;
 - 2) закінчення строку його повноважень;
 - 3) подання ним Президенту України письмової заяви про припинення повноважень за власним бажанням;
 - 4) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою або обрання депутатом;
 - 5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;

6) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або про обмеження його цивільної дієздатності чи оголошення померлим;

7) внесення стосовно нього відомостей до Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

8) його вступу до політичної партії;

9) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави;

10) припинення ним громадянства України, набуття громадянства (підданства) іншої держави або виїзду на постійне проживання за межі України;

11) неспроможності протягом більше ніж чотирьох місяців поспіль виконувати свої обов'язки за станом здоров'я;

12) наявності в нього заборгованості із сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців із дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

13) порушення ним вимог Закону України «Про запобігання загрозам національній безпеці, пов'язаним із надмірним впливом осіб, які мають значну економічну та політичну вагу в суспільному житті (олігархів)» у частині подання та дотримання строків подання декларації про контакти.

3. Рішення про звільнення Військового омбудсмана з підстав, передбачених частиною другою цієї статті, оформлюється Указом Президента України.

Розділ III. ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА

Стаття 8. Основні завдання Військового омбудсмана

1. Основними завданнями Військового омбудсмана є:

1) здійснення демократичного цивільного контролю щодо забезпечення дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

2) виявлення порушень прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, причин та умов, що призводять до таких порушень;

3) напрацювання пропозицій щодо шляхів/способів мінімізації та усунення виявлених причин і умов, що призводять до порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, запобігання їх виникненню в майбутньому, а також сприяння поновленню прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

4) складання та направлення висновків і рекомендацій органам військового управління (органам управління), командирам (начальникам), а також іншим державним органам, їх посадовим особам з метою підвищення

ефективності забезпечення захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону.

Стаття 9. Права Військового омбудсмана

1. Військовий омбудсман відповідно до покладених на нього завдань і в межах своєї компетенції має право:

1) розглядати скарги і проводити перевірки стосовно ймовірного порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

2) запитувати та отримувати в установленому законом порядку від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, утворених відповідно до законів України військових формувань, підприємств, установ та організацій незалежно від підпорядкування і форми власності в межах їх повноважень, передбачених законом, органів військового управління (органів управління), командирів (начальників) інформацію, у тому числі інформацію з обмеженим доступом, необхідну для виконання покладених на нього завдань;

3) опитувати та отримувати від осіб, які володіють інформацією, необхідною для виконання покладених на нього завдань, під час проведення перевірок письмові пояснення;

4) виступати замовником досліджень у сфері захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

5) невідкладного прийому керівниками (начальниками), посадовими і службовими особами суб'єктів, зазначених у пункті 2 цієї частини, з питань виконання покладених на нього завдань;

6) безперешкодно відвідувати і перебувати з урахуванням обмежень, визначених законодавством, на території об'єктів органів військового управління (органів управління), з'єднань, військових частин, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, гауптвахт, дисциплінарних батальйонів, у тому числі в районах ведення воєнних (бойових) дій;

7) залучати на добровільній основі, у тому числі на договірних засадах, кваліфікованих спеціалістів та експертів з метою сприяння виконанню покладених на нього завдань;

8) забезпечувати на умовах конфіденційності і добровільності співпрацю з особами, які повідомляють про порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

9) взаємодіяти для виконання своїх повноважень з органами військового управління (органами управління), командирами (начальниками), правоохоронними органами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями;

10) брати участь у міжнародному співробітництві відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України;

11) здійснювати інформаційно-аналітичну роботу та моніторинг з питань дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

12) готувати та подавати в установленому порядку уповноваженим учасникам правотворчої діяльності пропозиції щодо удосконалення правового регулювання відповідних суспільних відносин з метою усунення причин і умов, що призводять до порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, а також запобігання їх виникненню в майбутньому;

13) складати та подавати органам військового управління (органам управління), командирам (начальникам), державним органам та їх посадовим особам висновки і рекомендації з метою підвищення ефективності забезпечення захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

14) видавати на виконання своїх повноважень накази та розпорядження;

15) у визначених законом випадках складати протоколи про адміністративні правопорушення;

16) надавати роз'яснення, методичну та консультативну допомогу з питань дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

17) інші права, визначені законом.

Стаття 10. Обов'язки Військового омбудсмана

1. Військовий омбудсман зобов'язаний:

1) додержуватися Конституції і законів України, а також прийнятих на їх основі інших нормативно-правових актів;

2) забезпечувати виконання покладених на нього завдань та повною мірою використовувати надані йому права;

3) не розголошувати отримані відомості про особисте життя скаржника та інших причетних до скарги осіб без їхньої згоди;

4) не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом, що стала йому відома під час виконання покладених на нього завдань;

5) звітувати та інформувати суспільство про свою діяльність у порядку та строки, визначені цим Законом.

Стаття 11. Офіс Військового омбудсмана

1. З метою сприяння здійсненню демократичного цивільного контролю з питань забезпечення дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, Президентом України утворюється Офіс Військового омбудсмана як допоміжний орган.

2. Офіс Військового омбудсмана очолює Військовий омбудсман.

3. Завдання, функції та гранична чисельність Офісу Військового омбудсмана визначаються Положенням про Офіс Військового омбудсмана, що затверджується Президентом України.

4. Апарат Офісу Військового омбудсмана складається з керівника апарату, державних службовців, а також інших осіб, які працюють за трудовим договором (контрактом) (далі – працівники апарату Офісу Військового омбудсмана).

5. Трудові відносини працівників апарату Офісу Військового омбудсмана регулюються законодавством про працю, державну службу та укладеними трудовими договорами (контрактами).

6. На працівників апарату Офісу Військового омбудсмана, крім працівників, які виконують функцію з обслуговування, поширюються обмеження та вимоги, встановлені Законом України «Про запобігання корупції».

7. Керівник апарату Офісу Військового омбудсмана призначається на посаду та звільняється з посади Військовим омбудсманом у порядку, визначеному законодавством про державну службу, є державним службовцем та здійснює повноваження керівника державної служби, визначені Законом України «Про державну службу», цим Законом та іншими законами України.

8. Військовий омбудсман може мати першого заступника та двох заступників (далі – заступники Військового омбудсмана).

9. Військовий омбудсман визначає обов'язки заступників Військового омбудсмана, розподіл повноважень між першим заступником та заступниками Військового омбудсмана, які вони здійснюють у разі його відсутності.

10. Заступники Військового омбудсмана призначаються на посаду і звільняються з посади Президентом України за поданням Військового омбудсмана.

11. Кандидати на посади заступників Військового омбудсмана повинні відповідати вимогам до кандидата на посаду Військового омбудсмана, встановленим статтею 6 цього Закону, крім вимоги, встановленої пунктом 5 частини четвертої статті 6 цього Закону.

12. Стосовно кандидатів на посади заступників Військового омбудсмана проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України «Про запобігання корупції».

13. Заступники Військового омбудсмана, керівник апарату та працівники апарату Офісу Військового омбудсмана у своїй діяльності зобов'язані:

- 1) додержуватися Конституції і законів України, а також прийнятих на їх основі нормативно-правових актів;
- 2) сумлінно виконувати покладені на них завдання;
- 3) не допускати розголошення інформації з обмеженим доступом, що стала їм відома під час виконання покладених на них завдань.

Розділ IV. ПОРЯДОК ПОДАННЯ І РОЗГЛЯДУ СКАРГ

Стаття 12. Подання скарг

1. Скарги можуть подаватися до Військового омбудсмана як безпосередньо особами, на яких поширюється дія цього Закону, так і їх представниками за довіреністю чи законними представниками відповідно до закону.

2. На розгляд скарг, поданих до Військового омбудсмана, вимоги Закону України «Про звернення громадян» не поширюються.

3. Скарги можуть бути індивідуальними або колективними.

4. Скарги можуть подаватися в усній, письмовій чи іншій формі (поштою, факсом, телефоном, електронною поштою) на вибір скаржника.

5. Усні скарги подаються скаржниками під час особистого прийому Військовим омбудсманом чи працівниками апарату Офісу Військового омбудсмана або за допомогою технічних засобів електронних комунікацій через визначені контактні центри, телефонні «гарячі лінії».

Порядок особистого прийому скаржників працівниками апарату Офісу Військового омбудсмана визначається Військовим омбудсманом.

6. Письмові скарги подаються в довільній формі.

7. У скарзі зазначаються:

1) прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) скаржника;

2) місце перебування та/або електронна поштова адреса та/або відомості про інші технічні засоби електронних комунікацій для зв'язку із скаржником;

3) суть скарги;

4) зміст вимоги;

5) у разі подання скарги представником скаржника - документи, що підтверджують повноваження для представництва інтересів іншої особи, оформлені у встановленому законом порядку;

6) дата подачі скарги і підпис скаржника.

7) Застосування кваліфікованого електронного підпису під час подання скарги не вимагається.

8. До скарги можуть додаватися документи, що містять відомості, на які посилається скаржник.

9. Дві та більше скарги, подані з одного і того самого питання, розглядаються разом.

Стаття 13. Розгляд скарг

1. Подані до Військового омбудсмана скарги розглядаються в порядку, встановленому Військовим омбудсманом.

2. Строк розгляду скарги не може перевищувати десяти робочих днів з дня її одержання, крім випадків, коли зміст скарги дає підстави підозрювати потенційну шкоду для життя і здоров'я особи, прав якої стосується скарга. У такому разі строк реагування не може перевищувати трьох днів.

3. Не підлягають розгляду скарги в разі, якщо:

1) питання, що порушені в скарзі, не належать до компетенції Військового омбудсмана;

2) скарга за своєю суттю є ідентичною скарзі, яку вже раніше було розглянуто Військовим омбудсманом;

3) скарга стосується надання правової позиції або тлумачення норм законодавства України;

4) вимоги скарги є предметом будь-якого судового провадження.

4. У разі якщо під час розгляду скарги виявлено ознаки кримінального правопорушення, про це у визначеному законодавством порядку невідкладно повідомляються відповідні правоохоронні органи, а в разі виявлення фактів корупційних або пов'язаних із корупцією правопорушень - також Національне агентство з питань запобігання корупції.

5. Анонімні скарги не розглядаються, крім випадків, якщо анонімна скарга стосується конкретного порушення і містить фактичні дані, що можуть бути перевірені.

6. За результатами розгляду скарги Військовий омбудсман або один із його заступників приймає одне з таких рішень:

- 1) призначає перевірку;
- 2) направляє матеріали скарги для організації розгляду за належністю;
- 3) за наявності підстав, визначених частиною третьою цієї статті, визнає скаргу такою, що не підлягає розгляду, та повертає її скаржнику.

7. Скаржник письмово повідомляється про прийняте за результатами розгляду скарги рішення не пізніше трьох робочих днів із дня прийняття відповідного рішення.

8. Рішення, прийняте за результатами розгляду скарги, може бути оскаржено в судовому порядку відповідно до закону.

Розділ V. ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРОК

Стаття 14. Підстави для проведення перевірок

1. Порядок проведення перевірок затверджується Військовим омбудсманом.

2. Перевірки проводяться за рішенням Військового омбудсмана або одного із його заступників, прийнятим з підстав, визначених частиною третьою цієї статті.

3. Підставами для призначення перевірок є дані, що свідчать про порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, одержані з будь-яких джерел, у тому числі відомості, що містяться в поданих ними зверненнях, направлених Військовому омбудсману депутатському зверненні народного депутата України або депутатському запиті народного депутата України, групи народних депутатів України чи комітету Верховної Ради України, оприлюднені в медіа, повідомлені Військовому омбудсману особами на умовах конфіденційності тощо.

4. У рішенні про призначення перевірки зазначаються:

- 1) предмет перевірки;
- 2) об'єкт перевірки;
- 3) підстави для призначення перевірки;
- 4) дата початку проведення перевірки;
- 5) інші дані, передбачені порядком проведення перевірок.

Стаття 15. Строк проведення перевірки

1. Строк проведення перевірки не може перевищувати 30 робочих днів. За наявності обґрунтованих підстав строк проведення перевірки може бути

продовжений на такий самий строк, але не більше одного разу, про що скаржник повідомляється не пізніше ніж протягом трьох робочих днів.

2. Рішення про продовження строку проведення перевірки приймає Військовий омбудсман або один із його заступників.

Стаття 16. Права осіб, залучених до проведення перевірки

1. Під час проведення перевірки особи, залучені в установленому законодавством порядку до її проведення, мають право:

- 1) опитувати та отримувати від осіб, які володіють інформацією щодо предмета перевірки, письмові пояснення;
- 2) запитувати та отримувати інформацію і документи, що стосуються предмета перевірки, робити (отримувати) необхідні копії таких документів;
- 3) проводити огляд місцевості, об'єктів, приміщень, предметів тощо, що стосуються предмета перевірки.

Стаття 17. Результати перевірки

1. За результатами перевірки складається висновок, в якому зазначаються:

- 1) інформація про відсутність або наявність порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 2) суть порушення;
- 3) командир (начальник), орган військового управління (орган управління), орган державної влади, його посадова особа, дії (бездіяльність) та/або рішення якої призвели до порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 4) причини та умови, що призвели до порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 5) можливі способи поновлення порушених прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 6) інші відомості, передбачені порядком проведення перевірки.

2. Висновок за результатами перевірки затверджується Військовим омбудсманом або одним із його заступників та направляється не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня ухвалення висновку командиру (начальнику), наділеному дисциплінарною владою стосовно військової посадової особи, або посадовій особі органу державної влади щодо посадової особи, дії (бездіяльність) та/або рішення якої призвели до порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону, разом із вимогою про вжиття невідкладних заходів щодо:

- 1) припинення виявленого порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 2) усунення причин та умов, що призвели до порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;
- 3) поновлення порушених прав особи, на яку поширюється дія цього Закону;

4) розгляду питання про притягнення командира (начальника), військової посадової особи, посадової особи органу державної влади, дії (бездіяльність) та/або рішення якої призвели до порушення прав особи, на яку поширюється дія цього Закону, до дисциплінарної відповідальності.

3. Відповідний командир (начальник), орган військового управління (орган управління), посадова особа органу державної влади, яким надіслано висновок, зобов'язані розглянути висновок протягом десяти робочих днів з дня його отримання та письмово повідомити Військового омбудсмана про вжиті заходи. У разі якщо висновок містить перелік рекомендованих заходів для поновлення порушених прав особи, на яку поширюється дія цього Закону, про стан їх виконання відповідний командир (начальник), орган військового управління (орган управління), посадова особа органу державної влади інформує Військового омбудсмана у порядку, визначеному цією статтею.

4. У виняткових випадках за обґрунтованим клопотанням відповідного командира (начальника), органу військового управління (органу управління), посадової особи органу державної влади, яким надіслано висновок, строк розгляду висновку може бути продовжено Військовим омбудсманом до 30 робочих днів, але не більше одного разу.

Розділ VI. ВЗАЄМОДІЯ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА З ІНШИМИ ОРГАНАМИ

Стаття 18. Взаємодія Військового омбудсмана з командирами (начальниками), органами військового управління (органами управління), правоохоронними органами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкування і форми власності

1. Військовий омбудсман взаємодіє з командирами (начальниками), органами військового управління (органами управління), правоохоронними органами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкування і форми власності відповідно до законодавства.

Взаємодія Військового омбудсмана з командирами (начальниками), органами військового управління (органами управління) та правоохоронними органами здійснюється, зокрема, через відповідні структурні підрозділи з питань захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону.

2. Військовий омбудсман або його заступник має право отримувати на підставі відповідного письмового запиту від державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, командирів (начальників), органів військового управління (органів управління), підприємств, установ та організацій незалежно від підпорядкування і форми власності відповідно до законодавства інформацію, у тому числі інформацію

з обмеженим доступом, необхідну для виконання покладених на нього завдань.

3. Запит має містити підстави для його направлення, загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, підпис Військового омбудсмана або його заступника та дату направлення запиту.

4. У разі отримання запиту Військового омбудсмана або його заступника керівник (начальник) відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, командир (начальник) органу військового управління (органу управління), підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форми власності відповідно до законодавства повинен розглянути такий запит і надати відповідь на нього протягом десяти робочих днів з дня його одержання, крім випадків, коли зміст запиту стосується потенційної шкоди для життя і здоров'я особи, прав якої стосується запит. У такому разі строк надання відповіді не може перевищувати трьох днів.

Строк розгляду запиту за обґрунтованим клопотанням керівника (начальника) відповідного державного органу, органу влади Автономної Республіки Крим, органу місцевого самоврядування, командира (начальника) органу військового управління (органу управління), підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форми власності відповідно до законодавства може бути продовжений Військовим омбудсманом до 30 робочих днів, крім випадків, коли зміст запиту стосується потенційної шкоди для життя і здоров'я особи, прав якої стосується запит.

5. Командири (начальники), органи військового управління (органи управління), правоохоронні органи, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації незалежно від підпорядкування і форми власності, їх посадові та службові особи зобов'язані співпрацювати з Військовим омбудсманом, надавати необхідну для виконання покладених на нього завдань допомогу, забезпечувати у встановленому законом порядку доступ до матеріалів і документів, у тому числі тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, надавати інформацію та пояснення щодо своїх дій або рішень.

6. Невиконання законних вимог Військового омбудсмана, ненадання або надання завідомо недостовірної інформації та/або документів, надання інформації та/або документів не в повному обсязі (за наявності відповідної інформації та/або документів і відсутності законних підстав для їх ненадання), а також порушення встановлених частиною четвертою цієї статті строків розгляду запиту Військового омбудсмана забороняються і тягнуть за собою встановлену законом відповідальність.

Стаття 19. Взаємодія Військового омбудсмана з правозахисними організаціями та громадськими об'єднаннями

1. Військовий омбудсман здійснює свою діяльність у тісній співпраці з громадськими об'єднаннями, національними та міжнародними правозахисними організаціями та інституціями, експертами у сфері захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону.

Розділ VII. ЩОРІЧНИЙ ЗВІТ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА

Стаття 20. Щорічний звіт Військового омбудсмана

1. Військовий омбудсман щороку подає Президенту України та Верховній Раді України звіт про свою діяльність. Щорічний звіт Військового омбудсмана подається до 30 березня року, наступного за звітним, і заслуховується на засіданні Верховної Ради України. У разі наявності у щорічному звіті інформації з обмеженим доступом, у тому числі таємної чи іншої охоронюваної законом інформації, Верховна Рада України приймає рішення щодо заслуховування такого звіту на закритому засіданні Верховної Ради України.

2. Щорічний звіт Військового омбудсмана повинен містити:

1) узагальнену оцінку стану справ у сфері захисту дотримання прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону, основні проблемні питання та пропозиції щодо їх розв'язання;

2) інформацію про діяльність Військового омбудсмана, зокрема дані щодо:

– розглянутих скарг / проведених перевірок про порушення прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

– наданих роз'яснень, методичної та консультаційної допомоги з питань, що належать до його компетенції;

– складених висновків та наданих командирам (начальникам), органам військового управління (органам управління), посадовим особам органу державної влади рекомендацій з метою підвищення ефективності забезпечення захисту прав осіб, на яких поширюється дія цього Закону;

– випадків незаконного впливу та втручання державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, органів військового управління (органів управління), командирів (начальників), юридичних осіб, громадських об'єднань чи фізичних осіб у діяльність Військового омбудсмана.

3. Щорічний звіт Військового омбудсмана підлягає оприлюдненню на офіційному веб-сайті Військового омбудсмана, крім інформації з обмеженим доступом, у тому числі таємної чи іншої охоронюваної законом інформації, не пізніше ніж у триденний строк з дня його подання Президенту України та Верховній Раді України.

Розділ VIII. ФІНАНСУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА

Стаття 21. Фінансове забезпечення діяльності Військового омбудсмана

1. Фінансування діяльності Військового омбудсмана здійснюється через Офіс Військового омбудсмана.

2. Фінансування Офісу Військового омбудсмана здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України та з інших джерел, не заборонених законодавством.

3. У Державному бюджеті України видатки на фінансування діяльності Офісу Військового омбудсмана визначаються у межах окремої бюджетної програми на рівні, що забезпечує належне виконання ним повноважень Військового омбудсмана.

**Розділ ІХ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА,
ЙОГО ЗАСТУПНИКІВ, КЕРІВНИКА АПАРАТУ ТА ПРАЦІВНИКІВ
АПАРАТУ ОФІСУ ВІЙСЬКОВОГО ОМБУДСМАНА**

Стаття 22. Відповідальність Військового омбудсмана, його заступників, керівника апарату та працівників апарату Офісу Військового омбудсмана

1. За протиправні дії або рішення, за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків Військовий омбудсман, його заступники, керівник апарату та працівники апарату Офісу Військового омбудсмана несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
2. Про оборону України : Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 9. Ст. 106. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12>.
3. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2232-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 27. Ст. 386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 6 квітня 2000 р. № 1647-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 176. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1647-14>.
5. Про правовий режим надзвичайного стану : Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 23. Ст. 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
6. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12>.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення системи підготовки громадян України до військової служби : Закон України від 15 березня 2021 р. № 1345-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 20. – Ст. 163. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1345-20>.
8. Про внесення зміни до статті 3 Закону України «Про Збройні Сили України» : Закон України від 17 листопада 2021 р. № 1887-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 52. Ст. 434. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1887-20>.
9. Про внесення змін до Закону України «Про національну безпеку України» щодо стратегічних основ інтегрованого управління державним кордоном України : Закон України від 15 липня 2021 р. № 1687-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 38. Ст. 310. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1687-20>.
10. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2025 рік» щодо фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони : Закон України від 5 вересня 2025 р. № 2875-X. *Відомості Верховної Ради України*. 2025. № 38. Ст. 312. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2875-20>.
11. Про розвідку : Закон України від 17 вересня 2020 р. № 912-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 45. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/912-20>.

12. Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та товарів подвійного використання : Закон України від 20 лютого 2003 р. № 549-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. Ст. 133. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-15>

13. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 р. № 1702-IX . Відомості Верховної Ради України. 2021. № 39. Ст. 317. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20>

14. Про внесення змін до деяких законів України щодо питань освіти військовослужбовців віком від 18 до 25 років, які проходять військову службу за контрактом або за призовом під час мобілізації, на особливий період : Закон України від 2 грудня 2022 р. № 2822-IX . Відомості Верховної Ради України. 2023. № 2. Ст. 25. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2822-20>

15. Про участь України в міжнародних миротворчих операціях : Закон України від 23 березня 1999 р. № 613-XIV // Відомості Верховної Ради України. 1999. № 20. Ст. 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/613-14>

16. Про співробітництво з НАТО : Закон України (оновлена редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1170-20>

17. Меморандум з НАТО. URL: <https://nato.int>

18. Двостороння безпекова угода з США. URL: <https://state.gov>

19. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20 грудня 1991 р. № 2011-XII . Відомості Верховної Ради України. 1992. № 15. Ст. 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12>

20. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-XII. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 45. Ст. 425. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12>

21. Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення деяких норм закону : Закон України від 12 травня 2023 р. № 3055-IX. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 24. Ст. 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3055-20>

22. Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо призначення одноразової грошової допомоги : Закон України від 5 липня 2024 р. № 3177-IX . Відомості Верховної Ради України. 2024. № 28. Ст. 243. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3177-20>

23. Про внесення змін до статті 11 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо уточнення категорій осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною : Закон України від 18 вересня 2024 р. № 3255-IX. Відомості Верховної Ради України. 2024. № 36. Ст. 312. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3255-20>

24. Наказ Міністерства оборони України № 28 від 10 січня 2025 р. Офіційний вісник України. 2025. № 3. Ст. 45.

Довідкове видання

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ
У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ (ч. 2) :

Довідник

Колектив авторів

Редактор, оригінал-макет – *А. В. Самотуда*
Коректор *М. С. Касян*

Підп. до друку 21.11.2025. Формат 60×84/16. Гарнітура – Times New Roman.
Друк – цифровий. Ум.-друк. арк. 24,65. Обл.-вид. арк. 26,50.

Надруковано у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26, sed@dduvs.edu.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 8112 від 13.06.2024